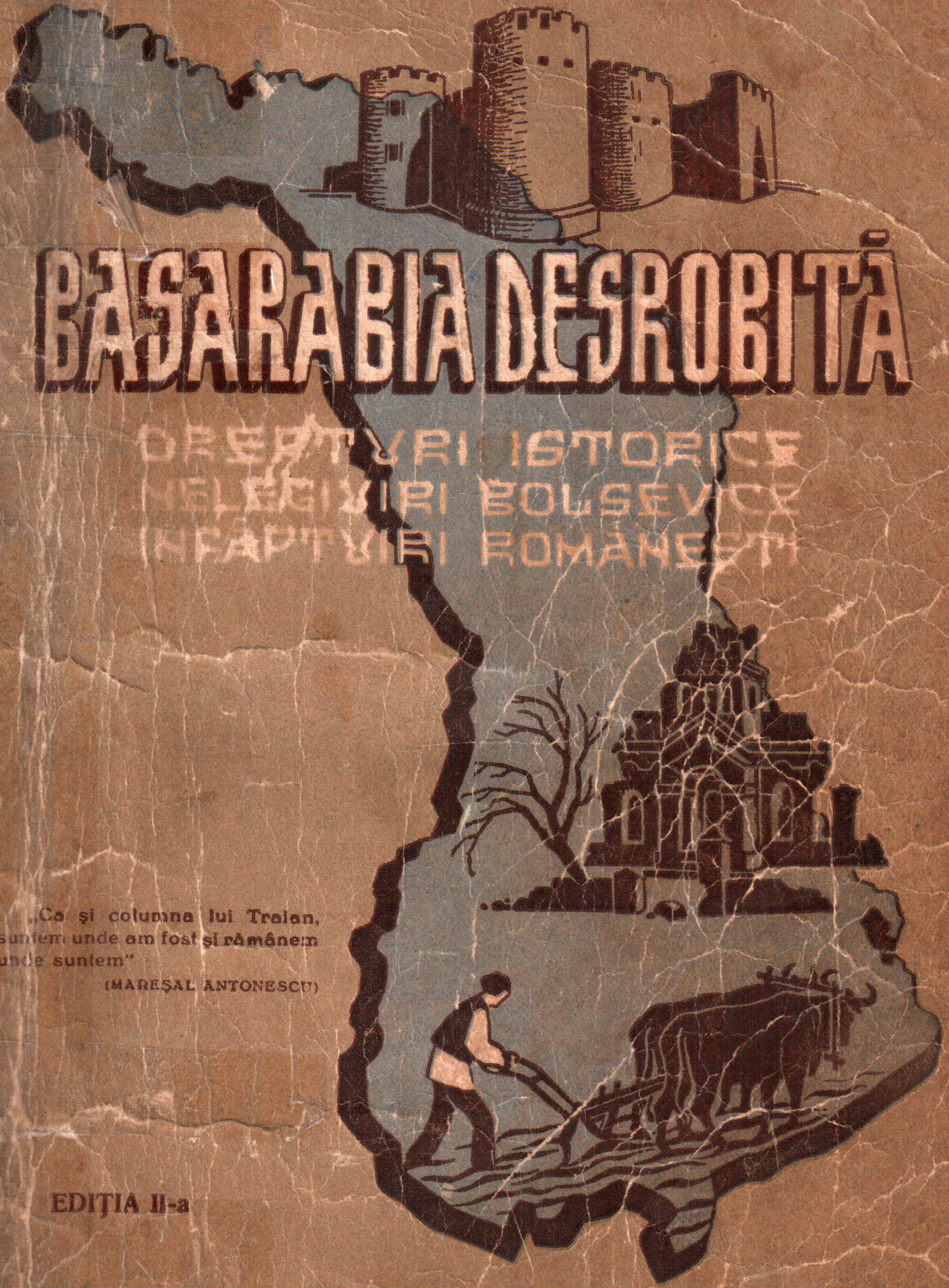
GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI

BASARABIA DESROBITĂ

DREPTURI ISTORICE
NELEGIUIRI BOLȘEVICE
ÎNFĂPTUIRI ROMÂNEȘTI

„Ca și columna lui Traian,
suntem unde am fost și rămânem
unde suntem"
(MAREȘAL ANTONESCU)

EDIȚIA II-a

— IULIE 1942 —

UVERNAMANTUL BASARABIEI

BASARABIA DESROBITA

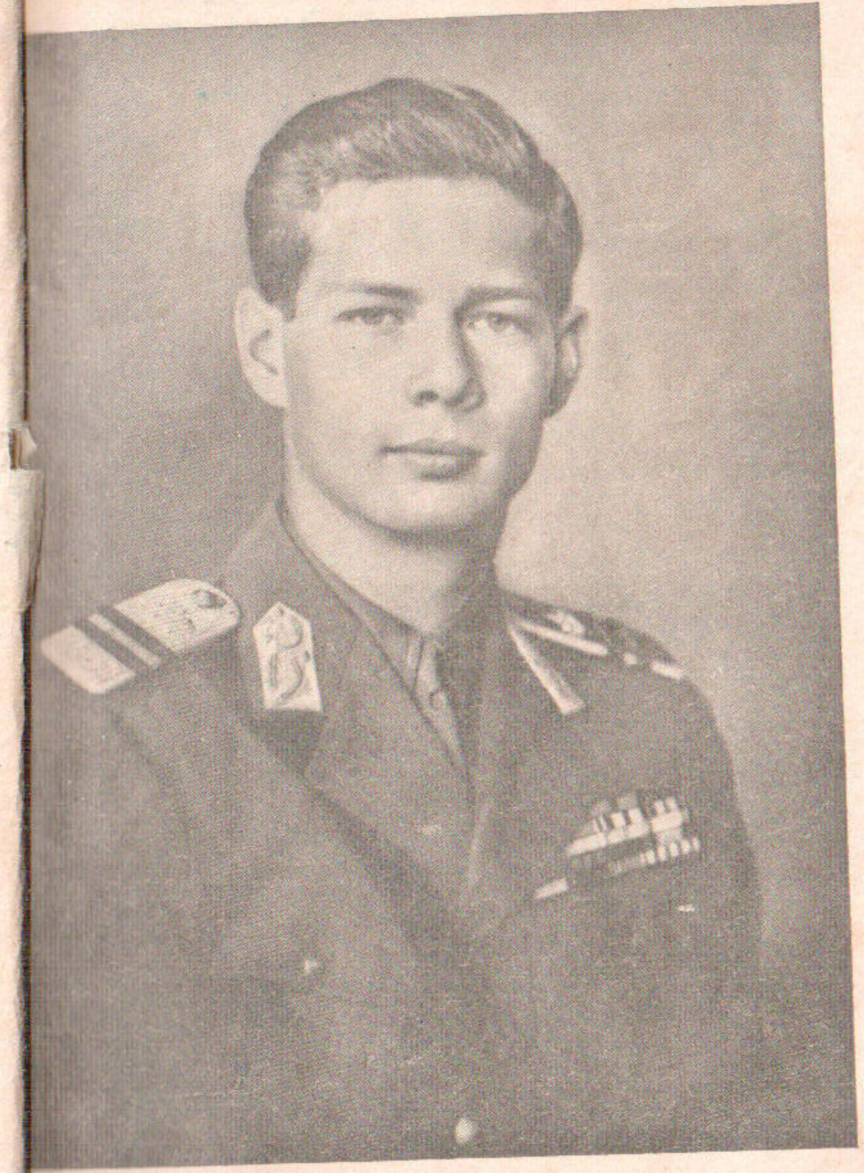
DREPTURI ISTORICE
NELEGIUIRI BOLȘEVICE
ÎNFĂPTUIRI ROMÂNEȘTI

„Ca și columna lui Traian, suntem unde am fost și rămânem unde suntem".

(MAREȘAL ANTONESCU)

— IULIE 1942 —

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „MARVAN" S. A. R.

MIHAI I
REGELE ROMÂNILOR

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Inalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit și mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ștefan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asi[...] pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creș[...] [...]sigură, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA [...] însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină do[...] l-au ajutat să înfăptuiască mărețele

strajă a[...]

dova și Bas[...]

margine împieti[...]

pământuri au străjui[...] Dacii și Imperiul Roman.

Noi n'am făcut din această misiune de apărare a civilizației, de baraj împotriva cotropitorilor, nici trâmbiță de propagandă, nici titlu istoric de misiune europeană.

Dar misiune am avut și am împlinit-o.

Misiunea noastră apostolică și creştinească a fost o misiune de luptă și de jertfă și, veac de veac, am făcut tranșee de trupuri și val de sânge, în care am înecat, atât cât am putut, cotropirile din Răsărit.

Aceiași misiune a dus în 1941 pe ostașii Regelui Mihai I și ai Mareșalului Antonescu la luptă desrobitoare și creștină împotriva dușmanului din Răsărit care ne cotropise cu un an mai înainte pământul și legea.

Armata desrobitoare a pus astfel o nouă piatră de credință și de jertfă în bătrânul pământ moldovenesc la misiunea noastră de popor de margine, apărător de civilizație și înfruntător trudit al năvălirilor asiatice.

Guvernământul Basarabiei, așezat pe temeiul unei legi noui și având sarcina să înfăptuiască o reformă administrativă înoitoare de Țară, a purces din primele zile ale desrobirii la stăpânirea pământului strămoșesc și la organizarea lui.

Va rămâne una din marile mândrii ale vieții mele sarcina pe care

...pa-
... zeci și
... un an, adminis... ...tului poate să *fie* mândră de opera sa; iar Generalul Voiculescu, Guvernatorul Basarabiei desrobite, care a condus aceste înfăptuiri românești, deasemenea.*

Guvernământul prezintă în imagini, care vorbesc mai mult decât orice, starea în care a găsit Basarabia și ce a însemnat cotropirea întunericului, în popas de un an, a stăpânirii rusești.

Deaceia, nu mai adog nici-un alt cuvânt, decât dorința mea ca aceste imagini ale urmelor bolșevismului și ale faptei românești desrobitoare, să poată fi pentru cetitor temelia convingerii în puterile noastre și în prăbușirea pentru totdeauna a comunismului.

PROF. MIHAI ANTONESCU
Vice-Președintele Consiliului de Miniștri

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Inalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit și mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ștefan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asigura ... pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creștin... ...igură, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA ... însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină ... l-au ajutat să înfăptuiască mărețele [illegible]

PARTEA I-a

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Inalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit și mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ștefan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asi... pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creș... ...sigură, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA

...însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină ...l-au ajutat să înfăptuiască mărețele ...devin stăpânii celor două cetăți,

...lasa... ...ad

de cetate ... pe trupul ...

(General Antonescu)

SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA TRECUTULUI BASARABIEI PÂNĂ LA 1812

Un proces istoric asupra caracterului românesc al provinciei dintre Prut și Nistru și asupra drepturilor poporului român nu a existat niciodată.

Realitățile istorice au fost așa de categoric de partea poporului român, încât nici dușmanii lui cei mai neînduplecați nu au putut și nici nu au îndrăznit vreodată să le tăgăduiască în mod serios, ei mărginindu-se totdeauna, în lupta lor împotriva noastră, la argumente superficiale, fără temei și fără seriozitate.

Faptul se datorește în primul rând caracterului omogen și indivizibil, pe care-l prezintă Moldova dintre Carpați și Nistru, sub toate raporturile: orografic, etnic, limbă, obiceiuri, credință, identitate de aspirațiuni și interes, în fine, toate aspectele sub care este privită și trăită viața însăși.

... notarul de ră-

... 1412 între Unguri şi
...uală împărţire a Moldovei,
... fără urmă de echivoc.

...ărate ale pământului basarabean şi mai
ale... urmărit totdeauna poporul român şi i-a impus o existenţa de suferinţe necurmate, s'au stârnit poftele de cotropire şi stăpânire ale multor neamuri străine, cari prin foc şi sabie, au trecut graniţele, cu gândul unei rămâneri definitive pe meleagurile basarabene.

După năvălirea Tătarilor în partea de sud a Basarabiei şi alungarea lor, negustorii vestiţi cari erau Genovezii, pun mâna pe Chilia şi Cetatea-Albă : prima, **cheie** a gurilor Dunărei, a doua **fereastră** a Mării Negre.

Stăpânirea Genovezilor dăinuieşte puţină vreme.

Ţara Românească (Muntenia) pune stăpânire pe Chilia, iar Moldova, urmând pilda ţării surori, ocupă Ceatea-Albă.

Partea de nord a Basarabiei, a cărei cheie era cetatea Hotinului, trecuse şi ea vremelnic, în stăpânirea Polonezilor.

Odată cu domnia lui Ştefan cel Mare însă, începe pentru Moldova o epocă glorioasă, în care ideia integralităţii Moldovei este afirmată şi apărată cu o minunată îndărătnicie şi în care se manifestă sub forma cea mai strălucită resursele şi calităţile neamului românesc.

Rând pe rând se readuc la trupul Moldovei cetăţile deslipite şi prin recucerirea Chiliei şi Hotinului, Moldova reintră în graniţele ei istorice.

O luptă uriaşă, o luptă de proporţii cari depăşiau cu mult caracterul unui războiu naţional, luând aspectul unei cruciade a creştinătăţii împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ţinuturile Basarabiei de jos, cu cetăţile dela gurile Dunării şi dela Mare (Chilia şi Cetatea-Albă) şi războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Inalt, pune deocamdată capăt poftelor turceşti.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârşise prin gonirea şi înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăţia sa neobosită, cu geniul său politic şi militar neasemuit şi mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei şi credinţei strămoşeşti, Ştefan cel Mare făptueşte adevărate minuni, nu numai pentru a asigura integritatea pământului moldovenesc, dar şi pentru a salva creştinătatea dela pieirea sigură, pe care i-o pregătia islamul.

Cu tot eroismul său însă şi cu toată diplomaţia sa subtilă şi plină de îndemânare, puterile nu l-au ajutat să înfăptuiască măreţele lui gânduri şi în anul 1484, Turcii devin stăpânii celor două cetăţi, de mult jinduite : Chilia şi Cetatea-Albă.

Pierderea acestor cetăţi a fost o rană dureroasă pe trupul Moldovei, care nu s'a putut închide timp de veacuri. Ea fu urmată de pierderea Tighinei, unde Turcii zidiră Cetatea Benderului.

Poporul Moldovei nu se putu împăca, pentru nimic în lume, cu ideia sfârtecării pământului strămoşesc şi resemnarea nu era în obiceiul şi firea lui.

Patriotismul boerilor şi poporului nu-şi găsi răgaz şi rând pe rând, se făcură încercări desnădăjduite pentru recucerirea şi readucerea sub stăpânirea Moldovei a cetăţilor pierdute.

Petru Rareş, demnul fiu al Marelui Voevod Ştefan, face prima încercare, cu sfârşit nenorocit, fiind învins de o puternică coaliţie, pe care sufletul, vitejia şi iubirea lui de ţară n'au putut să o răzbească.

Domnitorul Alexandru Cornea, ridicat pe tron de boierii moldoveni, după înlăturarea slăbănogului Ştefan Lăcustă, năvăleşte asupra Tighinei şi Cetăţii-Albe şi ajunge până în mahalalele Chiliei, însă fără rezultat.

Ion Despot chemă la luptă întreaga moldovenime, cu acelaş gând şi nu fu mai norocos.

Ion Vodă cel Cumplit scoate şi el sabia, pornind războiu împotriva Turcilor şi atacă cu furie Tighina şi Cetatea-Albă, pe care le scaldă în sânge.

Infrânt la Catlabuga, se predă duşmanului lângă lacul Cahulului, după ce o clipă soarta armelor zâmbise, şi lui şi poporului moldovean, însetat de dorul reîntregirii hotarelor.

Aron Tiranul, încurajat de faptele de arme ale Voevodului Munteniei — Mihai Viteazul — se întovărăşeşte cu acesta şi porneşte în anul 1595 războiul pentru a cuceri Basarabia de jos, asediază Tighina, se bate sub zidurile Cetăţii-Albe, pe care nu o poate cuceri din lipsă de tunuri de asediu şi pune mâna vremelnic pe Ismail.

In anul 1600 Mihai Viteazul cucereşte fulgerător Moldova şi cu clar viziunea sa genială şi vitejia sa fără de pereche, s'a gândit desigur să reîntregească Moldova, cucerind cetăţile pierdute ; însă sorţii i-au stat împotrivă, iar năruirea lui bruscă a pus capăt nădejdilor sărmanilor Moldoveni.

In timp ce sudul Basarabiei era teatrul acestor dramatice silinţi din partea Moldovenilor, în nord situaţia nu era mai bună. Cetatea Hotinului trecuse pe rând, în mâinile Turcilor şi Polonezilor, fără ca Domnitorii Moldovei să se fi resemnat şi să fi renunţat o clipă la drepturile lor sfinte asupra cetăţii.

Prăbuşirea vulturului românesc, care a fost Mihai Viteazul, avu ca urmare statornicirea stăpânirii turceşti în sudul Basarabiei.

Această stăpânire îşi făcu un instrument din hoardele tătăreşti, cari, după ce fuseseră mai înainte alungate de Domnitorii Moldovei, revenirä, infiltrându-se sub oblăduirea Turcilor, în massele poporului moldovean, durând „caşlele" lor, alături de frumoasele şi liniştitele sate moldoveneşti.

Stăpânirea otomană avu urmări dureroase asupra părţii de sud a Basarabiei, care trebui să se deslipească de viaţa Moldovei şi să-şi creieze condiţiuni noui de viaţă, potrivit cu stările de lucruri locale.

Chilia, Cetatea-Albă încep a-şi pierde, încetul cu încetul, prosperitatea şi importanţa lor, în favoarea Galaţilor ; pescăriile depe Dunăre şi Mare sunt în vădită scădere, iar Tighina lâncezeşte, în profitul Lăpuşnei, care devine vamă.

In ceeace priveşte însă fiinţa naţională a poporului moldovean, rămas sub călcâiul turcesc şi în contact direct şi permanent cu elementele tătăreşti, ca totdeauna, această fiinţă a rămas întreagă, rezistând cu acea îndărătnicie caracteristică neamului nostru, oricărei încercări de desnaţionalizare.

Limba, obiceiurile şi credinţa au fost păstrate ca o comoară sfântă, care a servit poporului drept isvor de energie şi putere de îndurare, în lupta de fiecare clipă, dusă împotriva duşmanului neiertător.

Puterea de rezistenţă şi spiritul adânc conservator al poporului s'au dovedit aşa de puternice, încât chiar la sfârşitul veacului al XVII-lea Cetatea-Albă şi Tighina îşi păstrau încă denumirile lor româneşti.

Călătorii străini, cari au cercetat aceste meleaguri înstrăinate în acea vreme, sunt toţi unanimi în a recunoaşte că poporul moldovean, din sudul Basarabiei, nu pierduse nici graiul, nici credinţa şi nici nu lăsase să se strice caracterul tradiţional al aşezărilor săteşti sau al obiceiurilor.

Calvarul acesta, limitat deocamdată la partea de sud a Basarabiei, nu era nici o nădejde să înceteze. Mai mult, perspectivele de viitor se arătau din ce în ce mai întunecate.

In lupta uriaşă, dar şi disproporţionată, dusă împotriva imperiului otoman, atât pentru apărarea moşiei şi neamului, cât şi pentru creştinătate în general, Domnitorii Moldovei au încercat să se bizuie pe tovărăşia altor popoare creştine, cari în mod firesc, trebuiau să se solidarizeze cu micul şi eroicul popor moldovean.

Nu numai că nu au găsit la aceştia o ajutorare leală şi fără precupeţire, dar au avut de luptat chiar cu reaua credinţă şi cu vrăjmăşia lor, deoarece nutrind aceleaşi gânduri de lăcomie pentru pământul Moldovei, au dat pe ascuns şi chiar pe faţă, mână de ajutor Turcilor.

Şi umplerea paharului amărăciunilor avea să vină tot din partea unui popor creştin — Ruşii — cari până acum, datorită împrejurărilor dela ei de acasă, nu s'au amestecat în luptele dintre Prut şi Nistru.

Diferite evenimente însă aveau să grăbească şi acest amestec.

Alipirea Ucrainei la împărăţia moscovită, scuturarea jugului tătăresc şi cucerirea Azovului, au apropiat pe Ruşi de graniţele puterii otomane.

Petru cel Mare devine campionul luptei de nimicire a Turcilor şi sub firma ademenitoare a unei coaliţii creştine, acest puternic Ţar reuşi să câştige nu numai simpatiile dar chiar adeziunile unora din Moldoveni, cari au avut naivitatea să creadă în buna credinţă, lealitatea şi sprijinul cinstit al lui.

Ura nestăpânită contra Turcilor, suferinţele îndurate, dorinţa de răzbunare, simţământul de solidarizare creştină şi mai ales nădejdea unei reîntregiri a ţării lor, au făcut pe mulţi boeri soroceni, orheeni şi tighineni să ceară a lupta sub steagurile creştine ale Moscovei.

Dimitrie Cantemir, om învățat și cu orizonturi spirituale largi, devine exponentul acestei politici și încheie chiar un tratat cu Petru cel Mare, în care acesta, în chipul cel mai ademenitor cu putință, dar și cu o perfidie caracteristic moscovită, garantează că **„Țara Moldovei cu Nistru să-i fie hotar și Bugeagul și cu toate cetățile tot ale Moldovei să fie".**

După plecarea lui Dimitrie Cantemir, Hotinul cade în stăpânirea Turcilor, iar după războiul din 1736—1739 Moldova începe să simtă deabinelea cât preț se putea pune pe oblăduirea rusească.

Intr'adevăr, recucerind dela Turci Hotinul, Țarina Ana este proclamată „Doamnă a Moldovei", iar purtarea oștilor și comandanților ruși a fost de o samavolnicie și brutalitate fără egal, tratând nordul Moldovei ca un pământ vrăjmaș și cucerit.

Cu toate aceste prime, însă destul de convingătoare desamăgiri, după războiul din 1768—1774, nădejdi noui începuseră să hrănească spiritele boerilor moldoveni : Tighina așa zicând „retrocedată", Chilia și Cetatea-Albă cucerite și ele ; față de aceste fapte noui, boierii moldoveni cer, îndrăznesc a cere, restabilirea granițelor pe Nistru, Mare și Dunăre și reînscăunarea stăpânirei moldovene în Cetatea-Albă, Tighina, Chilia, Ismail și Hotin.

Evenimentele se precipită vertiginos, iar rezultatele sunt cu totul altele, la care nimeni nici nu ar fi îndrăznit să se gândească : prin pacea dela Kuciuk Kainardji, Austria, care intrase în horă alături de Ruși, răpește partea de Nord a Moldovei, adică Bucovina.

Prin pacea dela Iași 1792, Nistrul devine graniță despărțitoare între puternicul și perfidul imperiu moscovit și mica țară a Moldovei, iar în 1806 Rușii, urmărind cu metodă și perseverență planul lor de infiltrare către Constantinopol, aduc în stăpânirea lor pe rând : Benderul, Cetatea-Albă, Chilia, Ismailul.

Amândouă țările române trec sub conducerea unui general rus și proectul anexiunei lor nu mai este un secret pentru nimeni.

Imprejurările și în special ruperea relațiilor de prietenie între Impăratul Francezilor Napoleon și Țarul Alexandru I determină pe Ruși să micșoreze pretențiunile și să se mulțumească numai cu anexarea Moldovei până la Prut, act consfințit definitiv prin pacea dela 28 Mai 1812, dată nefastă în istoria neamului românesc, fiindcă de atunci Basarabia încetează de a mai face parte din trupul pământului românesc.

O epocă nouă de suferințe și de primejdii o aștepta, din partea

noului stăpânitor, cunoscut prin puterea numărului lui, prin brutalitatea și neîndurarea față de cei mai slabi.

Problema drepturilor noastre istorice asupra Basarabiei nici nu se poate pune. Numai reaua credință și orbirea pătimașă a vrăjmașilor noștri au mai putut ridica uneori contestațiuni asupra acestui adevăr.

Dar pentru a dovedi dreptatea noastră, dacă ar mai fi oare nevoie de acest lucru, nu este nevoie de studiul didactic al hrisoavelor, nu este nevoie de statistici biurocratice sau de speculațiuni savante.

Cel mai bun apărător al cauzei noastre drepte, cea mai documentată cercetare, cea mai vorbitoare dovadă, le găsim ușor numai prin o simplă preumblare pe meleagurile Basarabiei și satele ei.

Numele satelor, denumirea văilor și dealurilor, graiul locuitorilor, numele de familie, obiceiurile, toate acestea sunt argumente mai tari și mai convingătoare decât orice propagandă, orice statistică sau studiu didactic.

Deasemenea, cetățile „de margine" stau mărturie vie a ființei de totdeauna a poporului român în această parte de țară, precum fac și dovada că această margine a fost încă dela început considerată ca bază de apărare a Moldovei.

Și pentru a încheia, găsim necesar să arătăm modul practic cum profesorul De Martonne, trimis de conferința de pace dela Versailles (1918) să se informeze asupra temeiniciei pretențiunilor noastre asupra Basarabiei, a înțeles să se achite de această delicată și grea însărcinare și cum s'a convins de dreptatea cauzei noastre.

Nu a cercetat statistici, nu s'a oprit prin arhivele provinciei, nu s'a lăsat impresionat de aspectul orașelor, nu și-a cheltuit vremea în reuniuni mondene sau banchete oficiale, ci s'a dus direct la sursă ; luând contact cu țărănimea, cu care s'a putut chiar înțelege în graiul ei, datorită latinității limbei.

A cercetat multe regiuni și multe sate și cu acest prilej, a întrebat un țăran dintr'un sat oarecare dacă în sat sunt, pe lângă Moldoveni și alții oameni, din alte neamuri.

Țăranul serios și plin de duh, s'a gândit o clipă, s'a scărpinat după ceafă și i-a răspuns : „Apoi cucoane, dacă vrei să afli ce fel de neamuri trăiesc pe aici, du-te și dumneata în țintirim și citește pe cruci și de acolo îi vedea și dumneata cam ce fel de oameni trăiesc pe aici".

Profesorul De Martonne a urmat sfatul țăranului, s'a dus în cimitirul satului și nu a găsit pe cruci decât nume autentic românești :

Arbore, Colibă, Bordei Verde, Pădure, Grozea, Gruia şi a. m. d.
Aceleaşi constatări le-a făcut, după aceia, pretutindeni.
Şi astfel s'a putut duce înapoi la Versailles, să dea informaţiuni, care de data aceasta exprimau adevărul în sensul cel mai absolut.
Tot ceeace se găseşte risipit în cuprinsul pământului Basarabiei, ca elemente străine de neamul nostru, nu sunt decât gunoaie aruncate de vântul rău al vremurilor şi nimic mai mult.
Pământul este şi rămâne totdeauna celor cari au cele mai multe şi vechi morminte, săpate în trupul lui.

BASARABIA DELA 1812 PÂNĂ LA 1918.

Ocuparea Basarabiei de către Ruşi a început încă din anul 1806, cu prilejul războiului lor cu Turcii, aşa că în anul 1812 s'a consfinţit o stare de fapt.
Poporul moldovean a avut prilejul de atunci să cunoască binefacerile stăpânirii ruseşti, omenia şi firea dregătorilor moscoviţi.
Biruri grele, omorîtor de apăsătoare, corvezi şi rechiziţii fără rost şi fără socoteală, jafuri şi samavolnicii fără număr, boerimea maltratată, necinstită şi uneori asvârlită în temniţe, iată în câteva cuvinte sub ce aspect s'a prezentat dintru început stăpânirea rusească, înainte ca anexarea Basarabiei să fi fost consfinţită prin tratatul de pace.
Când a venit vestea anexărei, poporul de jos, cu instinctul lui care nu a dat niciodată greş, a înţeles de îndată ce soartă îl aşteaptă şi o pornire generală a cuprins mulţimea pentru a părăsi Basarabia şi a se refugia dincolo de Prut.
Scene de un dramatism zguduitor s'au produs pe malurile Prutului, pe tot cursul râului, unde fraţii s'au strâns pentru a-şi lua rămas bun unii dela alţii.
Mai târziu au început şi emigrările în massă ale basarabenilor, trecând Prutul la fraţii lor de sânge, de limbă şi credinţă.
Generalul Kisselev recunoaşte el însuşi această emigrare a basarabenilor „fiindcă ei preferau administraţia turcă celei ruseşti".
Cu toate aceste triste şi dureroase constatări şi cu toate că actul dela 28 Mai 1812 desvăluise, în toată neîndoelnica lui realitate, reaua credinţă a vecinului pravoslavnic, boerimea moldoveană continuă, la început, să acorde credit stăpânitorilor şi să pună încă nădejdi în mărinimia şi spiritul lor de dreptate.

Substratul acestei amăgiri îl forma simţământul religios, credinţa creştin-ortodoxă, care-şi avea în Ţar pe reprezentantul ei cel mai de seamă.
In această identitate de credinţe vedeau ei garanţia viitorului şi pe ea îşi întemeiau nădejdile lor într'un viitor de dreaptă şi liberă desvoltare a poporului moldovean.
Suflete cinstite, profund credincioase, caractere loiale şi dintr'o bucată, Moldovenii cu greu îşi puteau închipui că ipocrizia stă alături cu credinţa şi că o împărăţie atât de mare şi puternică şi pe deasupra pravoslavnică, putea să nutrească gânduri rele, faţă de un popor mic şi frate întru Christos.
Stăpânirea rusească a prins dela început această slăbiciune a poporului moldovenesc, a înţeles care este partea vulnerabilă a acestui neam plin de bunătate şi cavalerism şi a speculat totul în favoarea intereselor ei, care vizau pur şi simplu nimicirea fiinţei naţionale a poporului dintre Prut şi Nistru, înghiţirea şi dispariţia lui în neantul colosului moscovit.
Urmărind cu drăcească perseverenţă realizarea acestor gânduri, Ruşii se feresc a întrebuinţa dela început metode brutale şi a arăta făţiş ţelurilor lor adevărate.
Pe de altă parte, buni cunoscători ai psihologiei poporului moldovean, ştiau că întrebuinţarea mijloacelor tari de constrângere va aduce după sine aţâţarea până la paroxism a simţământului naţional, atât de profund înfipt în sufletele moldovenilor şi va provoca o rezistenţă de neînvins, din partea acestor oameni necăjiţi, însă demni şi hotărîţi.
De aceia, atitudinea dela început a nouilor stăpânitori, omenoasă în aparenţă, nu dădu prilejuri de mare îngrijorare subjugaţilor.
Până în anul 1871, Basarabia e socotită drept provincie, adică o formă administrativă care-i lăsa şi recunoştea oarecari particularităţi de viaţă.
După 1871, Basarabia devine pur şi simplu o gubernie rusească, cu alte cuvinte o formă care prezintă aspectul unei înglobări totale în imperiul rusesc.
Această evoluţie lentă în forma de organizare a Basarabiei a corespuns exact progresiunei mijloacelor de constrângere, cari cu vremea, încep a căpăta din ce în ce mai multă asprime, devin mai radicale şi descopăr complect adevăratele gânduri ale stăpânitorilor.
Ceeace interesează din această tristă perioadă de subjugare, este

în primul rând acțiunea de desnaționalizare dusă de Ruși și cea de rezistență, opusă de poporul moldovean pentru a-și menține naționalitatea, cu toate atributele ei.

Singurul mijloc de afirmare a naționalității fiind limba, a fost firesc ca lupta nouilor stăpânitori să fie îndreptată dela început împotriva graiului moldovenesc, pentru a-l înlocui treptat-treptat cu cel rusesc, năzuind astfel să șteargă pentru totdeauna urma existenței pe pământul Basarabiei a poporului moldovean.

Mijloacele întrebuințate au fost multiple ; la început indirecte ; mai târziu, când s'a constatat nereușita acestora și recrudescența rezistenței, directe și brutale.

Au folosit în sprijinul lor : administrația, școala, biserica, dând greș complect pe toate aceste căi.

Și nu era de mirare !

Limba este atât de adânc înrădăcinată în ființa poporului român, încât întrebuințarea ei e asemenea unei funcțiuni organice, care nu poate înceta decât odată cu dispariția fizică a poporului.

In această ordine de idei, găsim potrivit a arăta aci cât de frumoasă, cât de curată și cât de literară se păstrase limba moldovenească din Basarabia, precum și câtă amărăciune provocase răpirea sălbatică din 1812 a Basarabiei pașnicilor locuitori ai ei, dând mai jos în întregime o **jalobă,** adresată de țăranii moldoveni, în anul 1816 către boerii departamentului :

CINSTIȚI BOERI DIPERTAMENTULUI

J A L O B A

„Di ar fi precum auzăm că au venit acum un credincios a împăratului, cu lacrimi ne-am bucurat, că pe sămne au auzăt împăratul di nevoile noastre, că tare multe am tras și mai înainte cu oștile, dar și acum di când s'au închis Prutul, încă și mai multe. Că pe tot ceasul dăm di toate și nimeni nu ni mai întreabă de mai avem de unde da. In cât acum au rămas din cei mai mulți nu aveam nici ce mânca de mulțimea havalelilor ce facem în toate zălele cu cosări și cărături di fân, cu faceri și cu cărături di feliuri di lemni și cheresteli, încă și pe la Basarabiea, și la Chișinău, pe la Briceni și pe aiurea, cum și stânjeni di lemni, dar podvodăriturі oștenești cu cară cu boi peste tot locul, cum și poștili din sat în sat peste tot locul, pin tot ceasul, pe la toți ofițării, și slujbașii, și Căzacii și săldații cu cai cu căruți, cu cară cu boi,

întrebat, neîntrebat, cu poroncă și fără poroncă, care cum apucă ni întrebat și cu bani ; dăm pentru surugii goștină, desătină și câte, altădată săldații și Cazacii la fartiri țânem și hrănim, și luându-ni cu sâla cele ce se găsesc pe la casăli noastre și mânâncă, ba încă ni bat să le dăm ceeace nu avem, și apoi ni fac cu frică di li dăm și cfitanțăe și câte alte nevoi tragem, precum știe cinstita părcălabie. Strajă pe hraniță dăm în toate zălili. Di vite cu totul ne-au sărăcit și tâlharii că le fură. Și di ceea parte la Nemți s'au rădecat străjăle și numai a noastră au rămas di ni năcăjim încât nici dupa tâlhari nu ne lasă să mergem ca să ni căutăm vitele în pripă, precum mai înainte eram slobozi și nu ni se pute fura vitele ca acum.

Și pâne când dă Dumnăzău de să faci mai gloată, ne o mânâncă alții precum arătăm, ear nu ca mai înainte că putem vinde unde ni era voea, și pâne și vite și orice avem din munca noastră. Acum cu totul ni s'au închis aleșverișul, și sântem opriți și nici chirie di sare, și vin și altele ca mai înainte nu avem și nu știm ce să mai facem. Numai mila împăratului poate să ne scape de pieire întru care ni aflăm. Ce de ar da Maica Precista năstav să ni rădice greutățile aceste și să ni lase în obiceiurile noastre cele moldovenești care am apucat dela bătrânii noștri și să vinim în floare precum am fost, ca să slăvim numele împăratului, noi, și în urmă și urmașii noștri, și să petrecem totdeauna supt dregătorii Moldovii, pământeni de ai noștri, precum sântem deprinși și ne înțelegem în vorbă. Că noi alte rânduelі nu pricepem și numai cât ni să adaog năcazurile și greutățile noastre.

Noi la aceste cu lacrimi ne rugăm și să facă milă împăratul cu noi.

Anul 1816 Fevruarie 15.

(ss) Eu Neculai Bordeiu
(ss) Eu Stefan Roșca
(ss) Eu Ichim Bobești
(ss) Eu Ion Ciupauca
(ss) Eu Tănasă Dascălul
(ss) Eu Vasâli Bordei
(ss) Eu Toader Prodan
(ss) Eu Vasâli Bobești vornic și tot satul Răchitna, ținutul Hotinul.
(ss) Eu Grigori Dascal am scris cu zăsa satului".

In general învățarea limbei rusești s'a făcut cu mare încetineală, chiar de către boerii moldoveni.

De țărănime nici nu mai vorbim, fiindcă aceasta nu s'a putut vreodată deprinde cu folosința limbii rusești și mai ales, cu gândul de a părăsi graiul strămoșesc.

In rândurile țărănimii nereușita încercărilor rusești a fost totală.

Se arată mai jos cele trei căi folosite de stăpânirea rusească pentru suprimarea limbei românești, procedeele întrebuințate, precum și reacțiunea Moldovenilor.

Administrația.

La începutul stăpânirii rusești, conducerea pare a arăta oarecare măsură și rezervă în intențiunile ei.

Necunoașterea însă a limbii rusești îngreuiază considerabil mersul aparatului de Stat, funcționarii neputându-și exercita atribuțiunile, din cauza aceasta.

Unul din ei se plângea Guvernatorului că **„spre alcătuirea așezărei birului este neapărată trebuință ca să avem scriitori moldoveni, fiindcă noi limba rusească nu știm, precum este cunoscut și execelenției voastre".**

Altul nu execută ordonanțele guvernamentale, deoarece **„nu le poate deslega, neștiind limba sau scrisoarea aceasta, a le tălmăci nu are cine".**

Boerii moldoveni adresează o „jalobă" „îndurătorului împărat, iubitorului de oameni stăpânitor împărat", pentru a da încuviințarea întrebuințării limbii moldovenești, fiindcă **„toate pravilele Moldovei nu sunt într'altă limbă decât în dreaptă limbă moldovenească, toate documenturile pentru moșii și pentru feliuri de giudecăți și învoele sânt alcătuite numai în limba moldovenească. Tot norodul acestei oblostii nu are înțelegere altei limbi decât a patriei sale".**

Față de această stare de lucruri și constatându-se redusul spirit de adaptabilitate al poporului moldovean la noua așezare politică din Basarabia, împăratul în rescriptul imperial dela 1818 Aprilie 29, hotărăște că **„Oblostia Basarabia își păzește așa închegare de norod, pentru aceia își primește și osăbit chip de cârmuire".**

In ceeace privește folosirea limbii, acelaș rescript precizează că **„pricinele de giudecăți politicești și de hotărîri să vor lua în singura limbă moldovenească și giudecățile să vor face pe temeiul legiuirilor și a obiceiurilor Moldaviei".**

Prin această hotărîre împărătească, Moldovenii au obținut folosirea limbii lor în justiție și în administrația județeană, precum și aplicarea legiuirilor moldovenești, ceeace era deopotrivă cu o autonomie.

Aceasta constituia o izbândă pentru poporul moldovean, căruia i se recunoștea astfel existența, ca națiune și ca o realitate vie, care nu putea fi ignorată de nimeni.

Izbânda aceasta a avut însă cu totul alte urmări.

Rezistența Moldovenilor și puterea de afirmare a ființei lor naționale au deschis ochii conducătorilor asupra caracterului dârz și inadaptabil al poporului dintre Prut și Nistru și au determinat o reacțiune violentă a asupritorilor, însă pe altă cale.

Ca urmare, aplicarea rescriptului împărătesc a început să fie sabotată prin măsura luată de a se aduce, în instituțiunile cu drept de folosire a limbii moldovenești, funcționari de origină curat rusească, cari neștiind românește, sileau pe cei interesați să învețe și să întrebuințeze din nevoie, limba rusească.

Pe de altă parte, instituțiile cari aveau dreptul a folosi limba rusească, cum era poliția de pildă, căutau să impună celorlalte folosirea limbei asupritorilor, amenințându-le că **„hârtiile ci vor intra di la acele locuri către această poliție în limba moldovenească, vor rămâne fără nici o împlinire".**

Ipocrizia asupritorilor era vădită: pe deoparte, măsuri echitabile și omenești, însă numai pentru salvarea aparențelor ; pe de altă parte, în aplicarea practică a măsurilor, sabotare și perfidie.

Reacțiunea Moldovenilor a fost și de data aceasta promptă și energică.

Judecătorii moldoveni cei dintâi opun rezistență acestor tendințe.

Argumentele lor erau întemeiate, fiindcă, după cum arată ei, în diferite plângeri, **„sântem cu totul lipsiți de știința limbii rusești"**, iar atitudinea, fermă și plină de demnitate, unul din ei arătând răspicat că **„nici cu un chip di astăzi nu mă unesc a iscăli hârtiile ci de acum să vor lucra în limba rusească care mie îmi este cu totul necunoscută".**

Până în anul 1828, de bine de rău, Moldovenii au izbutit să mențină limba lor ca limbă oficială, în justiție și administrație.

Ingrijorați de spiritul hotărît și conservator al Moldovenilor, Rușii trec la măsuri radicale și la 29 Februarie 1828 sancționează le-

gea prin care se suprimă privilegiile acordate până acum limbei moldovene, prin rescriptul dela 1818.

Limba rusească singură deveni limba oficială, cu îngăduința de a se face, „după necesitate", traduceri și în limba moldovenească.

Măsura se dovedi inoperantă, fiindcă cu toată străşnicia acestei dispozițiuni, limba moldovenească rămâne în picioare, impunându-se ca o necesitate inexorabilă, fiind vorbită de majoritatea absolută a populației dintre Prut și Nistru.

De o învățare a limbei rusești, nici nu putea fi vorba ; lucrul acesta se făcea cu atâta greutate, încât s'a simțit nevoia angajării tălmacilor în administrație.

Boerimea ia din nou inițiativa luptei pentru repunerea limbei strămoșești în drepturile ei firești, reprezentantul ei atrăgând „Luarea aminte Guvernatorului General al Rusiei Nouă și Basarabiei asupra neapăratei nevoi de a se permite în Basarabia persoanelor particulare să înainteze cereri în limba moldovenească, iar hotărîrile noui să se publice cu traducere în această limbă".

Ca urmare, Guvernatorul a dispus mai întâi ca „toate instituțiile administrative ale oblostiei să primească cererile în limba moldovenească cu traducerea lor în limba rusă, iar toate nouile publicațiuni să fie în limba rusă și moldovenească".

Mai târziu, în anul 1836, senatul cârmuitor din Petersburg se simți obligat să modifice legiuirile pentru a se putea întrebuința limba română ca limbă oficială, dând în acest sens un ucaz în care se specificase, printre altele că : „cercetând propunerea ministerului de justiție privitoare la acordarea de ușurințe locuitorilor oblostiei Basarabiei, **cari nu știu limba rusă,** în relațiile lor cu instanțele judecătorești și fiind de acord cu concluziunile ministerului, a hotărît :

a) In oblostia Basarabiei interogările în chestiunile penale și în instrucțiuni se vor face în limba rusă **sau moldovenească,** luându-se în seamă care din acea limbă este mai bine cunoscută celui interogat.

b) Cererile, avizele și orice fel de lămuriri înaintate instanțelor judecătorești din Basarabia, în chestiuni penale și de instrucție să se primească **în limba moldovenească, fără traducere, lucrul ce se va face de translatorul jurat".**

Acest ucaz, care avea însă un termen de îngăduință de 7 ani, recunoaște total drepturile de suveranitate ale limbei românești în cuprinsul Basarabiei și constituie o nouă izbândă a poporului moldovean în lupta lui dârză și dreaptă pentru graiul strămoșesc.

Insă nu spiritul de dreptate și omenie au determinat pe Ruși să revină asupra legii din 1828, ci necesitatea, ei constatând că poporul moldovenesc este neclintit în hotărîrea lui de a-și menține și impune graiul.

Până în anul 1843, cu alte cuvinte timp de 31 ani, Moldovenii izbutesc să impună limba lor ca limbă oficială în administrație și justiție, zădărnicind astfel îndemânatica tactică folosită de asupritor, pentru a obține desnaționalizarea pe calea administrativă.

După anul 1843, ea a fost izgonită definitiv și a pierdut caracterul de limbă oficială, rămânând a fi folosită numai în școală și desigur, în relațiunile particulare.

Până la unirea din 1918, Rușii au folosit numai limba rusă ca limbă oficială, continuând încercările de desnaționalizare prin mijlocul acesta.

Rezultatele au fost însă aproape nule.

Dacă la orașe și în special în lumea intelectualilor și funcționărimei, limba rusă a găsit un tărâm de desvoltare și a prins oarecari rădăcini, la sate, în lumea țărănimii, care a reprezentat totdeauna neamul românesc în tot ce are el mai autentic și mai rezistent, silințele rusești au rămas sterpe.

Poporul moldovean a rămas până la urmă refractar învățărei limbii rusești și aceasta nu numai din cauza unei inadaptabilități organice și spirituale, ci și dintr'un simțământ de mândrie și demnitate.

Școala.

In Rusia, școala în general nu a constituit obiect de preocupare pentru cei dela cârma statului.

Lăsarea în întuneric și sălbăticie a noroadelor, făcea parte din sistemele de guvernare autocrată și numai așa se explică dece la începutul veacului al 19-lea nu exista **în toată Rusia** decât 315 școli primare, iar către jumătatea veacului, numărul lor de abia se îndoise.

Era firesc deci ca poporului basarabean să nu i se creieze o situație mai fericită, sub acest raport.

La început, școlile moldovenești au funcționat pe lângă mănăstiri, unde limba de predare a fost cea românească, fiindcă ele nu aveau nici un fel de legătură cu autoritatea de stat.

Școlile de mai târziu au luat ființă cu zgârcenie, mai ales în a 2-a jumătate a veacului al 19-lea, când politica de desnaționalizare a intrat într'o fază hotărîtoare.

In acea epocă, între anii 1876 şi 1906, adică în 30 ani, s'au creiat în Basarabia în mijlociu câte 2 şcoli anual de fiecare judeţ, iar între 1906—1916, adică în 10 ani, câte 4 şcoli de judeţ, anual.

Rezultatele nu puteau fi decât minime pentru mulţimile rurale, deoarece în numărul de mai sus se cuprindeau şi şcolile particulare, minoritare şi bisericeşti.

In ceeace priveşte limba de predare în şcolile acestea, este interesant de arătat că atât timp cât limba românească a fost recunoscută ca limbă oficială în treburile administraţiei şi justiţiei, de aceiaşi situaţie s'a bucurat şi în şcoală.

Până la începutul celei de a doua jumătăţi a veacului, găsim această limbă pretutindeni : în şcolile primare parohiale, în şcolile ţinutale (gimnazii), în şcolile lancasteriene, în liceul regional şi în seminarul teologic din Chişinău.

Chiar în învăţământul particular, limba română stă alături de cea rusă, iar în şcolile lancasteriene este trecută ca limbă oficială, după cea rusă.

Caracterul aparte şi numărul masiv al Moldovenilor s'au impus stăpânirii ruseşti, care, trebuie să recunoaştem, nu cu inima uşoară acorda astfel de favoruri limbii moldoveneşti şi nu putea să privească cu ochi buni, proeminenţa pe care o păstrase poporul moldovenesc, în aşezările dintre Nistru şi Prut.

Este de adăogat aci că nu era vorba de privilegii şi nici de bunăvoinţă, cu care Ruşii nu s'au dovedit niciodată prea darnici, ci pur şi simplu, constatarea şi recunoaşterea unor realităţi, de cari trebuia să se ţină neapărat seama.

Incurajaţi de situaţia de întâietate pe care o avea limba românească, Grecii cer şi ei ca să se admită şi limba grecească în şcolile lancasteriene. Cererea lor este respinsă de Guvernator pentru că **„proiectul înalt întărit pentru înfiinţarea şcolilor lancasteriene în Basarabia prevede că predarea trebuie să se facă numai în două limbi, rusă şi moldovenească".**

Incepând însă din anul 1836, când apare ucazul cunoscut, care limita la 7 ani termenul de privilegiu al limbii româneşti în administraţie şi justiţie, limba română începe să piardă din importanţa ei, în şcoli.

Boerii moldoveni, totdeauna trezi la datorie şi totdeauna gata de luptă, intervin din nou şi datorită lor se introduce limba română şi în şcolile ţinutale din Bălţi, Hotin şi Soroca.

In ceeace priveşte şcolile de ţară, limba română a rămas cea de bază, întrucât aceste şcoli erau opera boerilor moldoveni, mărinimoşi şi iubitori de neam şi limbă.

Ţărănimea însăşi participă efectiv la această operă de cultură naţională, durând clădiri, înzestrându-le cu mobilier, plătind învăţătorimea, etc.

Până la anul 1859, limba românească îşi menţine în şcolile basarabene o situaţie mulţumitoare.

In urma actului politic de mare importanţă, săvârşit în Principatele Române şi care scoate încă odată în evidenţă vitalitatea şi aspiraţiunile neamului românesc de pretutindeni, Ruşii reacţionează puternic, scoţând limba românească dela liceul regional Chişinău şi dela seminarul teologic.

In anul 1871 limba românească a fost scoasă şi dela toate şcolile ţinutale.

Nici aceste constrângeri însă nu au putut să ducă la rezultatele dorite de Ruşi.

Limba moldovenească se impunea singură, chiar învăţătorilor ruşi dela ţară, unde puterea de rezistenţă era de neînfrânt.

Este pe deplin concludent raportul unui inspector şcolar rus, după inspecţia făcută şcolii din Târnova, judeţul Soroca, prin anul 1875, în care arată superiorilor săi următoarele : **„cu toate că învăţătorul Dubina funcţionează la această şcoală de 5 ani, copiii moldovenilor nu înţeleg ruseşte. Aşa un elev, care a frecventat destul de regulat şcoala, timp de 5 ani, nu înţelege cuvintele cele mai simple : coarne, picioare, etc., desigur învăţătura s'a predat în limba moldovenească".**

Se poate vedea din aceste rânduri că măsurile oficiale, luate cu rigurozitate absolută, caracteristică stăpânirii ruseşti, s'au dovedit neputincioase în faţa forţei naturale, pe care o opuneau tradiţia, iubirea de ţară şi de grai a Moldovenilor.

In anul 1905, încurajaţi de evenimentele petrecute în Rusia şi de făgăduelile unei vieţi noui, pornite de dincolo de Nistru, boerimea moldoveană se constituie într'o societate culturală şi în şedinţa dela 3 Decembrie 1905 a hotărît „să se înainteze adunării generale a Zemstvei Guberniale din Basarabia ce se va ţine la 10 Decembrie 1905, o cerere ca să arate Guvernului urgenta şi neîntârziata nevoie de a se introduce limba moldovenească în şcolile primare din satele cu populaţia exclusiv sau în majoritate moldovenească din Basarabia".

Făgăduelile făcute sub presiunea evenimentelor din 1905 nu au mai fost respectate, odată primejdia revoluţiei înlăturată, aşa că această hotărîre a rămas fără de urmare.

Lucrul esenţial este că toate străduinţele ruseşti pentru a gâtui şcoala moldovenească s'au prăbuşit, izbindu-se necontenit de dârzenia neînduplecată a poporului.

Limba moldovenească a rămas mai departe o realitate vie, o forţă de nedistrus, o permanentă afirmare a drepturilor noastre istorice, între Prut şi Nistru.

La Unire regimul rusesc a lăsat în Basarabia un număr de 1384 şcoli primare cu 80.999 elevi, repartizaţi astfel :

— 839 şcoli ruseşti în satele moldoveneşti, cu 43.308 şcolari.

— 545 şcoli în satele nemoldoveneşti, cu 37.691 şcalari.

Localuri proprii nu existau decât foarte puţine şi acelea ruinate ; majoritatea şcolilor funcţionau în case închiriate, neîncăpătoare şi nepotrivite scopului.

Personalul era descomplectat şi nu corespundea scopurilor regimului românesc, care trebuia să îndrepte pe alte căi desvoltarea şcoalei primare româneşti.

Invăţământul secundar dispunea numai de 29 şcoli, care ca şi cele primare erau cu totul străine de nevoile culturale ale elementului românesc, iar învăţământul normal, numai de 3.

Fapt este că dacă limba românească a rezistat tuturor încercărilor de nimicire şi a rămas nealterată, cultura poporului moldovean s'a resimţit puternic din cauza regimului la care a fost supus.

La începutul veacului al 20-lea ştiutorii de carte moldoveni erau în proporţia de 10% pentru bărbaţi şi 1,7% pentru femei, în timp ce alte popoare cari trăiau în Basarabia, aveau o situaţie mult mai bună.

Astfel :

— Germanii : 65% ştiutori de carte bărbaţi, 62% femei.

— Polonezii : 55% bărbaţi şi 52% femei.

— Evreii : 49% bărbaţi şi 24% femei.

— Ruşii : 42% bărbaţi şi 21% femei.

— Bulgarii : 31% bărbaţi şi 6% femei.

Această situaţie indică ea singură vitregia regimului şcolar impus poporului moldovean şi ţelurile urmărite prin aceasta.

Biserica.

Folosirea limbei române în biserică se confundă cu însăşi fiinţa naţională şi credinţa neamului nostru de pretutindeni.

Biserica şi limba fac amândouă un tot indivizibil.

Totuşi Ruşii nu s'au sfiit să încerce a forţa lucrurile şi pe această cale.

Nereuşita lor a fost dela început categorică, ei făcând greşeală de tactică să atace fiinţa noastră naţională tocmai acolo, unde era punctul de maximă rezistenţă.

Intr'adevăr, după tradiţia românească, biserica a fost totdeauna instituţia de cultură naţională cea mai puternică, citadela inexpungnabilă a însăşi fiinţei noastre naţionale.

In Basarabia, primele şcoli au funcţionat pe lângă mănăstiri şi parohii, iar după răpire, biserica basarabeană s'a arătat vrednică de tradiţie şi de faptele predecesorilor, câştigând cu drept cuvânt, un nou titlu de glorie, în lupta dusă împotriva tendinţelor ruseşti de desnaţionalizare.

In 1812, se găseau pe pământul Basarabiei 12 mănăstiri, 13 schituri şi 749 biserici : era deci o forţă organizată, cu o tradiţie puternică şi cu un program de naţionalism integral, tot clerul mirean şi monahal aparţinând poporului moldovean.

Până în anul acela, biserica Basarabiei ţinea de Mitropolia din Iaşi ; după răpire devine dependentă de Sinodul rusesc şi începe o viaţă aparte, luând denumirea de Arhiepiscopie a Chişinăului şi Hotinului.

Biserica basarabeană se adaptează repede nouei situaţii şi, urmând calea tradiţiei, se pune de îndată în slujba culturii moldoveneşti.

Imediat după răpire, înfiinţează Seminarul Duhovnicesc (1813) pentru a împlini o lacună simţitoare, creiată prin despărţirea de Mitropolia din Iaşi, unde tinerii basarabeni erau trimişi înainte pentru a deveni preoţi şi un an mai târziu, ia fiinţă tipografia eparhială.

Aceste două instituţii se datoresc Mitropolitului Bănulescu, a cărui atitudine a fost de mult sprijin poporului basarabean.

Până în anul 1841 această tipografie tipăreşte o mulţime de cărţi moldoveneşti, majoritatea fiind retipărite după cărţile moldoveneşti vechi.

Opera de rusificare, prin biserică, începe propriu zis în anul 1864, însă cu manifestări slabe.

Odată cu venirea lui Pavel Lebedev în capul Arhiepiscopiei (1871), această acțiune se desfășoară cu mijloace violente, alungându-se fără îndurare preoții și profesorii cari activau pe tărâmul național, afară din căminurile lor sau chiar deportându-i în inima Rusiei.

Limba românească este izgonită din serviciul divin, cărțile bisericești moldovenești distruse și aproape jumătate din biserici închise.

Poporul moldovean neînțelegând limba rusească încetează a mai frecventa bisericile rămase și preferă să se roage lui Dumnezeu, singur, în fața icoanelor de acasă, unde de altfel se oficiau în taină botezurile și cununiile.

Tipografia eparhială este distrusă pentru a pune capăt tipăriturilor moldovenești și a lăsa poporul în o totală beznă.

Reacțiunea a fost puternică, nemulțumirile s'au manifestat într'un mod care a pus pe gânduri Sinodul rusesc. El a trimis la Chișinău pe Episcopul Serghie Lapidevschi, om ponderat și mai înțelegător al nevoilor poporului de baștină.

In anul 1898 vine în capul Arhiepiscopiei Iacob Piatnițchi, adevărat păstor sufletesc, care se identifică repede cu nevoile Moldovenilor și care cere Sinodului ca să aprobe tipărirea în limba română, însă cu caractere cirilice, de cărți și foi volante cu conținut religios.

Motivarea acestei cereri este cinstită și cavalerească, prin aceea că nu ocolește adevărurile triste din Arhiepiscopia sa, în care „în cele mai multe din satele Basarabiei populația ortodoxă se compune, **în majoritate, din moldoveni și adesea ori chiar numai din moldoveni, care cunosc numai limba moldovenească și nu înțeleg deloc limba slavă bisericească și nici pe cea rusească, chiar în forma ei vorbitoare".**

Aprobarea acestei măsuri veni și sub cenzură, se putu începe tipărirea cărților în limba moldovenească.

Urmașul lui Iacob, Vladimir Sinchievici continuă opera de înțelegere creștinească și de dreptate, începută de predecesorul său și săvârși fapte cari îi dau dreptul la nesfârșita recunoștință a poporului moldovean.

El încuviință redeschiderea tipografiei eparhiale, cu care prilej urează „răspândirea cât mai repede în popor a cărților ce se vor tipări în această tipografie, **doar s'a mai râsipi întunericul cel mare, în care zac Moldovenii".**

Iși desăvârșește opera sa de înțelegere, dând putință clerului să scoată la începutul anului 1908, primul număr din revista „Luminătorul".

Activitatea acestor doi mari prelați, mai întâi de toate creștini și oameni ai adevărului și dreptății, nu putea să mulțumească politica țaristă, care urmărea cu totul alte țeluri și care pune deodată capăt epocii de omenie și înțelegere, inaugurată de Arhiepiscopii Iacob și Vladimir.

Odată cu venirea lui Serafim Ciciagov, se reîntronează sistemele de prigoană barbară, de împilare și de nesocotire a celui mai elementar spirit de omenie și dreptate, începute de Pavel Lebedev.

Tipografia este închisă, revista **„Luminătorul"** își încetează activitatea din cauza teroarei, preoții nu mai îndrăznesc să-și păstorească poporul în spiritul datinilor naționale, într'un cuvânt se creiază o atmosferă de groază, din care nu au de câștigat decât sectele.

Este foarte important a arăta aci că apariția sectelor religioase nu a fost în fapt decât consecința logică a regimului de împilare aplicat poporului moldovean și a beznei sufletești și spirituale, în care intenționat a fost lăsat acest popor, de asupritorii lui creștini.

Poporul moldovean însă a rămas mereu stâncă de granit, de care s'au lovit fără de folos, toate încercările furioase ale vrăjmașilor, care vădeau prin însăși furia aceasta, întreaga lor neputință și nedreptate.

Arhiepiscopii care urmară, Platon Rojdestvenschi (1914—1915) și Anastasie Gribanovschi (1915,—1918), sunt ultimii păstori ruși ai poporului moldovean și cu ei se încheie seria acestora.

Recapitulând întreaga activitate desfășurată de stăpânirea rusească, pe tărâmul bisericesc și pentru desnaționalizarea norodului moldovean, constatăm că toate încercările făcute și toate silniciile folosite, nu au dus la nici un rezultat, vitalitatea nedesmințită a poporului nostru rămânând întreagă și de neînvins.

Cu toată rusificarea numelor preoților, cu toată aparenta slavizare a spiritului și mentalității acestora, simțămintele românești au rămas neatinse, iar acțiunea de rusificare, prin biserică, s'a dovedit fără efect.

In pătura țărănească nu s'a putut realiza nici măcar aceste aparențe, blocul poporului rămânând curat și limpede, ca și când nici o vitregie nu ar fi trecut peste el.

Credincioși scopurilor politice urmărite și metodelor lor caracteristice, Rușii au lăsat Basarabia în stare de înapoiere și pe toate celelalte tărâmuri de viață.

Agricultura.

Proprietatea agricolă nu a fost organizată în sensul nevoilor mulţimilor şi a principiilor de dreptate socială.

Pământul Basarabiei a aparţinut până la Unire, în proporţie numai de 56,5% micii proprietăţi (cu suprafeţe mai mici de 100 ha.), restul de 35,3% marei proprietăţi şi 8,2% statului.

Inventarele agricole erau în majoritatea lor absolută în mâinile proprietarilor, ţărănimea nedispunând decât de instrumente rudimentare şi în foarte mic număr.

Viaţa comercială.

Comerţul a fost lăsat în complectă părăsire.

Vechile centre comerciale din Basarabia : Hotin, Soroca, Bălţi, Atachi, Chişinău, Orhei, Tighina, Cetatea-Albă, Chilia, Reni, Ismail, Bolgrad, Cahul, Leova, Căuşani, Criuleni, Cubei, Hânceşti şi Călăraşi, toate erau lipsite de orice însufleţire comercială, cu magaziile şi depozitele goale, cu întreprinderile aproape complect lichidate şi fără nici un fel de perspectivă de viitor.

Viaţa industrială.

Industriile erau în aceeaşi stare de plâns.

Mişcarea industrială nu a avut o desvoltare însemnată, pe timpul stăpânirii ruse.

Cele 166 întreprinderi industriale (fabrici şi ateliere) cu o producţie de abia 3.000.000 ruble şi cu un personal muncitoresc de 5.900 lucrători, dovedesc cu prisosinţă cât de puţin înaintată era industria în Basarabia şi cât de disproporţionată, faţă de imensele şi variatele resurse ale provinciei.

La Unire, aproape toate fabricile sau atelierele au fost găsite închise, fie din cauza lipsei de materii prime, fie pentru că erau distruse, fie că lipsea mâna de lucru.

Ca urmare a stăpânirii ruseşti, atât în comerţ cât şi în industrie, participarea elementului românesc era cu totul absentă.

Aspectul comerţului şi industriilor luase o fizionomie cu totul alta, decât aceea pe care o avea la răpirea provinciei de către Ruşi..

In locul cinstiţilor şi pricepuţilor negustori, meseriaşi şi indus-

triaşi moldoveni, au fost aduşi şi instalaţi jidovii din Polonia, cari cu vremea şi cu spiritul de pătrundere, caracteristic popoarelor parazitare, izbutiră să gonească tot ce era românesc şi creştin în comerţul şi industria basarabeană şi să stăpânească apoi în mod absolut întreaga viaţă economică a provinciei.

Căi de comunicaţie.

Comunicaţiile de uscat au fost complect negljate şi erau departe de a corespunde necesităţilor economice ale provinciei.

Dacă nu ar fi existat cele 2 artere de legătură cu Chievul şi Odesa, Basarabia ar fi putut fi considerată ca izolată în mod complect de restul lumii.

Căile ferate aveau circa 1.000 km. de linii, ceeace pentru suprafaţa de 44.000 km. p. a Basarabiei era foarte puţin ; toate largi şi improprii materialului rulant al statului român ; cu gări foarte puţine (uneori chiar numai în simple vagoane de marfă) şi cu terasamente slabe, fără balast şi consolidare.

Şoselele, inexistente.

Basarabia avea la Unire 413 km. de construcţii în acest domeniu.

Nu era însă vorba de şosele, în înţelesul adevărat, ci numai de crâmpeie de drumuri, porţiuni reduse la urcuşuri şi terasamente executate pe drumuri naturale.

In realitate nu se găseau decât două şosele propriu zise şi anume : Chişinău — Orhei şi Chişinău — Hânceşti.

Restul drumurilor erau pe pământ şi brăzdau în lung şi lat, câmpul şi dealurile, răpind culturei agricole o mare întindere de teren cultivabil (cca. 50.000 ha.).

In preajma anului izbăvitor — 1918 —, făcându-se bilanţul celor 106 ani de stăpânire rusească, se constată că şi în această grea încercare, poporul românesc dintre Prut şi Nistru face dovada unei vitalităţi fără egal, reuşind să ajungă la limanul suferinţelor de tot felul, cu limba neştirbită, cu datinele neatinse şi cu credinţa mai trează ca oricând.

Cu toate că au fost mai îndemânatici şi mai psihologi decât alţi vrăjmaşi ai neamului nostru, Ruşii şi-au văzut năruite toate visurile lor de desnaţionalizare şi toate planurile de stăpânire definitivă a meleagurilor basarabene.

Nici silniciile administrative, nici vexațiunile din școli și nic
prigoana sălbatică și necreștină abătută asupra bisericii, nu i-au du
la țelurile urmărite, așa că anul Unirii găsește intactă omogenitate
poporului românesc și actul ei se săvârșește în chipul cel mai fires
cu putință.

Impotriva tuturor defăimărilor desmățate ale vrăjmașilor noștr
și împotriva nesfârșitei vitregii cu care ne-a dăruit soarta, poporu
românesc a dovedit și cu acest prilej că merită să trăiască în libertate
ca unul ce reprezintă în gradul cel mai înalt, spiritul de conservare a
ființei naționale.

Și încheind aceste pagini, care se referă la epoca de tristă aducere
aminte a stăpânirii rusești, trebuie să aducem prinosul de recunoștință
boerimei moldovene, care a păstrat până la urmă mândria și demni
tatea neamului și mai ales, admirabilului popor moldovean, care cu
îndărătnica lui rezistență, a știut să mențină intactă comoara graiului
și datinelor, pentru a o oferi neîntinată Regelui Intregitor de Neam,
în ziua mare a Unirii.

UNIREA

Asupra Unirii Basarabiei cu Regatul României s'au scris și s'au spus multe lucruri controversate, ocolindu-se din neștiință sau cu rea intenție, adevărurile.

Desigur că dușmanii neamului românesc au căutat să arunce o umbră de îndoială și întinare asupra măreției acestui act, tăgăduindu-i caracterul unei libere și nesilite manifestări a voinței populare sau prezentându-l ca o întâmplare norocoasă și nimic mai mult.

După cum se va vedea, Unirea a fost actul reflex al instinctului național și săvârșirea lui n'a fost nici întâmplare și nici silnicie, ci pur și simplu, desnodământul firesc al unui proces istoric.

Răpirea Basarabiei nu a pus capăt legăturilor sufletești și materiale ale poporului basarabean cu Moldovenii de dincolo de Prut.

Dimpotrivă, adversitatea împrejurărilor produce o ațâțare a naționalismului moldovenesc, iar boerimea și oamenii cu carte privesc mai mult către Iași, decât către Kiev sau Odessa.

Când mijloacele de constrângere ale Rușilor devin violente și când intențiunile lor de gâtuire a vieții naționale nu au mai fost o taină pentru nimeni, simțământul de solidaritate cu frații de peste Prut, a izbucnit ca o reacțiune organică.

Guvernatorii ruși ai Basarabiei toți vorbesc în documentele tim-

pului, de naționalismul boerilor moldoveni, de lupta lor pentru păstrarea datinilor și limbii.

Numeroși boeri moldoveni (Rășcanu, Bașota, Donici, Roset, Sturdza, etc.) iau atitudine demnă și mândră față de puternicii stăpânitori, rămânând totdeauna dârzi și neînduplecați în simțirea, gândirea și fapta lor.

De altfel, ce era această luptă a boerimii moldovene pentru păstrarea graiului, pentru menținerea datinelor și respectarea credinței, dacă nu afirmarea intențiunilor refacerii vechii Moldove?

Multe din documentele epocii aceleia fac dovada că ideia reîntregirii Moldovei a stăpânit permanent spiritele.

Deasemenea, nenumărate întâmplări stau mărturie vie a acestei afirmațiuni.

Astfel în acea epocă, s'a găsit în Basarabia o pecetie cu toate simbolurile vechilor județe moldovene.

Pecetea a dat de gândit Rușilor, care au constatat că ea **„avea Stema Moldovei, fără nici o urmă că Basarabia aparține Rusiei"**.

Autorul peceții a fost găsit, Spătarul Iordachi Bucșănescul, și persecuțiile pe care le-a îndurat pentru că a fost dovedit **„devotat nației sale moldovenești"**, l-au făcut să treacă Prutul și să se stabilească în **„vechea patrie Moldova"**.

In anul 1839 doi ofițeri moldoveni, maiorul Leon (aghiotantul Domnului Moldovei) și căpitanul Cogâlniceanu se opresc în Basarabia, în trecere dela Iași spre Odesa. Autoritățile ruse îi urmăresc, bănuindu-i purtători de cuvânt ai Domnitorului Moldovei.

Mișcarea dela 1848 găsește un mare răsunet și în Basarabia, ceeace determină stăpânirea rusă să ia măsuri riguroase la granița Prutului.

La Chișinău se proiectează scoaterea unei gazete —**„Român"**— a cărei denumire singură cuprinde ideia naționalismului integral.

Unirea Principatelor Române (1859), actul istoric care constituie cheia de boltă a întregului edificiu național-român, dă impulsiuni noui ideii de unire.

Atitudinea boerilor moldoveni devine din ce în ce mai îndrăzneață, iar ideile și gândurile lor încep a se cristaliza.

Venirea în Chișinău a unui ofițer român, în anul 1861 „ca să cumpere cai pentru armata română", dă prilejul unor dese reuniuni și consfătuiri în casele boerești din Chișinău, pe care ofițerul român le vizita obișnuit.

Nu se poate preciza ce s'a discutat în acele reuniuni; fapt este însă că, după plecarea ofițerului român, autoritățile ruse constată că s'a format în Chișinău un mănunchiu de boeri **„moldavofili înfocați care visează o singură Românie unită"**.

Un alt document rusesc confirmă și el existența acestor tendințe unioniste, în rândurile boerimii, menționând partidul unor boeri **„care visează să restabilească nația moldovenească în Basarabia, în vederea apropierii împrejurărilor, care ar da nației dreptul a cere unirea cu Moldova"**.

In fruntea acestui partid stăteau Alexandru Cotruță, Carol Cotruță judecătorul, frații Casso, frații Cristi și Constantin Cazimir cu fiul lui.

Stăpânirea se alarmează. Ministrul Școalelor din Rusia, Contele D. A. Tolstoi, cu prilejul inspecțiilor făcute în 1867, constată că Moldovenii nu știu rusește și că în biserici se slujește încă în limba moldovenească și ordonă să se pună **„capăt acestei despărțiri de stat întrucât acum, poate mai mult ca oricând, cultura rusă a Moldovenilor din Rusia, a căpătat o semnificație politică, deoarece unirea Moldovei cu Valahia și formarea unui principat aproape neatârnat și puțin binevoitor pentru noi, produce o acțiune de atracție vădită și la vecinii moldoveni din Basarabia"**.

In afară de aceste fapte, mai sunt și altele, care dovedesc că ideia unirii a fost o realitate. Dacă nu luase forma unor manifestări organizate, exista totuși în adâncurile sufletelor și era cultivată în tăcere, cu discreție, dar și cu perseverență.

Astfel:

Scriitorii basarabeni de talia unui B. P. Hașdeu, Donici, D. Moruzi părăsesc Basarabia și se stabilesc în Principate, unde prezența lor singură, însemnează un steag de raliere.

Ei sunt elementele de legătură între cele două țări surori și împământenirea lor repede și totală în literatura și cultura românească a fost semnul identității de simțăminte și aspirațiuni ale acestora.

Emigrarea lor avea aceleași rosturi ca și emigrarea atâtor Transilvăneni, Bucovineni, Macedoneni, toți precursori ai ideii românismului și ai unirii.

Ideile ultra naționaliste ale lui Alexandru Hajdău și Al. Sturdza ascund înapoia intrasigenței lor, aceiași tendință, unirea fiind forma superlativă pe care o putea căpăta aspirațiunile lor radical-naționaliste.

Al. Sturdza, după cum îl acuza Vice-Guvernatorul rus al Basa-

rabiei din acea epocă, a pus **„în circulație un plan ca în Basarabia drepturile și obiceiurile moldovenești nu numai să fie păstrate, ci să fie lărgite. El nu-și ascundea dorința de a vedea Moldo-Vlahia ca o împărăție independentă împreună cu Basarabia, Bucovina și Transilvania".**

Boerul Vasile Stroescu, patriotul cunoscut de toată lumea, ajută cu banii lui și școlile din Regat și Transilvania, ridicându-se mult deasupra unui patriotism regionalist și îmbrățișând astfel ideia românismului, cu alte cuvinte a unirii complecte, totale și fără nicio rezervă.

La rândul lor, scriitori ca Vârnav, Stamati, Sârbu, Donici, Gore și în ultimul timp, Mateevici, prin însăși opera lor literară, sunt ei altceva decât soldații ideii de unire?

Nici un prilej nu a fost pierdut pentru ca ideia națională să fie promovată, de către boerime, intelectualitate și în general de către toți cei cari aveau conștiința naționalității.

Este adevărat că poporul de jos, care constituia marea massă, a stat deoparte de aceste frământări, amorțit, aparent nesimțitor la tot ceeace se petrecea la orașe și năcăjit de nevoile de tot felul, care-l apăsau neîndurătoare.

Insă sub aparența aceasta de totală pasivitate, în subconștientul poporului, năzuința reîntregirii vechei Moldove nu a dispărut o clipă; instinctul lui puternic, nedesmințit dealungul veacurilor, lucra tot în sensul imperativelor naționale, prin însăși rezistența opusă acțiunii de desnaționalizare și prin sgârcenia cu care își păstra comoara datinelor și graiului.

In ultimă analiză, acestui instinct se datorește izbânda noastră pretutindeni, și în Basarabia și în Ardeal și în Principate, așa că nimeni nu poate contesta și mulțimilor meritul Unirii, din cauza aparențelor de indiferență, amorțeală și pasivitate.

După sguduirile sociale care au clătinat pentru o clipă uriașul edificiu al statului rus, în 1905, Moldovenii se mișcă și revendicările lor nu se formulează pe planul social, ci pe planul național, în scopul îmbunătățirii condițiunilor vieții naționale.

Se formează 3 grupări cu caracter naționalist: a boerilor, a studențimii și a intelectualilor.

Introducerea limbii naționale în școli și în biserică este dezideratul cel mai de seamă, partea cea mai importantă a revendicărilor tuturor grupărilor, căreia curând îi urmează și aceea a autonomiei.

Un ziar naționalist, radical și plin de curaj, își începe apariția în anul 1906 și al cărui titlu, **„Basarabia"**, spunea totul.

Ziarul intră în luptă impetuos și cere rând pe rând introducerea limbii în școli, biserică și administrație, autonomia Basarabiei și constituirea unui **„Consiliu provincial superior"**, care avea să devină 12 ani mai târziu **„Sfatul Țării".**

Ca urmare a acestor manifestațiuni cu caracter naționalist, se formează și un partid național în frunte cu P. Dicescul, sortit să devină instrumentul de execuție al programului formulat.

Este adevărat că mișcarea națională începută în anul 1905 nu are aspectul unei iridente și nici nu exprimă fățiș intențiuni unioniste.

Se putea însă să fie altfel? Condițiunile în care se afirmau tendințele naționaliste ale poporului moldovean erau de așa natură, încât poate fi socotită ca foarte temerară chiar numai manifestarea revendicării autonomiei și limbii.

Autocratismul rusesc era încă în picioare și reacțiunile lui erau de temut.

Regimul care urmează sguduirilor dela 1905 a fost însă un regim de mână tare, regimul vestitului Stolipin, care puse capăt brusc tuturor veleităților de viață culturală și națională de sine stătătoare.

Puține publicațiuni mai rămân în ființă, lupta pierde din intensitatea inițială și revendicările se exprimă din ce în ce mai timid și mai platonic.

Revoluția din anul 1917 însă oferă prilejul redeschiderii procesului.

Ca și în 1905, revoluția din 1917 nu stârnește în rândurile Moldovenilor idei sociale, nu provoacă revendicări politice și nu-i antrenează pe tărâmul răzbunărilor sălbatice și dezonorante.

Popor latin, cu un echilibru spiritual minunat, cu un bun simț fără de egal și cu un instinct fără greș, Moldovenii ridică din nou chestiunile naționale și reiau, cu mai multă energie și hotărîre, revendicările vechi, pe care le lărgesc și cărora le dau o formă absolut radicală.

Nu se poate spune că revoluția a fost cauza Unirii; acest act organic avea cauze multiple și mai adânci.

Revoluția însă a fost netăgăduit prilejul izbucnirii instinctului național și a creiat cadrul în care avea să se producă desvoltarea acelui instinct și înfăptuirea imperativelor lui.

A mai intervenit un factor important care a grăbit procesul fi-

resc de apropiere între Regat și Basarabia și acel factor s'a produs pe câmpurile de luptă din Moldova și Muntenia, unde zecile de mii de soldați basarabeni au luat contact cu soldații Regatului și au cunoscut meleagurile țării libere.

Cu acest prilej, Basarabenii au cunoscut pe frații lor de peste Prut, frumusețile țării, au constatat că limba, credința, datinele, în fine tot ceeace reprezintă viața însăși, era aidoma, ca și când ar fi fost vorba de una și aceiași familie.

Tot atunci au mai văzut că în Regat existau drumuri multe și bune, căi ferate numeroase, bogăție și gospodării rânduite.

Ei au mai aflat că Regele Țării asigurase țărănimea că pământul pentru care a luptat va fi al ei.

Au făcut deci constatări în favoarea noastră, fiindcă toate aceste binefaceri ale civilizației erau complect necunoscute basarabenilor.

Și cum totdeauna neînțelegerile între oameni vin din pricina necunoașterii, războiul făcut împreună pe câmpiile Munteniei, pe văile Siretului și în munții Moldovei, a dat prilej fraților să se cunoască, să se apropie, să se iubească și să netezească astfel căile destinului.

Vestea prăbușirii molohului rusesc cade ca un trăsnet în mijlocul Moldovenilor.

Ziarul „Cuvânt Moldovenesc", a cărui apariție începuse în 1913 și care era singurul ziar moldovenesc la acea epocă, deschide focul cel dintâi și în ziua de 8 Martie 1917, arată că **„noi de acum nu mai suntem robii stăpânirii vechi, care ani de-arândul și-a bătut joc de noi în chipul cel mai grozav".**

Moldovenii încep și ei să se agite, urmând pilda celorlalte popoare, care toate se desprindeau din conglomeratul fals și silnic al împărăției moscovite și pun bazele unui partid național-moldovenesc, sub președinția marelui patriot și filantrop Vasile Stroescu, cunoscut, iubit și respectat de românimea întreagă.

Motivele care au determinat înființarea acestui partid sunt arătate răspicat în ziarul „Cuvânt Moldovenesc" din 2 Aprilie 1917: **„Când se hotărăște soarta tuturor popoarelor, care trăiesc în ea (Rusia), noi, Moldovenii nu trebuie să rămânem în nelucrare. Noi suntem chemați a ne înfăptui visurile noastre de viață slobodă, potrivit cu însușirile noastre naționale. Noi trebuie să dăm mână cu mână și să întocmim din toate sufletele moldovenești o singură suflare, un partid național-moldovenesc, care să lupte pentru autonomia Moldovenilor, adică pentru dreptul de a avea ocârmuirea lor deosebită moldovenească, de a se lumina în școlile lor moldovenești, de a se ruga lui Dumnezeu în biserica lor moldovenească, de a se judeca la Judeţurile lor moldovenești, și de a trăi după felul și însușirile Neamului moldovenesc".**

Țelurile partidului sunt aduse la cunoștința norodului prin foi volante și prin ziarul **„Cuvântul Moldovenesc".**

Ele vizează „dobândirea celei mai largi autonomii administrative, judecătorești, bisericești, școlare și economice a Basarabiei", însă fără a se rupe de Rusia și fără a ieși din granițele ei.

Programul partidului era vast, îmbrățișând viața provinciei sub toate aspectele:

— Inființarea unui organ legislativ: Sfatul Țării.

— Limba moldovenească în absolut toate școlile, cea rusă rămânând „ca obiect de învățământ".

— Inființarea unei Mitropolii, cu un chiriarh moldovean în capul ei și cu folosirea numai a limbii moldovenești în slujbe.

— Armata teritorială, în care Moldovenii să fie instruiți în limba lor.

— Oprirea oricărei colonizări a Basarabiei cu străini.

— Grijă pentru Moldovenii din Transnistria cărora trebuia **„să li chezășuiască aceleași drepturi naționale pe tărâm cultural, bisericesc, politic și economic, pe care le vor avea în Basarabia locuitorii de alt neam".**

Este de remarcat că în programul partidului național-moldovenesc chestiunile de ordin național sunt în prima ordine de importanță și urgență; numai pe ele se apasă cu toată puterea.

Chestiunile de ordin social însă sunt atinse în treacăt și puse pe planul al 2-lea, preocupările mergând exclusiv pe calea trasată de instinctele nației.

Pe de altă parte, Moldovenii de pretutindeni: Odesa, Chiev, de pe frontul român, în fine de pe toate meleagurile unde erau aruncați de vâltoarea războiului, se adună, se agită, țin cuvântări aprinse și împrăștie moțiuni învăpăiate.

O înfrigurare generală a cuprins poporul moldovenesc; o atmosferă de vremuri mari se stabilește pretutindeni; un stil romantic și plin de înflăcărare străbate articolele de gazetă și cuvântările; as-

pectele şi manifestările amintesc pe cele din preajma unirii din 1859 şi dovedesc din nou, cât de perfectă este omogenitatea naţiei noastre şi cât de identice mijloacele de acţiune şi manifestare.

La 18 Aprilie 1917 se întrunesc la Odesa circa 10.000 ostaşi şi civili moldoveni, cari, în afară de „autonomia cea mai largă", cer cei dintâi şi realizarea unor reforme de ordin social, hotărînd că „Basarabia fiind o ţară plugărească, tot pământul ţării trebuie să treacă fără plată în mâna plugarilor muncitori cu braţele lor, după o lege ce se va întocmi în Sfatul Ţării".

Aceste revendicări erau produsul influenţei ideilor partidului revoluţionar rus, care propovăduia aceleaşi măsuri radicale, în restul Rusiei,

Spiritul autonomist, care stăpânea mişcarea tuturor statelor din fosta împărăţie rusească, produce îngrijorări mari guvernului central din Petersburg.

In special, autonomia cerută cu atâta insistenţă de Moldoveni este privită cu ochi răi şi cu bănueli de separatism, datorită situaţiei geografice în care se găsia Basarabia, vecină cu Regatul României, către care o împingea pe nesimţite atracţia neamului.

Vrăjmaşi ideii de autonomie se arată şi unii din marii funciţonari ruşi, presa rusească şi partidele ruseşti din Basarabia.

Imprejurările însă nu îngăduiau să se dea cărţile pe faţă, ci impuneau prudenţă, diplomaţie, şiretenie chiar.

Astfel, pentru a potoli spiritele, ziarul **„Cuvânt Moldovenesc"** dă explicaţiuni liniştitoare, arătând la 14 Mai 1917 că „Legătura Basarabiei cu Rusia va rămâne şi pe viitor strânsă, fiindcă ocârmuirea de sine a ţării noastre nu înseamnă desbinarea ei de Rusia şi mai puţin alipirea ei de România. Dar această legătură va fi o legătură tovărăşească de ţară slobodă cu ţară slobodă, o legătură frăţească de Moldoveni cu Ruşi şi cu alte noroade, trăitoare în întinsele hotare ale Rusiei".

Cu toate aceste asigurări, guvernul central rus continuă a privi cu neîncredere mişcarea moldovenească şi pentru a o abate dela calea neînduplecării autonomiste şi a înlătura aderenţele în masse ale partidului naţional-moldovean, organizează un congres al ţărănimii la Chişinău, pe baze falşificate, iar mai apoi trimite în Chişinău un grup de 50 basarabeni din Petersburg, cu scopul de a încerca îndrumarea revoluţiei în sensul vederilor şi intereselor guvernului central.

Aceste două diversiuni nu dau nici un rezultat, Moldovenii rămânând dârzi în ceeace priveşte programul revendicărilor autonomiste.

Pe măsură ce evenimentele se precipitau năvalnic şi atmosfera se încărca văzând cu ochii, trezirea conştiinţei naţionale continua zi de zi, manifestările ei devenind tot mai frecvente.

Este minunată şi pe deplin lămuritoare scrisoarea unui soldat moldovean, trimisă depe front. El spune : **„Gândeam că Moldovenii noştri de atâţia ani trăind cu Ruşii împrăştiaţi prin toată Rusia, cu totul au uitat de a lor limbă naţională şi cât lumea n'or mai ave a lor, dar tot vor umbla cu împrumutul. Dar după ce eu am citit gazeta cea moldovenească, atunci eu am văzut că nu-i aşa cum gândeam, da-i amintrelea. Ia ce bine ar fi când să fie aicea la noi gazeturi de acestea, ca să ştim şi noi ce se face în Basarabia în vremea asta şi cine lucrează pentru noi în partea autonomiei. Scrie, cum îi pute, Dumitre, şi trimite în redacţie dela noi, fiii Basarabiei, Comitetului Moldovenesc din Basarabia şi la toţi cari lucrează în partea noastră, că le trimitem mare bodaproste pentru trudă şi înainte punem pe dânşii mare nădejde, că ei ne-or scoate pe noi la lumină, ca să arătăm lumii că şi noi sântem oameni, nu Ruşi ori Poleci, da curat Români moldoveni"**.

Aceste manifestări ale conştiinţei naţionale erau întreţinute puternic şi de soldăţimea care venia de pe frontul român, unde, după cum s'a arătat mai sus, contactul cu ţara mamă se făcuse.

Procesul de osmoză şi endosmoză naţională se desbătea continuu, progresând cu paşi repezi.

In Chişinău, soldaţii moldoveni organizează un meeting, cu care prilej se cântă **„Pe-al nostru steag e scris Unire"**, marşul ideii naţionale în accepţiunea absolută a cuvântului, iar în ziua de 6 Iunie 1917, primirea care se face în gară celor 1.200 ardeleni, care mergeau către frontul român, ia proporţii uriaşe, transformându-se într'o manifestaţie românească sguduitoare.

Se oferă Ardelenilor un steag pe care să fie scris **„Unire tuturor Românilor"** şi o icoană care să fie aşezată în **biserica din Alba-Iulia"**.

Ziarul **„Cuvânt Moldovenesc"** din ziua aceea spune cu căldură şi avânt : „Sântem Români strănepoţi de ai lui Traian şi o spunem cu mândrie, cu încredere ! **De o sută de ani ne-au fost astupate gurile noastre ca să nu putem grăi cu fraţii noştrii. De acum lacătele depe guri ne-au căzut, şi noi strigăm din răsputeri, că ne recunoaştem ca fraţi cu toţi Românii din toate părţile"**, iar în altă parte, ca o trâmbiţă de victorie, **„Nu vă ruşinaţi şi nu vă temeţi să spuneţi deschis**

oriunde și oricui că sânteți Români, frați buni cu Românii de peste Prut și de peste Carpați".

Ideia națională era în marș triumfal, iar soluția unirii era în spiritele și inimile tuturora.

Un fapt exterior scutură poporul moldovean și-l silește să reflecteze serios și să avizeze la măsuri repezi și întregi.

Ucraina își dă pe față, în Iulie 1917, gândurile de stăpânire asupra Basarabiei.

Această revelațiune sguduie puternic simțul de conservare al poporului moldovean și din toate părțile se primesc proteste violente și categorice.

Soldații și ofițerii moldoveni din Odessa și cei depe frontul român **„resping în mod categoric orice posibilitate de anexare a Basarabiei la Ucraina și orice pretenție a Ucrainenilor o socotesc ca o uzurpare.** Orice încercare a Radei Centrale de a anexa Basarabia se refuză în mod categoric de Comitetul Moldovenesc, ca imperialistă, împotriva dreptului de autodeterminare a Poporului Moldovenesc".

In Basarabia se țin întruniri de protestare la care se alipesc și străinii din Basarabia, care erau și ei hotărît împotriva ideii de anexare a Basarabiei la Ucraina.

Față de rezistența dârză arătată de Moldoveni, Ucraina renunță la gândurile ei, ridicând însă pretențiuni numai asupra Județelor Hotin și Cetatea-Albă.

Moldovenii răspund repede și cu duh că Basarabia are pretenții și ea la Moldovenii din ținutul Cherson și Podolia și cu aceasta, chestiunea a fost închisă.

Lăsând deoparte chestiunile de amănunt, și trecând la evenimentele din faza finală, în Octombrie 1917 survine înlocuirea Guvernului Cherenschi prin Guvernul bolșevic, pe care nu-l recunoaște nici Ucraina, nici Basarabia.

Autonomia Basarabiei apare deci, deocamdată, ca ultimă și singură soluție, pentru ieșirea din impas.

In ziua de 20 Octombrie 1917, are loc la Chișinău un congres militar, la care participă 500 delegați reprezentanți ai Moldovenilor depe toate fronturile, al căror număr, după socotelile de atunci, se urca la circa 200.000 de oameni.

Congresul se deschide într'un cadru de solemnitate și entuziasm extraordinar, iar atmosfera este aceia a sărbătorilor istorice.

Ziarul **„Cuvânt Moldovenesc"** primește pe delegații militari cu următoarele cuvinte:

„Ostași Moldoveni!

Mari sunt nădejdile ce le pune nația noastră în voi și mare este răspunderea noastră în fața istoriei neamului. Țara s'a trezit din somnul ei de robie și-și caută drumul spre slobozenie și dreptate. Se hotărăște soarta noroadelor de mai multă vreme și voi, floarea neamului moldovenesc, sunteți chemați să hotărîți drepturile și interesele lui. Dela înțelepciunea cu care veți lucra la acest congres atârnă mult și noi vă chemăm să lucrați cu inima fierbinte, dar cu mintea rece. Să ne punem pe luminarea neamului nostru și să ne luăm soarta în mâinile noastre. Destul ne-am dat plecați, în mâinile străinilor. Să ne aducem aminte că noi Moldovenii sântem stăpânii țării acesteia și ca stăpâni, să ne punem singuri pe orânduirea trebilor obștești în țara noastră".

Intr'adevăr congresul nu desamăgește pe nimeni și ia hotărîri de cea mai mare importanță, în ziua de 24 Octombrie 1917:

— Proclamă autonomia provincială și politică a Basarabiei.

— Alcătuirea Sfatului Țării, pentru ocârmuirea ei.

Aceste hotărîri produc un entuziasm de nedescris; pretutindeni se arborează steagurile moldovenești, se cântă **„Deșteaptă-te Române"** și **„Pe-al nostru Steag e scris Unire"**; hotărîrile sunt primite cu satisfacție de minorități și chiar de grupările simpatizante cu ideia centralistă rusă.

Sfatul Țării se deschide în ziua de 21 Noembrie 1917, iar după ședința dela 2 Decembrie 1917, anunță telegrafic Guvernul Sovietic din Petrograd că „Basarabia este proclamată Republică Poporană Moldovenească, ca membru cu drepturi egale în Republica Federativă Democratică Rusească".

Prima manifestare oficială a ocârmuirii Basarabiei autonome este timidă. De Unire nu se vorbește nimic.

Putem trage concluziunea că în suflete și gânduri ideia aceasta dispăruse? Și era oare definitivă formula la care se opriseră ocârmuitorii Basarabiei sau numai o etapă din evoluția înfăptuirii ei?

Imprejurările nu erau încă favorabile unei bruscări a evenimentelor.

Situația Sfatului Țării era șubredă, fiindcă nu se sprijinea pe nici o forță, iar identitatea de simțire și gândire nu era suficientă pentru a stăpâni o situație tulbure.

Armata rusească din Moldova, cu toate că în plină descompunere, era puternică încă și surprizele nu erau excluse.

Basarabia era cutreerată în lung și lat de bande de dezertori și tâlhari, care se dedau la acte de samavolnicie și teroare.

Un suflu de anarhie generală se abătuse asupra întregei provincii.

In astfel de împrejurări, nu mai poate fi de mirare că Sfatul Țării se găsea încă în faza tatonărilor, a prudenței și așteptărilor.

Sfatul Țării nu ignora și nu încuraja aceste stări de lucruri, cari erau atributul firesc al vântului de nebunie revoluționară, care rupsese zăgazurile ordinei și disciplinei și dăduse frâu liber instinctelor rele.

Ințelegător al situației, Consiliul Directorilor Generali (Guvernul Republicii Moldovenești) adresează în ziua de 22 Decembrie 1917 Ministerului de Războiu Român o cerere pentru „trimiterea în Chișinău a unui regiment ardelenesc în posibilă urgență", care urma „să stea la dispoziția Directorului Republicei Moldovenești".

Pe de altă parte, Comitetul Moldovenesc din Chiev s'a adresat direct lui I. I. C. Brătianu pentru a se trimite „imediat în Basarabia armată română pentru salvarea țării".

Guvernul Român dă curs favorabil acestor cereri și oștile române pătrund în Basarabia, unde sunt primite cu mulțumire, după cum scria ziarul **„Cuvânt Moldovenesc"** la acea dată : „Norodul sătul de anarhie le-a întâmpinat cu mare bucurie, pentru că numai oștile bine disciplinate pot să ne aducă liniște și să facă rânduială în țara noastră".

Prezența trupelor române în Basarabia a avut efecte imediate.

Pe deoparte liniștea, ordinea, disciplina și siguranța vieții și proprietății au fost repede și pe deplin restabilite.

Situația începea să se definească clar și tânăra Republică să respire în voie.

Pe de altă parte, contactul cu soldații și ofițerii români dau un nou și puternic imbold instinctului național și acum, la adăpostul baionetelor românești și în contactul cu frații din Regatul României, ideia Unirii totale și fără rezerve pune stăpânire pe toate inimile și spiritele și faza finală a evoluției acestei idei, începe impetuos și irezistibil, sfârșindu-se apoi prin împlinirea firească și liniștită a acestui act .

Rând pe rând încep să apară manifestări categorice în sensul acesta.

Lucrurile sunt spuse pe față și cu curaj, echivocurile dispar și într'o unanimitate de simțire și gândire, toată lumea cere unirea cu Regatul României.

Serbarea zilei de 24 Ianuarie 1918 se desfășoară într'o atmosferă de entuziasm delirant.

Corpul didactic încheie declarația cu strigătul **„Trăiască România, mama tuturor Românilor".**

Chemarea studenților basarabeni către poporul moldovean este străbătută de un suflu de înfocat patriotism și termină strigând : **„Trăiască libertatea și Unirea tuturor Românilor".**

Un grup de Români din absolut toate provinciile românești îndeamnă poporul să urmeze calea destinelor naționale, pentru ca **„fiecare să-și dea seama că mântuirea noastră este numai într'o Românie Nouă, a tuturor Românilor".**

Tinerimea basarabeană declară că este fericită că **„pentru ajungerea aceluiaș scop putem da mâna cu frații din Transilvania, Bucovina, Serbia și Macedonia, adunați în jurul gazetei „România Nouă" și putem lucra umăr la umăr pentru așezarea unei țări a noastră a tuturor".**

Scriitorii Români de pretutindeni lansează un apel, pe care-l termină cu strigătul de luptă cunoscut : **„Români din patru colțuri, acum ori niciodată, uniți-vă în cuget, uniți-vă în simțiri !".**

Țăranii din județul Bălți, în adunarea dela 2 Martie 1918 cer să se pună **„la glăsuire dorința noastră arătată mai la vale, de a ne uni cu țara noastră mamă : România"** și hotărăsc în numele ținutului Bălți **„să ne unim din nou cu scumpa țară mamă, cu România, voind să împărțim cu ea frățește tot norocul și nevoile vieței noastre viitoare, ca și în vremile Moldovei lui Ștefan cel Mare".**

Marii proprietari din Bălți fac **„apel la toate adunările din întreaga Basarabie, dela Hotin și până la Ismail să se unească prin votul lor la moțiunea noastră și să ceară Sfatului Țării la Chișinău să trimită o delegațiune cu reprezentanți din toate adunările regionale și de proprietari, la Iași, pentru a depune la picioarele tronului României omagiile noastre de devotament și credință către Regele Ferdinand I, Rege al tuturor Românilor".**

Uniunea proprietarilor basarabeni se prezintă Regelui Ferdinand la Iași, rugându-L **„să permită ca sora noastră România să restabilească aceleași condițiuni de viață corectă și normală, care domnește în România, împiedicând astfel ca demagogia, care întotdeauna însoțește revoluția, să nu întunece cei dintâi pași în organizarea Basarabiei și a unirii ei libere cu România".**

In adunarea zemstvei și proprietarilor din ținutul Sorocei se proclamă **„în mod solemn și în fața lui Dumnezeu și a întregei omeniri,**

că declarăm unirea Basarabiei cu Regatul României, sub al cărui regim constituțional și sub ocrotirea căruia de monarhie democratică, vedem siguranța existenței noastre naționale și propășirea economică și culturală".

Și ca urmare a tuturor acestor dovezi de solidaritate națională, în ziua de 27 Martie 1918, Sfatul Țării în numele poporului Basarabiei, declară : **„Republica democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România".**

Actul unirii este promulgat la Iași în Aprilie 1918 și are cuprinsul care se arată mai jos :

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate.

Sfatul Țării din Basarabia, în ședința lui dela 27 Martie (9 Aprilie) 1918, votând următoarea rezoluțiune :

„In numele poporului basarabean Sfatul Țării declară :

Republica democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră, și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului, că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România".

Și Prezidentul Consiliului Nostru de Miniștri declarând că :

„In numele poporului Român și al Regelui lui M. S. Ferdinand I al României ia act de acest vot quasi unanim și declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci una și indivizibilă.

Promulgăm acest vot și această declarație și ordonăm să fie învestit cu sigiliul Statului și publicat în Monitorul Oficial".

Dat în Iași la 9 Aprilie 1918.

FERDINAND I

Președintele Consiliului de Miniștri,
A. MARGHILOMAN

Ministru de Justiție
D. DOBRESCU

CAPITOLUL II

DOUĂ DECENII DE CREAȚIE ȘI MUNCĂ ROMÂNEASCĂ

„Un neam trăiește și se înalță prin fapte de credință și de luptă, prin munca și zbuciumul fiecăruia din fiii lui".

(Mareșal Antonescu)

Evenimentul Unirii găsește Basarabia într'o stare accentuată de înapoiere, în toate domeniile : școală, proprietate agricolă, comerț, industrie, comunicații.

Se poate afirma cu toată tăria că starea Basarabiei în anul 1918 era aproape identică, sub toate aceste raporturi, cu aceia în care se găsea 106 ani în urmă, când a căzut sub stăpânirea rusească.

Situația precară în care a fost găsită Basarabia de regimul românesc, după Unire, s'a datorat unor cauze multiple, din cari cele mai importante sunt următoarele două :

— Regimul politic țarist, care, din motive ușor de înțeles, a aplicat un program de activitate restrâns, pentru a comprima atât nivelul cultural cât și starea economică a poporului moldovean, a-l feri de influențele și binefacerile civilizației și a-l desnaționaliza apoi, fără prea multă greutate.

— Condițiunile vitrege pe care le-a trăit Basarabia, în timpul

războiului şi mai ales în răstimpul dela 1916—1918, când a servit, mai întâi ca drum oştilor ruseşti, care se îndreptau spre frontul românesc şi apoi, a căzut victimă jafurilor, distrugerilor şi samavolniciilor bandelor de revoluţionari sau de dezertori.

Lipsită de mijloace de apărare, Basarabia a rămas în voia tuturor răufăcătorilor, cari i-au săcătuit puterile până dincolo de marginea posibilului.

Pagubele pricinuite numai **populaţiei rurale** se ridică la aproape 1 miliard ruble, în valuta din 1917.

Insă cea mai grea şi cea mai primejdioasă moştenire pe care ne-a lăsat-o regimul ţarist, nu a fost nici lipsa de şcoli şi de drumuri şi nici starea de înapoiere a agriculturii, comerţului şi industriei.

Toate aceste lipsuri puteau fi uşor împlinite prin muncă, stăruinţă şi patriotism, aşa cum s'a întâmplat de altfel, în scurt timp după evenimentul Unirii.

Moştenirea care a apăsat greu pe umerii Statului Român, care a fost o veşnică buturugă legată de piciorul nostru şi care a otrăvit existenţa Statului, a fost iudaizarea totală a economiei şi atmosferei generale de viaţă.

Infiltrarea elementului jidovesc a fost înlesnită de stăpânirea rusă, pentru a folosi acest element în opera de demoralizare şi sărăcire pe cari şi-o propusese pentru a nimici elementul românesc din Basarabia.

Colonii numeroase de jidani şi-au făcut apariţia pe întinsul acestui pământ românesc, iar în sate, chiar şi în cele mai mici şi mai răslețe, cârciumile şi dughenile jidoveşti complectau păenjenişul vrăjmăşiei distrugătoare a regimului ţarist.

Rachiul, camăta, corupţia şi specula erau armele pe cari regimul acesta le-a pus în mâinile jidanilor, pentru a îndobitoci poporul şi a-l lăsa în sapă de lemn.

Cu aptitudinile specifice rasei şi cu setea de a face rău şi de a distruge tot ce este creştin, aceste instrumente jidoveşti s'au pus la lucru, ruinând sănătatea poporului prin întrebuinţarea fără măsură a alcoolului, înglodându-l în datorii şi năruind numeroase gospodării înfloritoare.

Tot produsul muncii moldovenilor mergea în mâna jidanilor de la sate, care în puţin timp au ajuns stăpâni ai ţărănimei moldovene.

La oraşe şi târguri, infiltrarea s'a făcut şi mai puternic, elementul jidovesc copleşind în multe părţi populaţia majoritară.

Aceasta era înfăţişarea stărilor de lucruri, imediat după Unire, când începe să funcţioneze aparatul administrativ al regimului românesc.

Cu excepţia căilor ferate şi a unora din construcţiile dela oraşe, starea de lucruri în Basarabia era, fără exagerare, aceiaşi ca în 1812, când a început stăpâniea rusească.

O epocă de muncă constructivă, de sacrificii şi de greutăţi începea pentru noua administraţie, sub auspiciile cele mai puţin prielnice.

Totul trebuia luat dela capăt, fiindcă nicăieri nu s'a găsit posibilitatea să se înoade firul lăsat dela regimul rusesc şi să fie dus mai departe ; trebuiau înlăturate enorme greutăţi materiale şi aceasta, în-tr'o ambianţă generală neasemuit de grea, datorită situaţiei din Regatul României, căruia defecţiunea rusă îi creiase o situaţie militară gravă.

Trebuia deci organizat un aparat administrativ nou şi angajate capitaluri mari de învestiţie, tocmai atunci când şi asupra Regatului apăsau puternic sărăcia şi nevoia de oameni.

Totuşi, s'a pornit la muncă cu hotărîre şi ardoare ; conştiinţa şi iubirea de ţară au ştiut să înlăture din calea regimului românesc, toate greutăţile şi să înfăptuiască până la Iunie 1940, o operă măreaţă, care a pus în lumină puterea de creaţie a neamului.

Şcoala a fost pusă repede pe baze noui, readucând-o pe făgaşul nevoilor noastre spirituale, atât de neglijate în timpul celor 106 ani de stăpânire rusească.

I se dă un caracter naţional şi cu toate că la început nu exista o legiuire pentru obligativitatea învăţământului primar, numărul şcolarilor a crescut în mod simţitor.

Pentru a ilustra acest lucru, se menţionează că în primii ani de stăpânire, numărul şcolilor lăsate de Ruşi a crescut cu 495, clădindu-se mai târziu aproape 300 localuri proprii.

S'au creiat şcoli normale pentru a se asigura încadrarea cu învăţători a tuturor şcolilor înfiinţate sau prevăzute în planurile de viitor, mărindu-se numărul lor dela 3 la 10, numai în primii zece ani dela Unire.

Până în anul 1940, şcolile primare ating cifra de aproape 2.500, cu 350.000 de şcolari, iar numărul analfabeţilor români descreşte dela an la an, cu un profit pentru naţiunile minoritare, tot aşa de mare.

La 1897, analfabeţii erau în proporţie de 85%, la 1930, de 70%, iar în anul 1940 de 55%.

Şcolile secundare se înmulţesc şi ele, dela început, realizându-se

față de situația dela Unire, un plus de 32 școli, din care un număr mare (gimnaziile) a fost mutat din capitalele de județ, în orașe mici nereședințe sau în comune mai mari.

La Chișinău ia ființă o Facultate de Teologie și o Academie de Agricultură și în fine, un teatru permanent complecta opera de cultură, contribuind la cunoașterea literaturii dramatice originale și la răspândirea limbii.

Acest teatru era vizitat în mod regulat și de numeroase trupe de teatru din București, oferind publicului spectacole de artă superioară.

Inițiativa particulară a lărgit câmpul de activitate culturală, organizând și o Universitate populară cu 3 secții, (literară, juridică și științifico-medicală), și cu participarea tuturor profesorilor universitari din Chișinău sau dela Universitățile de peste Prut.

Acesteia i-au urmat și numeroase alte societăți artistico-culturale, în toate orașele și comunele din Basarabia.

Dintre acestea, a fost cu totul remarcabilă opera Căminelor Culturale ale Fundațiilor Regale, cari au lucrat cu intensitate în pătura țărănească, ajutând la ridicarea nivelului de cultură și civilizație dela sate, programul lor îmbrățișând un variat câmp de activitate : cultură, gospodărie, sănătate, construcții, etc.

Intr'un cuvânt cultura românească izbutește să realizeze minunate rezultate în Basarabia, reparând aproape complect toate stricăciunile regimului rus.

După 22 ani de școală românească, poporul de jos și pătura intelectuală foloseau o limbă curată, fără nici un fel de influență străină și se ajunsese atât de departe în această privință, încât în ultimul timp se putea constata că dispăruse chiar acea nuanță de pronunțare, care constituie partea caracteristică a vorbirii moldovenești.

Spiritul și mentalitatea, care se resimțiseră oarecum la o mică parte din intelectuali, de pe urma influenței rusești, au revenit repede la matcă și o uniformitate perfectă de spirit, de vorbire și simțire a luat locul particularismelor regionale.

Datinile și obiceiurile moldovenești s'au înviorat ca prin farmec, înlăturându-se toate vechile influențe rusești, iar câtecele și dansurile rusești dispăruseră pe nesimțite și aceasta chiar la minoritari, inclusiv Rușii.

Cultura românească era îndreptată hotărît pe un drum fericit și desăvârșirea ei nu era decât o chestiune de timp.

Proprietatea agricolă ia o înfățișare nouă, după Unire.

Prin exproprierile făcute de regimul român, 4480 moșii trec în mâinile țărănimii, cu o întindere de 1.098.045 ha.

Locuitorii din 1.739 sate, în număr de 359.016, au fost împroprietăriți, realizându-se prin aceasta o mare operă de dreptate socială și românească.

Reforma agrară făcută de regimul românesc a răsturnat proporția între categoriile proprietății, care acum era de 82,2% pentru proprietatea mică, 8,4% pentru cea mare și 9,4% rezerve la dispoziția statului și a uniformizat totdeodată această proporționalitate, pe întregul cuprins al Basarabiei.

Până la Unire, în sud nu exista decât proprietate mică ; în nord, numai proprietate mare.

Prin reforma regimului românesc, s'a pus capăt și acestei stări de lucruri nepotrivite.

Ca urmare a împroprietăririi, proprietatea agricolă ia o înfățișare nouă, țărănimea se ridică economicește, gospodăriile înfloresc, inventarul agricol se îmbogățește cu repeziciune, vitele se înmulțesc și se transformă în cirezi nesfârșite și în fine o stare de belșug, de voie bună și mulțumire ia foarte repede loc stării de sărăcie, amărăciune și suferință, în care a fost găsită populația în anul 1918.

Anii agricoli răi, care au fost numeroși, nu au stânjenit cu nimic propășirea gospodărească a provinciei, care la cedare atinsese punctul ei culminant.

Pentru a dovedi ce drum a străbătut proprietatea agricolă dela 1918 până la 1940, arătăm că în acest din urmă an, inventarul agricol al întregei Basarabii, atinsese cifre impresionante : 405.358 pluguri ; 6.907 semănători ; 369.570 grape ; 101.225 rarițe ; 63.749 greble mecanice, 28.832 secerători, 361 tractoare, 2.121 batoze, 54.644 mașini de bătut porumbul, 58.833 trioare și 4.068.293 diferite alte unelte agricole.

Producția de pielicele luase o desvoltare extraordinară, exportându-se în medie 800 tone anual, în valoare de 3—4.000.000 lei, iar exportul de porci aducea populației venituri din ce în ce mai mari, Basarabia fiind a doua, după Transilvania, sub acest raport.

Sleită complect de vite, după anii de războiu și revoluție, Basarabia este găsită, în această privință, în Iunie 1940, de vrăjmași, într'o stare care singură indică măsura prosperității și belșugului ei : 407.118 cai, 451.161 boi, 1.660.847 oi și 259.839 porci, iar recolta

anului a fost poate cea mai bogată şi mai frumoasă din toţi cei 22 ani de regim românesc.

Comerţul şi Industria iau un avânt puternic, chiar din primul an de regim românesc.

O mulţime de firme vechi comerciale şi industrii de tot felul îşi reiau activitatea ; firme noui îşi fac apariţia pretutindeni ; toate târgurile şi oraşele Basarabiei se înviorează ca prin farmec şi o viaţă economică plină de animaţie şi mişcare, necunoscută până atunci, începe pentru provincia de peste Prut.

In anul 1940, numărul de firme înscrise de comerţul basarabean se ridică la 25.019 iar stabilimentele industriale cari funcţionau cu un randament puternic, în special în domeniul fabricaţiei de uleiuri, se ridicau până la apreciabila cifră de 1.173.

Situaţia nu se îmbunătăţise însă, în ceeace priveşte românizarea comerţului şi industriei. Majoritatea firmelor comerciale şi industriale se afla în mâna jidovimii.

Pentru a înfăţişa această dureroasă realitate, este suficient să arătăm că din cele 25.019 firme comerciale, 20.648, adică 84%, aparţineau străinilor, în majoritate absolută jidani. Firmele româneşti erau în număr numai de 4.557, adică 16%.

Cu toate încercările făcute de administraţia românească, cu toată prezenţa firmelor mari româneşti din capitală şi alte oraşe din Regat, nu s'a putut smulge din mâinile jidanilor viaţa economică a provinciei, într'atât fiind de puternic înrădăcinată această stăpânire a lor.

Datorită spiritului jidovesc de solidaritate, a creditului de care se bucurau şi a numărului mare de jidani la oraşe, toate încercările făcute pentru a-i izgoni pe calea concurenţei, au rămas zădarnice.

Spiritul politic general care domina lumea la acea epocă a făcut imposibilă aplicarea unor măsuri radicale de constrângere, aşa că în momentul cedării, cu foarte mici excepţii, viaţa economică era aproape exclusiv în mâna acestui neam parazitar şi vrăjmaş.

Totuşi, diferenţa faţă de situaţia firmelor comerciale din anul 1918, precum şi faţă de cele 166 stabilimente industriale, găsite în acel an, deteriorate şi în stare de nefuncţionare şi acestea, arată silinţele uriaşe pe care le-a făcut regimul român în Basarabia în domeniul economiei naţionale şi puterea lui de impulsionare şi înfăptuire.

Comunicaţiile s'au resimţit şi ele puternic, datorită suflului general de viaţă creatoare, care începuse să străbată provincia.

Căile ferate basarabene, sărace în material rulant şi instalaţiuni technice, au fost obiectul unei atenţiuni speciale din partea administraţiei româneşti.

Condiţiile în care se călătorea cu calea ferată în anii 1919—1920, merită să fie menţionate : dela Iaşi la Bălţi sau Chişinău nu se făcea mai puţin de 20—22 ore, în timp ce pe liniile secundare, călătoria echivala cu o adevărată expediţie, plină de riscuri şi primejdii.

O muncă uriaşă începe din primele zile ale instaurării acestei administraţii şi într'un timp scurt, toate liniile sunt normalizate, terasamentele consolidate, iar numărul de trenuri personale şi de marfă, înmulţit.

După câtiva ani numai, lucrurile iau o altă înfăţişare şi în anul cedării, călătoria pe C. F. R. constituia o înlesnire şi o plăcere pentru public şi o mare însufleţire pentru viaţă economică.

Pe liniile principale, trenurile rapide şi accelerate erau dublate şi chiar triplate de trenuri de persoane ; pe liniile secundare, circulau numeroase trenuri care satisfăceau în condiţiuni optime nevoile de confort ale populaţiei, iar trenurile de marfă, care se încărcau şi descărcau în staţiile basarabene, atingeau media anuală de 45—50.000 vagoane.

Condiţiunile de viteză se îmbunătăţiseră la maximum, aşa fel că distanţa Bucureşti — Chişinău sau Bucureşti — Bălţi, se parcurgea în 9—10 ore, iar distanţele Chişinău — Iaşi sau Bălţi—Iaşi în 2 ore.

Vagoanele de dormit şi vagoanele-restaurant, cari au circulat chiar şi pe liniile secundare, complectau cadrul de civilizaţie, în care se desfăşura activitatea C. F. R. în Basarabia.

Până în anul cedării, administraţia C. F. R. realizase şi un vast program de investiţii, ridicând poduri noui, gări şi instalaţiuni de apă, pretutindeni acolo unde acestea lipseau şi ca încoronare a acestei opere, a construit liniile Revaca—Căinari şi linia Basarabeasca — Prut, dându-le circulaţiei cu mult înainte de 1940.

Şoselele deasemenea dobândesc un aspect nou, înlăturându-se aproape cu totul aspectul de paragină şi părăsire, în care au fost găsite în anul 1918.

Cu sacrificii băneşti extraordinare s'a parvenit a se realiza şi în acest domeniu o operă pozitivă, care era în curs de perfectare, atunci când împrejurările ne-au impus cedarea Basarabiei.

In momentul cedării, se construise deja aproape 1.000 km. de şosele împietruite, un număr de 4.226 poduri de toate categoriile, 674 terasamente şi se lăsase pe teren, în vederea campaniei de lucru vii-

toare, un material imens : 167.937 m. c. de piatră, 134.950 m. c. nisip şi 13.358 m. c. lemnărie.

S'a arătat succint opera de refacere a Basarabiei dela Unire şi până la cedare, insistând numai asupra părţilor mai importante ale activităţii administraţiei româneşti .

Un loc de cinste şi un cuvânt de laudă se cuvine şi asistenţei sanitare, care a izbutit să realizeze în domeniul profilactic lucruri cu adevărat uimitoare, prin stingerea aproape complectă a tifosului exantematic şi a altor boli epidemice, care au făcut ravagii în rândurile populaţiei dela sate şi chiar dela oraşe.

Spitale, dispensare, băi comunale şi în ultimul timp măreţul sanatoriu dela Bugaz, sunt toate dovezi de nediscutat ale acestor înfăptuiri.

La toate acestea socotim nimerit a adăoga şi activitatea pentru civilizarea şi înfrumuseţarea oraşelor, care au fost găsite şi ele, într'o stare de vădită înapoiere.

Pretutindeni s'au pavat şi uneori chiar asfaltat străzile, s'au construit case şi edificii publice impunătoare, mărturii ale spiritului de civilizaţie şi ale atmosferei de belşug în care îşi trăiau viaţa acele oraşe.

S'au făcut grădini publice până şi în târguri de mai mică importanţă, teatre, săli de concert şi numeroase săli de cinematograf.

Cine a trecut prin oraşele şi târgurile Basarabiei în anii dinaintea cedării, a fost izbit de atmosfera de viaţă intensă, de mulţumire, de veselie şi voie bună, în care trăiau locuitorii acelor oraşe.

Aceleaşi observaţiuni s'au putut face şi de către aceia cari au cutreerat satele basarabene, în care belşugul, libertatea şi respectul pentru proprietate, creaseră deasemenea o atmosferă de viaţă tihnită şi mulţumită, potrivită tradiţiilor şi firei poporului moldovean.

Regimul românesc s'a dovedit complect înţelegător al realităţilor basarabene, învederând o minunată putere de creaţie, ale cărei înfăptuiri erau propriu zis la început şi cărora actul brutal dela 28 Iunie 1940, le pune capăt în mod neaşteptat.

CAPITOLUL III

CONDIŢIUNILE IN CARE S'A CEDAT BASARABIA

„Să luptaţi pentru a ne răzbuna umilirea şi nedreptatea.
V'o cere Neamul, Regele şi Generalul Vostru".
(Generalul Antonescu)

Ultimatum-ul Rusiei pentru cedarea Basarabiei în 4 zile a produs o stare de surprindere şi desorientare, atât în pătura conducătoare cât şi în masse.

Vestea a căzut ca un trăsnet, din senin şi a sguduit puternic şi dureros întreaga naţiune, care se vedea atinsă şi ameninţată în unitatea ei.

Un simţământ general de revoltă, indignare şi amărăciune a pus stăpânire pe toate sufletele, neputinţa unei reacţiuni mărind şi mai mult durerea sufletească a momentului.

Zilele trăite la sfârşitul lui Iunie 1940 au fost desigur din cele mai tragice pe care le-a trăit vreodată neamul românesc şi însemnează un punct negru în istoria lui.

Trecutul nostru istoric dovedise cu prisosinţă că lăcomia şi silnicia au stat totdeauna la baza actelor colosului moscovit, indiferent că poartă ca emblemă pajura imperială sau secera cu ciocanul,

așa că ceeace se întâmpla și de data aceasta era cu totul în ordinea firească a lucrurilor.

Răpirea Basarabiei la 1812 s'a produs în condițiuni similare adică prin specularea din umbră, cu dibăcie și fără scrupule, a unor stări de lucruri generale și satisfacerea unei nesfârșite lăcomii, fără silințe și fără jertfă.

Credincioasă tradiției politice, U. R. S. S. a întins deci mâna ei hrăpăreață asupra Basarabiei, în împrejurări analoage celor din preajma anului 1812, dovedind că Rusia este una și aceiași, în orice vremuri și indiferent de structura ei politică.

Legătura diplomatică pe care Statul Român o avea cu U. R. S. S., nu pusese capăt procesului, care se desbătea între cele două state.

Nu era pentru nimeni un secret că chestiunea Basarabiei rămăsese deschisă și că U. R. S. S. nu recunoscuse alipirea ei la Regatul României și nu renunțase o clipă la pretențiile ei asupra provinciei dela vest de Nistru.

De altfel chiar dacă s'ar fi produs un astfel de eveniment și dacă ar fi fost consfințit printr'un tratat, încă nu s'ar fi putut pune temeiu pe sinceritatea și onorabilitatea semnăturilor sovietice.

Știam cu toții că granița Nistrului ne desparte de un vrăjmaș, vrăjmaș prin rasa lui, vrăjmaș prin structura politică a statului.

Știam că mai devreme sau mai târziu, procesul va izbucni, ciocnirea se va produce și lupta va fi fără îndurare.

Ultimatum-ul sovietelor ne sguduie puternic și ne pune brutal în fața teribilei alternative : cedarea Basarabiei în 4 zile sau războiul.

Pentru ca atitudinea și soluțiunea pe care le-am adoptat în acea împrejurare să fie înțelese, este necesar a se situa cadrul împrejurărilor de atunci.

Consecventă atitudinii sale din toată istoria de a trăda pe oricine și prin orice mijloace, în anul 1939 Rusia Sovietică găsește prilejul de a pune la cale o nouă trădare, de astădată cea mai mare din toate.

Intr'adevăr, în acest an încheie cunoscutul tratat cu Germania.

Crezând în invincibilitatea anglo-farnceză, în repetarea aidoma a evenimentelor din războiul mondial și scontând înfrângerea Germaniei și epuizarea totală a Angliei și Franței, U. R. S. S. a încercat ca, prin perfidie și rea credință, să înșele pe toată lumea și să rămână până la sfârșit în afară de învălmășala războiului, cu forțele întregi, pentru a fi gata să le pună în mișcare la momentul potrivit.

Consecință a evenimentelor ce se desfășurau, U. R. S. S. este ispitită însă să profite de o serie de împrejurări favorabile, printre cari cea mai importantă era situația în care se găsea Germania în vara anului 1940 ; iese din umbră și se descoperă complect, ridicând pretențiuni teritoriale.

Incurajată de faptul că Germania se găsea angajată în vest, într'o luptă de proporții gigantice, cu Franța, Anglia, Belgia și Olanda, U. R. S. S. cere și obține rând pe rând, fără luptă : Basarabia, Bucovina de nord, Lituania, Estonia și Letonia.

România este prima care cade victima perfidiei și relei credințe rusești.

La început, simțămintele de revoltă și indignare, de durere și patriotism, provoacă o reacțiune violentă și în mod reflex, primul gest este de rezistență, de luptă, de moarte mai degrabă, decât de cedare de bună voie.

Aceasta cu atât mai mult cu cât în Basarabia, o parte din armată stătea de mult cu arma la picior, în așteptarea vrăjmașului, gata să se jertfească pentru apărarea granițelor.

O încordare nemărginită stăpânea spiritele în oștire și un gest, o poruncă, un semn, ar fi fost deajuns pentru ca oastea să se ridice și să facă zid, dealungul Nistrului.

Situația țării noastre impunea însă cumințenie, prudență, liniște.

Greșeli mari, făptuite de conducătorii dinainte, au dus Regatul României la situațiunea de a nu avea nici un sprijin, în clipele tragice din vara anului 1940.

Un sistem defectuos de alianțe și o orientare politică fundamental greșită și necorespunzătoare intereselor noastre, a pus țara alături de câteva state, mari este drept, dar cari, prin neînțelegerea lucrurilor, prin neadaptarea lor la nouile sisteme de viață și prin nesfârșitele greșeli comise, se găseau ele însile într'o situație prea grea ca să mai poată înfăptui făgăduelile făcute.

Primul gând de scăpare, prima nădejde ne împinse către Germania, care însă nu a putut să ne dea decât sfatul resemnării și așteptării unor vremuri mai bune.

O acțiune de rezistență, un răspuns viguros, cu arma în mână, așa cum ne dictau inima și sufletul nostru îndurerat, nu era cu putință.

Situația pe toate celelalte frontiere ale țării nu era liniștitoare, iar vrăjmașul dela răsărit era atât de puternic și atât de înarmat,

încât lupta ar fi fost inegală şi ar fi dus la distrugerea totală a armatei, care trebuia însă păstrată pentru timpuri mai prielnice.

Şi atunci se luă hotărîrea acceptării condiţiunilor brutale şi silnice ale ultimatum-ului rusesc.

Dar nici aceste condiţiuni nu au fost respectate.

Planul de evacuare şi etapele succesive de înaintare a trupelor roşii au fost dela început neluate în seamă.

Cunoscând sitauţia precară în care se găsea România şi imposibilitatea absolută a oricărei reacţiuni, trupele roşii se folosesc de unităţile lor rapide pentru a pătrunde dintr'odată în interiorul Basarabiei, trecând peste etapele stabilite de comun acord.

Datorită acestui fapt, programul de evacuare fixat de autorităţile civile, planul de mişcare al trupelor, exodul populaţiei, totul este răsturnat, călcat în picioare de către comandamentele militare ruse, fără nici o şovăire.

Operaţiunile de evacuare s'au făcut în condiţiuni extraordinar de grele : materiale imense au rămas în mâinile cotropitorilor, averi incalculabile s'au irosit pe drumuri sau prin staţii de căi ferate, unităţile militare au fost desorientate şi împiedicate să execute ordinele primite, şi ca urmare s'a creiat o atmosferă de tensiune nervoasă şi de provocare, care putea să ducă la un desnodământ fatal.

Armata română avea ordine categorice ca să nu răspundă cu violenţă la actele de provocare şi silnicie ale trupelor ruseşti, pentru a nu se prilejui deslănţuirea unui războiu numai între România şi Rusia, războiu care trebuia evitat cu orice preţ.

Cu inimile îndurerate, cu mândria şi onoarea adânc rănite, cu revolta şi indignarea în suflete, soldaţii şi ofiţerii români au trăit clipe de umilinţă şi durere neînchipuite, fiind nevoiţi să rămână neputincioşi, în faţa silniciei şi trufiei vrăjmaşului.

Numeroase reacţiuni ale mândriei şi demnităţii miltare au fost plătite cu viaţa, unii ofiţeri fiind omorîţi de vrăjmaşi, iar alţii, neputând supravieţui durerii şi umilinţii îndurate, şi-au dat singuri moartea.

Armata română a trăit în zilele dela sfârşitul lunei Iunie 1940, clipe de durere fără margini, cari nu au luat sfârşit, decât un an mai târziu când împrejurările au ajutat-o să înceapă lupta de desrobire şi dreptate.

Tragedia evenimentelor trăite la cedarea Basarabiei, atât de armată cât şi de populaţia românească aruncată pe drumul pribegiei, a fost şi mai puternic simţită, datorită atitudinei jidovimei basarabene,

CAPITOLUL IV

REGIMUL SOVIETIC IN BASARABIA

„Aţi putut judeca singuri că viaţa fără libertate şi proprietate, fără dreptate şi familie, fără biserică şi lumină, este mai cumplită decât moartea".

(Mareşal Antonescu)

Timp de 23 ani, graniţa dintre Rusia şi restul Europei a putut fi socotită, cu drept cuvânt, un fel de zid chinezesc despărţitor a două lumi aparte.

La apus de această graniţă, aşa zisa lume veche, cu aşezările, moravurile şi comorile ei de artă şi gândire, trăindu-şi viaţa după normele admise de civilizaţie şi fire ; dincolo, o lume într'adevăr nouă dar de o noutate care nu însemna totdeadată şi progres şi care prin atmosfera de negură, de crimă şi anormalitate, era împotriva naturei însăşi.

O lume de utopişti descreeraţi sau, pur şi simplu, de criminali de josnică speţă, îşi întindea misterul de nepătruns, pe nemărginirea stepelor ruseşti şi siberiene.

Contactul între aceste două lumi a fost rupt aproape un sfert de veac, iar contribuţia la viaţa omenirii a celor 180 milioane de oameni, cari formau populaţia acelei lumi noui, total inexistentă.

Ruptura între ele se făcuse în mod firesc, din cauza sistemului

de viață pe care l-a creiat regimul bolșevic și pe care acesta căuta să-l extindă asupra restului lumii, prin folosirea unor mijloace, pe care civilizația și cultura apuseană le reprobau și respingeau cu putere.

Din cauza aceasta, restul lumii, lumea veche adică, era nevoită să se găsească într'o permanentă stare de apărare.

Spiritul bolșevic era socotit inamicul Nr. 1 al vieții, după părerea pe care pe vremuri a exprimat-o în parlamentul țării sale, actualul prim ministru al Angliei și tovarășul de astăzi al idealurilor lui Stalin.

Dealungul graniței care tăia în două Europa, se formase un adevărat cordon sanitar, menit să împiedice pătrunderea către apus a microbilor de desagregare morală și distrugere, avantgarde ale revoluției mondiale.

Cu toate că mai târziu legăturile statelor europene cu Rusia Sovietică au luat aparența unei normalizări, prin satisfacerea formalităților diplomatice, acțiunea de sabotaj și terorism a continuat fără răgaz, în cuprinsul tuturor țărilor și în disprețul tuturor regulilor de lealitate și cavalerism, impuse de noua situație.

De fapt, un războ surd, însă nu mai puțin hotărît și neîndurător, se ducea de un sfert de veac între cele două lumi, cari stau față în față.

Una, lumea cea veche, căuta să apere și să păstreze intact un imens patrimoniu de înfăptuiri mărețe în toate domeniile; cealaltă, așa zisa lume nouă tindea să dărâme totul și să pună în loc crima, sărăcia și instinctele primare.

Multă vreme nu s'a putut străbate taina în care se înfășura lumea cea nouă din răsăritul Europei; nimeni nu a putut lua contact direct cu realitățile de acolo și nici odată nu s'a putut cunoaște în amănunt, până unde s'a mers cu fericirea mulțimilor și în ce măsură lumea aceasta nouă se arăta superioară celei vechi.

In timp ce regimul roșu se închidea în atmosfera de nepătruns a misterului, un sistem de propagandă stăruitoare punea stăpânire pe Europa și celelalte continente; emisari abili și fără odihnă invadau toate țările; aderenți numeroși se infiltrau cu dibăcie pretutindeni și o armată imensă de teroriști complecta, prin acțiuni îndrăznețe și fără scrupule, opera de propagandă.

In ultimul timp însă, cu toate aspectele surâzătoare, sub care propagandiștii prezentau stările de lucruri din Rusia roșie, cu toată dibăcia cu care aceștia știau să speculeze stările vremelnice de lipsuri și nemulțumiri din restul lumii, misterul raiului bolșevic începe a

fi pătruns din ce în ce mai mult și stările de lucruri de acolo să se arate în toată groaznica lor realitate.

Rând pe rând, aderenți străini, fanatici ai ideologiei comuniste, se desmeticesc și mărturisesc falimentul credințelor lor; comuniști notorii, a căror activitate se confunda cu însăși existența regimului, fug și desvăluiesc omenirii prăbușirea ideologiei în care au crezut; asasinate în massă, făptuite în rândurile marilor Comandamente militare și în partid; grupuri compacte de refugiați, cari împinși de desnădejde fug din Rusia și trec granițele, cu primejdia vieții lor, numai să scape de apăsarea regimului (cazul Transnistrienilor), în fine se produce un șir întreg de manifestări, cari indică neîndoelnic o stare de lucruri nenorocită.

Și dacă la aceste indicațiuni se mai adaogă starea de sărăcie, de îndobitocire, de primitivism și amoralitate a populației sovietice, care nu mai era acum un mister pentru nimeni, se puteau trage concluziile cele mai juste, în ceeace privește lumea nouă și fericirea pe care o pregătea omenirii.

Nu mai era, deasemenea, un mister că Rusia bolșevică se transformase într'un imens arsenal militar, că o pregătire uriașă se înfăptuia în cazărmi și uzine, zi de zi și că în taină și cu perseverență se punea la punct instrumentul cu care trebuia să se pornească, împotriva Europei, aidoma unei noui năvăliri barbare și să impună restului lumii, prin foc și sabie, ideologia bolșevică și raiul lumii roșii.

Primii pași s'au făcut în 1939, când atacă în mod laș mica dar eroica țară a Finlandei, dela care suferă înfrângeri rușinoase, dar pe care o copleșesc până la urmă, răpindu-i o parte din teritoriu.

In 1940 pun mâna prin vicleșug și perfidie, fără nici o jertfă, pe Basarabia, Bucovina de Nord, Lituania, Estonia și Letonia, speculând situația Germaniei, angajată într'o luptă hotărîtoare în vest, împotriva Franței și Angliei.

Basarabia este ursită deci să guste paharul amărăciunilor, făcând cunoștință cu lumea roșie și cu sistemele de ocârmuire ale acestui regim.

Popor cu o plămădeală spirituală și sufletească aparte, cu simțământul religios adânc înrădăcinat în ființa lor, cu o fire blândă și domoală, cu datini vechi și cu spirit conservator absolut, Basarabenii erau condamnați prin însăși aceste considerente să trăiască o viață de suferințe grele sub stăpânirea bolșevică.

Contactul cu realitățile raiului bolșevic au depășit așteptările cele mai pesimiste.

Chiar și aceia, din fericire puțini la număr, cari se lăsaseră ademeniți de perspectivele regimului roșu, au suferit crude desamăgiri și s'au tămăduit pe vecie de rătăcirile lor.

Un an de stăpânire bolșevică a fost de ajuns pentru a limpezi lucrurile, pentru a spulbera orice echivocuri și pentru a deschide ochii tuturor asupra diferenței enorme, dintre o stăpânire și alta.

A fost o experiență dureroasă, plină de jertfe, și poate, cea mai grea din lungul șir de încercări, pe care a avut să le îndure poporul nostru, în cursul dramaticei lui desvoltări istorice.

Cu toate că intențiunile Sovietelor au fost ca regimul să fie aplicat la început cu oarecare blândețe, contrastul între cele două lumi era atât de mare, deosebirile atât de izbitoare, încât mijloacele întrebuințate au fost simțite din prima zi.

In toate ramurile de activitate, au răsturnat stările de fapt, au adus metode de lucru și specimene de oameni noui și au întrebuințat mijloace, pe care o minte sănătoasă nici nu le'ar fi putut bănui.

In programul lor politic, primul punct și cel mai important a fost ca să se dărâme dela început tot ce a fost admis în Statul Român, indiferent dacă a fost bun sau rău și să instaureze regimul lor, cu silnicie și cu călcarea în picioare a oricăror reguli de evoluție și adaptabilitate.

Trecerile dela un regim la altul sunt, în general, dificil de realizat. In 1812, regimul țarist a fost nevoit să admită Basarabiei, până în 1828, legiuirile ei vechi, pentru a se putea adapta nouilor condițiuni de viață și nouilor mentalități.

Regimul românesc din 1918 a respectat deasemenea acest principiu, cu toate că între regimul țarist și cel românesc nu erau diferențieri structurale atât de adânci, cum a fost între regimul nostru și cel sovietic.

Și totuși, regimul lor a fost introdus deadreptul, fără nici o tranziție și fără nici o înțelegere a situației și a firei băștinașilor.

Totul fiind subordonat acțiunii de propagandă comunistă, activitatea, dispozițiunile, măsurile și numirile în aparatul funcționăresc nu urmăreau decât desvoltarea în condițiuni optime a acestei acțiuni.

Valoarea personală, pregătirea profesională, caracterul, cultura, aptitudinile, în fine toate acele elemente care constituiesc obișnuit criteriu de selecționare, în organizarea și încadrarea aparatului de stat,

nu aveau nici o importanță și nici nu se luau în considerare, dacă individul nu se bucura de încrederea totală a comuniștilor ortodoxi și nu făceau dovada devotamentului fără rezervă, față de partid.

Totul era partidul ; totul era pentru partid. Interesul obștesc și nevoile particulare ale oamenilor nu-și găseau nici o prețuire.

Pentru a asigura o izbândă complectă partidului, s'au folosit de toate instituțiile de stat, cari ar fi trebuit totuși să stea în slujba poporului : administrație, școală, proprietate agricolă, industrie, meserii, arte, etc. etc.

Toate au rămas departe de rosturile lor firești și au fost întrebuințate numai ca instrumente pentru realizarea structurii comuniste a provinciei, dărâmând proprietatea și credința, statizând și standardizând totul.

Administrația.

Imediat după ocuparea Basarabiei, regimul sovietic lovește în unitatea teritorială a provinciei, atât de bine definită de granițele ei naturale și smulge județele Hotin, Cetatea-Albă și Ismail, pentru a le alipi Ucrainei.

Basarabia cu restul de județe a fost încadrată ca Republică Sovietică — Socialistă — Moldovenească, în U. R. S. S.

Basarabia a fost prevăzută cu un parlament, complectat prin alegerile din Ianuarie 1941.

Aceste alegeri s'au făcut sub semnul acelorași criterii.

Alegătorii erau recrutați din cetățenii de ambe sexe, începând cu vârsta de 18 ani ; aleșii la rândul lor erau departe de a corespunde, intelectual și moral, misiunii lor, fiind selecționați după sistemul specific comunist, adică : inculți, imorali, fără scrupule, certați cu justiția, însă fanatici ai ideii comuniste, cunoscuți de conducere sau ușor de mânuit prin lipsă de personalitate.

Sunt cunoscute nenumărate cazuri pentru a sprijini aceste afirmațiuni. Amintim numai cazurile unor locuitori din județul Bălți, femei și bărbați, cărora li s'a impus să primească a candida, cu toate că ei au refuzat categoric acest lucru, fiind analfabeți, precum și acelea ale unui pușcăriaș din județul Hotin și două servitoare din județele Soroca și Ismail.

Este lesne de înțeles care putea fi aportul unui parlament, ales în astfel de condițiuni și contribuțiunea la opera de legislație a provinciei, a unor oameni fără pregătire și fără morală.

Republica era compusă din mai multe oblostii.

Oblostia cuprindea câteva județe, corespunzând în general vechiului ținut din organizația administrativă românească.

Județul era împărțit în raioane (plăși), care cuprindeau 30-35 sate.

Raionul era unitatea administrativă de bază.

Conducerea acestor organe era asigurată astfel :

— Republica : un președinte și un comitet central.

— Oblostia : un președinte și un comitet executiv.

— Județul : un prim secretar și un comitet de conducere .

— Raionul : un președinte și un comitet executiv.

— Satul : un președinte și un sfat sătesc.

Insă, nu structura în sine, constituia partea defectuoasă a sistemului. Ca totdeauna, valoarea omului este aceea care dă viață sistemelor folosite ; or, la bolșevici, tocmai sub acest raport, lucrurile se înfățișau în condițiuni cu totul inferioare, pentrucă priceperea și pregătirea nu indicau pe oameni ca să ocupe anumite funcțiuni, ci zelul lor comunist și încrederea acordată de șefi.

Din cauza totalei nepregătiri a funcționarilor, gospodăria provinciei a rămas în mare suferință.

La lipsa de pregătire a funcționarilor, s'au mai adaogat și alte două inconveniente, cari au agravat și mai mult situația în administrație : aducerea funcționarilor de dincolo de Nistru și activitatea uriașă desfășurată în scopuri străine de administrație, adică pentru propagandă.

Dacă uneori, se mai găseau funcționari capabili, aceștia nu-și puteau pune în valoare priceperea, deoarece, veniți de departe, erau străini complect de condițiunile locale de viață, de obiceiurile specific moldovenești, de nevoile și lipsurile băștinașilor.

Simțămintele de omenie și bunăvoință le lipseau cu totul, așa că nici nu se străduiau să le cunoască și să le apropie.

Pe de altă parte, acțiunea de propagandă răpea tot timpul, întrucât rațiunea de a fi a tuturor instituțiilor era propaganda, partidul, recrutarea adepților sau nimicirea tuturor care credeau și simțeau altfel.

Ca urmare, timpul era folosit numai pentru contactul cu mulțimile, care se realiza prin cluburi, a căror cercetare era obligatorie pentru toată populația.

In cluburi se țineau conferințe, se citeau broșuri comuniste, se

învățau cântece revoluționare și se prezentau filme cu sbiecte antireligioase.

Țărănimea pierdea vremea zadarnic, participând la vorbării lungi și fără rost, cari nu prezentau nici-un interes pentru ea, dar care o țineau departe de casă și de treburile gospodăriei și familiei.

Administrația se confunda astfel cu însăși propaganda, așa că nimeni nu se mai gândea și la rosturile ei adevărate, cari erau cu totul altele.

Pentru a vădi cât de desmățată era această patimă pentru politică, se menționează, că în cluburi existau diferite categorii de organizațiuni, în care erau introduși copiii și tinerii, fără a se ține socoteală de vârstă.

Astfel, fiecare club cuprindea printre alte organizațiuni :

Gruparea octombriștilor, din care făceau parte copiii între 5 și 12 ani.

Gruparea pionierilor : copiii dela 12—15 ani.

Gruparea comsomoliștilor : pionieri dela vârsta de 16 ani în sus, care dovedeau aptitudini deosebite și mult zel comunist.

Copiii erau răpiți familiilor, luați deci dela rosturile lor, otrăviți cu propaganda comunistă și deprinși cu o viață cu totul nepotrivită vârstei și sănătății lor.

Afară de aceste anomalii, în flagrantă contrazicere cu firea și obiceiurile moldovenești, legile și regulamentele nu existau ; dreptatea și adevărul, o ficțiune.

Totul se făcea după voia fiecărui conducător sovietic, care hotăra și dispunea după caz, adică după cum era vorba de un comunist sau necomunist.

Acesta era de fapt unicul criteriu în valoare, sub regimul bolșevic.

Prin capacitatea lor, prin activitatea desfășurată și criteriile după care se conduceau, funcționarii administrativi pot fi numiți propagandiști, polițiști, teroriști, în fine oricum, însă în nici un caz administratori.

Scopul lor a fost să zdrobească ființa națională a poporului băștinaș, să-i diformeze sufletul prin o ideologie nefirească, să-i distrugă credința ; niciodată însă nu le-a stat în intențiune să le dorească și să le facă binele, de care aveau nevoie.

Prezența într'un număr mare a elementelor evreești în administrația sovietică explică ea singură valoarea acelei administrații, carac-

terul și efectele dezastruoase ale activității ei. Aceste efecte s'au văzut după un an numai.

Tot ce se înfăptuise timp de 22 ani de administrația românească s'a năruit și starea de ordine, omenie și muncă, lăsată în Iunie 1940, a fost locuită într'un așa de scurt timp, prin una de anarhie, teroare și samavolnicie.

Familia. Școala. Biserica. Proprietatea.

Pentru Români, familia a însemnat totdeauna celula înăuntrul căreia a trăit și s'a desvoltat ideia de patrie ; școala, graiul nostru de totdeauna ; biserica, credința ; iar proprietatea, în special cea agricolă, legătura mistică a poporului român cu glia strămoșească.

Era fatal ca regimul bolșevic să îndrepte loviturile sale puternice împotriva acestor patru așezări tradiționale ale neamului românesc, știind că o izbândă câștigată în acest domeniu, ducea la rezultate hotărîtoare.

Familia.

Regim de amoralitate totală, în care singure instinctele urâte aveau prețuire, era fatal ca stăpânirea sovietică să vizeze din prima clipă distrugerea familiei.

In concepția de viață românească, familia reprezenta elementul de bază în desvoltarea societății și Patriei.

Familia, cu tradițiile ei, cu datinile și aspirațiile ei, reprezenta o părticică din acel tot, din acel ansamblu, pe care-l numim Patrie.

Prin ea graiul strămoșesc s'a perpetuat din generație în generație ; în mijlocul ei s'a practicat și s'a desvoltat credința și datorită ei s'au putut transmite mai departe și neschimbate, datinile neamului.

Familia trebuia deci dărâmată, fiindcă prăbușirea ei era pentru regimul sovietic întâia chezășie de izbândă, în acțiunea de destrămare, pe care o întreprindeau în Basarabia.

Familia a fost sdruncinată mai întâi prin prăpastia pe care au încercat să o sape, între părinți și copii.

Prin însăși firea lucrurilor, totdeauna a existat un proces între părinți și copii sau mai degrabă, o ciocnire de mentalități, fără însă să se fi produs vreodată o ruptură iremediabilă sau să se fi clătinat temelia instituției familiei.

Regimul sovietic a căutat să speculeze acest lucru și să lărgească proporțiile acestei ciocniri, rupând orice punte de înțelegere și legătură între părinți și copii.

Școala s'a însărcinat cu înfăptuirea acestui punct din programul bolșevic și legiuirile au complectat acțiunea nefastă a școalei, răpind părinților dreptul de a aplica pedepse corporale copiilor, ca mijloc de educație.

Părinții cari făptuiau astfel de delicte, erau pedepsiți chiar cu închisoarea.

Prin ațâțarea înclinațiunilor rele și îndemnarea la destrăbălare, prin timpul pe care-l foloseau copiii la școală și în activitatea extrașcolară și prin vrăjmășia pe care o insuflau acestora împotriva părinților, copiii erau complect rupți de atmosfera familiei, înstrăinați de ea și ținuți departe de influența ei.

Autoritatea părinților era inexistentă ; influența și contribuția lor în educarea și creșterea copiilor, complect paralizată.

Totul era părăsit și lăsat pe seama școalei și cluburilor, unde educația se făcea într'o singură direcție : aceea a comunismului integral.

Tendința era ca școala și clubul să se substituie familiei, care, în forma găsită de sovietici în Basarabia, reprezenta concepțiile vechi de viață și constituia o primejdie în calea propagandei lor.

Un alt mijloc întrebuințat de regimul sovietic, pentru a dărâma familia, a fost și acela al modului de contractare a căsătoriilor și desfacerii lor.

Căsătoria și desfacerea ei deveniseră, după concepția și legiuirea bolșevică, o simplă formalitate biurocratică, la îndemâna oricui și efectuabile tot așa de repede, ca o cumpărătură oarecare.

Ușurința cu care se putea încheia o căsătorie avea tâlcul ei, adică era o garanție pentru bolșevici că nu se va întemeia ceva serios, care să dăinuiască și că desfacerea ei va veni repede, ca o urmare de neînlăturat.

Legiuirile sovietice aveau deci scopul să așeze dela început familia pe temelii șubrede, pentru ca mai târziu, cu vremea să se ajungă la o destrămare complectă a acestei instituții.

Simțul moral și cumințenia neamului nostru au reacționat și de data aceasta și toate încercările regimului sovietic au rămas infructuoase.

Sentimentul de familie nu a suferit nici o sguduire, rămânând acelaș, întreg și puternic.

Școala.

La cedarea Basarabiei, școala românească era temeinic așezată pe baze exclusiv naționale și îndreptată pe calea afirmării noastre ca națiune categoric majoritară, fără însă să se fi folosit mijloace de constrângere împotriva elementelor minoritare.

După unirea din 1918, a trebuit să se lucreze cu multă stăruință pe acest tărâm, pentru a tămădui rănile pricinuite poporului basarabean, de cei 106 ani de stăpânire rusească.

In mai puțin de un sfert de veac, s'a ajuns la rezultae minunate, izbutind a călăuzi cultura și limba pe făgașul intereselor noastre naționale.

Ce-au făcut bolșevicii, la venirea lor în Basarabia ?

Au distrus din primul moment caracterul național al instituției și din lăcașurile de cultură românească au făcut cluburi de propagandă comunistă, de desmăț moral, de anarhie și de cultivarea instinctelor rele.

Propagandiști abili și maeștri neasămuiți în ațâțarea înclinărilor rele ale firei omenești s'au năpăstuit cu furie asupra copiilor și tineretului basarabean, unde știau că se găsește terenul de minimă rezistență.

Fie că era vorba de „Grădinițe", în care se făcea educația copiilor între 3—8 ani, fie că era vorba de „Școlile începătoare", similare școlilor noastre primare sau de școlile secundare și de adulți, programele nu țînteau la o educație sănătoasă a tinerilor vlăstare, la cultivarea frumoaselor simțăminte, la luminarea minților și deschiderea de orizonturi noui și folositoare.

Nu se urmărea formarea caracterelor și nici pregătirea pentru a trăi viața în condițiunile impuse de morală și de legile firii.

Țelurile acelui program erau ca să abată generațiile tinere dela căile urmate de predecesori și prin deformarea mentalității și concepției de viață, să-i îndrepte către idealurile de viață bolșevică.

Următori acestor țeluri, au lăsat frâu liber înclinațiunilor către rău ale copiilor, cultivându-le cu dibăcie, stăruință și metodă.

Procedeele întrebuințate de regimul bolșevic în școli, pentru a ajunge la aceste rezultate au fost :

Disciplina și bunacuviința, aceste două condițiuni esențiale pentru realizarea unei solide opere educative, erau cu bună știință și sistemă înlăturate din școli.

Legiuirile sovietice erau aspre în ceeace privește aplicarea acestor vechi principii, fiindcă după concepția roșie, se urmărea crearea „disciplinei conștiente".

Profesorii nu puteau să aplice nici o sancțiune pedagogică elevilor îndărătnici.

Pentru pedepsele corporale, profesorii erau pedepsiți chiar cu închisoarea. Celelalte pedepse obișnuite în școli, ca : darea afară din clasă a elevului, scoaterea în picioare, afară din bănci sau în bănci, admonestarea cu glas ridicat, toate erau strict oprite, deoarece înjoseau pe elevi.

Profesorii erau opriți chiar să se plângă părinților, atunci când elevii cădeau în greșeli.

Se urmărea prin aceasta anarhizarea spiritelor și pregătirea elementelor viitoare, de cari avea nevoie regimul pentru definitiva lui așezare în Basarabia.

Respectul și iubirea pentru părinți și familie erau prigonite cu înverșunare.

In locul acestor simțăminte, pe care natura însăși le-a sădit în inimi și spirite, regimul bolșevic propovăduia vrăjmășia, îndemnând pe copii să-și pârască părinții autorităților sovietice, or de câte ori aflau la ei lucruri neîngăduite de interesele regimului.

In locul învățăturei serioase, care singură este în stare să formeze și să pregătească pe copii, prin îmbogățirea minților cu cunoștințe trebuincioase vieții, au introdus sistemul lor obișnuit de propagandă, în care nu era vorba decât de Stalin, Lenin, trecându-se sub tăcere atâtea alte figuri, românești sau străine, cari au îmbogățit și înobilat umanitatea prin operele lor.

Destrăbălarea era lăsată în voia ei și încurajată, pentru ca și pe această cale, să facă să dispară orice urmă a simțului moral.

Prietenia, acest nobil și splendid sentiment omenesc, era și el obiectul de prigoană al sistemului de educație sovietic. In locul lui, era recomandată și impusă pâra, trădarea, minciuna și nemernicia.

Religia era și ea prigonită ; copiii opriți a se închina, a merge la biserică și a crede în Dumnezeu.

In locul ei, a fost pus în mare cinste cultul marilor eroi ai revoluției roșii, din rândul cărora nu lipsea nici Katowschi, tâlharul care băgase groază în populația basarabeană, două decenii în urmă.

Educația aceasta anti-religioasă era impusă școlilor prin instrucțiunile conducerii și constituia o parte foarte importantă din pedagogia sovietică, formulată astfel :

„Educația anti-religioasă trebuie să se facă organizându-se întregul învățământ, în așa fel ca să asigure formarea la școlari a unui orizont științific marxist-leninist, a cunoștințelor corecte științifice despre natură și societate, care să nu lase loc prejudecăților, supranaturalului și misticismului. Folosindu-se de faptele istorice și operele literare și artistice, trebuie de altoit școlarilor ura și scârba față de acțiunile mârșave ale bisericii și minciunile slujitorilor ei. Trebuie în sfârșit ca această ură față de religie și conștiința necesității de a o nimici să le facem active, astfel ca la școlari să se nască în mod natural dorința arzătoare de a lupta pentru eliberarea deplină a minții omenești de rămășițele religiei".

Toate aceste „principii" educative erau aplicate, tălmăcite și răstălmăcite prin o bogăție neînchipuită de mijloace pedagogice : tablouri, serbări, ședințe radiofonice, reprezentanții cinematografice, toate menite să ațâțe interesul și să aprindă imaginația tineretului și copiilor.

Pentru a salva aparențele și pentru a nu stârni dela început reacțiuni puternice în rândurile populației băștinașe, a cărei putere de rezistență le era cunoscută, au fost îngăduite școli cu limbă de predare românească, în toate comunele în care populația era moldoveană.

Pentru a zădărnici efectele acestei măsuri mărinimoase, au folosit însă mijloace indirecte, pe care le-au aplicat cu perfidia și lipsa de scrupule, care le sunt caracteristice.

Astfel :

Inlăturarea alfabetului latin și înlocuirea lui cu cel cirilic.

Eliminarea limbii românești și adoptarea ca limbă oficială a dialectului transnistrian și acela, diformat prin introducerea unor slavisme de neînțeles și a unei gramatici, care nu avea nimic comun cu cea românească.

Prin această măsură, copiii de moldoveni învățau o limbă stâlcită, plină de streinisme, cari era departe de frumosul și dulcele grai moldovenesc, a cărei singură vorbire, în gura unui țăran, ia forma unei minunate grăiri.

Introducerea în program, obligatoriu, a limbii rusești, care începând din clasa III-a, era predată în 43 ore săptămânal.

Folosirea în școli a unor elemente nepregătite intelectualicește pentru greaua lor sarcină sau vrăjmașe și străine de aspirațiile și spiritualitatea poporului moldovean.

Evreii nu au lipsit nici de data aceasta.

Ușor este de înțeles, care putea să fie aportul acestor elemente, prin definiție dizolvante, pentru cultura și educația neamului nostru.

Lipsa totală a contactului cu trecutul, care a fost totdeauna izvorul nostru de îmbărbătare și putere.

Despre istoria poporului, despre faptele strămoșilor, despre tot ceeace s'a petrecut în dealungul veacurilor și ceeace constituia mândria și puterea noastră, nimic, absolut nimic.

Acesta este, în sinteză, aspectul sub care s'a prezentat regimul sovietic, aplicat școalei românești din Basarabia, în timpul anului de ocupație.

Nu trebuiesc mai multe amănunte și date, pentru a arăta ce viitor pregătea acest regim neamului nostru dintre Prut și Nistru.

Biserica.

Ca și familia, biserica a primit lovituri pe două căi : una indirectă, prin școală și fiscalitate ; alta directă, prin acțiunea huliganistă a evreilor și ateilor comuniști.

Dintr'un început, nu s'a trecut la măsuri radicale.

Populația nu a fost oprită ca să meargă la biserică și nici preoțimea să-și exercite sacerdoțiul.

Și aci au folosit căile ocolite, pentru atingerea scopurilor urmărite.

Cunoscând adâncul simțământ religios al poporului basarabean, au găsit mai potrivit să evite un conflict violent și să amâne începerea luptei pe față.

Au condiționat însă funcționarea bisericilor de plata unor taxe exagerate, în nădejdea că populația nu le va putea plăti și deci, închiderea bisericilor ar fi luat aparențele unui act legal.

Sumele erau impuse după placul și voia fiecăruia, nu după o legiuire. Ele variau între 2000—5000 de ruble anual, la început.

Cu toată sărăcia în care se sbătea norodul, oamenii și-au luat dela gură și au plătit birurile impuse de sovietici, numai să nu li se închidă bisericile și să li se ia putința să-și facă rugăciunile către Dumnezeu.

Desamăgiți, bolșevicii pun în acțiune o organizație specială de propagandă anti-religioasă (S. V. B.), care prin meetinguri anti-religioase, prin broșuri și teroare, avea misiunea să domolească cel puțin

zelul religios al Moldovenilor, dacă distrugerea totală a credinţei nu era cu putinţă.

O participare importantă la această acţiune au avut desigur evreii, cari erau cei mai calificaţi să servească drept instrumente de execuţie, în prigoana întreprinsă de bolşevici, împotriva bisericei creştine.

Propaganda era deservită de o bogată literatură anti-religioasă, din care invectivele, minciuna şi trivialitatea nu lipseau.

In zilele de sărbătoare creştinească, se organizau meetinguri, la care trebuia să participe toată mulţimea şi cu acest prilej, se proslăveau figurile mari ale regimului şi se terfelea religia şi slujitorii ei.

Cluburile erau şi ele focare anti-religioase, care năzuiau să înlocuiască treptat bisericile, prin influenţa otrăvitoare, exercitată în special asupra generaţiilor tinere.

Când s'a constatat că toate aceste mijloace rămân neputincioase, faţă de adânca evlavie a poporului, s'a trecut la altele, mai violente.

Au ridicat taxele pe biserici la sume exorbitante, pe care ştiau bine că enoriaşii nu le pot suporta.

In această privinţă se citează cazul unei biserici din Cahul, căreia i s'a aplicat un impozit de 70.000 ruble, pe care nu l-au putut plăti, nici preotul şi nici credincioşii. Biserica a fost închisă, iar oamenii au fost siliţi să umble în taină, pe la bsericile din alte localităţi.

Bande de terorişti iudeo-comunişti au început să pătrundă prin biserici, să ardă icoanele, să mâzgălească pereţii şi să pângărească odoarele. Vestmintele preoţeşti au fost scoase şi întrebuinţate sub formă de costume de teatru.

Intr'o biserică din Chişinău, pe dosul unei icoane a lui Christ, a fost zugrăvit chipul lui Stalin, iar în alte biserici, numeroase icoane au fost batjocorite şi stricate, scoţându-se ochii sfinţilor sau murdărindu-le faţa cu scârnăvii.

Unele din biserici şi mănăstiri au fost transformate în cantonamente de trupe, în grajduri, în magazii, săli de spectacole şi, cum este cazul unei mici biserici din portul Ismail şi al bisericei garnizoanei din Hotin, în latrină.

Clădirea Palatului Mitropolitan din Chiişnău a fost transformată în club, iar capela în sală de dans, cu scena chiar pe locul altarului.

Icoanele din casele particulare batjocorite, iar cruciuliţele de pe piepturile copiilor creştini, smulse şi aruncate în gunoi.

Preoţii scuipaţi şi loviţi pe stradă şi în biserică, în timpul slujbei sau huiduiţi când treceau cu cortegiile funebre.

Bisericile neterminate au fost dărâmate, iar materialul folosit pentru alte construcţii.

Preoţii şi cântăreţii, în special cei cari se deosebiau prin zelul şi apostolatul lor de români şi creştini, deportaţi, închişi, ucişi.

Şi în fine vexaţiuni de tot felul, arestări şi deportări pentru creştinii care înţelegeau să rămână mai departe legaţi de biserică.

Dacă rezultatele obţinute de bolşevici nu au fost acelea pe care le-au dorit, aceasta se datoreşte în primul rând reacţiunii întâmpinate din partea poporului şi clerului, care nu s'au înfricoşat şi au răspuns cu tărie şi demnitate tuturor încercărilor bolşevice.

Desigur că lupta împotriva bisericii avea să ia înfăţişări şi mai aspre, mai târziu. Bolşevicii nu puteau renunţa la ideia că „lupta contra religiei este lupta pentru comunism" ; vremuri şi mai grele aşteptau biserica strămoşească din Basarabia.

Imprejurările au voit altfel, calvarul luând sfârşit în condiţiunile ştiute.

Proprietatea agricolă.

Şi în acest domeniu, procedeurile regimului bolşevic au fost la început aparent moderate. Din motive de tactică şi propagandă, au căutat să menajeze ţărănimea, să-i respecte spiritul de proprietate şi să o apropie.

Sovieticii ştiau bine că ţărănimea este elementul cel mai temeinic al aşezărilor din Basarabia şi că lupta începută nu se va putea duce cu sorţi de izbândă, dacă poporul de jos nu este câştigat.

Naţionalizarea pământurilor şi organizarea colhozurilor şi sovhozurilor au fost aplicate cu prudenţă şi aparent, cu oarecare lărgime de vederi, puţin obişnuită regimului.

Perfidia sovietică e însă din nou folosită, pentru a înşela buna credinţă a ţărănimii moldovene şi a pregăti pe îndelete, înfăptuirea adevăratelor gânduri ale regimului.

Măsurile care s'au luat, în spiritul acesta, sunt următoarele :

Confiscarea pământurilor aparţinând marei proprietăţi şi repartizarea lor celor lipsiţi cu totul de pământ, în loturi de 0,5—3 ha.

Confiscarea pământului aparţinând culacilor (chiaburii, după noţiunea românească), cărora nu li s'a lăsat decât maximum 5-6 ha.

Luarea în stăpânire a pământurilor rămase dela coloniştii germani.

Terenurile rezultate au fost date, o parte celor lipsiţi cu desăvârşire de pământ, altă parte coloniştilor colhozieni, aduşi din Ucraina şi Polonia în locul Germanilor ; restul s'a cultivat în sovhozuri.

Pământul lăsat ţăranilor sau primit de către cei cari nu aveau de loc, aparţinea de fapt statului, ţărănimea neavând decât dreptul unei folosinţi vremelnice.

Ideia de proprietate a fost deci dărâmată în fond.

La început, ţăranii nu au înţeles acest lucru ; de abia mai târziu au pătruns adevărul şi au deschis bine ochii asupra intenţiunilor nouilor stăpânitori.

Din spirit demagogic, bolşevicii nu s'au ocupat deocamdată prea mult de ţăranii cu terenuri restrânse, mai ales de aceia cari erau aşa zicând împroprietăriţi de ei.

Toată atenţiunea o îndreaptă asupra chiaburilor (culacilor), cari reprezentau spiritul de proprietate, întrebuinţând felurite mijloace pentru distrugerea lor.

Ei sunt obligaţi să realizeze producţiuni prea mari în raport cu capacitatea terenurilor ; li se pune în sarcină îndatoriri fiscale extrem de apăsătoare, atât în bani cât şi în natură.

Proprietăţile devin astfel nerentabile şi culacii ameninţaţi să piară.

Pământurile lor sunt înglobate în colhozuri sau date ţăranilor nevoiaşi, ei primind echivalentul, la mari depărtări şi în condiţiuni inferioare de calitate.

Şi ca ultimă măsură, sunt arestaţi, deportaţi în Siberia sau în bazinul Donetului, unde sunt supuşi la munci silnice sau chiar judecaţi sumar şi executaţi pe loc.

Prigoana urmărea descurajarea şi determinarea lor de a intra în colhozuri, odată cu ei dispărând şi simţul proprietăţii, caracteristic ţăranului român, pe care regimul sovietic dorea să-l nimicească cu orice chip.

Cele două sisteme pe care regimul sovietic a încercat să le introducă în Basarabia, înlocuind proprietatea individuală, erau :

Sovhozul.

Colhozul.

Sovhozul era o gospodărie a statului sovietic, formată din terenurile rămase dela coloniştii germani, confiscate dela marii proprietari sau care aparţinuseră statului român (ferme).

Veniturile mergeau toate la stat.

Colhozul era o cooperativă agricolă, formată din ţărani, toţi foşti proprietari mici şi mijlocii, cari aduceau ca aport în colectivitate, tot : pământul, inventarul, vitele de muncă, seminţele şi pe deasupra, fiinţa lor însăşi.

Rămânea în afară de colhoz, casa de locuit cu terenul din jur, care nu putea să fie mai mare de $^1/_2$ ha.

Omul dispărea astfel total în colectivitate, în anonimat şi dacă se hotăra cumva să părăsească această tovărăşie, pământul şi tot aportul cu care intrase, nu i se mai înapoia, rămânând colhozului.

Acest sistem nu avea nimic comun cu firea individualistă, cu simţul atât de desvoltat al proprietăţii şi cu dragostea mistică pe care a avut-o totdeauna ţăranul nostru pentru pământul lui.

Din cauza aceasta, toţi ţăranii cărora din dibăcie li se lăsase pământuri, şi de fapt numai în folosinţă, s'au dovedit greu de ispitit de sistemul sovietic.

In afară de nepotrivirea firii lui cu sistemul colectivist, simţul practic al ţăranului moldovean îl oprea să intre în colhoz.

El simţea că la mijloc este pur şi simplu o spoliaţiune deghizată, participanţii rămânând cu un câştig care abia le îngăduia să nu moară de foame..

Organizarea şi funcţionarea colhozului erau în aparenţă foarte simple.

In compunerea lui intrau circa 150—200 familii. La intrarea în colhoz se plătea şi o taxă de admitere de circa 50 ruble.

Lucrul se făcea sub conducerea unui comitet, iar repartiţia venitului, după strângerea recoltei, se făcea după norme foarte complicate, care aveau ca unic scop despuerea colhoziştilor.

Din producţia brută a colhozului se preda statului o cotă ridicată de cereale, se plăteau în natură impozitele, care erau atât de oneroase încât uneori înghiţeau aproape toată recolta, se achita costul tractoarelor, se reţinea sămânţa şi se vărsa fondului de rezistenţă al colhozului o sumă oarecare.

De obiceiu 60—70% din producţie se irosea pentru satisfacerea acestor nevoi.

Restul de 40—30% constituia venitul propriu zis al membrilor colhozului şi se împărţea între ei.

Birurile faţă de stat nu se opreau aci.

Fiecare membru al colhozului trebuia să mai dea statului, în natură, diferite produse, ca : lapte, lână, carne, grăsime, etc., indiferent

dacă gospodăria casei lui avea sau nu animale, care să producă astfel de materiale.

In plus, din puţinul cât îi mai rămânea, colhoznicul trebuia să subscrie şi o sumă oarecare pentru înzestrarea statului.

Câştigurile acestui sistem sunt deci foarte slabe, iar starea morală a ţăranilor colhoznici, cât se poate de scăzută, întrucât din stăpâni liberi ai pământului lor, devin simple animale de muncă.

Din această cauză, regimul sovietic nu a putut să atragă în mrejele propagandei lui, decât un număr foarte redus de ţărani moldoveni.

Cele 120 colhozuri pe care au izbutit să le organizeze în Basarabia erau formate în majoritatea lor absolută de coloniştii colhoznici, aduşi din Ucraina şi Polonia.

Ţăranii cari s'au ţinut departe de organizaţia colhozistă nu aveau o situaţie mai strălucită. De culaci nici nu se mai poate vorbi, fiindcă ei au primit loviturile cele mai grele, loviturile ucigătoare ale regimului sovietic.

Obligaţiunile de tot felul, care se aplicau colhozurilor, apăsau şi asupra celor cari erau în afara colhozurilor, cu o şi mai mare tărie.

Impozitele către stat şi cotele care se vărsau statului erau mult mai ridicate, iar corvezile toate cădeau numai în sarcina lor.

Era vădit că regimul urmărea ca prin acest tratament vitreg, să-i determine să părăsească individualismul lor şi să se refugieze cu toţii în organizaţiunile colhoziste.

Datorită acestor cauze, care au revoluţionat brusc obiceiurile tradiţionale ale plugarilor moldoveni, randamentul agriculutrii în anul de stăpânire sovietic, s'a dovedit foarte slab.

Acelaş sistem fiind aplicat şi viticulturii şi pomiculturii, rezultatele au fost aceleaşi şi în aceste domenii.

In general, producţia pământului, sub toate aspectele ei, care constituia pe timpul regimului românesc bogăţia şi mândria Basarabiei, s'a resimţit puternic din cauza introducerii sistemelor sovietice de organizare.

A contribuit la aceasta pe de altă parte şi lipsa de pricepere a celor cari aveau sarcina să conducă viaţa agricolă a provinciei.

Jidovii şi-au făcut apariţia şi în acest domeniu, rezervat prin tradiţie exclusiv poporului românesc, aducând şi aci sămânţa distrugerii şi răului.

Inceputurile aveau să ducă la totala prăbuşire economică a ţă-

rănimei moldovene şi prin aceasta, la distrugerea adevărurilor etnice, pe care ţărănimea le încarna prin număr, limbă şi datini.

Desigur că o luptă pe viaţă şi pe moarte ar fi început atunci când regimul sovietic ar fi trecut la aplicarea integrală a programului şi că şi de data aceasta puterea de rezistenţă a neamului ar fi zădărnicit poate şi aceste încercări, cum s'a întâmplat de atâtea ori, în cursul istoriei.

Desrobirea însă a pus punct acestei primejdii şi a scutit poporul de noui şi dureroase jertfe.

Fiscalitatea.

Regimul fiscal sovietic a fost aplicat cu aceiaşi perfidie, arătată până acum pe alte tărâmuri de activitate.

Substratul era acelaş, adică o propagandă neprielnică regimului românesc, care era prezentat sub aspectele cele mai urâte : hrăpăreţ, samavolnic şi lipsit de omenie.

Desprindem din anul de ocupaţie sovietică, trei faze distincte în evoluarea regimului fiscal :

Dela 28 Iunie — 15 Iulie 1940, o acţiune exclusiv de propagandă, fără a se manifesta din partea regimului, vre-o intenţiune cu caracter fiscal.

Dela 15 Iulie 1940 — 1 Ianuarie 1941, un regim fiscal provisoriu, cu următoarele evaluări de venituri la hectar:

Teren arabil	300 ruble
Vie	2.000 ruble
Livadă	1.500 ruble
Hibrizi	600 ruble
Fâneţe	200 ruble

Asupra acestor proprietăţi se plăteau două feluri de impozite: unul fix (rentă), care varia între un minim de 56 ruble şi un maxim de 6.310 ruble, după suprafeţele care rămăseseră aşa zişilor proprietari (în realitate numai uzufructari); altul proporţional, care varia între 9% şi 45% din venit.

Deosebit de aceste impozite, se mai percepea şi un impozit în natură, echivalent cu circa 50 kgr. cereale de ha. cultivabil.

Dela 1 Ianuarie 1941 şi până la desrobire, regimul fiscal a fost legiferat de adunarea sovietică din Chişinău.

In această perioadă veniturile la ha. au fost fixate astfel :

Cereale	800 ruble
Cartofi	2.500 ruble
In	500 ruble
Cânepă	900 ruble
Tutun	1.100 ruble
Tutun inferior	1.000 ruble
Grădinărie	4.000 ruble
Vie	7.000 ruble
Fânețe	400 ruble

Odată cu nouile legiuri, începe și diferențierea între proprietățile individuale și organizațiunile colhozurilor :

La prima categorie, impunerea fixă varia între 110 și 1544 ruble, iar la cea proporțională între 7% și 60% ; la colhozuri, impunerea fixă era de 56—533 ruble, cea proporțională dela 8%—24%.

Diferența între o categorie și alta este vădit în favoarea organizațiunilor colhoziste.

Afară de impozitele percepute pentru producția pământului, se mai plăteau impozite și pentru exploatarea vitelor și animalelor domestice, care erau considerate că aduc următoarele venituri :

O vacă	800 ruble
O capră sau oaie	80 ruble
Un porc	400 ruble
Un cal sau catâr	600 ruble
Un bou sau bivol	400 ruble

Pentru vite, erau obligatorii și asigurările, cari în fond erau biruri deghizate și cari se plăteau astfel :

Pentru vitele cornute dela 2 ani în sus	5,20 ruble
Pentru caii până la 18 ani	9,10 ruble
Pentru caii dela 18 ani în sus	4,50 ruble

La toate aceste impozite se adăogau livrările în natură, care trebuiau făcute în cazurile când veniturile depășeau suma de 5.000 ruble.

Aceste livrări în natură variau după județe.

In medie ele corespundeau următoarelor cote :

Pentru grâu și porumb.

Dela 2— 5 ha	câte 160 kgr. la ha.
Dela 5—10 ha	câte 235 kgr. la ha.
Dela 10—15 ha	câte 320 kgr. la ha.
Dela 15—20 ha	câte 400 kgr. la ha.
Dela 20—25 ha	câte 530 kgr. la ha.

Pentru floarea soarelui.

Până la 2 ha	câte 250 kgr. de ha.
Dela 2— 5 ha	câte 300 kgr. de ha.
Dela 5—10 ha	câte 360 kgr. de ha.
Dela 10—15 ha	câte 430 kgr. de ha.
Dela 20—25 ha	câte 600 kgr. de ha.
Peste 25 ha	câte 700 kgr. de ha.

Pentru soia.

Până la 2 ha	câte 300 kgr. de ha.
Dela 2— 5 ha	câte 340 kgr. de ha.
Dela 5—10 ha	câte 400 kgr. de ha.
Dela 10—15 ha	câte 480 kgr. de ha.
Dela 15—20 ha	câte 580 kgr. de ha.
Dela 20—25 ha	câte 680 kgr. de ha.
Peste 25 ha	câte 800 kgr. de ha.

Aceste cote, este drept, nu erau gratuite. Ele se plăteau de stat, după prețurile fixate de autorități. Prețurile însă erau așa de mici, încât pot fi considerate, fără nici o exagerare, tot ca niște biruri.

O simplă socoteală artimetică duce la constatări concludente, în ceeace privește diferența regimului fiscal sovietic față de cel românesc, pentru producția agricolă.

După cotele fixate, în numerar și în natură, de legiuirile fiscale sovietice, pentru o suprafață de 40 ha. de pildă, se plăteau impozite corespunzătoare unei producții de 30.000 kgr. cereale.

Ultimele cote fixate pentru aceiași suprafață, de legiurile fiscale românești, erau aplicate pentru o producție numai de 1.500 kgr.

Aceleași norme spoliatoare se aplicau și pentru alte categorii de impozite.

Clădirile rămase proprietarilor (câte una) erau supuse mai multor dări :

1,50% din valoarea de circulaţie a imobilului.

Până la 45% din venit, în cazul că imobilul era închiriat.

7 copeici de m. p. pentru suprafaţa pe care era zidit imobilul.

2 copeici de m. p. de curte.

0,4% din valoarea imobilului, ca taxă de asigurare care era obligatorie.

Comercianţii de produse alimentare plăteau 10% din produsul brut ; cârciumile, comerţul de vin, parfumeriile 45% din venitul brut; comercianţii de textile 30% ; comercianţii ambulanţi 64 ruble impozit fix ; comercianţii în gherete sub 5 m. p., 500 ruble impozit fix ; iar cei cu suprafeţe mai mari, 10% din venitul brut ; comercianţii ambulanţi de alimente şi cu căruţe, un impozit fix de 700 ruble.

Spectacolele de asemenea erau supuse unei fiscalităţi nu mai puţin apăsătoare : un bilet de cinematograf suporta un impozit de 37% din costul biletului ; trupele teatrale plăteau 15% până la 45% din venit, după caz, adică după cum era vorba de spectacole în scop de binefacere sau pentru distracţie.

Cooperativele vindeau articole de aprovizionare pe preţuri în care se înglobau şi taxele sau impozitele, ce reveneau statului.

Aceste taxe şi impozite atingeau proporţii uimitoare, după cum se vede mai jos.

Din preţul de vânzare al grâului, 11% reprezenta cifra de afaceri, 47% taxă de consumaţie şi numai restul de 42% reprezenta preţul real de vânzare al grâului.

La făină, costul reprezenta numai 14% din preţ, restul era repartizat cu 6% la fondul special de aprovizionare şi 80% la taxa de consumaţie.

Oficiul de aprovizionare al cărnei plătea statului din preţul de vânzare 40% drept taxă de consumaţie pentru carnea de vită şi 50% pentru carnea de porc.

Vinul suporta o taxă de consumaţie de 45% din preţul de vânzare ; berea de 45%, iar rachiul de 47%.

Datele de mai sus sunt vorbitoare. Regimul sovietic a înăsprit fiscalitatea în aşa fel, încât viaţa economică în general şi aceia a particularilor, devenise de netrăit.

Şi pentru a completa înfăţişarea acestor stări de lucruri, se

arată şi procedeele întrebuinţate de aparatul fiscal, pentru a intra în posesiunea dărilor impuse.

Nu exista nici o îndurare, nici o păsuire şi nici o omenie.

Termenele de plată erau executate oricum, indiferent dacă contribuabilul avea sau nu avea cu ce plăti.

Sancţiunile erau aspre, mergându-se până la aplicarea pedepsei cu închisoarea şi până la deportare.

Iar dacă ţărănimea nu putea face faţă obligaţiunii dărilor în natură, trebuia să cumpere din alte părţi cu preţuri ridicate, cerealele sau productele ce datora fiscului, pentru a scăpa de pedepsele aspre, care se aplicau fără excepţie şi fără milă, în cazul nerespectărei acelor obligaţiuni.

Din acest punct de vedere, aparatul fiscal românesc s'a dovedit neasemuit mai plin de omenie şi înţelegere, păsuind pe contribuabili, cărora nu le-a aplicat niciodată pedepsele neomeneşti ale regimului sovietic.

Pentru a dovedi acest lucru, se menţionează că la cedarea Basarabiei, fiscul român a lăsat în Basarabia un debit de peste două miliarde lei, **pe care fiscul sovietic l-a încasat imediat, nefăcând populaţiei nici o înlesnire de plată.**

Teroarea.

Dacă regimul sovietic transformase toate ramurile de activitate ale statului, în tot atâtea mijloace de propagandă, mijlocul suprem, instrumentul de căpetenie pus în mâna conducătorilor regimului a fost însă teroarea.

Acţiunea teroristă a arătat, în adevărata ei lumină, lipsa de omenie şi civilizaţie a acestui regim, care dotorită crimelor şi sălbăticiilor comise, a necinstit genul omenesc.

Este adevărat că revoluţiile, din cauza deslănţuirei patimilor şi instinctelor josnice, din cauza lipsei de disciplină care le caracterizează, s'au manifestat totdeauna prin acţiuni de teroare sălbatică prin cari, de altfel, s'au prăbuşit până la urmă.

Regimul sovietic însă a întrecut cu mult în sălbăticie, în perversitate şi sadism, tot ceeace au făptuit mişcările teroriste, cunoscute până acum de istorie.

Teroarea roşie poartă pecetea unei mentalităţi asiatice, străină cu totul de viaţa popoarelor europene şi mai ales a caracterului iudaic

cunoscut prin puterea lui de vindicaţiune, tendinţele lui nimicitoare şi cruzimea lui bolnăvicioasă.

După ocuparea Basarabiei, regimul sovietic lasă populaţiei basarabene câteva zile de răgaz, pentru a verifica dacă mijloacele obişnuite de propagandă vor da sau nu roadele aşteptate.

Constatând repede că acţiunea de propagandă este ursită unui eşec sigur, regimul deslănţuie acţiunea de terorare, ca mijloc ultim şi definitiv, pentru înfricoşarea spiritelor şi zdrobirea oricărei rezistenţe.

Cu îndemânarea şi perversiunea cari au fost apanajul de totdeauna al regimului sovietic, izbutesc să creieze o atmosferă încordată de suspiciune, de nesiguranţă, de pâră şi spionaj, în care viaţa devine repede un iad.

Oamenii sunt nevoiţi să se închidă în ei înşişi, să se facă nevăzuţi şi să se teamă chiar de umbra lor; încrederea în oameni şi chiar în rudele cele mai apropiate, dispare cu totul şi în locul veşnicului zâmbet de mulţumire şi fericire, care până atunci se putea vedea oricând pe feţele băştinaşilor se aşterne lividitatea sinistră a morţii, care pândea din umbră pe fiecare.

Această stare de nesiguranţă, această atmosferă apăsătoare, această veşnică aşteptare a morţii, urmărea să zdrobească şi să arunce pe indivizi în braţele desnădejdei, înfrângându-le orice rezistenţă.

După concepţia bolşevică, teroarea era ridicată la rangul de principiu, ideie care parţine însuşi părintelui revoluţiei ruse, Lenin, care, în scrisoarea adresată comisarului poporului pentru justiţie Kuvschi, cu prilejul redactării codului penal, o formulează astfel: „Eu cred că ideia fundamentală (a codului penal) e clară: să expună deschis principii, stabilind natura, justificarea, necesitatea şi limitele teroarei. Tribunalul nu trebue să abolească teroarea, ci să o justifice în principiu, dându-i o formă juridică şi fără înfrumuseţări".

Teroarea era întrebuinţată ca mijloc de acţiune, de organele partidului, care în structura statului sovietic reprezenta o putere şi importanţă, superioare statului însuşi.

Opera de „epuraţiune" a Basarabiei, a vizat în primul rând pe toţi cei cari erau socotiţi o piedică în calea propagandei sovietice şi anume: proprietarii, comercianţii, preoţii, intelectualii de tot felul, foştii ofiţeri ruşi, semnatarii actului Unirii din 1918, iar din rândurile ţărănimei, culacii, adică ţăranii înstăriţi.

Procentul cel mai mare îl forma elementul românesc.

Asupra acestor categorii de oameni s'a deslănţuit furia teroarei sovietice, care s'a manifestat prin procedee diferite: închisoarea, represiunile administrative, deportările sau asasinarea.

Aceste procedee nu s'au aplicat numai pentru delictele comise în timpul stăpânirei sovietice.

Ele s'au aplicat pentru presupuse delicte faţă de regim, făptuite cu mult înainte sau bănuite numai.

Proprietarii şi comercianţii pentru că reprezentau spiritul burghezo-capitalist; preoţii şi intelectualii, pentru credinţa sau ideologia lor naţionalistă; foştii ofiţeri ruşi, pentru legăturile lor anterioare cu regimul ţarist; semnatarii actului Unirii, pentru patriotismul arătat cu acel prilej; în fine culacii, pentru că înfăţişau, în gradul cel mai înalt, tradiţia, conservatorismul şi ideia de proprietate, caracteristice ale poporului nostru.

Inchisoarea se aplica după un simulacru de judecată.

Nu era nevoie de dovezi, nu era nevoie de mărturii şi de apărare: funcţiunea îndeplinită sub regimul românesc, atitudinea avută cândva sub acea stăpânire, calomnia unui răuvoitor sau numai simpla bănuială, erau de ajuns pentru ca individul să fie ridicat de acasă, judecat sumar şi aruncat în întunericul temniţei, pentru ispăşirea unor delicte închipuite.

Zeci de mii de oameni, în majoritate absolută moldoveni, au trecut prin închisorile sovietice, victime nevinovate ale teroarei şi nebuniei roşii.

Represiunile administrative se aplicau chiar fără acest simulacru de judecată, fiind suficiente pentru aceasta numai simpla calomnie a duşmanilor sau bunul plac al unui agent poliţienesc sau adept al regimului.

Ele constau în trimiterea oamenilor la munci silnice, la mari depărtări, în inima Rusiei, unde foamea, boala, schingiurile şi munca istovitoare puneau capăt repede vieţii acestor nenorociţi.

Numărul celor cari au suferit pedeapsa represiunii administrative s'a ridicat la peste 5000, în timpul unui singur an de regim sovietic.

Din ei nu s'au mai întors decât 900, restul rămânând prin cimitirile fără nume, de pe întinsul stepelor ruseşti.

Nu trebuie să mai adăogăm că toţi erau moldoveni.

Deportarea se hotăra în mod samavolnic, fără criterii şi fără nici o judecată.

Pentru ilustrare, se dă traducerea unui document, din care apare limpede modul cum se făceau deportările : în mod arbitrar și fără a se urmări vini anume. Deci, opera de distrugere a alementului românesc organizată, cu scop final : **depopularea Basarabiei de acest element, stăpânitor istoric al acestui pământ.**

Comitetul executiv al raionului
BOLGRAD
Nr. 75 — 1941 Mai 15

Președintelui Sfatului Sătesc Cubei
Tovarășului Calcev

Alcătuiți un tablou de locuitorii Sfatului Sătesc al Dvs., cari urmează a fi deportați din acea comună, separat pentru capii de familie și separat pentru acei cari urmează să fie deportați cu toată familia.

Comunicați-ne neîntârziat numărul acelor pe cari îi hotărîți să-i deportați.

Președinte (ss) Galchin

Comunicăm, că din Cubei am hotărît să deportăm 125 capi de familie și 25 capi de familie cu întreaga familie.

Președinte (ss) Calcev

Pedeapsa s'a aplicat în general tuturor cari erau cunoscuți sau bănuiți numai, că au avut simpatii pentru regimul românesc și nutresc încă nădejdea reîntoarcerii acestui regim ; cari erau socotiți inadaptabili ideologiei roșii ; într'un cuvânt toți cari reprezentau trecutul, cu credința, bună starea și omenia lui.

Deportările se făceau individual sau cu familia și în condițiuni atât de neumane, atât de sălbatice, încât echivalau cu o condamnare la moarte.

Deportații : bărbați, femei și copii, bătrâni neputincioși și bolnavi, erau constituiți în convoiuri nesfârșite și îndreptați către gările de îmbarcare, unde erau vârâți în vagoane de vite, fără hrană, fără apă, fără asistența medicală și fără dreptul de a cere sau reclama ceva.

Inchiși în vagoane și supraveghiați de organele neîndurătoare ale poliției rusești, mureau pe drum, de foame, de boală sau pur și simplu înăbușiți.

In timpul operațiunilor armatei române, în regiunile Azovului, a fost găsit un astfel de convoiu, din care fiecare vagon devenise mormânt a 30—40 oameni.

Perversitatea mergea atât de departe, încât dela îmbarcare, bărbații erau despărțiți de soții, copiii de părinți și fiecare era îndreptat către un loc de destinație separat, așa ca destrămarea familiei să fie mai ușoară și puterea de rezistență nimicită.

Scopul acestor deportări era limpede !

Nu era vorba decât de împrăștierea elementului românesc, de distrugerea coeziunei lui familiare și dispariția lui fără urmă, în sălbăticia Uralilor și Siberiei.

Golurile aveau să fie împlinite ulterior cu coloniști aduși de aiurea, din care primele loturi începeau să și sosească.

Operațiunea de deportare s'a făcut după un plan, alcătuit din vreme, chibzuit și aranjat în cele mai mici detalii.

Transporturile se efectuau la intervale de timp și cel mai massiv a fost acela din Iunie 1941, cu o săptămână înainte de începerea războiului de desrobire.

Ele trebuiau să urmeze mai departe, într'un ritm și mai accelerat până la complecta desrădăcinare a poporului românesc din Basarabia.

Asasinarea a fost întrebuințată de teroarea regimului sovietic într'o foarte largă măsură și nu a fost aplicată numai în cuprinsul Basarabiei, ci și în afară și anume în rândurile deportaților.

Foarte mulți deportați au fost asasinați pe drum sau după ce au ajuns în lagărele de deportare, unde mai întâi li se lua scrisori către familii, în care arătau că au ajuns sănătoși și că trăiesc în condiițunile cele mai bune cu putință.

In Basarabia asasinarea se făcea foarte sumar.

După o judecată grăbită, a cărei sentință era știută mai dinainte, inculpații erau coborîți în beciuri și împușcați fără multă vorbă, în ceafă.

Pe lângă fiecare tribunal sau organ polițienesc, lucra din umbră veșnic prezentul element judaic, dând relațiuni, sugestii și având cuvânt hotărîtor, până la urmă.

Astfel de execuții s'au făcut în toate orașele Basarabiei, respectându-se în general acelaș ritual : judecată de formă, prezența elementului jidovesc în umbra tribunalelor, împușcarea în ceafă și aruncarea în gropi, fără a se cerceta dacă victima a murit sau nu.

Numeroase asasinate au fost făptuite și fără acel simulacru de

judecată. In special cei executați după intrarea României în războiu au fost obiectul unei reprimări grăbite și de o sălbăticie de neînchipuit.

Neavând timp și mijloace să ridice pe toți cei cari umpleau închisorile și pe de altă parte, neîmpăcându-se cu ideia rămânerii lor în Basarabia, autoritățile sovietice i-au executat în massă, fără nici o formalitate și i-au aruncat în gropi comune, unii peste alții, parte din ei încă vii.

Desgropările care s'au făcut ulterior au scos la iveală toate atrocitățile făptuite de bolșevici, toată sălbăticia și sadismul acestor ființe primitive.

S'au găsit cadavre cu arsuri, de unde se poate deduce și folosirea vitriolului ca mijloc de chinuire ; cadavre cu fracturi și urme de violență, ceeace dovedește că tortura a precedat execuția ; oameni îngropați cu capul în jos și legați de mâini și de picioare, ceeace indică caracterul barbar, neomenos și necreștinesc al procedeelor.

La Chișinău, la Ismail, la Cahul, la Cetatea-Albă, și în fine în tot cuprinsul Basarabiei, aceleași crime, aceleași orori și aceeași sălbăticie.

In legătură cu asasinatele acestea, am găsit potrivit să dăm în altă parte unele din sentințe, pentru a se vedea pe ce temeiu s'au sprijinit tribunalele când le-au pronunțat și din cine au fost compuse, atunci când au trimis la moarte atâția oameni și cu atâta ușurință.

Din cuprinsul sentințelor se poate vedea pe deoparte neseriozitatea acuzațiunilor aduse, iar pe de altă parte, valoarea și pregătirea celor chemați să judece și să dispună de viața oamenilor.

Dacă mai adăogăm la toate acestea, influența ocultă a jidovimii, care se găsea totdeauna în spatele tribunalelor marțiale, pentru a le activa zelul și a le opri dela șovăeli, putem înțelege care era înfățișarea adevărată a așa zisei justiții sovietice.

Această justiție nu urmărea adevărul ; ea nu îndeplinea funcțiunea ei organică, ci era un simplu instrument în mâinile terorismului sovietic, cu care acesta lovea orbește și fără milă, în tot ceeace era românesc, burghez, național sau creștin.

Nu dreptatea era deci ținta ei, ci distrugerea totală prin orice mijloc, a tot ceeace constituia piedică în calea regimului.

Asasinatele comise în Basarabia nu au fost decât o urmare a acestei lozinci.

Dacă arestații, deportații și asasinații plăteau birul credințelor și simțămintelor lor, prin suferințe grele și prin moarte, cei cari au rămas încă la casele lor, au plătit teroarei roșii un bir și mai greu.

Timp de un an, ascunși prin case străine sau fugiți ca în vremuri de bejenie, prin alte sate, locuitorii aceștia au trăit într'o atmosferă de apăsare nervoasă, vecină cu nebunia.

Primejdia o simțiau în aer, în tot momentul ; în fiecare trecător bănuiau un spion ; nu se mai vorbea nici în șoaptă ; nesiguranța vieții stăpânea pretutindeni pe toată lumea.

Această atmosferă de încordare a nervilor era provocată de vestita poliție de stat N. K. V. D., care, cu un rafinament și perversitate nemai întâlnite în istorie, a secătuit vlaga și omorît nervii nenorocitei populații basarabene, prin procedeele ei de lucru.

Elementul jidovesc a dat cu acest prilej întreaga măsură a ticăloșiei lui. Poltron, laș, răzbunător și crud, a desfășurat o activitate nemai pomenită în timpul teroarei roșii, spionând, pârînd și ațâțînd ura și sălbăticia teroriștilor, împotriva a tot ce era român sau creștin.

Pe toate tărîmurile de activitate, jidovii s'au pus în slujba regimului sovietic : în administrație, în școală, în biserică, în agricultură, în fine pretutindeni unde era nevoie de răzbunare și de făcut rău.

Nicăeri însă aportul lor nu a fost mai mare și activitatea lor mai simțită, ca în prigoana teroarei roșii.

Contribuțiunea cruzimei, șireteniei și perversității neamului lui Israel, a fost imensă.

Acestei contribuțiuni se datorește în cea mai mare parte asasinatele și suferințele neînchipuite, îndurate de populația românească din Basarabia.

Atmosfera din timpul teroarei roșii poartă pecetea neîndoelnică a spiritului judaic : poltron, răzbunător și perfid ; laș și crud.

Spionii, delatorii și trădătorii mișunau pretutindeni ; reaua credință și calomnia, răzbunarea și răutatea erau la loc de cinste.

Cetățenii pașnici și cinstiți, cari nu aveau altă vină decât aceia că erau români sau creștini, știau că puteau fi oricând victima unei calomnii sau răutății, că în orice clipă libertatea și viața le putea fi răpite fără multă vorbă și că faimoasa „mașină neagră" putea să se ivească în fața casei lor, ca un vestitor al morții, în orice ceas.

Odată cu căderea întunericului, chinurile luau proporții de neîndurat, fiindcă la adăpostul întunericului începea adevărata activitate a teroarei roșii.

In general, numai noaptea se ridicau victimele dela domiciliu, cu „mașina neagră" de care tremura populația toată, dela copil până la bătrân ; numai noaptea se cercetau victimele ; noaptea se judecau procesele și noaptea se făptuiau crimele.

Noaptea, care a fost rânduită de legile firii, pentru liniște și odihnă, era pentru sărmana populație basarabeană prilej de frământări, de așteptări înfrigurate, de groază și suferință.

Se poate afirma, fără putință de desmințire, că timp de un an de zile, populația basarabeană nu a cunoscut binefacerile liniștei și odihnei, în timpul nopții.

Cunoscând metodele de lucru ale N. K. V. D.-ului și modul cum procedau la ridicarea de acasă a celor prigoniți, cărora nu li se acorda decât o păsuire de 15—20 minute pentru a-și împacheta cele necesare surghiunului, majoritatea absolută a oamenilor străteau noaptea de veghe, pe întuneric cu bagajele făcute, în așteptarea „mașinei negre", care putea sosi oricând.

Această chnuitoare așteptare dăinuia până în noaptea când apărea „mașina neagră", care de foarte multe ori era așteptată ca o mântuire, fiindcă făcea să înceteze chinurile nesiguranței și îndoelii.

Cei cari au rămas la casele lor până la sfârșit, scăpând ca prin minune de vizita sinistrei mașini, au dus calvarul suferinței până în ziua desrobirei, ieșind însă din această grea încercare, cu nervii complect sdrobiți și cu sănătatea sdruncinată.

Din toate amintirile urâte ale stăpânirii sovietice, aceia a teroarei și poliției de stat (N.K.V.D.) va dăinui și stăpâni multă vreme spiritele, înscriind în istoria neamului românesc, pagina cea mai dureroasă.

S'a prezentat regimul sovietic, sub toate aspectele esențiale ale vieții în Basarabia : administrație, familie, școală, biserică, proprietate, fiscalitate și teroare.

Prezentarea faptelor nu înfățișează decât o palidă realitate, fiind vorba numai de începuturile unei stăpâniri care mai târziu avea să-și desăvârșească programul și să arate întreaga măsură a puterii lui nimicitoare.

Față de constatările făcute de armata română în Transnistria și mai departe, în Crimeia și la hotarele de răsărit ale Ucrainei, se poate afirma că regimul bolșevic în Basarabia s'a manifestat, dacă se mai poate spune astfel, cu moderațiune.

Aplicând acest așa zis regim de tranziție, ei au urmărit nu numai ademenirea populației dela est de Prut, ci și pe a populației dela vest sperând că regimul lor demagogic și perfid va găsi răsunet până în Carpați.

Urgia adevărată urma să vină mai târziu, prin aplicarea integrală a principiului de statizare a averilor, prin închiderea definitivă a tuturor școlilor și bisericilor și mai ales, prin continuarea aplicării unui intens program de deportare a elementului românesc și de înlocuire cu coloniști străini, devotați regimului.

In câțiva ani elementul românesc trebuia să dispară **complect** de pe pământul Basarabiei, pentru a spulbera orice mărturie a drepturilor noastre istorice asupra acestui pământ.

Inceputurile se și făcuseră : numai în primul an de stăpânire au izbutit să smulgă și să facă să dispară din Basarabia **circa 100.000 de oameni sub diferite forme și pretexte : represalii administrative (munci silnice dincolo de Nistru), concentrări de lucrători, deportări și asasinate.**

Românii reprezentau 97% din acest total.

Socotim că niciodată în istoria lui, poporul românesc nu a fost amenințat de o primejdie mai mare.

Năvălirile barbare, stăpânirea de veacuri a Turcilor și celelalte vitregii pe care soarta le-a abătut asupra lui, nu i-au pricinuit, toate la un loc, atâta amărăciune și atâta suferință și nu i-au primejduit atât de grav existența și ființa sa națională.

Războiul de desrobire a înlăturat la vreme primejdia care păștea neamul nostru și a pus capăt tuturor suferințelor .

CAPITOLUL V

ACȚIUNEA DE DISTRUGERE IUDEO-COMUNISTĂ

„Durerea trebuie să ne învețe
și să ne înalțe.
Popoarele adevărate își torc din
nenorociri marile destine".
(Mareșal Antonescu)

Este scris în învățătura lui Lenin, părintele comunismului, că acțiunea comunistă începe prin distrugeri .

Tot ce a fost mai înainte, tot ce omul a clădit, de mii de ani, fie în sufletul lui, fie în afara acestui suflet, tot ce a gândit și ce a înfăptuit datorită minții și deprinderilor lui îmbogățite cu fiecare rând de oameni care au trecut prin viață, toate aceste câștiguri cari valorează cât tot aurul pământului, trebuiesc distruse și viața începută dela capăt. Omul însuși, care păstrează încă în mintea și sufletul lui credințele strămoșești și vechile deprinderi de viață, trebuie și el distrus.

Comunismul așa cum l-au propovăduit învățătorii lui, evreii, seamănă cu un mare tăvălug trecut peste oameni și așezări, în urma căruia nu răsare decât neghina societății și vânturătură de scaieți și ciulini.

Tăvălugul acesta a trecut și peste Basarabia noastră. A venit în ziua de 28 Iunie 1940, având ca trâmbițași pe jidovii creescuți și oplo-

şiţi la sânul neamului românesc ,cari apoi s'au transformat în cozi de topor, folosite de către sovietici ori de câte ori a fost nevoie să lovească în alcătuirile vechi şi fireşti ale poporului românesc, în credinţa lui nestrămutată, în fiinţa lui naţională şi în cei cari ţineau încă aprinsă flacăra naţionalismului. Fără nici o credinţă decât aceea a banului şi a câştigului fără muncă, gata să-şi vândă sufletul pentru a dobândi averi şi putere. Neamul acesta spurcat se pusese de multă vreme şi pe deaîntregul în slujba comunismului. Multe au fost uneltirile jidovilor pentru a aduce comunismul în ţară : atentate, greve, rebeliuni (atentatul dela Senat, grevele dela fabricile particulare şi atelierele statului, rebeliunea dela Tatar-Bunar, etc.), toate puse la cale de mână jidovească, dar neducătoare la ţintă din pricina cuminţeniei noastre şi pentru că noua învăţătură nu este pe potriva sufletului şi simţămintelor poporului.

Cum nădejdile de a face să încolţească comunismul singur în ţara noastră şi să crească apoi, au fost spulberate, jidovimea a început să lucreze pentru aducerea lui pe altă cale şi anume pe urma hoardelor bolşevice năvălitoare. Mârşăvia a reuşit ; pentru puţină vreme, este drept.

Aşa cum spune un vechiu şi înţelept proverb românesc „orice rău este spre bine", din suferinţa scurtă dar adâncă pe care am îndurat-o, am învăţat să ne cunoaştem prietenii şi duşmanii .

JIDOVIMEA LA LUCRU

Cu un an înainte de a fi vorba de cedarea Basarabiei, evreii aveau o purtare potrivnică Statului Român, ca unii cari aveau cunoştinţă de întâmplările viitoare şi cărora le netezeau, în acest chip, calea. Tot felul de acte de neprietenie, de nesupunere şi lipsă de respect faţă de legile ţării dovedeau, pe lângă lipsa de legătură cu acesată ţară şi dorinţa lor de a o nimici.

Fotografia alăturată care înfăţişează bucuria cu care evreii au întâmpinat trupele bolşevice la intrarea lor în Chişinău este mult grăitoare în dovedirea celor spuse mai sus, iar faptul că în ziua de 28 Iunie în toate centrele erau constituite comitete jidoveşti cari au preluat conducerea, dovedeşte legăturile acestora cu ţara vecină şi duşmană de dincolo de Nistru.

La Chişinău, avocatul Carol Steinberg organizează, împreună cu alţi jidovi comitetul de primire al bolşevicilor. Acest comitet dim-

Primirea bolşevicilor de către evrei la Chişinău.

preună cu întreaga populaţie evreească întâmpină hoardele năvălitoare cu steaguri roşii şi cu placarde pe care era scris : „Bine aţi venit, v'am aşteptat 22 ani".

La Orhei, capitaliştii jidovi Trostineţchi, Cogan Boris, avocatul Rabinovici şi doctorul Burd, au format comitetul comunist. Imediat după instaurarea regimului sovietic, Trostineţchi a fost numit prefectul judeţului, tipograful Malchevici, primar ; Cogan Boris procuror şi dr. Burd medic primar al judeţului. Toţi aceştia la intrarea trupelor sovietice au ţinut discursuri prin care au adus cele mai grele insulte ţării noastre. Jidovul Rechis, fost funcţionar al prefecturii, a dat jos de pe pereţi portretele Familiei Regale şi le-a batjocorit în faţa mulţimii îmbătate de fericire, iar un soldat evreu concentrat, părăsindu-şi unitatea cu întreg echipamentul şi ajungând în piaţa oraşului, a tras cu arma în statuia lui Vasile Lupu.

La Rezina, evreii au ridicat statuia Regelui Ferdinand şi în procesiune, au aruncat-o în Nistru, întâmpinând pe bolşevici cu drapele roşii şi pâine şi sare.

Aceleaşi fapte jignitoare a demnităţii naţionale româneşti s'au întâmplat în târgul Teleneşti.

La Tighina, comitetul de primire al trupelor bolşevice a fost format din inginerul Mulmann, fost în serviciul primăriei, de avocatul Titus Boris şi alţii.

S'au ţinut deasemenea discursuri pline de insulte şi s'a manifestat îndelung pe străzi, cu steaguri roşii. Ca la comandă, toate prăvăliile şi casele jidoveşti au fost împodobite cu drapelul sovietic. In aceiaşi zi s'au schimbat şi firmele.

La Soroca, înainte de intrarea bolşevicilor s'au format gărzi jidoveşti înarmate, cari au jefuit instituţiile publice şi casele particulare ale Românilor.

Au fost ridicate toate portretele Familiei Regale şi li s'au dat foc.

Asemenea dovezi de neprietenie şi lipsă de recunoştinţă, de trădare şi de mârşăvie, s'au petrecut în toate centrele jidoveşti.

Dar acţiunea acestora a mers şi mai departe. Din ordinul sovietelor în simbria cărora erau, evreii au organizat un întreg sistem de a împiedica evacuarea Basarabiei.

Bande de evrei jefuiau de bagaje şi împiedicau pe cei ce încercau să se refugieze, în special pe funcţionari, pe cari îi arestau pentru a-i preda sovieticilor.

Au rechiziţionat, sub ameninţarea revolverului toate mijloacele de transport : trăsuri, căruţe, maşini, etc.

Au săvârşit în sfârşit toate blestemăţiile pentru cari neamul acesta, care decând s'a ivit în lume, este cunoscut ca trădător, mincinos, neomenos şi tâlhar, merită să fie urât şi de Dumnezeu şi de oameni.

S'a arătat în altă parte că prin deportări sovieticii urmăreau stârpirea elementului românesc în Basarabia şi înlocuirea lui cu neamuri străine. După arătările jidovilor cari râvneau locurile şi pământurile basarabene, oameni fără nici o vină, familii întregi chiar, erau ridicate noaptea şi transportate în Siberia.

Din marele număr al acestor deportări, memţionăm cazul dela Orhei când într'o singură noapte au fost ridicate şi trimise peste Nistru 1.500 familii creştine. Deasemenea, în noaptea de 12—13 Iunie 1941, au fost ridicaţi din Chişinău peste 25.000 oameni, încărcaţi în vagoane de marfă sigilate şi trimişi în interiorul Rusiei. La aceiaşi dată, pe întreg teritoriul Basarabiei, s'a întâmplat acelaş lucru ca la Chişinău şi în vreme ce rânduri dese de pribegi români luau drumul Siberiei, zeci şi sute de mii de evrei lacomi din toate părţile Rusiei, veniau să umple golurile rămase, cotropind satele şi oraşele. Numai în Chişinău, pe lângă evreii băştinaşi rămaşi se adăogase un număr de aproape 200.000 evrei veniţi.

Puhoiul iudeo-comunist rupsese zăgazurile şi se prăvălea ameninţător peste sufletul şi peste viaţa Basarabiei, ca de altfel peste întreaga omenire. Noroc că neamul românesc care în viaţa lui de mii de ani a stăvilit atâtea puhoaie a găsit în el, din nou, puteri noui şi piepturi tari cu cari a răzbit noua ameninţare a fiinţei lui.

Dar neamul românesc nu trebuia numai mutat dintr'o parte într'alta. El trebuia mai întâi fărâmiţat şi apoi nimicit cu desăvârşire. Din primele zile şi până la părăsirea Basarabiei, regimul sovietic n'a fost decât un şir neîntrerupt de omoruri cari ruşinează făptura omenească. Ca la toate blestemăţiile şi în aceste omoruri, jidovii au avut partea lor, ei fiind spionii, denunţătorii mincinoşi şi călăii celor executaţi.

Cu denunţurile, jidovii făceau afaceri. Iată un caz: la tribunalul militar din Chişinău se afla ca procuror general evreul Chiţis, venit din Tiraspol, de peste Nistru. Acesta avea un frate crâşmar în Chişinău.

Crâşmarul denunţa pe români fratelui său, procuror. Pe urmă intra în legătură cu fiecare şi le lua cât mai mult, ca să nu fie arestaţi.

Sentința de mai jos găsită asupra cadavrelor desgropate la sediul principal al N. K. V. D.-ului din Chișinău, strada Viilor, dovedește cu prisosință ușurința cu care sovieticii condamnau la moarte și lipsa de temeiu a motivelor de condamnare.

Extras de pe sentință.

In numele U. R. S. S.;

Sesiunea flotantă a Tribunalului Militar al circumscripției militare Odesa, președinte, juristul militar Grigorenco și membrii, jurist militar Snisatenco și jurist militar Stipanova, secretar rangul I, translator din limba moldovenească în rusească Torban ;

Anul 1941 Iunie 3, în orașul Chișinău, examinând în ședința secretă dosarul cu acuzațiunile :

1. **Tislaru Ion Pavlovici,** născut în 1896, originar din Chișinău, M. S. S. R. (Republica Moldovenească), fost supus român, provenit din țărani cu stare mijlocie, situație socială funcționar, cu studii inferioare, până la arestare lucrând în calitate de conductor la căile ferate, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale", mai înainte n'a fost dat în judecată.

2. **Banu Ilie Ivanovici,** născut în anul 1885, originar din satul Noialul, județul Sobiliev, după naționalitate român, supus român, provenit din țărani cu stare mijlocie, după stare socială funcționar, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale", având studii inferioare, lucrând în calitate de conductor la căile ferate, locuitor în orașul Chișinău, înainte n'a mai fost sub judecată.

3. **Doroftei Dionisie Ivanovici,** născut în anul 1910, originar și locuitor din Chișinău, starea socială funcționar, având studii inferioare, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale", a lucrat în calitate de conductor-șef la calea ferată, n'a mai fost judecat, supus român.

4. **Trușcă Ene Gheorghe,** născut în 1895, originar din satul Baldovinești județul Romanați ,de naționalitate român, supus român, după stare socială din țărani cu stare mijlocie, funcționar, cu studii inferioare, a lucrat în calitate de conductor-șef la calea ferată, locuitor din orașul Chișinău, sub judecată n'a fost.

5. **Schiba Nicolae Andreevici,** născut în anul 1905, originar din orașul Permi, U. R. S. S., de naționalitate rus, supus român, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale", având studii secundare, a lucrat ca șef-conductor la calea ferată, locuitor în orașul Chișinău, sub judecată n'a fost.

6. **Vieru Dumitru Feodorovici,** născut în anul 1893, originar și locuitor din Chișinău, de naționalitate moldovean, supus român, situația socială provenit din țărani săraci, funcționar, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale", cu studii inferioare, a lucrat ca șef-conductor la calea ferată, sub judecată n'a fost.

7. **Guțu Teodor Ivanovici,** născut în anul 1899, originar din Horodiștea Nouă, județul Soroca, de naționalitate moldovean, supus român, situație socială din țărani cu stare mijlocie, cu studii secundare, a lucrat ca agent la primirea și predarea trenului dintr'o țară străină pentru U. R. S. S., sub judecată n'a fost, toți în crimele prevăzute de art 54—6, part. 1, U. K., U. R. S. S.

Găsindu-se (nu se poate citi fiind pătat de sânge).... în baza celor expuse, Tribunalul Militar a găsit că se fac vinovați inculpații: Tislaru, Banu, Trușcă, Schiba, Guțu, Doroftei și Vieru de crimele prevăzute de art. 54—6, partea I-a din „U. K.", U. R. S. S. și în baza art 27 — 1, „U. K„.U. R. S. S. ;

Hotărăște :

Tislaru Ion Pavlovici, Banu Ilie Ivanovici, Trușcă Ene Gheorghevici, Schiba Nicolae Andreevici și Guțu Teodor Ivanovici, să li se aplice pedeapsa supremă „IMPUȘCAREA", fără confiscarea averii, fiind lipsă.

Doroftei Dionisie Ivanovici și Vieru Dimitrie Ivanovici, li se ridică libertatea prin închisoare pe termen de 25 ani fiecare, cu ridicarea drepturilor pe timp de 5 ani fiecare, fără confiscarea averilor, fiind lipsă.

In termenul pedepsei lui Doroftei și Vieru, se socotește și timpul petrecut în prevenție, socotind pentru Doroftei cu începere dela 12 Iulie 1940, pentru Vieru dela 9 Septembrie 1940.

Hotărîrea poate fi atacată în fața Colegiului militar al Curții supreme U. R. S. S., prin Tribunalul Militar al circumscripției militare Odessa, în termen de 5 zile libere din momentul înmânărilor copiilor de pe hotărîrea de condamnare.

Originalul este prevăzut cu semnăturile cuvenite.

Pentru conformitate
Secretar al Tribunalului Militar
Technic Intendent Rang I
(ss) Godovnic

Martiri căzuți de mâna bestiilor roșii și tovarășilor lor jidovi.

Alți martiri.

Toți cei condamnați prin aceste sentințe nu s'au mai putut folosi de termenul de 5 zile acordat pentru facerea apelului, deoarece, acest termen nu se respecta niciodată, execuțiile făcându-se imediat după pronunțarea sentinței primei instanțe.

Fotografiile ce se înfățișează arată cruzimea bestiilor roșii și a tovarășilor lor jidovi.

Crescuți în spiritul dreptelor rânduiri și păzirii legilor, nu se poate să nu ne cutremurăm în fața unui regim în care trei tovarăși jidovi sau jidoviți, lucrând cu ură împotriva a tot ce este român sau creștin, hotărăsc soarta oamenilor după bunul plac.

Iată mai jos în traducere, cu excluderea pasagiilor pătate de sânge, sentința fraților Tanțu a căror crimă a fost că se trăgeau din familie de foști ofițeri în armata țaristă.

Sentința

In numele U. R. S. S.;

Anul 1941, Iunie 23.

Tribunalul Militar al armatei N. K. V. D.-ului, sectorul Kiew, în ședință secretă compus din Președinte, comisarul regimentului tovarășul Kovanschi și membri Haliauri și Calin, sergenți dela N. K. V. D., secretar technic cl. I-a (nu se mai poate citi fiind pătat de sânge).

Cercetând cazul de pe acuzație:

A lui Tanțu Petre Vasilievici născut în anul 1908 în satul Vărzărești, județul Lăpușna, provenit din familie de ofițeri din armata țaristă și pe Tanțu Pavel (nu se poate citi fiind alterat) . . . .

Condamnă pentru aceiași vină și pe Tanțu Pavel și pe Tanțu Petre în baza art. 16—54—1, A. C., U. R. S. S. să fie supuși pedepsei supreme „IMPUȘCAREA", cu confiscarea întregei averi personale.

Căutând motivele de condamnare ale lui Cerneavschi Vladimir, a cărui sentință o dăm mai jos, nu găsim altele decât pe acelea de a fi fost funcționar al Statului Român.

Extras de pe sentința de condamnare.

In numele Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice;

Anul 1940, Octombrie 12, Secția volantă a Tribunalului Militar al circumscripției militare Odessa, în ședința judiciară secretă, în orașul Chișinău, în complectul:

Preşedinte : Jurist militar tov. Zonov.

Membri : tov. Grigorenco, tov. Gucianov.

Secretar : tov. Gruzinschi.

Cercetând dosarul relativ la învinuirea cetăţeanului Cerneavschi Vladimir Filipovici, născut în anul 1897, domiciliat în oraşul Chişinău, ca studii având cursul primar, ca stare socială funcţionar, fost membru în partidul „Frontul Renaşterii Naţionale", până acum n'a fost judecat pentru infracţiunile prevăzute în art. 54 codul penal al U. R. S. S.

In baza celor enumărate, secţia volantă a Tribunalului Militar găsind vinovat pe Cerneavschi, la art 54 codul penal al U. R. S. S. ;

Condamnă

Pe Cerneavschi Vladimir Filipovici, în baza art. 54 codul penal U. R. S. S., sancţionat art. 52 codul penal U. R. S. S., a fi supus celei mai înalte pedepse penale — IMPUŞCAREA — cu confiscarea întregei averi persoanle ce-i aparţine.

Sentinţa poate fi supusă recursului în casaţie, la Colegiul Militar al Supremei Curţi U. R. S. S., în decurs de 5 zile din momentul înmânărei copiei de pe sentinţă condamnatului.

Se certifică semnăturile
Secretarul Trib. Militar al Circ.
Militare Odesa
Jurist Militar cl. III-a
(ss) Gruzinschi

Cerneavschi a plătit cu viaţa vina de a fi primit să-şi câştige existenţa muncind într'una din instituţiile ţării în care trăia.

Fotografia ce urmează înfăţişează cadavrul lui Cerneavschi, aşa cum a fost executat, cu mâinile şi picioarele legate.

Poate că cele arătate până acum sunt lămuritoare pentru felul în care se făceau judecăţile şi se ridica viaţa oamenilor sub sovietici şi n'ar mai fi nevoie să dăm la lumină şi sentinţa lui Filipenco David Melenteevici, de origină rus de dincolo de Nistru. O facem totuşi pentrucă ea desvăluie mâna jidovească care căuta să lovească, cu aceiaşi cruzime, în tot ce este creştin şi în toţi cei ce sunt împotriva învăţăturii care nesocoteşte pe Dumnezeu, care necinsteşte altarele, distruge familia, fură munca oamenilor şi surpă temeliile ţărilor : comunismul, învăţătură înşelătoare jidovească.

Cadavrul lui Cerneavschi, fost funcţionar al statului român, executat cu mâinile şi picioarele legate.

Filipenco David Melenteevici, creştin cu frica lui Dumnezeu, păstrător al datinilor vechi şi al rânduelilor moştenite, prin care el este stăpânul rodului muncii lui, n'a vrut să fie comunist. Copoii jidovi l-au găsit şi l-au adus în faţa tribunalului militar care l-a condamnat la moarte. Tovarăşii judecători au hotărît după cum urmează:

Extras de pe sentinţă

In numele U. R. S. S. ;

Anul 1940, Octombrie 10, Completul flotant al Tribunalului Militar, circ. Odesa, în şedinţă secretă, format din :

Preşedinte : Jurist militar de brigadă, tovarăş Zonov.

Membri : tov. Grigorenco, tov. Guceanov.

Secretar : tov. Gruzinschi.

Cercetând dosarul acuzării cetăţeanului Filipenco David Melenteevici, născut în anul 1915, originar din comuna Dorotcoe, R. S. S.

Victimă a asasinilor roşii, executată cu mâinile legate.

Martiri din Ismail.

M., provenit din familie de culaci, analfabet, n'a fost înscris în partid, sub judecată n'a fost, pentru crimele prevăzute de art. 54—13 C. P., U. R. S. S.;

In baza celor expuse, completul flotant al Tribunalului Militar, găsind pe Filipenco vinovat de luptă activă împotriva U. R. S. S., fapt prevăzut de art. 54—13 C. P., U. R. S .S.;

Hotărăşte:

Lui Filipenco David Melenteevici, în baza art. 54—13 C. P., U. R. S. S., a-i aplica maximum de pedeapsă „IMPUŞCAREA" fără confiscarea averei din lipsa acesteia.

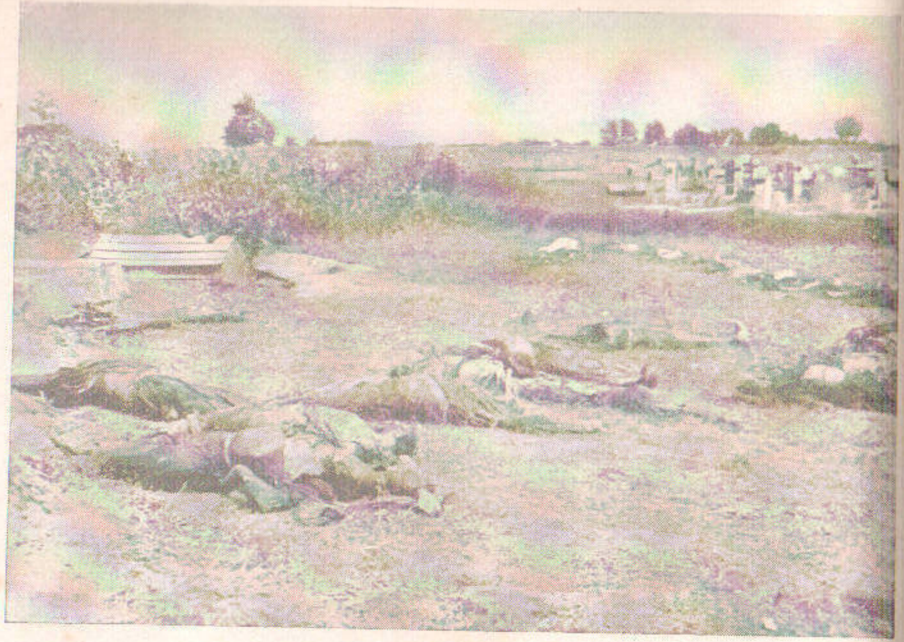
Sentinţa poate fi apelată în faţa Colegiului Militar al Tribunalului suprem al U. R. S. S., în termen de 5 zile, dela data înmânării copiei depe sentinţă condamnatului.

Originalul investit cu semnăturile legale.

Conform cu originalul.

Secretarul Trib. Militar Circ. Odesa

(ss) Gruzinschi.

Cadavre de români scoase dintr'o groapă comună din cimitirul evreesc din Ismail.

Alte cadavre din Ismail.

Pentru aceleaşi învinuiri, întreg pământul Basarabiei a fost semănat cu mii de cadavre ale românilor cari îşi ţineau legea şi sufletul nevândute.

La Ismail şi la Bălţi execuţiile s'au făcut fără judecată. O bănuială, o pâră mincinoasă a agenţilor evrei era deajuns ca oameni nevinovaţi să fie ucişi cu sălbăticie de fiară, pe locul unde socotia călăul : în curtea casei, în beciu, în pat sau la munca câmpului.

La Orhei, sub un strat de pulbere de o palmă, au fost descoperite zeci de cadavre. Cine sunt şi ce fel de vini au avut de ispăşit aceşti oameni, nimeni nu ştie ; feţele le-au fost arse cu vitriol şi asupra lor nu s'a găsit nici un act, nici măcar sentinţa pe care sovieticii o dădeau celor judecaţi şi osândiţi.

La Cetatea-Albă, în cimitirul grecesc, sub un strat de pae şi var, au fost găsite 19 cadavre, cari cu greu au putut fi identificate.

Şi aci, ca pretutindeni, rangul social, averea sau credinţa au fost pricina trimiterii la moarte a acestor martiri : foşti ofiţeri în armata rusă albă, proprietari, foşti funcţionari devotaţi Statului Român şi în fine, un aviator german, care s'a salvat cu paraşuta în timpul operaţiilor.

In judeţul Cahul, comuna Baimaclia, s'au desgropat 15 cadavre, cei mai mulţi ţărani moldoveni, arestaţi de N. K. V. D-ul sovietic şi ucişi, se pare în clipa când trupele române se apropiau de comună.

Aceiaşi cruzime şi fără de lege, aceiaşi sălbăticie şi mai ales aceiaşi necruţătoare prigoană împotriva elementului românesc, a cărui nimicire era gândul de fiecare clipă al regimului.

Intr'adevăr, din cadavrele identificate s'a putut constata că numărul cel mare de jertfiţi îl formau moldovenii : Pavel Obreja, Dumitru Olaru, Grigore Mitrofan, Chirică Baraghin, Mihail Păruţă, Vladimir Blănaru, Dumitru Pulucciu şi muţi alţii, şi desigur că printre cei neidentificaţi, românii erau cei mai numeroşi.

Trebuie arătat aci, la loc de cinste că, cu toată teroarea deslănţuită împotriva românilor, conştiinţa naţioanlă a acestora a rămas trează şi s'a manifestat puternic şi făţiş. Ea n'a putut fi înăbuşită nici de ameninţarea morţii, nici de linguşiri, ci a ars vie şi dătătoare de nădejdi în sufletele tuturor moldovenilor basarabeni. Tineretul în deosebi, a înfruntat moartea, strigând în văzul şi auzul tuturor, dorul de libertate, dragostea de ţară şi de neam.

Aşa s'a întâmplat la şcoala moldovenească Nr. 2 din Orhei, unde un grup de 40 elevi conduşi de Avramoglu Dumitru, au redactat un

Desgroparea cadavrelor la Orhei.

manifest pe care l-au lipit pe ușa școlii. Avramoglu și tovarășii lui spuneau astfel : „Ne-am săturat de regimul și pâinea sovietică. Vrem pâine românească. Jos Stalin, jos bolșevicii, jos N. K. V. D.-ul".

O studentă jidoavcă din Leușeni a trădat pe cei 40 tineri cari, cu curaj, mărturiseau în numele tuturor basarabenilor că s'au „săturat de regimul și pâinea sovietică" .

Soarta lor nu este greu de ghicit. Intr'una din gropile tăinuite depe întinsul Basarabiei vor fi zăcând trupurile, sfârtecate de gloanțele bolșevice, ale acestor 40 eroi pe cari nația trebuie să-i cinstească.

Și pentrucă toți moldovenii nu puteau fi uciși, prea ar fi fost întinse cimitirile și prea multe gloanțe s'ar fi risipit, iudeo-comuniștii au căutat să ucidă măcar sufletele lor, și anume credința, care susține acest suflet, care dă putere de rezistență creștinului, nădejdi pentru viitor și puteri de luptă. Această credință trebuia întâi înjosită.

Felurite și meșteșugite au fost mijloacele prin care au pângărit credința.

In Basarabia, copiii creștini erau puși de învățătorii jidovi să

Cadavre scoase dintr'o groapă din curtea Sediului N. K. V. D.-ului (Chișinău).

desemneze chipuri hâde de sfinți de care apoi râdeau, să înjure, să batjocorească pe preoți. Iscoade jidovești îi pândeau dacă merg la biserică, în care caz erau batjocoriți și pedepsiți.

Este demn de cunoscut cazul dintr'un sat basarabean. Invățătorul jidov întreabă pe un elev : „cine poartă grijă de viața ta" ? ; elevul răspunde : „Dumnezeu".

Profesorul atunci scoate o monedă cu chipul lui Stalin, o dă elevului, spunându-i : „Stalin poartă grija vieții tuturor. El se îngrijește de pâinea și nevoile noastre zilnice, el este Dumnezeu !"

Sau un alt caz asemănător : profesorul, tot jidov, pune pe elevi să se roage lui Dumnezeu. După aceia îi întreabă : „Ce v'a dat Dumnezeu dacă v'ați rugat lui ?"

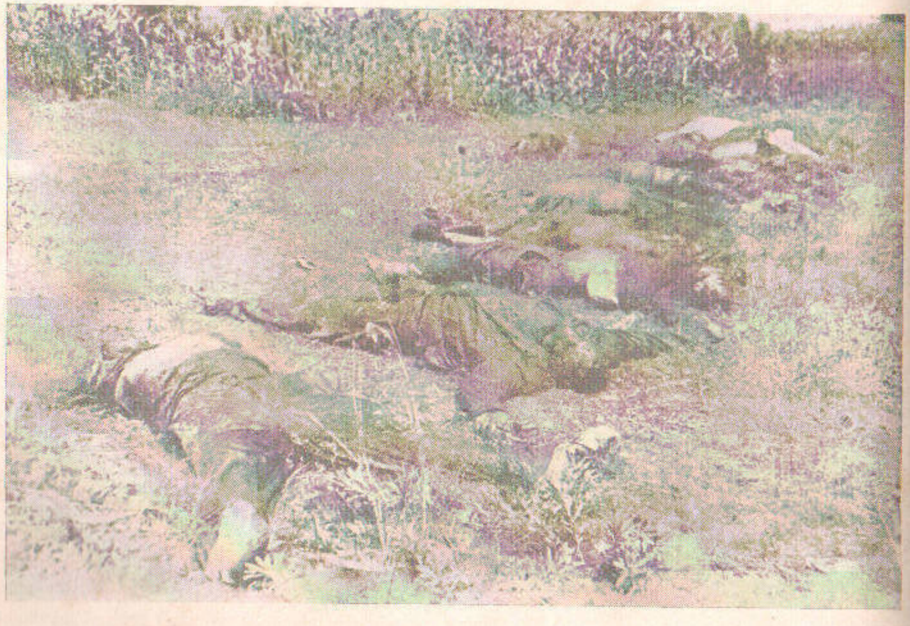
„Nu ne-a dat nimic" răspund elevii.

După aceasta, erau puși să cânte imnul lui Stalin și îndată cum isprăveau cântecul, intra servitorul școalei cu o tavă plină cu bomboane pe care le împărțea la toți elevii : „Iată ce vă dă tata Stalin".

Icoanele au fost tăiate și sfinților li s'au scos ochii.

Cadavre...

Cadavre, mereu cadavre...

Sfinţi dintr'o biserică catolică din Chişinău asvârliţi într'un grajd.

Indeletnicirea era exclusiv a jidovilor, cari nu ştiau ce mijloace să mai folosească pentru a insulta, batjocori şi murdări tot ce era creştin.

Niciodată o astfel de impietate nu a fost săvârşită asupra sinagogilor jidoveşti, care erau îngrijite şi respectate.

Icoană pângărită de evrei.

Odăjdiile sfinte erau transformate în costume pentru artiştii comici şi pentru măscăricii de prin bâlciuri.

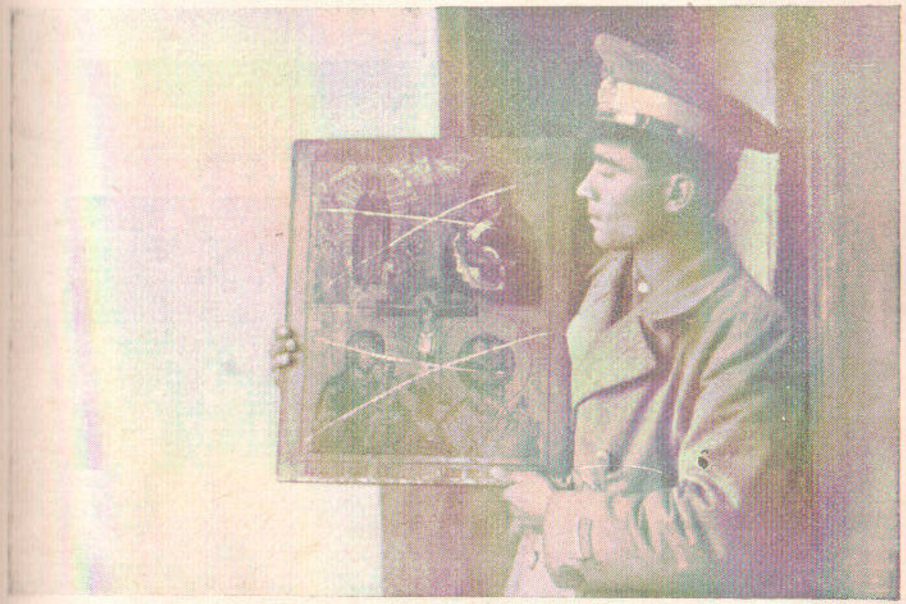
Dela toate bisericile din Chişinău jidovii au adunat icoanele, sfeşnicele, odoarele şi vestmintele şi încărcându-le în camioane le-au dus în piaţă şi le-au aruncat într'o magazie.

Din echivotul de sticlă, ridicat din capela Facultăţii de Teologie, se vindeau ţigări şi cutii cu tutun, în chioşcul depe strada Alexandru cel Bun din Chişinău.

In Biserica de lângă fosta cazarmă a Regimentului 7 Vânători stăteau soldaţii, iar icoanele au fost făcute obloane la ferestrele grajdurilor.

In biserica din satul Stolniceni venia, la fiecare Sfântă Slujbă, un comisar şi sta tot timpul cu şapca pe cap.

Biserica din Buicani, din marginea Chişinăului, a fost schimbată

Sălbaticii iudeo-comunişti au zgâriat icoanele cu cuţitul.

în cinematograf. In întâia zi, nici un om n'a vrut să vie la reprezentaţie.

Mai târziu, erau aduşi cu sila. Dar creştinii noştri în loc să privească, stăteau cu ochii în jos şi pângeau.

In biserica Alexandru Nevschi din Chişinău, evreii au intrat cu steagul roşu şi au rostit cuvinte urâte în faţa altarului plin de sfintele icoane.

In biserica din târgul Leova (Cahul), funcţiona un cinematograf.

Primarul comunii, evreul Bihman, a dat foc icoanelor şi în ziua de 12 Iulie a adunat locuitorii la primărie, le-a luat actele româneşti şi le-a ars.

Dascălul dela această biserică trăgând într'o zi clopotele, a fost

Odăjdii preoţeşti transformate în costume de teatru.

crunt bătut de soldaţii ruşi, spunându-i că vor face din biserică grajd de cai.

Şi comuniştii s'au ţinut de cuvânt.

Dintre preoţii ruşinaţi şi schingiuiţi de comunişti, amintim pe preotul Munteanu din Ismail, care a fost ridicat de acasă de evrei,

dus la bărbier şi ras, apoi trântit jos în faţa catedralei şi ucis ca un câine.

Până şi faţă de morţi n'au inimă. Preoţii n'aveau voie să ducă la groapă morţii. Sicriul cu mortul era dus în spate, iar în faţa sicriului

Odăjdii transformate în costume pentru măscărici.

lui mergea un comunist cu steagul roşu. In loc de prapuri, de felinare, de sfânta cruce: steagul roşu.

Dar credinţa a trăit împotriva tuturor prigoanelor şi a făcut altar în sufletul moldovenilor şi inima lor a ars drept candelă.

Şi Dumnezeu ne-a făcut semn întru aceasta.

Primarul comunii, evreul Bihman, a dat foc icoanelor şi în ziua de 12 Iulie a adunat locuitorii la primărie, le-a luat actele româneşti şi le-a ars.

Dascălul dela această biserică trăgând într'o zi clopotele, a fost

Odăjdii preoţeşti transformate în costume de teatru.

crunt bătut de soldaţii ruşi, spunându-i că vor face din biserică grajd de cai.

Şi comuniştii s'au ţinut de cuvânt.

Dintre preoţii ruşinaţi şi schingiuiţi de comunişti, amintim pe preotul Munteanu din Ismail, care a fost ridicat de acasă de evrei,

dus la bărbier şi ras, apoi trântit jos în faţa catedralei şi ucis ca un câine.

Până şi faţă de morţi n'au inimă. Preoţii n'aveau voie să ducă la groapă morţii. Sicriul cu mortul era dus în spate, iar în faţa sicriului mergea un comunist cu steagul roşu. In loc de prapuri, de felinare, de sfânta cruce: steagul roşu.

Odăjdii transformate în costume pentru măscărici.

Dar credinţa a trăit împotriva tuturor prigoanelor şi a făcut altar în sufletul moldovenilor şi inima lor a ars drept candelă.

Şi Dumnezeu ne-a făcut semn întru aceasta.

Când jdovii au dat foc catedralei din Chişinău, au ars sau au suferit din cauza focului toate icoanele. Numai icoana Maici Preciste, împrejurul căreia arsese tot şi chiar vălurile şi brocatele, a scăpat neatinsă, ca şi când n'ar fi trecut prin foc.

Alte vestiminte preoţeşti transformate în costume de teatru.

Este un semn dumnezeesc şi este o mare mângâiere pentru cei ce şi-au păstrat credinţa.

Intreg anul de stăpânire sovietic a fost greu.

Mai grele însă au fost zilele de războiu şi de retragere a trupelor bolşevice din Basarabia, răul cel mare venind din partea jidovilor,

cari la primul semnal al războiului s'au înrolat ca voluntari în armata sovietică şi au format un al doilea front, frontul intern, a cărui misiune era să distrugă totul în urma armatelor roşii, care se retrăgeau.

Ei au avut în sarcina lor evacuarea bunurilor alimentare şi a proprietăţilor mobile. Cu mijloace de transport puse la dispoziţie de

Icoana Maicii Domnului, scăpată din furia focului ca prin minune, dela Catedrala din Chişinău.

către sovietici, evreii au evacuat mii de vagoane de cereale, conserve, legume, fructe şi furaje, toate rechiziţionate sub ameninţarea revolverului dela ţărani.

Deasemenea au adunat în cirezi vitele locuitorilor şi le-au mânat peste Nistru.

Din rapoartele primite și din plângerile locuitorilor se constată că în medie jidovii au transportat din Basarabia câte 60.000 oi, 20.000 cai și 6.500 bovine **din fiecare județ.** Toate acestea pe deoparte pentru a pune la dispoziția armateor sovietice hrana necesară, iar pe de altă parte, pentru a dezorganiza economia țării și pentru a înflămânzi populația.

O pa [illegible] tare, fiind întrebuinț [illegible], ca parașutiști și [illegible] listruge și desorganiz [illegible] omite acte de sabotaj [illegible]

Cităm [illegible]

Bern [illegible] ea de 21 Septembr [illegible] de 16 Octombrie î [illegible]

Cleic [illegible] eptembrie 1941 pe t [illegible] Chișinău-Orhei în [illegible]

Deas [illegible] ii jidovi: Wachsma [illegible], originar din Bucu [illegible] Chișinău, Wozinek [illegible]

In lu [illegible] ați în ziua de 25 Se [illegible] Lăpușna, s'au sinuc [illegible]

Tot [illegible] ederea distrugerilor [illegible]

In a [illegible] 3 militari sovietici, [illegible] l.

Astfel de bande jdovești au operat pe întreg cuprinsul Basarabiei, având ordine precise de felul cum vor lucra. Lămuritor în această privință este documentul pe care-l înfățișam în traducere. De menționat, din capul locului, că întreg personalul fabricii de care se vorbește în ordin, era jidovesc și așa cum se vede, el trebuia să primească salariul întreg plus indemnizații suplimentare afară de țărani, desigur români, cărora trebuia să li se fure jumătate din munca ce o prestau.

Mult stimate Ivan Grigorievici și tovarăș Umanschii,

Am ajuns cu multă greutate. Imediat faceți :

1. Tablou de toți acei cari posedă pașapoarte și doresc să plece în interiorul U. R. S. S. Pentru urgentarea formelor, **expediați disdedimineață tablourile în trei exemplare cu antetul nostru.** Numele meu îl comp [illegible] ă sau a ora-

Fo [illegible] individuale. șului (I [illegible] grijă ultimul

2. [illegible] ții neapărat jurnal c [illegible] l Podolscaia vor fi a [illegible] pentru [illegible]

3. [illegible] ace de transport. T [illegible] spună nimic deslușit. [illegible]

Pr [illegible] a întregului vin și sp [illegible] spirt și vin

In [illegible] din fab [illegible] ații.

Pl [illegible] **l și spirtul.**

A [illegible] **rat).**

Luați c [illegible] — 10/VII

4. [illegible] inclusiv [illegible]

Mi [illegible] iante. Compensație [illegible] cât a lucrat fiecare ș [illegible] mâni.

In [illegible] două săptămâni **tu** [illegible] **și alții)** precum și c [illegible]

Totul se va face în regulă și vom reuși să încasăm dela bancă salariul până la 1/VII și dela 1/VII până la 15/VII/941.

5. Pentru toți să se facă adeverințe, cu arătarea ce a lucrat dela 10/VII/941 până la 15/VII/941, cu mențiunea eliberării din serviciu în legătură cu situația extraordinară din Chișinău și în suburbii.

6. Imi veți scri până la 15/VII cu antet. Oamenii din combinat ce se află pe strada Moghiliovscaia 37, la fabrica de vin (Lopatchin, Rogulenco, Gusev) ultimul dorește să plece astăzi.

7. Pachetul, adică sacul cu hârtie, îl duc în str. Podolscaia 15. Repet a doua oară : „n'ai ce face".

8. In partea butoaielor și în secțiile de acizi, spirt și a cazanelor, veți umplea (aranja) în așa fel ca la semnal (dat dacă va fi nevoie) să se întâmple așa cum am vorbit. In orice caz nu vom dormi.

Pregătiți și verificați împreună cu oamenii ca să acționăm când va fi nevoie. …

9. Inst … **cu ciocanul fără a** …

Cazane … **topoare. Ziua și noap** …

10. Go … **strul de cassă și ultin** …

Țărani … **anii trebuiesc numa** …

11. To … **noastre depe coresp** …

12. Pli …

13. Inc …

Proble … **asigurați chestiunea p** … **ol).**

14. Se … ot mâine pe Iura și … speciale prețioase lu …

Pentru …

Asigur …

Jidovii … ne arăta încăodată d … neamului în mijlocul cărora au trăit.

Dăm mai jos în cifre isprăvile lor :

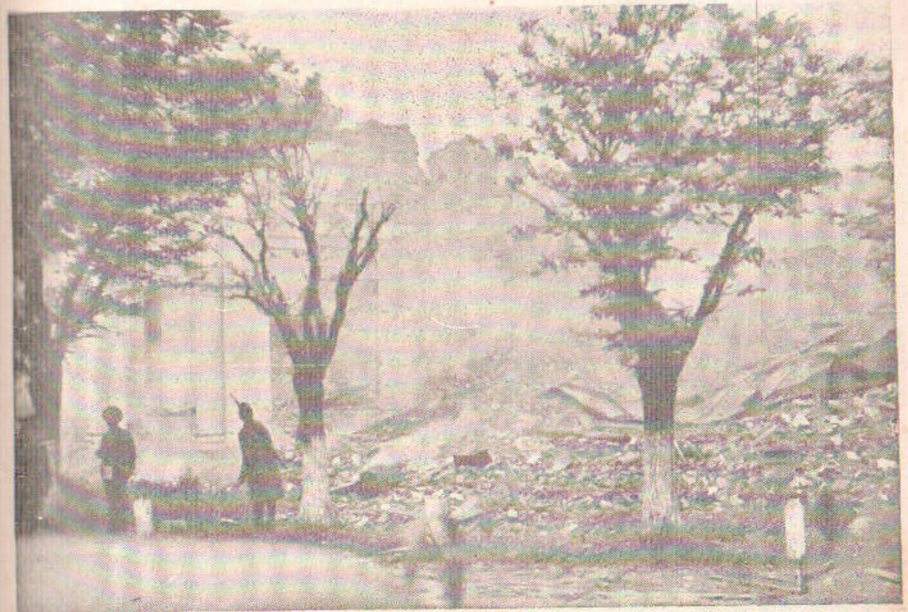
La Chișinău.

Au incendiat catedrala orașului ; este opera dovedită a doi evrei.

Deasemenea au incendiat sau au aruncat în aer cu dinamită următoarele clădiri : Mitropolia veche, sala eparhială, Primăria orașului, toate tipografiile, uzina electrică, uzina de apă, postul de radio, uzina și depoul tramvaielor, Banca Comercială, toate morile, toate

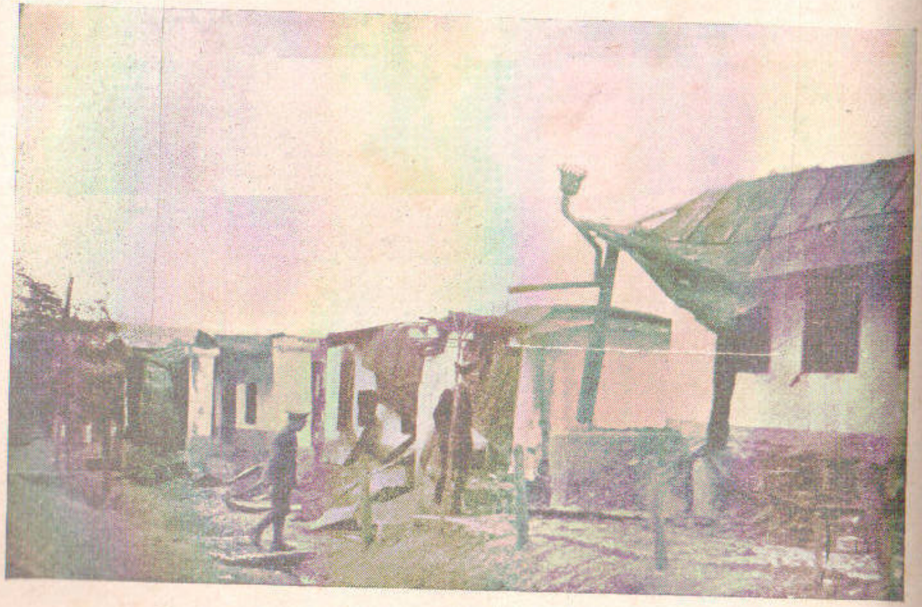
Interiorul Catedralei din Chișinău.

Chișinăul în flacări după alungarea bolșevicilor.

Interiorul bisericii distruse din Arciz.

Cartier muncitoresc din Chișinău distrus de proletarii roșii.

Interiorul Catedralei din Chișinău incendiată de bolșevici.

hotelurile, Banca Națională, Liceul Militar, Circumscrupțiile de Poliție, Oficiul P. T. T., localul Corpului 3 Armată, Inspectoratul Poliției, Imprimeria Statului, fabrica de bere, fabrica de săpun, fabrica de tutun, Inspectoratul Invățământului, Camera de Comerț, cazărmile, Banca Basarabiei, Căminul de uceni C. F. R., Prefectura, depozitele Distribuția, toate clădirile din piatră și cartiere întregi, cu sute de magazine și case particulare, în deosebi jidovești.

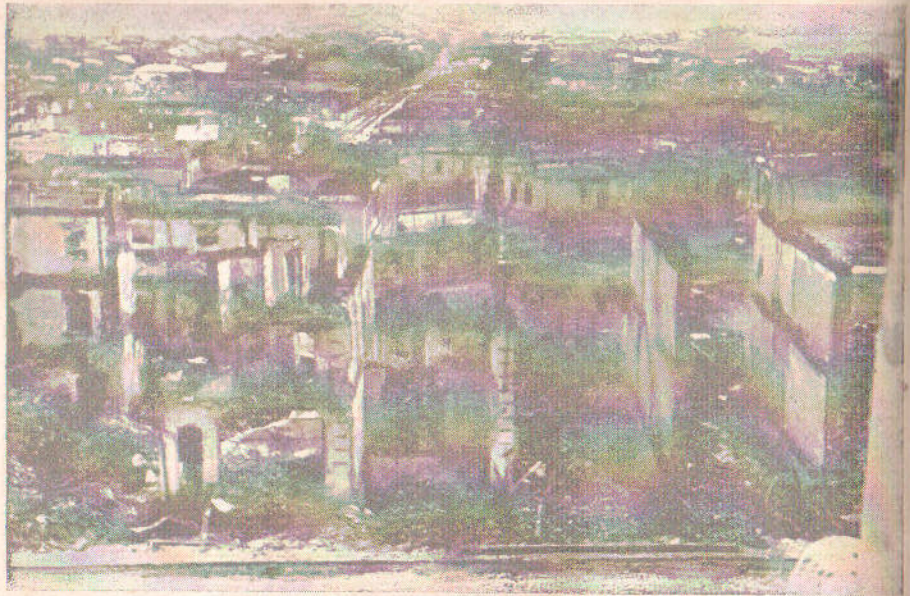
Nelegiuirea a mers așa de departe încât, în timpul incendiilor, bande de jidovi înarmate, cutreerau orașul și împușcau pe oricine ar fi încercat să stingă pârjolul.

In județ au fost distruse în întregime, prin foc, târgurile : Călărași (centru jidovesc), Hâncești, comuna Lăpușna și satul Bucovăț.

Nici cartierele mărginașe și sărace n'au scăpat de mâna lor, ca să se dovedească prin aceasta că nu urmăreau, așa după cum afirmau, fericirea și buna stare a muncitorilor, a celor săraci și nevoiași, ci stăpânirea lor prin orice mijloace.

Aceiași sălbăticie, aceiași cruzime, pretutindeni și față de oricine.

Spiritul distructiv jidovesc nu a cunoscut mila și nu a știut să cruțe pe cineva.

Aci a fost orașul Bălți.

In județul Bălți au fost distruse :

Orașul Bălți aproape în întregime, precum și comunele mai importante : Tg. Sculeni, Tg. Ungheni, Tg. Valea lui Vlad, Tg. Râșcani și o parte din Tg. Alexandreni și Pârlița Târg, două biserici și 4 poduri.

In județul Cahul :

Patru mori țărănești, nouă poduri și un edificiu public.

In județul Chilia-Nouă :

Au fost distruse complect comunele : Tarutino, Arciz, Leipzig, Crasna, Sărata și Tătărești ; 24 întreprinderi industriale, 21 edificii publice și 10 poduri.

In județul Cetatea-Albă :

Au făcut să treacă prin foc și să fie distruse comunele : Cleaștița, Borodino, Hofnungstahl, Tg. Șaba, Tg. Volintiri și o parte din Tg. Bairamcea, 15 întreprinderi industriale, 20 edificii publice și 1 pod.

Distrugeri în Bălți.

Din târgul Râșcani nu au rămas decât zidurile.

In județul Ismail:

Au fost distruse 7 poduri și o parte a orașului Ismail.

In Orhei :

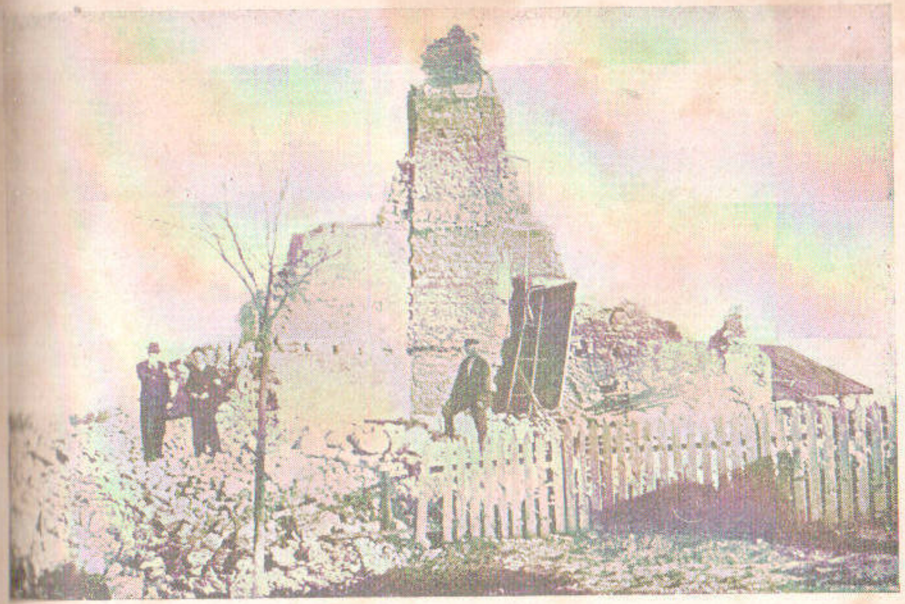
Au fost distruse : uzina, oficiul P. T. T., depozitul de fermentare C. A. M., două tipografii, fabrica de țiglă, închisoarea unde au ars toți cei deținuți, 5 mori sistematice, 2 fabrici de ulei, cazarma, 10 brutării ,două fabrici de apă gazoasă, 3 poduri peste Răut, Banca Basarabiei, Banca Orheiului, Administrația Financiară, Cooperativa, toate locuințele fruntașilor români, întreg cartierul evreesc depe strada I .C. Brătianu și toate depozitele de mărfuri și cereale pe care n'au reușit să le evacueze.

In județ au fost distruse :

Tg. Telenești, alt mare centru jidovesc cu moara, spitalul și fabrica de spirt, morile din Căzănești, Răspopeni, Horodiștea, Jura și Mășcăuți, podul dela Lipceni, Tg. Lipceni, tunelul căii ferate dela Mateuți și toată rețeaua telefonică.

Ruine din Soroca.

Moară din Soroca dinamitată de bolșevici.

In județul Soroca :

Au fost distruse târgurile : Vadu Rașcu, Zgurița, Florești, Vertiugeni, Otaci și Mărculești.

Orașul Soroca a fost deaîntregul sortit focului. A scăpat datorită ploilor torențiale din zilele acelea. Totuși, întreprinderile importante au fost distruse : morile, uzina, depozitul de alimente, depozitul sanitar, cooperativa și cinematograful orașului.

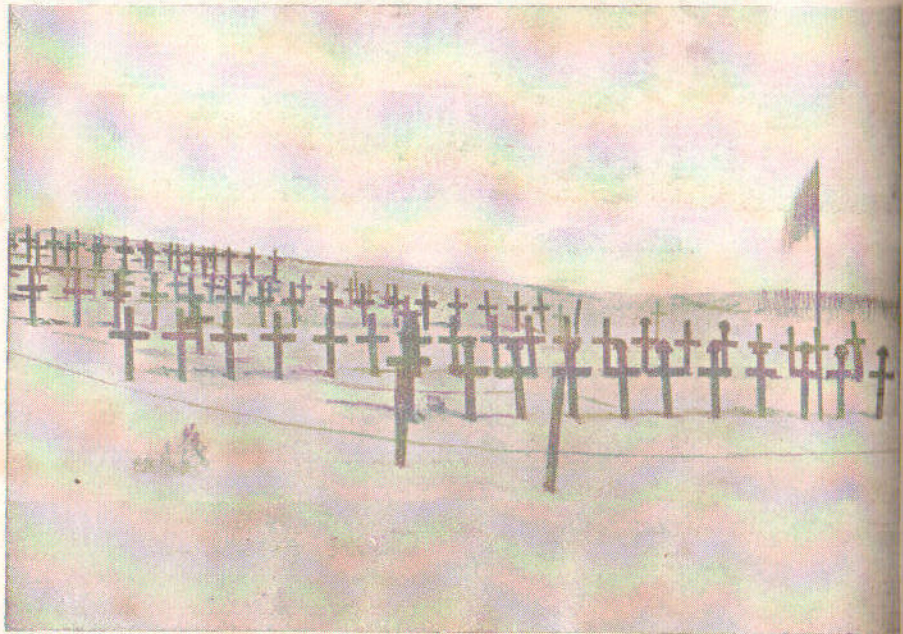
In județul Tighina :

Au fost distruse târgurile : Românești, Cimișlia, Căușani și Ceapa ; apoi în oraș : Palatul Administrativ, Banca Națională, uzina electrică, uzina de apă, gara și 300 locuințe particulare.

In urma hoardelor lui Stalin și a tovarășilor lui jidovi, Basarabia a rămas pustie de oameni și pustiită de bogății.

Au rămas însă, semănate pe tot întinsul ei, comorile spirituale ale nației, osemintele eroilor desrobirei noastre, semnele și imboldul reînălțării noastre.

Pe urmele lor, nația trezită și pusă sub conducerea înțeleaptă a Mareșalului Conducător, va reumple plaiurile cu pui de români, „pui de lei", pe potriva înaintașilor lor și va reface prin muncă dreaptă și cinstită bogăția țării.

Cimitir desrobitor. Ţiganca-Cahul.

CAPITOLUL VI

OPERA DE REFACERE

„Prindeţi-vă dar, cu încredere, în roiul de muncă pe care îl începem astăzi".

(Mareşal Antonescu)

INDREPTARE ŞI INDRUMĂRI DE ACTIVITATE

Cum a fost găsită Basarabia după desrobire, o spune însuşi Desrobitorul ei, Mareşalul ANTONESCU în declaraţiile făcute ziariştilor români şi străini la 24 Iulie 1941 la Cernăuţi: **„Au rămas urmele unei barbarii fără precedent, cum nici hoardele Hunilor nu au lăsat în urma lor".**

Intr'adevăr, cui i-a fost dat să treacă Prutul în urma armatelor desrobitoare pentru a lua parte la bătălia nouă ce începea pentru reconstrucţia Basarabiei, a avut prilejul unic să vadă tabloul unei provincii răstignite, pustiită în lung şi în lat de vieţi omeneşti, avuţii şi muncă, de către iudeo-comuniştii lui Stalin, cărora în ziua de 3 Iulie 1941 la radio-Moscova acesta le-a poruncit aplicarea „tacticei pământului ars".

Sate, târguri şi oraşe făcute scrum şi dărâmate; pe alocuri, în deosebi la Chişinău, incendii, cari, au durat săptămâni de zile după fuga incendiatorilor.

Populaţia înebunită de groaza prigoanei şi furiei de distrugere ale

hoardelor bolşevice, fugită dela casele unde avea strânsă agoniseala unei vieţi de muncă şi de osteneli, sta ascunsă. Câteva săptămâni după aşezarea noii stăpâniri româneşti, se întâlneau pe drumurile Basarabiei, de obiceiu noaptea, care cu boi cuminţi, cari aduceau înapoi la casele lor pe moldoveni : în car, bătrânii, femeile, copiii şi ce bruma de avut se putuse lua ; pe jos, bărbaţii. Erau băjenarii, cari după trecerea primejdiei, se scoborau din codrii Lăpuşnei şi Orheiului, înapoindu-se la casele lor.

Câmpurile, care-şi chemau secerătorii şi cosaşii, pustii de muncă. Recoltele de vară, ca şi cele de toamnă învederau peste tot că au fost făcute în silă şi fără dragostea tradiţională de pământ : crescute cum a dat Dumnezeu, neplivite şi neîngrijite. Şi pârloage, pârloage cât vedeai cu ochii. In această privinţă, este deajuns să se arate, că din întreg terenul arabil al Basarabiei, 1/3 a fost găsit pârloagă.

Viile cu bălării în ele cât omul, arse de neîngrijire şi lipsite de rod. Grădinile de pomi fructiferi, vestite prin calitatea şi cantităţile ce se recoltau din ele, fără nici un fruct.

Iar grădinile de zarzavat, pline de burueni, fără straturi şi fără legume.

Pădurile, tăiate fără milă şi fără nici o socoteală, părăginite şi degradate.

Nici-o întreprindere comercială, mare sau mică.

Nici-o moară ţărănească, moară comercială, fabrică de ueli sau altă întreprindere industrială.

Aparatele telefonice şi telegrafice distruse, stâlpii retezaţi, iar firele rupte pe toată întinderea reţelelor .

Şi ca opera de distrugere să fie complectă, localurile incendiate.

Şoselele impracticabile, iar podurile şi podeţele de pe ele distruse.

Reţeaua de căi ferate cu :

— toate localurile, magaziile, castelele de apă, depourile, depozitele şi instalaţiile din staţii, incendiate şi distruse ;

— stâlpii telefonici puşi la pământ ; firele smulse şi rupte pe toată întinderea reţelei ;

— terasamentele arate cu pluguri speciale pe zeci şi sute de kilometri.

Şcolile, în marea lor majoritate, distruse ; cele rămase, fără mobilier, material didactic, învăţători şi elevi.

Bisericile, scăpate de furia flăcărilor, unele din ele părăginite, iar altele văduvite de odoare, cărţi bisericeşti şi icoane.

Vitele Basarabiei, cunoscut izvor de bogăţie al acestei provincii : o bună parte, în deosebi cai, furate de către bolşevici în retragerea lor, iar ce a rămas, secătuite de vlagă în urma nesfârşitelor corvezi la care au fost supuse de către stăpânirea sovietică.

Sănătatea şi higiena locuitorilor, inexistentă. Băile populare lăsate de Români în 1940, dărâmate. Cuptoarele de deparazitare, distruse. Nici o farmacie şi niciun medicament. Şi pentru încoronarea acestei opere de distrugere, fântânile otrăvite.

Viaţa oraşelor, redusă la neant : fără lumină şi fără apă, consecinţa distrugerii totale a uzinelor.

In sfârşit dacă tuturor acestora se adaogă şi unele consecinţe inevitabile ale războiului, cum ar fi : sfărâmarea întregului eşafodaj administrativ, de ordine şi siguranţă, precum şi posibilităţile de a răsări la tot pasul acţiuni de terorism şi sabotaj urzite şi puse în aplicare de vrăjmaşi, se complectează într'o oarecare măsură tabloul a ceeace a înfăţişat Basarabia în zilele desrobirii.

Documentele ce s'au prezentat în sprijinul citatei afirmaţii a Mareşalului, plastice şi lapidare, cât şi a tabloului schiţat mai sus, constituie o icoană destul de palidă a neînchipuitului prăpăd lăsat în urma lor de sălbaticii iudeo-comunişti, dărâmători ai unei civilizaţii de veacuri şi mânuitori neîntâlniţi în istorie ai : focului, dinamitei, toporului, ciocanului şi glonţului ucigaş.

Intr'un astfel de cadru şi pe urmele unei asemenea pustiiri, pe cât de nedrepte tot pe atât de fără margini, s'a angajat aparatul administativ şi organele de Stat, pentru a reface Basarabia, punând ordine şi rânduială în toate, clădind, îndreptând, refăcând şi lecuind toate rănile de care suferea.

Aceste organe au risipit din belşug : pricepere, destoinicie, muncă de zi şi noapte şi însufleţire de creatori.

Acţiunea dusă de ei şi care se găseşte încă în curs de desfăşurare, în timp de un an a atins culmi de înfăptuire. Din ce s'a înfăptuit până acum, sunt îndreptăţite speranţele de a vedea această provincie înflorind zi de zi, iar ziditorilor acestei înfloriri, dela cel mai mic până la cel mai mare, li se cuvine toată lauda şi cinstea.

Munca de început a acestora a fost călăuzită şi ajutată de Consilierii pe cari Marele Reich i-a pus la dispoziţia conducerii statului român, pentru punerea în aplicare a noui reforme administrative în Basarabia : Ministru de Stat Phlaummer, Ellgering şi Reinhardt.

Cot la cot cu organele administrative româneşti, aceşti soli ai puternicului nostru aliat german au pornit la lucru cu toată râvna şi abnegaţiunea, aducând cu ei o vastă şi evoluată experienţă administrativă, înţelegere, bunăvoinţă şi entuziasmul trebuincios marilor înfăptuiri.

Este locul să se însemne aci, apreciabilul aport ce au adus aceşti Consilieri, în deosebi Ministrul de Stat Phlaummer, în perioada cea mai grea din acţiunea de refacere a Basarabiei şi anume aceea a începutului acestei acţiuni.

In modul acesta, legăturile noastre cu Marele Reich au dobândit închegări indestructibile şi pe acest tărâm, aşa cum au dobândit pe câmpurile de luptă, prin vărsarea de sânge comun pentru apărarea civilizaţiei şi a creştinătăţii.

Acest adevăr a fost constatat după aproape un an de către Dr. Wilhelm Stuckart, Ministru de Stat al Reich-ului, cu prilejul vizitei făcute în Chişinău, exprimându-şi gândurile şi simţimintele prin următoarele cuvinte adresate Guvernatorului Provinciei : „Aveţi o misiune mare înainte ; aţi izbutit să înfăptuiţi lucruri minunate aici. Astfel cum lucraţi, contribuiţi desigur la consolidarea Statului român. Ceeace experimentaţi aci şi felul cum organizaţi administraţia va servi ca temeiu pentru aşezarea administrativă viitoare a României".

Indreptarele cu care s'a pornit la lucru pentru refacerea Basarabiei au fost : „Cuvântul către Basarabeni şi Bucovineni", recomandaţiunile făcute de Profesorul M. Antonescu, Vice-Preşedintele Consiliului de Miniştri, prefecţilor şi pretorilor destinaţi a pleca în Basarabia şi „Instrucţiunile provizorii pentru administrarea şi conducerea Basarabiei" din 23 Iulie 1941 date de Mareşal.

Conţinutul acestor îndreptare este următorul :

Cuvânt către Basarabeni şi Bucovineni

„Cu vrerea Domnului, prin sângele Eroilor noştri şi al bravilor aliaţi germani, am izgonit de pe pământul strămoşesc pe duşmanii Neamului, redându-vă libertatea şi credinţa, onoarea şi drepturile.

Am prăvălit stăpânirea întunericului care a pustiit bisericile, casele şi avutul vostru.

Am spulberat, cu vitejia ostaşilor, cotropirea sălbatică a

celor ce v'au ţinut în robie şi au răspândit, pe pământul nostru, moartea şi focul.

Ne întoarcem răzbunători în glia moldovenească a lui Ştefan cel Mare, reaşezând deapururi temeliile neamului românesc.

Anul zbuciumat de umilire şi nedreptate, de cotropire şi vrajbă, a luat sfârşit.

Aţi simţit prin propria voastră suferinţă, prin sărăcia şi umilirea în care aţi trăit, ce înseamnă comunismul.

Aţi putut judeca singuri că viaţa fără libertate şi proprietate, fără dreptate şi familie, fără biserică şi lumină, este mai cumplită decât moartea.

EROII ŞI BRAVII ARMATEI NOASTRE V'AU LIBERAT !

CINSTIŢI-LE JERTFA ŞI LUPTA PRIN FAPTA VOASTRĂ !

Din încercarea şi jertfa noastră, să luăm învăţătură.

Un neam trăieşte şi se înalţă prin fapta de credinţă şi luptă, prin munca şi zbuciumul fiecăruia din fiii lui.

Din cenuşa robiei şi din rănile încercării, să ridicăm azi noui temeiuri de viaţă.

Trecutul s'a stins, să intemeiem viitorul.

Trebuie să ştergem toate urmele prădătorilor şi să distrugem toate uneltele lor.

Voiu conduce Eu însumi organizarea Basarabiei şi Bucovinei şi voiu reface toate aşezările.

In popasul acestui an de prăbuşire, Ţara noastră, vechea noastră Patrie, s'a schimbat.

O domnie nouă şi curată, o nouă ordine întemeiată pe cinste şi muncă, pe dreptate şi adevăr, stă azi chezăşie a viitorului.

Vom duce lupta şi înoirea mai departe, prăvălind în ţăndări tot ce a împiedicat Neamul nostru să se înalţe.

Românii vor fi cu adevărat stăpâni în Ţara lor, iar ţăranii vor simţi cu adevărat bucuria muncii şi rodul pământului lor.

Voiu veghea până la moarte ca drepturile voastre să fie simţite, ca viaţa nouă ce întemeiem să şteargă toate amintirile păcatelor noastre din trecut.

Prindeţi-vă dar, cu încredere, în roiul de muncă pe care îl începem astăzi.

Prin disciplină, prin ordine, prin muncă, păşiţi în marşul învierii naţionale.

SUB SCUTUL ARMATEI DESROBITOARE, PORNIȚI LA FAPTA NOUĂ.

Am plătit scump blestemul greșelilor trecutului.

Să răzbunăm, prin vrednicia noastră de azi, uitarea de ieri.

MERITAȚI-VĂ MORȚII, MERITAȚI-VĂ PATRIA!

TRĂIASCĂ ROMÂNIA!

TRĂIASCĂ ALIAȚII NOȘTRI ȘI MARELE CONDUCĂTOR AL GERMANIEI, ADOLF HITLER!

General Ion Antonescu

In conferința ce a avut loc la 3 Iulie 1941 la Ministerul de Interne, Vice-Președintele Consiliului de Miniștri Profesorul M. Antonescu a făcut următoarele recomandațiuni prefecților și pretorilor destinați a pleca în Basarabia:

„Să se organizeze teritoriile desrobite; să se împlinească o mare purificare națională etnică a acestor teritorii.

Va trebui o acțiune energică și plină de înțelepciune.

Va trebui să se organizeze producția, să se valorifice recoltele, să se asigure aprovizionările.

Injghebarea unităților administrative se va face prin realizarea unui conformism geografic, care să însemneze o suprapunere teritorială a circumscripției fiecărei unități administrative în diferite ramuri de organizare a administrației noastre.

Se va da o mare putere funcțională pretorilor.

Se vor înlătura apanagiile formaliste; se va aplica experiența rolului de inițiativă și răspundere a agentului administrativ; iar administrația se va întemeia pe principiul selecționării corpului administrativ, organizat ca magistratură".

Vice-Președintele Consiliului de Miniștri la aceiași conferință a dat dispozițiuni amănunțite cu privire la măsurile ce trebuiesc luate imediat, precum și acelea pentru organizarea definitivă a Provinciilor, privind în primul rând viața lor administrativă, iar apoi: viața juridică, economică, spirituală.

Ca măsuri de ordin imediat, s'au dat îndrumări privind: ordinea publică, asigurarea recoltei și aprovizionarea, retragerea rublelor, restabilirea căilor și a mijloacelor de comunicație, sănătatea publică, complectarea serviciilor publice, coordonarea lor și amenajarea localurilor, recensământul și informarea.

In legătură cu organizarea definitivă a vieții administrative, s'a hotărît:

Desconcentrarea administrativă și autonomia inițiativei și înfăptuirii locale; coordonarea funcțională, misionarismul funcționarului public, sentimentul de răspundere și curajul răspunderii; descătușarea de formalismul biurocrat.

Cuvintele rostite cu ocazia acestei conferințe sunt pline de toată însemnătatea:

„Dărâmați paperaseria, spargeți sistemul arhivelor inutile, renunțați la ideia că viața administrativă trăiește în birouri. Eșiți la câmp, pe șosea, pe teren.

„Acolo este administrația, acolo este viața socială, acolo este acțiunea Dvs.

„Sunteți ziditori de Neam, sunteți ziditori de Țară nouă, sunteți cărămizile Statului acestuia, care se înjghebează azi și pe care Generalul Antonescu vrea să reazăme siguranța granițelor, pe care le zidește azi cu sângele soldatului român".

Instrucțiuni provizorii pentru administrarea și conducerea Basarabiei

1. Imputernicitul meu pentru administrarea și conducerea Basarabiei din toate punctele de vedere, până la legalizarea definitivă a administrației și conducerii este Generalul C-tin Voiculescu. El va purta titlul de „Imputernicitul Generalului Antonescu pentru administrarea Basarabiei".

2. Generalul Constantin Voiculescu va avea în calitate de consilier din toate punctele de vedere (deci pentru toate chestiunile) pe Domnul Ministru de Stat Phlaummer.

3. Nici o autoritate de Stat de orice rang oficial nu are dreptul să se amestece în nici un fel în conducerea și administrarea Bucovinei și Basarabiei.

Relațiile între Departamente și administrarea ținuturilor ocupate se vor face numai prin intermediul Imputerniciților mei, pentru conducerea Bucovinei și a Basarabiei. Aceste relații nu vor privi decât chestiunile de principiu inerente sudării politice, economice și administrative, în mod treptat.

4. Personalul administrativ, financiar și economic, pus la dispoziția Imputerniciților pentru administrarea din toate punctele de vedere a acestor ținuturi, depinde direct de Împuterniciții mei.

5. Aceste instrucțiuni intră în vigoare imediat.

23 Iulie 1941. General Ion Antonescu

Sub imperiul poruncilor din „Cuvântul" și „Instrucțiunile" Mareșalului, precum și din recomandațiunile Profesorului M. Antonescu Vice-Președintele Consiliului de Miniștri, făcute prefecților și pretorilor în conferința amintită, care pecetluiesc trecutul, înfățișează prezentul și chezășuiesc viitorul, înțelese dela cel mai mic până la cel mai mare, s'a pornit la munca spinoasă a refacerii.

Până la începutul lunii Septembrie 1941, s'a lucrat pe temeiul acestor porunci, când a luat ființă Legea Nr. 790 din 4 Septembrie 1941, pregătită și pusă în aplicare de dinamicul și valorosul Prim-Colaborator al Mareșalului Profesorul M. Antonescu, Vice-Președintele Consiliului de Miniștri, lege care constituie Statutul de Organizare a Basarabiei după desrobire.

Din principiile și dispozițiunile legei No. 790 din 4 Septembrie 1941, rezultă intențiunea legiuitorului și economia generală a Statutului, caracterizate prin: descentralizare, autonomie, răspundere și inițiativă.

Se creiază ca unitate administrativă Provincia, se precizează atribuțiunile prefectului, se măresc și se desvoltă acele ale prim-pretorului și se dă viață comunei, celula de bază a organizării administrative și a vieții neamului românesc.

Administrația Provinciei este descătușată de centralismul dăunător, care a paralizat atâta vreme inițiativele și avântul creator.

Fiecare sector de activitate este reprezentat și diriguit printr'un serviciu (Directorat) care funcționează în cadrul Provinciei, dependența lui fiind limitată la Guvernator.

Centrului nu-i sunt rezervate decât acele ramuri de activitate publică, cari prin natura lor deservesc Statul în întregimea lui.

Reglementarea și conducerea diferitelor activități nu se face dela centru, ci de cei cari sunt chemați să execute și să realizeze acțiunile de Stat pe teren, adică în ultimă analiză, de Guvernator prin directorate.

In felul acesta, activitatea administrativă este în măsură de a se adapta, cu toată mlădierea posibilă, necesităților locale, putându-le satisface astfel în timp util.

Statutul de organizare al Basarabiei constitue astfel, în viața noastră administrativă, o aplicare a principiului de descentralizare.

Astfel, pentru prima dată, s'a realizat efectiv pe baze mai largi descentralizarea administrativă care în sistemele descentralizatoare din trecut nu s'a putut traduce în fapt, din cauza aceleiași trimiteri spre

centru chiar a problemelor mai mici și a întârzierei lor din cauza măsurilor de formalism și rutină biurocratică.

Provincia a devenit astfel un organism administrativ aparte, care dispune de toate serviciile necesare vieții locale, sub toate aspectele ei. Ea este persoană juridică de drept public și are buget propriu de venituri și cheltueli.

Nici o autoritate centrală de Stat nu are dreptul să intervină, în nici-un fel, în administrarea Provinciei, care este pusă sub conducerea și supravegherea directă a Conducătorului Statului.

Relațiunile între Departamente și Provincie, impuse de nevoia sudării politice, economice și administrative, se fac numai prin intermediul Președinției Consiliului de Miniștri.

Raporturile de colaborare și legătură cu autoritățile centrale și Guvern, sunt asigurate printr'un Corp de Comisari Generali, după îndrumările date de Conducătorul Statului.

Desfacerea vechiului centralism, în unități administrative de sine stătătoare, a creiat administrației vaste posibilități de inițiativă, de repeziciune în rezolvarea problemelor ivite și de omogenitate în cadrul particularităților de viață și interese ale Proviniciei.

Guvernatorul reprezintă Provincia și asigură unitatea ei de acțiune, prin coordonarea și impulsionarea activității Directoratelor, răspunzând numai față de Conducătorul Statului de buna administrație a Provinciei.

El este șeful ierarhic al întregului personal administrativ din Provincie.

In calitatea sa de autoritate supremă în Provincie, Guvernatorul are dreptul de a da deciziuni și a elabora ordonanțe și regulamente, aplicabile pe întreg teritoriul Provinciei.

Iar pentru complectarea acestui principiu normativ, pentru unele măsuri legislative privind Basarabia, s'a dat Guvernatorului posibilitatea de a suspenda în tot sau în parte aplicațiunea unor anumite legi în Basarabia, pe cale de ordonanță, cu avizul Ministerului Justiției și încuviințarea Conducătorului Statului.

Prefectul este organul de îndrumare și control al tuturor serviciilor publice din județ, stimulând energiile creatoare în toate ramurile de activitate.

Toți ceilalți funcționari din județ sunt colaboratorii prefectului. Ei lucrează prin prefect și după directivele lui.

Prefecții poartă marea răspundere a cunoașterei tuturor nevoilor

din judeţ şi a satisfacerii acestor nevoi, încadrându-se în programul general de promovare a tuturor intereselor Provinciei.

In calitatea sa de şef ierarhic al primpretorilor, pretorilor şi notarilor, prefectul este organul local al Provinciei, care centralizează, prin atribuţiunile şi rolul său, întreaga activitate administrativă a judeţului.

Plasa a fost transformată, prin legea din 4 Septembrie 1941, într'o adevărată celulă administrativă, prin care administraţia locală a dobândit posibilităţi noui şi practice de cunoaştere şi acţiune directă.

Dacă în trecut nu a făcut decât oficiul de transmitere a dispoziţiunilor dela centru şi nu a executat decât un control formal şi stereotip asupra activităţii comunelor rurale, de data aceasta este transformată într'o unitate administrativă de sine stătătoare, cu funcţiuni locale efective, cu drepturi de iniţiativă în toate sectoarele de activitate publică şi cu posibilităţi de a satisface interesele locale prin mijloace proprii.

Plasa a devenit deci centrul de viaţă administrativă, care polarizează activitatea tuturor serviciilor exterioare ale Directoratelor.

In acest fel, prim-pretorul coordonează şi leagă acţiunile celorlalte sectoare într'o singură acţiune, pe întreaga plasă.

Prin atribuţiunile de control, din punct de vedere administrativ şi supraveghere din punct de vedere technic, date prim-pretorului, problema colaborării a dobândit un aspect concret, practic şi de activă soluţionare.

Serviciile exterioare ale Directoratelor nu sunt, aşa dar, izolate. Ele lucrează sub egida şi autoritatea prim-pretorului, care are greaua şi marea răspundere de a coordona activitatea tuturor serviciilor, cimentându-le prin o legătură intimă şi continuă.

Totodată, delimitându-se toate celelalte subdiviziuni teritoriale ale serviciilor exterioare ale Directoratelor, precum : şcolare, sanitare, financiare, silvice, etc., la întinderea teritorială a plăşilor, s'a realizat prin Legea de organizare a Basarabiei, pentru prima oară în viaţa noastră administrativă, cadrul comformist al activităţii publice în plasă, asigurându-se astfel dezideratul unei cât mai lesnicioase colaborări şi coordonări între autorităţi şi înlăturându-se definitiv asimetria şi nesuprapunerea competinţei teritoriale ale serviciilor publice de plasă.

Comuna a devenit persoană juridică, cu buget propriu şi cu organizaţiunea prevăzută de legea administrativă, modificată prin dispoziţiunile exprese ale legii 790.

Prin ordonanţe, Guvernatorul poate stabili noui atribuţiuni notarului şi primarului.

Comuna este astfel prima celulă administrativă, care în opera de reconstrucţie naţională are menirea de a concentra toată activitatea organelor de Stat pentru ridicarea satului şi ţărănimii, izvorul viu şi permanent al forţelor naţiunii.

Spiritul clar şi luminos al legei din 4 Septembrie 1941 este că administraţia Provinciei a fost pusă sub directa conducere şi supraveghere a Conducătorului Statului.

Gândul Mareşalului a fost şi este de a conduce personal organizarea Basarabiei şi de a-i reface toate aşezările.

Este o chezăşie că prima legiurie dată Basarabiei desrobite va aduce acestei Provincii o grabnică şi totală integrare în opera naţionalismului constructiv comandată de Mareşalul Conducător, în viaţa de înoire a Ţării, întemeiată pe cinste şi muncă, pe dreptate şi adevăr.

In sfârşit, în cursul lunilor Septembrie şi Octombrie 1941, Mareşalul inspectând o serie de unităţi administrative din sudul şi centrul Basarabiei a făcut constatări de un interes covârşitor, dând îndrumările necesare pentru ducerea mai departe a activităţii începute.

Se redau mai jos în esenţa lor, aceste îndrumări :

Birocraţia să fie alungată definitiv din activitatea tuturor funcţionarilor de orice treaptă. Activitatea să se desfăşoare numai pe teren, iar între toate eşaloanele administrative să domnească cea mai desăvârşită armonie, realizându-se la maximum colaborarea dintre cei chemaţi să înfăptuiască.

Trebuie să se cultive, cu intensitate, pentru că aceasta este baza economiei naţionale. Niciun petec de pământ să nu rămână nelucrat.

Să se dea mare importanţă grădinilor de zarzavat şi să se încurajeze toate iniţiativele, care tind la conservarea zarzavatului.

Se va încuraja creşterea vitelor şi păsărilor.

Culturile speciale să fie încurajate şi acolo unde s'au constatat rezultate bune, să se depăşească planul iniţial.

Judeţele să se ajute între ele pentru desăvârşirea planului agricol general.

Inventarul să fie îngrijit, îmbunătăţit şi înmulţit continuu.

Să se calculeze disponibilul de cereale, care trebuie socotit numai după ce s'au rezervat: cotele pentru însămânţări, pentru armată, populaţie, obligaţiuni ale acordurilor economice şi 30% pentru cazurile neprevăzute.

Locuitorii să se hrănească din belşug şi să-şi crească copiii sănătoşi şi fără sgârcenie în ceeace priveşte alimentarea lor.

Pentru o mai bună şi mai ieftină circulaţie a bunurilor alimentare din Basarabia, Guvernământul va lua măsuri pentru colectarea produselor alimentare, cari se vor expedia apoi, în regiunile şi oraşele cu pieţe de desfacere, pe preţuri convenabile, mult inferioare celor de speculă, cari stăpânesc piaţa.

Medicii să afle pe cei suferinzi de boli sociale şi să-i cheme la tratament.

Băile comunale să fie puse în funcţiune, iar locuitorii, pe vârste şi sexe, să fie aduşi săptămânal pentru curăţenie, fără a se stânjeni programul muncilor agricole.

Corpul didactic să facă apostolat adevărat.

Elevii şi elevele, de naţionalitate română, săraci, să fie scutiţi de taxele şcolare.

Pe lângă fiecare şcoală să ia fiinţă câte o cantină, a cărei funcţionare se va asigura prin rodul loturilor şcoalei, la nevoie şi prin contribuţia carităţii publice.

Să se dea cea mai mare atenţiune şi desvoltare învăţământului practic, care să se facă pe teren sau în ateliere şi cât mai puţin teoretic.

In regiunile în cari se practică îndeletniciri speciale (olărit, împletirea papurei sau răchitei, pescuit, albinărit, etc.), pregătirea să se facă prin şcoli de specializare.

Premilitarii provinciilor eliberate vor fi întrebuinţaţi pentru drumuri, ca şi pentru celelalte lucrări de folos obştesc : indiguiri şi asanări de locuri, grădini de zarzavat, plantaţii de pomi şi păduri.

Se va folosi acest prilej pentru ca tineretul premilitar să fie reeducat, eliminându-se din sufletul acestui tineret toate pornirile rele ce eventual s'ar fi strecurat din vremelnica stăpânire sovietică.

Preoţii, prin menirea şi activitatea lor, trebuie să reprezinte ideia de înaltă morală creştină.

Misiunea lor nu se opreşte în altarul locaşurilor de închinăciune. Ei trebuie să umble din casă în casă, pentru a da sfaturi şi îndemnuri şi a povăţui pe cei nevoiaşi.

Aceasta este Biserica vie, de care se tot vorbeşte şi pe care puţini o înţeleg şi o aplică.

In Ţara Românească nu mai există partide politice.

Există o singură politică : a muncii, a datoriei şi a sacrificiului pentru Ţară şi Neam.

Cetăţenii, cari se disting în mod special în activitatea lor de interes obştesc, vor fi distinşi prin decoraţii şi recompensaţi prin ajutoare băneşti.

Funcţia de Ofiţer al Stării Civile se va trece asupra notarilor cari, prin pregătirea lor, întrunesc toate condiţiunile pentru îndeplinirea acestei funcţiuni.

INFĂPTUIRI *)

Sforţările ce s'au făcut pentru atingerea scopului hotărît „refacerea Basarabiei", au fost uriaşe, fiindcă toţi s'au găsit în faţa unei imense pustiiri, unde totul trebuia luat şi făcut dela început, dând viaţă neantului şi punând ordine în haos.

Se schiţează mai jos problemele mai însemnate ce s'au pus pentru Conducerea Provinciei şi înfăptuirile făcute în fiecare ramură de activitate în răstimp de un an :

Ordinea şi siguranţa

Păşind peste Prut, organele poliţieneşti, jandarmereşti şi administrative, dinainte pregătite şi orientate asupra a ceeace au de făcut în acest domeniu, s'au angajat în luptă contra desordinei şi nesiguranţei circulaţiei şi oricărei activităţi, inerente unei zone pe unde a trecut războiul şi mai ales datorită acţiunei de nimicire desfăşurate de batalioanele de distrugere ale lui Stalin şi de evrei.

Această acţiune s'a dus paralel cu aceea de curăţire a terenului de elementele rămase din armata bolşevică sau lăsate de vrăjmaş cu misiuni de terorism, sabotaj şi spionaj, cu care prilej au căzut la datorie, morţi, dispăruţi şi răniţi, din rândurile jandarmilor : 2 ofiţeri, 7 subofiţeri şi 26 oameni de trupă.

Efectele n'au întârziat să se arate, în cel mai scurt timp viaţa intrând aproape în normal din acest punct de vedere.

Dar bolşevicii în retragerea lor, creiaseră şi alte piedici care trebuiau înlăturate : acţiunile de „partizani", terorism şi sabotaj.

Şi în această direcţie, rezultatele au fost remarcabile, organele de poliţie şi jandarmerie reuşind a obţine să nu se producă nici un act de terorism sau sabotaj pe tot întinsul Basarabiei.

*) Pentru amănunte, se pot consulta diferitele grafice, diagrame şi schiţe, dela sfârşitul lucrării.

Bolşevicii nemulţumindu-se cu ceeace lăsaseră pe teritoriu în aceste scopuri, au încercat să lanseze cu paraşutele elemente, cari să ia legătura cu cele lăsate în Basarabia, să le aducă arme, muniţiuni şi dinamită, să-i regrupeze şi să-i îndemne a trece la acţiuni violente.

Şi aceste încercări au fost zădărnicite în mod total, toţi paraşutiştii lansaţi fiind prinşi sau ucişi în luptă. .

Se cuvine să se menţioneze aci concursul ce s'a avut din partea întregei populaţiuni moldoveneşti, în deosebi a tinerilor premilitari şi bărbaţilor cari au indicat, au ajutat la prinderea sau au prins paraşutişti, alături cu organele de urmărire normale.

De asemenea, este locul să se omagieze memoria celor căzuţi în luptă cu ei şi să se glorifice curajul şi sacrificiul de sine al celor răniţi.

Au fost ucişi în luptă : Ichim Petre şi Andrei Silvestru ; au fost răniţi : Leu Grigore, Mitrofan Mura şi Terente Ioniţă ; toţi din comuna Sireţi judeţul Lăpuşna.

Administraţia

Principii, reglementări, directive.

Pentru aplicarea hotărîrii Mareşalului, determinată de constatarea că vechea aşezare administrativă, prea centralistă, nu a dat roadele aşteptate şi de experienţele nereuşite ce s'au făcut în acest domeniu, a fost necesar să se păşească, chiar din primele zile, la organizarea administrativă a acestei Provincii.

La data de 25 Iulie 1941 apare ordonanţa Nr. 1 a Guvernământului, referitoare la organizarea administrativă a teritoriilor din Basarabia eliberată.

Caracteristicile principale ale acestei organizări sunt următoarele:

Comuna : organ de realizări pe teren, cu largă capacitate de iniţiativă, condus de notar, care îndeplineşte şi funcţiunea de primar.

Plasa : organ de creaţie, grupând în jurul său toate serviciile : agricol, silvic, sanitar, veterinar, technic, financiar şi şcolar.

Prefectura : organ de îndrumare şi control.

Provincia : organ de dirijare şi supraveghere superioară, sub directa conducere a Mareşalului Antonescu, Conducătorul Statului, prin împuternicitul său, Guvernatorul Provinciei.

Lucrându-se în această organizare, rezultatele au fost din cele mai bune, constatându-se că :

Au fost înlăturate efectele unui centralism exagerat, toate problemele găsindu-şi deslegarea mai aproape de nevoile şi realităţile Provinciei.

Prin crearea preturilor cu atribuţiunile pe cari altădată le aveau prefecturile, s'a ajuns la înfăptuiri mai lesnicioase şi mai concrete, datorită faptului că circumscripţiile fiind mai reduse, intervenţia pretorilor la comune s'a putut face mai simţită şi mai frecventă.

In vederea coordonării şi îndrumării generale a activităţii administrative, prin ordonanţa Nr. 25 a Guvernământului din 16 Noembrie 1941, s'au luat următoarele măsuri :

In fiecare comună rurală s'a instituit un consiliu de primărie, având în compunerea sa notarul comunei ca preşedinte, iar ca membrii : preotul, directorii de şcoli, primarul comunei, agronomul, inginerul silvic, medicul sanitar uman, medicul veterinar şi un agricultor fruntaş.

Funcţiunea de secretar al consiliului este îndeplinită de secretarul comunal, iar în lipsă, de cel mai tânăr membru al consiliului.

Consiliul de primărie are menirea de a studia şi a soluţiona refacerea comunei pe plan spiritual şi gospodăresc, de a asigura aplicarea reală a tuturor măsurilor luate de autorităţile superioare şi de a coordona activitatea organelor oficiale din comună.

In acest scop, membrii consiliului de primărie au întocmit un program de activitate, fiecare după competinţa sa, îngrijindu-se să fie executat în întregime.

Obligaţiunile ce revin membrilor consiliului de primărie se fixează în următoarele instrucţiuni, ce s'au dat de Provincie :

Preotul se va ocupa de partea spirituală a populaţiei, convingând lumea să vie, sărbătorile, la biserică, să respecte obiceiurile poporului nostru ; va combate concubinajul ; va lua măsuri ca bisericile şi cimitirele să fie împrejmuite şi îngrijite ; va ţine predici în biserică ; va lua parte activă la toate operele de asistenţă şi caritate, luând chiar iniţiativa în această direcţie.

Directorii de şcoli vor îndemna şi determina pe părinţii elevilor de a-i lăsa să frecventeze şcoala ; vor vizita casele elevilor spre a vedea cum trăiesc, luând măsurile ce se impun ; vor îngriji de igiena corporală a elevilor ; vor ţine conferinţe educative cu sătenii, le vor citi „Cuvântul Mareşalului" ; vor organiza şi activa în organizaţiile P. P. şi A. P. ; se vor îngriji de buna stare a şcoalei ; vor organiza cantina şi dispensarul şcolar, folosind ofrandele locuitorilor ; vor organiza

curăţenia zilnică în săli şi curte; vor organiza pe lângă fiecare şcoală o pepinieră, etc.

In acţiunea lor vor fi ajutaţi şi de ceilalţi învăţători.

Invăţătoarele vor activa pentru răspândirea portului naţional; vor învăţa sătencele să ţeasă covoare şi să facă cusături naţionale.

Agronomul va avea grija ca lucrările de agricultură din comună să se facă în întregime după un plan stabilit; va da îndrumări şi va supraveghia executarea măsurilor de ordin agricol; va îngriji ca locuitorii să aibă la timp uneltele agricole şi vitele de muncă necesare, în caz de lipsă; va îngriji de buna stare a păşunilor; va înfiinţa pepiniere, livezi de pomi fructiferi, plantaţiuni pe drumuri şi izlazuri, acolo unde lipsesc; va ţine cursuri cu sătenii şi cu elevii cursului primar complimentar pentru răspândirea cunoştinţelor agricole practice; va activa personal pentru aplicarea legii de mobilizare agricolă; va întocmi statistica agricolă, ţinând la curent situaţia animalelor, terenurilor, culturilor şi produselor agricole, a inventarului mort de exploatare, precum şi a diferitelor categorii de agricultori din comună.

Inginerul silvic va avea în grijă protecţia pădurilor şi educarea populaţiei pentru cultul pomilor; va lua măsuri să se execute noui împăduriri; va creia perdele de protecţie, în ogoare şi izlazuri; va avea grijă pentru aprovizionarea din timp a populaţiei şi autorităţilor, cu lemne pentru încălzit şi de construcţie; va înfiinţa parcuri pentru recreaţie; va planta terenurile neproductive; va creia pepiniere, din care să rezulte material săditor, necesar lucrărilor arătate mai sus; va propaga interesele silviculturei, contribuind la organizarea serbării sădirii arborilor, conferinţe, etc.

Medicul sanitar uman va îngriji de buna stare sanitară a comunei, în care scop va înfiinţa o mică farmacie a comunei şi va vizita, cel puţin odată pe lună, fiecare comună din circumscripţie; va organiza o asistenţă medicală efectivă a populaţiei şi elevilor de şcoală, prin agenţii sanitari şi moaşele comunale; va lua măsuri pentru păstrarea igienei locuinţelor şi fântânilor; odată la trei luni, va face examenul medical fiecărui locuitor; va da medicamente în mod gratuit, din farmacia comunei, celor lipsiţi de mijloace; va lua măsuri şi va supraveghia personal operaţiunile pentru stingerea epidemiilor; va îngriji de funcţionarea unei mici frizerii; va controla şi veghea igiena şcolilor; va îndruma sătenii pentru curăţirea gospodăriilor şi igiena individuală, precum şi în privinţa alimentaţiei.

In lipsa medicului uman, atribuţiunile de membru al consliului de primărie vor fi îndeplinite de agentul sanitar.

Medicul veterinar va îngriji de starea sanitară a vitelor, verificând, odată la 3 luni, vitele; va înfiinţa, în fiecare comună, o farmacie veterinară; va da îndrumări sătenilor pentru creşterea vitelor şi înfiinţarea de lăptării comunale pentru prelucrarea laptelui; va controla tăierile de vite şi înfiinţa abatoare comunale şi cimitire pentru animale.

Notarul comunei va organiza munca de folos obştesc pentru refacerea şi întrebuinţarea uliţelor satului, edificiilor publice şi grădinilor publice; va supraveghea buna funcţionare a operei de ajutorare a familiilor celor mobilizaţi; va da, în mod gratuit, îndrumări sătenilor pentru rezolvarea diferitelor interese de resortul altor autorităţi; va organiza cultul eroilor.

Primarul comunei va coodorna, supraveghea şi îndruma activitatea membrilor consiliului de primărie, punând la dispoziţie tot ceeace i se va cere pentru realizarea scopului urmărit; va înscrie în bugetul comunei sumele necesare pentru aplicarea şi buna executare a programelor de realizări; va urmări, în deaproape, executarea programelor; va îngriji de curăţenia satelor, bisericilor, şcolilor şi a pieţelor, unde curăţenia se va face zilnic.

Agricultorul fruntaş va face legătura dintre membrii consiluilui de primărie şi săteni şi va căuta ca, prin autoritatea sa, să determine la muncă şi disciplină pe acei dintre locuitori, care s'ar arăta refractari.

Programul de activitate al comunei va fi aprobat de prim-pretorul plăşii respective, iar controlul va fi exercitat de toţi şefii ierarhici, potrivit competinţei pe care o are fiecare.

Prin ordonanţa Guvernământului Nr. 22 din 30 Octombrie 1941, s'au desvoltat dispoziţiunile privind organizarea şi funcţionarea serviciilor din administraţia centrală şi exterioară a Directoratului Afacerilor Administrative.

Cu această ocaziune, s'au precizat din nou şi mai amănunţit atribuţiunile judeţelor şi plăşilor.

Acţiunea Provinciei s'a mai manifestat şi prin:

Inspecţii şi vizite cât mai dese pe teren, deslegând pe loc orice problemă ce se punea şi confirmând şi încurajând orice act de iniţiativă şi realizare în folosul refacerii cât mai rapide a Provinciei.

Conferinţe administrative la sediul Guvernământului, cu participarea: Şefilor de Directorate, Prefecţilor, Primarilor din oraşele de reşedinţă şi Directorilor Camerilor de Agricultură şi de Comerţ.

In aceste conferințe s'au făcut orientări complete asupra diferitelor probleme ce s'au pus.

S'au soluționat în perfectă cunoștință de cauză, pe loc, toate chestiunile ridicate, înlăturându-se piedicile și găsindu-se mijloacele de împlinire a lipsurilor semnalate.

Consecințele acestor conferințe au fost din cele mai bune. Se enumără cele mai importante :

Pregătirea și aducerea la îndeplinire a planurilor agricole de toamnă și primăvară.

Luarea măsurilor în vederea aprovizionărilor de iarnă, așa fel ca populația să nu sufere în deosebi de lipsa pâinei și lemnelor. Și populația n'a suferit.

Din funcționarea de până acum în actuala organizare a aparatului administrativ, s'a și făcut dovada că această organizare convine de minune acestei Provincii și că va contribui în cea mai mare măsură la o rapidă și completă refacere, precum și la o înfloritoare desvoltare a ei.

Activitatea pe teren

In primele zile după desrobire, pe măsură ce operațiunile militare au permis, organele administrative s'au prezentat la locurile destinate.

La data de 20 Iulie 1941, o parte din funcționarii destinați pentru Administrația Centrală a Provinciei, s'au găsit la Chișinău.

La 25 Iulie 1941, toți prefecții sunt la posturile lor ; deasemenea pretorii și notarii.

In întreaga Basarabie s'a găsit o situație dezastruoasă, din toate punctele de vedere.

Cu toate greutățile întâmpinate, organele administrative au pășit, din primul moment, la opera de reclădire și refacere a acestei Provincii.

Astfel, în toate localitățile s'au luat măsuri pentru restabilirea ordinei și siguranței, degajarea străzilor de dărămături, refacerea căilor de comunicație, aprovizionarea populației, în special a celei dela orașe, cu alimente.

S'a întocmit recensământul popoulației, s'au inventariat bunurile și proprietățile de toate categoriile.

S'au luat măsuri pentru strângerea recoltelor și executarea muncilor agricole.

Fabricile și morile au fost puse în funcțiune.

S'au blocat toate disponibilitățile de cereale și vite de tăiere.

Intr'un cuvânt, organele administrative au fost nevoite să acționeze în toate ramurile de activitate, pentru a împlini lipsa organelor de specialitate, care nu se prezentaseră încă.

Trecând peste toate greutățile întampinate, administrația și-a făcut, din primul moment, datoria.

Organele administrative trimise în această Provincie au stăpânit situația ce li s'a încredințat și au afirmat cu toată tăria autoritatea românească în Basarabia.

Agricultura

Plecând dela realitățile că în Basarabia în totdeauna agricultura a format îndeletnicirea de căpetenie a locuitorilor ei și că organizarea muncilor agricole și strânsul recoltelor constituie o problemă de interes național, mai ales în această perioadă de istorică sforțare pentru intrarea în drepturile firești ale neamului nostru la răsărit, pe calea armelor, din primele zile ale intrării autorităților române în Basarabia, ne-am găsit în fața următoarelor probleme economico-sociale cari trebuiau rezolvate, fără întârziere :

Preluarea și conservarea bunurilor agricole, proprietatea refugiaților sau deportaților.

Repunerea proprietarilor agricoli în drepturile ce au avut la 28 Iunie 1940 și cari în timpul teroarei comuniste au fost preluate de statul sovietic și exploatate în sovhozuri sau colhozuri. Locuitorii cari au muncit în colhoz sau au primit în folosință proprietăți agricole particulare sau de Stat dela autoritățile sovietice, au fost socotiți dijmași și li s'au socotit cotele de recoltă ce li se cuveneau.

Recoltatul și treeratul cerealelor, prășitul plantelor prășitoare, săpatul și stropitul viilor, precum și facerea ogoarelor de vară. In acest scop, organizarea muncilor s'a făcut mobilizându-se toată populația capabilă de a munci în agricultură și s'au rechiziționat toate vehiculele și mașinile agricole, toți specialiștii în agricultură, precum și toți agenții agricoli.

Rezultatele au fost cele așteptate, adică :

Strângerea la timpul lor a tuturor recoltelor, învingându-se toate greutățile ca : lipsa de brațe de lucru, lipsa a o bună parte din vitele de muncă, furate de bolșevici și necesitățile de a satisface nevoile de transport de materiale, munițiuni, etc. a armatelor de operațiuni aflate la est de Nistru.

Desmiriștitul a o bună parte din terenurile disponibile pentru aceasta.

Se menționează aci în mod deosebit, greutățile ce s'au întâmpinat la cultura viilor, cari au fost găsite într'o stare jalnică : neîngrijite, părăsite și pline de bălării cât omul : bolșevicii în urmărirea scopului lor de colectivizare a întregei proprietăți, acolo unde au întâmpinat rezistență din partea locuitorilor de a adera la această formă de proprietate și cultură a pământului, au lăsat viile vechilor proprietari, în schimb creindu-le greutăți de neîntrecut, pentru a le dovedi, că ei singuri nu și le pot cultiva și că unica formă de a le da maximum de recoltă, este aceia a colhozului sau sovhozului.

Aceste greutăți au constat în special din : nefurnizarea la timp a materiilor necesare stropitului și chiar când s'au furnizat, aceste materii au ars viile, în loc să le ajute contra manei și apoi veșnica sustragere a brațelor de muncă dela lucratul viilor pentru corvezi, munci obligatorii, etc., de cele mai deseori imaginate de organele locale ale regimului sovietic.

Din aceasta, apare limpede toată perfidia pe care au folosit-o sovieticii pentru distrugerea proprietății agricole în Basarabia, pârghia de reazăm a întregei activități productive din această Provincie.

Și aceasta era numai un început !

Ne cutremurăm când ne gândim dacă peste bieții basarabeni ar fi trecut câțiva ani de stăpânire sovietică și dacă perfidia numai schițată a bolșevicilor și-ar fi desăvârșit opera blestemată !

Odată terminate muncile agricole din vara 1941, țărănimea basarabeană a fost chemată să pregătească și să desăvârșească însămânțările din toamna 1941 și primăvara 1942.

In acest scop, s'au întocmit planurile necesare de cultură, ajunse pentru executare până la cel din urmă plugar.

Sforțările ce s'au făcut din partea tuturor, atât din partea plugarilor cât și din cea a autorităților locale, au fost impresionante. Datorită acestor lăudabile sforțări, au putut fi însămânțate 2.606.085 ha. din 2.710.290 ha. cât reprezintă suprafața totală arabilă a Provinciei și cât era prevăzut și în planul de realizări, adică 97,7%.

Din pricină că toamna anului 1941 a fost nefavorabilă din punctul de vedere al desăvârșirii planului de cultură propus, s'au luat măsuri ca în primăvara 1942, pe lângă efectuarea însămânțărilor prevăzute prin planul respectiv, să se complecteze și planul de toamnă. In acest scop :

S'a blocat la locuitori tot grâul de primavră.

S'au însărcinat autoritățile, în frunte cu prefecții de județe, de a îngriji să nu se risipească un bob din acest grâu, acolo unde cantitățile nu sunt suficiente, complectându-se.

S'a interzis vânzarea, precum și măcinatul lui.

Venirea timpurie a iernii 1941, pe lângă faptul că a întrerupt însămânțările, a surprins și cea mai parte din vii neîngropate. In fața teribilei amenințări de a îngheța, pierzând acest prețios izvor de bogăție al Basarabiei, a fost necesară o intervenție promptă și eficace a autorităților. Și această intervenție s'a produs cu efect, intrând în iarnă cu viile acoperite cu bălării, paie și băligar, acolo unde din împrejurări neprilnice îngroparea lor nu s'a putut face, scăpând de pieire viile, pe cari bolșevicii le-au lăsat în starea arătată, dar cari cu multă grijă și strădanii în 2—3 ani vor fi refăcute, punându-se iar pe rod.

In campania agricolă din primăvara 1942, s'a insistat în mod deosebit asupra intensificării culturii plantelor textile : in, cânepă, bumbac ; deasemenea a leguminoaselor.

In sfârșit, o problemă ce s'a pus în plin pentru agricultura Basarabiei a fost și aceia a mașinilor și uneltelor agricole.

Bolșevicii în pasiunea lor de distrugere trebuiau să le distrugă și pe acestea și le-au distrus cu o sălbăticie rară : s'au găsit pluguri, secerătoare, tractoare sfărâmate cu toporul și ciocanul, lângă unele din ele găsindu-se chiar uneltele de distrugere.

De aceea, silințele plugarilor și ale organelor administrative și agricole au trebuit să se desfășoare și în sensul reparării și punerii lor în funcțiune. Concomitent, s'au adus de dincolo de Prut uneltele ce trebuiau numai decât folosite pentru efectuarea muncilor agricole : coase, seceri, pluguri, grape, etc.

Câteva cifre ce se dau mai jos sunt vorbitoare :

Din 291.857 pluguri scăpate dela bolșevici, după un an de activitate cifra lor se ridică la 385.251.

Dela 258 tractoare scăpate dela Ruși, Basarabia are astăzi 743.

In concluzie, cu tot prăpădul ce au lăsat în urma lor bolșevicii, agricultura Basarabiei a renăscut din cenușă, este pe cale de a o egala pe cea din 1940 și curând o va întrece.

Pomicultura

Altădată, fructele Basarabiei erau vestite prin frumusețea și ca-

litatea lor. Faima lor trecuse și peste granițe,realizându-se legături comerciale cu străinătatea.

La desrobire, toate grădinile de pomi fructiferi ale Basarabiei, atât ale statului cât și cele particulare, au fost găsite paragină. Dintr'o singură privire, se dobândia convingerea, că aceste grădini nu au fost îngrijite și nu au fost sub nici o formă ajutate pentru a rodi. De aceia, recolta catastrofală dn toamnă nu a fost decât o urmare inevitabilă a acestei acțiuni criminale din partea bolșevicilor de a lăsa în părăsire în scopuri politice, aducerea cu sila a locuitorilor în sovhozuri și colhozuri, a grădinilor de pomi fructiferi.

S'ar putea susține de unii, că această recoltă inferioară și aproape inexistentă cantitativ și calitativ se datorește unui an vitreg, grație unui îngheț neașteptat survenit când pomii se găseau în floare. Această afirmațiune cade însă dela sine în fața certelor constatări că în puținele locuri unde îngrijirea pomilor s'a făcut după toate regulile de creștere și îngrijire a lor, desigur cu toate riscurile neplăcerilor ce ar fi avut de îndurat cultivatorii din partea autorităților sovietice, roadele au fost ca și altă dată.

Pentru a readuce grădinile Basarabiei la înflorirea pe care au avut-o în trecut, precum și pentru a depăși această înflorire, s'au luat o serie de măsuri la a căror executare aidoma au veghiat toate autoritățile locale. Se enumără câteva din aceste măsuri :

Strângerea zăpezii în jurul pomilor timpurii (caiși, persici, etc.) pentru a le întârzia vegetația și înflorirea în primăvară.

Scuturarea ușoară a ramurilor acoperite cu polei și zăpadă.

Adunarea și arderea ouălor din cuiburile de omizi și fructelor uscate rămase în pom.

Curățirea tulpinelor de mușchi și licheni.

Curățirea coroanelor pomilor.

Spre sfârșitul iernei, adunarea în diferite puncte din livezi de băligar păios căruia i s'a dat foc pentru a combate prin fum brumele târzii de primăvară.

Impiedicarea vitelor de a cutreera livezile.

Când timpul s'a încălzit, s'a făcut aratul și grăpatul livezilor.

In acelaș timp, există obligația pentru toate instituțiile agricole, ocoale, ferme, școli agricole, etc., de a-și creia pepiniere alături cu grădinile de pomi cât mai desvoltate.

In acelaș gând de desvoltare a pomiculturii la maximum, toate școlile primare au îndatorirea de a planta și îngriji grădinile lor de pomi.

Realizările mai importante în acest domeniu sunt următoarele :

In vederea înființării de livezi comunale, s'au defalcat 349 ha., până în prezent plantându-se 16,5 ha. livezi în comunele : Feraponteanca, Comrat, Chirsova și Bulboaca, județul Tighina.

S'au reparat, redându-se funcționării, 149 cuptoare de uscat fructele.

S'au tratat în iarna 1941/1942, 367.647 pomi fructiferi de diferite specii.

Grădinăritul

Plecând dela constatarea că îndeletnicirea grădinăritului niciodată n'a avut desvoltarea trebuincioasă în Basarabia, a fost necesar să se intervină energic pentru a încadra și această problemă în activitatea de refacere în curs de desfășurare. Acest lucru a fost cu atât mai necesar, cu cât bolșevicii în vremelnica lor stăpânire de aici, au adâncit această lipsă, eliminând cu totul această îndeletnicire.

In acest scop, s'a luat o serie de măsuri. Cele mai importante se enumără mai jos.

In mod obligatoriu toate instituțiile agricole și toate școlile primare au înființat răsadnițe pentru a produce răsadurile necesare atât pentru grădinile lor proprii cât și pentru îndestularea nevoilor din comunele respective.

Concomitent, vigilența continuă a autorităților administrative locale a stârpit din fașă orice delăsare și încercare de a nu se achita de această obligațiune elementară în domeniul gospodăriei rurale.

Fiecare gospodar și-a rezervat lângă casă o porțiune de teren pentru cultura legumelor.

Infăptuirile mai însemnate sunt următoarele :

S'a înființat un apreciabil număr de răsadnițe, pentru a pune la îndemâna instituțiilor de Stat și populației, răsadurile necesare.

S'au înființat 144 ha. grădini comunale.

S'au organizat două instituții producătoare de semințe de legume: Copanca pentru obținerea semințelor selecționate și pepiniera Seimeni pentru obținerea semințelor necesare marelui consum.

Pădurile

Se știe din istorie, că altădată Basarabia era vestită prin pădurile sale.

Hrisoavele ne vorbesc frecvent de codrii Basarabiei, Tigheciului, Orheiului, etc.

La 1812, când în mod samavolnic această provincie a fost răpită dela sânul patriei-mame, suprafaţa pădurilor se ridica la cifra de cca. 350.000 ha., ceeace reprezintă faţă cu întreaga suprafaţă a Provinciei, fără judeţul Hotin, un procent păduros de 7,87%.

In timpul unui secol şi 6 ani de cotropire rusească, modul de gospodărie silvică a acestei provincii a adus-o în situaţia, ca la 1918 să aibă numai 152.000 ha. pădure, adică 3.38%. Cu alte cuvinte, s'au pierdut 198.000 ha. pădure.

Aceasta s'a datorat lipsei de interes a administraţiei silvice ruse, care nu căuta deloc regenerarea pădurilor exploatate, fiind lăsate pradă păşunatului şi apoi defrişării totale.

La 1918, când Basarabia s'a realipit la patria mamă, serviciul silvic român înţelegând situaţia a trecut la o exploatare raţională şi nu s'a mulţumit numai să regenereze porţiunile exploatate dar a trecut şi la refacerea patrimoniului forestier, ajungându-se an de an (1918 — 1940), să se recâştige pentru pădure, prin plantaţiuni, suprafaţa de 32.000 ha. (26.000 ha. pe terenurile Statului şi 6.000 ha. pe terenurile particulare).

In 1940, suprafaţa pădurilor în Basarabia însuma suprafaţa de 184.000 ha., adică un procent forestier de 4.09%.

In anul de cotropire vremelnică sovietică (1940—1941), gosporia forestieră s'a manifestat prin exploatări pe suprafeţe masive, mergând până la exploatarea rezervelor ce erau sortite de silvicultura românească să asigure regenerarea.

Activitatea de viitor a silviculturii în Basarabia este de a se ridica procentul forestier până la procentul normal de 20%.

In primul deceniu, s'a propus împădurirea unor suprafeţe de 300.000 ha., care să asigure la finele deceniului un procent păduros de 11.5%.

Cele 300.000 ha. sunt repartizate astfel :

Pe terenuri degradate	40.000 ha.
Perdele de protecţie (parazăpezi) pe căile de comunicaţie	31.000 ha.
Pe terenuri destinate creierii de păduri de protecţie pentru apărarea naţională	84.000 ha.
Pe malurile apelor curgătoare pentru consolidarea şi fixarea malurilor	10.000 ha.
Pe terenuri comunale pentru crearea de păduri comunale, sortite a furniza materialul lemnos în gospodăria rurală basarabeană	85.000 ha.
Păduri în regiuni complect lipsite, la sud, pe terenuri intrate în posesia Statului	50.000 ha.
Total	300.000 ha.

Pentru primul an al activităţii silvice şi care se încadrează în programul decenal arătat, s'a realizat :

Impăduriri : păduri comunale, terenuri degradate, zone de interes militar, pe o suprafaţă de	2.106 ha.
Plantaţiuni pe şosele	1.186 km.

Faţă cu programul decenal de plantare a celor 300.000 ha., desigur că suprafaţa de 2.106 ha. reprezintă foarte puţin; normal ar fi să se împădurească a zecea parte, adică 30.000 ha.; dar avându-se în vedere că nu au existat pueţi mai mulţi şi că o mare parte din pepiniere au fost distruse sub regimul sovietic dându-li-se alte întrebuinţări, nu s'a putut lucra mai mult.

Pentru anul în curs, s'au înfăptuit lucrări de pepinieră pe suprafaţa totală de 954 ha., menite să producă în toamna 1942 un număr de 100.000.000 pueţi cu cari se pot planta 10.000 ha.

Activitatea se va desfăşura crescând, neputându-se intra direct în realizări mari datorită condiţiunilor de moment şi anume, lipsei de personal, braţe de lucru, etc.

In al treilea an de activitate, se va căuta a se ajunge la suprafaţa normală anuală de împădurit (30.000 ha.), urmând ca după aceea să înceapă recuperarea lucrărilor neefectuate în primii doi ani, ca la finele deceniului cele 300.000 ha. pădure să fie fapt îndeplinit.

Odată realizate aceste 300.000 ha., vechii codrii ai Basarabiei, sfârticaţi prin exploatări necugetate, îşi vor regăsi integritatea lor, prin replantarea porţiunilor distruse.

Coastele golaşe ale dealurilor, ce nu numai că nu produc în prezent dar păgubesc prin materialul provenit din eroziuni şi care este cărat spre vale peste sate şi locuri de cultură, vor deveni adevărate podoabe îmbrăcate în mantia verde a pădurii ce-şi va revărsa în jur bunurile ei.

Văile, ce vara nu au apă, îşi vor avea un regim normal, ştiut fiind, că unde sunt păduri prin izvoarele ce-şi iau naştere acolo, regimul apelor este ameliorat.

Apele nu vor mai avea aspectul trist, monoton de acum.

Vânturile nu vor mai bântui cu furia lor cunoscută deajuns în Basarabia, în calea lor fiind ridicate baricadele pădurii ; zăpezile şi ploile se vor repartiza uniform pe suprafaţa solului spre binele agriculturii.

Dar în afară de acest mare convoi de beneficii de ordin climatic pe cari pădurea le va aduce, foloasele materiale imediate se vor face simţite de oricine.

Gospodăriile vor întrebuinţa lemne în construcţie, lucru şi foc, schimbându-se uimitor în bine ca aspect.

Iarna populaţia va găsi de lucru în pădure, nu va trândăvi, iar starea economică a ţăranului va fi mult îmbunătăţită.

Şi aceste fenomene se vor face simţite pe toată suprafaţa Basarabiei, întrucât se vor creia masive, atât acolo unde au existat dar au fost distruse (Valea Culei, Valea Răutului, Botnei, etc.) cât şi în fiecare comună, unde se vor creia păduri cu suprafeţe variind între 60—500 ha., cari să asigure printr'o exploatare normală consumul localităţilor respective.

Pescuitul

Alături de agricultură şi fructe, peştele din bălţile şi apele Basarabiei reprezintă o bogăţie de prim ordin. In trecut, această bogăţie n'a fost valorificată la adevărata ei valoare. Va fi nevoie ca pescuitul în Basarabia să ia o desvoltare înaintată din toate punctele de vedere ; pescari pregătiţi şi bine utilaţi, desigur români; industrie proprie românească cu materiile prime luate din pământul românesc, care să ne dea uneltele de pescuit, dela plasă până la năvod, în acest mod încetând de a mai fi tributari străinătăţii ; industrializarea peştelui.

Punerea în valoare a apelor Basarabiei bogate în peşte va aduce după sine incalculabile venituri pentru Stat.

Intr'un cuvânt şi această problemă formează o preocupare de căpetenie a conducerii Provinciei, care nu se va da îndărăt dela nici un sacrificiu pentru a-i creia o stare înfloritoare cât mai repede.

In cadrul acestei probleme, se pune şi problema valorificării deltei. Ce nu se poate face în această deltă a noastră ? Fabrică de celuloză, cherhanale sistematice, industrie de conservarea peştelui, etc. Aceste realizări vor veni cu siguranţă.

Dacă bunelor intenţiuni şi sforţări ale conducerii se vor alătura

colaborări cinstite şi iniţiative folositoare, înfăptuirile pe acest tărâm vor fi cu atât mai rapide şi mai complecte.

Şcoala

Şcoala a fost pusă pe alte baze, accentuându-se asupra şcolilor practice al căror număr a fost sporit în detrimentul celor teoretice.

S'a coborît cu aceste şcoli practice până la comune, iar în jurul fermelor statului au luat fiinţă şcoli, în care tineretul dela ţară să poată să înveţe : cum se cultivă mai bine pământul ; cum să-şi îngrijească vitele ; cum să-şi crească păsările ; cum să sădească, să altoiască şi să îngrijească pomii ; cum să valorifice produsele gospodăriei ; să dobândească cunoştinţe de mici meseriaşi, dulgherie, potcovit, etc., atât de necesare gospodăriei rurale.

Din acest punct de vedere, lozinca Provinciei este : înapoi la plug şi la meserie.

In timpul ocupaţiei sovietice, şcolile Basarabiei au fost deformate în mod total în funcţionarea lor. Aceste şcoli nu mai constituiau locaşuri de instrucţie şi educaţie şcolară primară sau secundară, ci focare unde se învăţa : cum copiii să-şi părască şi să-şi necinstească părinţii ; cum să hulească pe Dumnezeu ; cum să-şi aţâţe simţurile împotriva oricăror reguli de educaţie elementară şi câte altele. Pentru ilustrarea acestei situaţiuni, se citează cazul unei şcoli din Chişinău, când directorul şcolii convocând pe părinţii şi tutorii elevilor la o consfătuire, printre alte recomandaţiuni, le-a făcut şi pe aceea de a lăsa copiii, băeţi şi fete, de a duce viaţă în comun, neîmpotrivindu-se la pornirile animalice eventuale ce ar naşte în ei, aceasta fiind în ordinea firească a lucrurilor !

Dar pustiirile în domeniul învăţământului nu au fost numai de ordin sufletesc, ci şi de ordin material : localuri şi personal.

Localurile au fost găsite după alungarea bolşevicilor, în paragină, iar personalul didactic, care mai rămăsese de pe urma urgiei deportărilor şi uciderilor, înspăimântat.

De aceia, a fost nevoie de o refacere a şcoalei şi din acest punct de vedere. Acţiunea a fost încoronată cu succes, astăzi în Basarabia găsindu-se în stare de funcţionare :

2.306 şcoli primare cu 6.719 învăţători ;
64 şcoli secundare cu 861 profesori.

Refacerea sufletească este în curs şi a început a-şi da roadele

aşteptate. Copiii cuminţi ai basarabenilor au rămas în totalitatea lor refractari la toate încercările de falşificare a instinctelor, instrucţiei şi educaţiei din partea sovieticilor. Ca atare, opera de redresare sufletească a tineretului uşurată de însăşi cuminţenia copiilor, în curând va fi definitiv biruitoare.

Biserica

Furia bolşevicilor împotriva altarelor şi a slujitorilor ei a fost neînchipuită.

Altarele au fost pângărite sub toate formele, dela transformarea lor în ateliere meşteşugăreşti şi pe alocuri, în locuri de depunere a dejecţiunilor omeneşti, până la destinarea lor pentru cluburi, săli de spectacole şi localuri de petrecere.

Niciuna din capelele de rugăciuni dela şcoli n'a rămas netransformată.

Slujitorii lor au fost scoşi din altare şi când au scăpat de deportări sau asasinate, au fost puşi la munci grele, nepotrivite cu vârsta, puterile şi menirea lor.

Pe deasupra, multe din biserici au fost arse, cum este Catedrala din Chişinău.

Este locul să se stăruie aci asupra faptului, că alături de bolşevici, în această sălbatică prigoană împotriva bisericii, primul rol l-au jucat jidovii.

S'a putut stabili fără putinţă de desminţire că Episcopia din Chişinău a fost incendiată de jidovi.

Este interesant şi util de menţionat modul perfid cum bolşevicii acţionau pentru dărâmarea credinţei în sufletele copiilor.

Se citează câteva cazuri :

Intr'un sat din judeţul Lăpuşna din jurul Străşenilor, de sărbătorile Sf. Paşti din anul 1941, copiii alături cu părinţii lor, au mers la denii şi sfintele slujbe, aşa cum au pomenit din moşi strămoşi.

La ieşirea din biserică, aşteptaţi de agenţii sovietici, copiii au fost duşi cu sila la „club" unde : s'au reprezentat filme cu caracter antireligios, după care au fost puşi să cânte şi să danseze, după melodiile unui patefon, până la extenuare.

Intr'o altă împrejurare, copiii dela o şcoală primară, când au venit dimineaţa la cursuri, au găsit tot drumul dela portiţă până la clasă, semănat cu cruci desenate pe pământ. Se înţelege că micuţii au ocolit aceste cruci, ferindu-se de a călca pe ele.

In sfârşit, cu ocazia cutremurului din toamna 1940, învăţătorii sovietici găsind prilej de propagandă politică şi anti-religioasă şi din acest cataclism, la o şcoală tot dintr'un sat din judeţul Lăpuşna, au înfăţişat acest fenomen ca fiind provocat de însuşi Stalin, în supărarea lui împotriva pământului !

Incercare neizbutită fireşte, întrucât un micuţ şcolar moldovean isteţ şi cu ochii vii, a adus pe învăţătorii sovietici la realitate, cu o simplă şi candidă întrebare, cum numai copiii pot să o facă : „Dar cum poate un om să cutremure pământul ?"

S'ar mai putea cita şi alte multe cazuri, de asemenea năzbâtii sovietice.

Sunt deajuns cele înfăţişate, de cea mai riguroasă autenticitate, pentru a ilustra un regim şi pe slujitorii lui, în majoritatea lor jidovi.

Pentru a se vedea însă de câtă convingere erau animaţi sovieticii pentru noua religie ce o propovăduiau, se enumără următoarele două cazuri din comuna Hănceşti, judeţul Lăpuşna.

Tot cu ocazia cutremurului, îngroziţi şi ei, ca orice fiinţă vieţuitoare de pe pământ în asemenea împrejurări, şi-au adus aminte de Dumnezeu, aşa cum face orice creştin.

Unele din soţiile ofiţerilor şi funcţionarilor sovietici au cerut preotului satului să le boteze copiii noui născuţi, ceeace acesta a şi făcut, şi au purtat, mame şi copii, cruciuliţe la gât.

Nu ştie omul ce să mai creadă. Comedie, înşelătorie de rând sau pur şi simplu bătaie de joc ?

De aceea, după alungarea iudeo-comuniştilor, a fost necesar a porni pe drumul refacerii şi în această direcţie, reaşezând credinţa la locul de cinste ce i se cuvine, reconstruind altarele şi punând pe slujitorii lor în rosturile lor fireşti.

Rezultatele n'au întârziat să vină.

Credincioşii s'au adunat în jurul altarelor, mai setoşi ca niciodată de a asculta cuvântul Domnului, iar preoţii s'au alăturat din prima zi cu tot sufletul la opera de refacere pornită în această provincie, ajutând cu vorba şi cu fapta la reconstrucţia bisericilor şi la readucerea tuturor celor rătăciţi la turma lui Christos.

Lupta preoţimei basarabene nu este sfârşită. Va fi nevoie de noui şi perseverente sforţări, pentru a alunga odată pentru totdeauna sectarismul religios şi stilismul din Basarabia.

Lupta va fi cu atât mai grea, cu cât vremelnica stăpânire sovietică de un an şi-a lăsat urmele ei şi aci.

Intr'adevăr, călăuziţi de ideia de a destrăma cu orice preţ minunata coeziune sufletească şi naţională a Moldovenilor, bolşevicii au acţionat şi în sensul distrugerii credinţei strămoşeşti, prin desvoltarea pe toate căile a sectelor religioase şi stilismului. Calea cea mai folosită de ei în acest scop a fost aşezarea în funcţiuni de mare însemnătate, pe linia partidului comunist, a conducătorilor de secte.

Dar şi pe acest tărâm, rezultatele luptei duse de păstorii sufleteşti ai populaţiunii basarabene a fost încununată de succes : în răstimp de un an, au fost readuşi la dreapta credinţă câteva mii de rătăciţi.

Inceputul este cu totul făgăduitor.

Lupta va fi dusă mai departe de feţele bisericeşti mână în mână cu autorităţile administraive şi nu va lua sfârşit, decât atunci când sectele religioase şi stilismul vor dispare cu totul din Basarabia.

La desrobire, am găsit : 898 biserici în stare acceptabilă, 27 transformate în cluburi politice şi 13 distruse prin foc sau dinamită, precum şi 526 de preoţi, cari rămăseseră sub ocupaţie, iar 48 de preoţi lipsă, ucişi şi deportaţi.

Până astăzi, s'au putut pune în funcţiune 912 biserici deservite de 1.111 de preoţi.

Sănătatea

In timpul celor 22 de ani de stăpânire românească, sănătatea populaţiei basarabene a constituit o problemă de mari sforţări şi de importante realizări.

Ca rezultat al unei munci de atâţia ani pe acest tărâm, am lăsat la cedare numeroase spitale, dispensare, băi şi cuptoare de deparazitare.

La desrobire, n'am mai găsit nimic. Totul a fost jefuit, distrus, sau desorganizat. Patru spitale au fost complect arse şi anume : spitalele dela Vadu-Raşcu judeţul Soroca ; Teleneşti şi Sărăţeni judeţul Orhei şi Comrat judeţul Tighina. Sanatoriul Bugaz, care constituia o podoabă a litoralului Mărei Negre a fost găsit prădat, devastat, cu instalaţiunile şi uzinele distruse. Alte spitale, cum ar fi cel dela Tighina, Căuşani, Bulboaca, Călăraşi, au scăpat de a nu cădea prada flăcărilor datorită intervenţiilor hotărîte din partea locuitorilor şi a personalului de serviciu.

Au putut fi puse în funcţiune : 81 spitale, 253 dispensare, 173 băi şi 382 cuptoare de deparazitare.

In ceeace priveşte bolile epidemice, în special tifosul exantematic, de care Basarabia totdeauna a suferit, situaţia în timpul ocupaţiei sovietice a fost catastrofală : 5.790 de cazuri de tifos exantematic.

După desrobire la finele unui an de stăpânire românească, există numai 108 cazuri de tifos exantematic.

Disproporţia este vorbitoare.

Se insistă asupra acestei disproporţii, pentru a înfăţişa ce nepotrivire isbitoare se află între ceeace s'a afirmat totdeauna de sovietici în privinţa sănătăţii populaţiunilor aflate sub oblăduirea lor şi realitate.

Intr'adevăr, bolşevicii n'au scăpat nici un prilej şi au folosit toate căile de propagandă pentru a convinge lumea întreagă că nicăieri pe pământ nu se dă mai multă îngrijire sanitară şi nu se face mai multă higienă socială ca în „raiul sovietic". Au mers până acolo că au prezentat prin presă şi cinematograf în toată lumea sanatoriul de tuberculoşi dela Bugaz de pe coasta Mării Negre ca o înfăptuire a regimului sovietic, când era cunoscut că acest frumos şi modern sanatoriu era o realizare românească în cei 22 de ani de muncă şi creaţie în această provincie.

Pentru convingerea tuturor, se dă mai jos traducerea unui document : un ordin al Comisariatului poporului pentru sănătate, Departamentul Sănătăţii judeţului Lăpuşna, către unitatea sanitară din Orhei, din care apare neted modul vitreg şi în desacord cu toate lăudăroşeniile cunoscute, cum înţelegeau bolşevici să acorde asistenţa sanitară.

Comisariatul poporului pentru sănătate
Departamentul Sănătăţii judeţului Chişinău

Nr. 1.170, Noembrie 1940.

Conducătorului raional al Sănătăţii

Oraşul Orhei

In referire la Nr. 229 din 23/11 ; indicaţi conducătorului circumscripţiei medicale Isacova, să înceteze livrarea fără plată a medi-

camentelor locuitorilor, rezumându-vă în a prescrie rețete și a-i îndrepta către farmacii.

Dreptul (rolul) de a elibera medicamente aparține farmaciilor de stat.

Conducătorul județean al
Departamentului Sănătății
(ss) Dr. Adamciuc

Din activitatea desfășurată până acum de autoritățile românești după desrobire, s'au făcut înfăptuiri însemnate atât ca mijloace, material și personal, cât și ca izbânzi în luptă cu bolile epidemice și sociale.

Mai este mult de lucru în acest domeniu, dar lupta nu va lua sfârșit decât când izbânda va fi deplină.

Finanțele

La cedarea Basarabiei, debitul lăsat atingea o cifră importantă.

După desrobire, acest debit a fost anulat.

S'au acordat deasemenea degrevări totale, până la 1 Aprilie pentru : impozitul agricol, clădiri, profesie.

In comercial s'au impus numai pe trimestrul Ianuarie și acesta redus la 1/2 ; dela 1 Aprilie s'a intrat complet în normal.

Totuși s'au efectuat încasări fără debit, realizându-se un total de 569.086.282 lei.

Este locul să se însemne aci atitudinea înțelegătoare și cu totul binevoitoare a țăranului basarabean față de necesitatea de a se achita de îndatoririle materiale față de Stat. Așa a fost întotdeuna, așa este și astăzi.

Se exemplifică :

Când s'a lansat Imprumutul Reîntregirii, din proprie inițiativă și necerându-li-se de nimeni, locuitorii Basarabiei s'au înscris cu sume importante. Prin această atitudine, ei cari aveau mai mult decât oricine pe lume nevoie să fie ajutorați pentru refacerea căminelor lor proprii, clădind peste mormanele de scrum și cenușe lăsate în urma lor de către bolșevici, au înțeles să sară în ajutorul Patriei, luând parte din inimă atât la bucuriile cât și la nevoile Ei.

Când s'a lansat apelul pentru „Ajutorul de iarnă", acelaș basarabean, neîndemnat de nimeni, a contribuit de bună voie la împlinirea acestui gest de creștin și om, realizându-se însemnate cantități de cereale, alimente și îmbrăcăminte, precum și apreciabile sume de bani.

Sunt gesturi ce contribuiesc la fixarea portretului sufletesc al țăranului basarabean, arătându-l așa cum este el și așa cum a fost întotdeanua : bun, blând, îndelung răbdător, cu nemărginită dragoste de familia și copiii lui, de ogor și de țară.

Munca și Asigurările Sociale

Situația găsită în câmpul muncii în Basarabia a fost deadreptul catastrofală.

Este necesar să se stăruiască asupra acestui lucru, întrucât U. R. S. S. s'a născut dintr'o revoluție a muncitorilor. Pe deasupra, acest organism politic se intitulează cu emfază „Republică a muncitorilor și a țăranilor". Ar fi fost de așteptat, ca cel puțin muncitorii să fi fost puși în situația de a putea munci și a-și duce greul zilelor în mod omenesc. Cel puțin atât era de așteptat din partea bolșevicilor. Spre marea nemulțumire a muncitorilor însă și spre confirmarea a tot ceeace se șia pe toate căile în acest domeniu din raiul bolșevic, lucrurile s'au petrecut cu totul altfel. Adică, muncitorii au fost proletarizați până la ultima expresie a acestei noțiuni, murind literalmente de foame și umblând goi ca cerșetorii.

Se exemplifică :

Un muncitor de fabrică de pildă, primia pentru o zi de muncă în general 5 ruble. La o putere de cumpărare a rublei scăzută, din această sumă muncitorul era obligat să cheltuiască aproape 2,5 ruble pentru o pâine. Ce-i mai rămânea, trebuia să-i ajungă pentru : plata chiriei care se ridica la 12—15 ruble pe lună, procurarea alimentelor, procurarea îmbrăcăminții, rețineri de diferite feluri pentru un șir întreg de organizațiuni politice sovietice, care se ridica la aproximativ 14 ruble pe lună.

Dacă la aceasta se mai adăuga și faptul că muncitorul chiar dacă ar fi avut cu ce să cumpere, n'avea de unde, precum și faptul că un muncitor necăsătorit, care era obligat să ia masa la o ospătărie de stat, trebuia să plătească aproape 7 ruble pe o masă, desigur nesubstanțială, apare neted situația nenorocită în care au fost găsiți muncitorii în Basarabia.

De aceea, pentru înfiriparea din nou a muncii în Basarabia, a

fost nevoie în adevăr de o muncă stăruitoare zi de zi, din partea organelor însărcinate cu această operă.

La desrobire, centrele comerciale şi industriale ale Provinciei care în trecut dispuneau de o pânză de industrii, prăvălii, etc., precum şi de o numeroasă populaţie muncitorească, n'au putut prezenta în urma prăpădului bolşevic aproape nimic în acest domeniu : comerţul şi industria la pământ, iar muncitorii risipiţi.

Elementul patronal şi salariat era aproape inexistent, parte fiind executat, deportat sau îndepărtat din câmpul muncii, iar parte fiind retras pe la sate şi prin păduri din pricina teroarei şi distrugerilor executate de bolşevici înaintea intrării armatelor de desrobire.

Activitatea ce s'a desfăşurat în acest domeniu după desrobire de către organele de resort se caracterizează prin contactul personal luat cu lumea de meseriaşi şi de muncitori. La cea mai mare parte din ei constatându-se o stare de deprimare evidentă, s'a lucrat la redresarea lor morală şi la câştigarea acestora pentru spiritul ce-l aducea noul regim politic românesc, de care ei, datorită răstimpului de ocupaţie sovietică, rămăseseră străini.

După un an de activitate, au putut fi aduşi înapoi la muncă 13.575 muncitori de diferite categorii, calificaţi şi necalificaţi .

Mână în mână cu aducerea la muncă a acestor elemente, s'a realizat şi opera de „Asigurări Sociale".

Fiindcă în acest domeniu s'au luat lucurile dela început, s'a aplicat în mod integral principiul muncii româneşti.

Ţinându-se seama de faptul că renaşterea şi românizarea meşteşugului, în adevăratul ei sens şi scop ultim, se poate obţine prin îndemnarea şi trimiterea tinerilor spre meserii, cu ocazia cercetării diferitelor întreprinderi, s'a hotărît angajarea de români făcând din aceasta o condiţie esenţială pentru menţinerea în funcţiune a acelor întrepindreri. In legătură cu pregătirea acestor muncitori şi în măsura necesităţilor, s'au înfiinţat cămine de ucenici în centrele populate şi acolo unde industria şi-a început desvoltarea.

Comerţul

Ca şi celelalte ramuri de activitate basarabene, viaţa comercială a fost făcută ţăndări de către bolşevici. Din prima zi a ocupaţiunii sovietice, tot ce a fost comerţ a trecut pe seama statului rus, în modul acesta anulându-se tradiţii şi deprinderi a o bună parte din locuitori,

precum şi viaţa comercială însăşi, care în ultimii 22 ani de stăpânire românească ajunsese la o impresionantă înflorire.

Prin urmare şi pe acest tărâm, a fost nevoie să se ia totul dela început.

In primele zile, lucrul a fost neînchiuit de anevoios, lipsind negustorii, marfa şi un oarecare timp şi mijloacele de comunicaţie. Negustorii creştini, cea mai mare parte, se aflau în refugiu, deportaţi sau ucişi, marfa era făcută scrum de către hoardele bolşevice, iar toate mijloacele de comunicaţie erau un imens şantier pentru a fi refăcute.

Incet-încet însă, activitatea comercială a început să se mai înjghebeze, ajungând după un an de sforţări continui să înregistreze 3.389 de firme comerciale. Această cifră este departe, se înţelege, de numărul firmelor comerciale lăsate în 1940, dar trebuie să se ţină seamă, că în trecut comerţul Basarabiei se găsia într'un procent de aproximativ 85% în mâinile străinilor, în marea lor majoritate evrei, care acum lipsesc în mod total dintre comercianţii basarabeni.

Acum, firmele comerciale române se găsesc într'un procent de 98,7% faţă de cele străine.

In acelaş timp, trebuie să se constate că începutul este făgăduitor iar progresul lent, dar sigur.

La reînviorarea vieţii comerciale a Basarabiei, a contribuit în primul rând administraţia locală, care în lipsa altor elemente de specialitate a fost nevoită să organizeze comerţul pentru satisfacerea nevoilor de viaţă a locuitorilor, viaţa neputând fi ţinută în loc. Ulterior, intervenind iniţiativele particulare, acestea au luat comerţul în mâinile lor, cu îndemn şi încurajări din partea tuturor, dela conducerea Provinciei, până la cea mai îndepărtată comună.

Trebuie remarcată contribuţia reală adusă de I. N. C. O. O. P. care la început a trebuit să se substituie iniţiativei particulare.

Alături de activitatea desfăşurată de I. N. C. O. O. P., în acest domeniu, se cuvine a înregistra şi activitatea iniţiativei particulare din partea negustorilor români.

Acţiunea de pătrundere şi aşezare în toate centrele Basarabiei de întreprinderi comerciale şi de sucursale ale marilor întreprinderi de dincolo de Prut, pentru a pune la îndemână basarabenilor produsele lor la preţuri convenabile, se află în curs de desfăşurare.

Cum se vede, începuturile au fost grele, dar problema comerţului în Basarabia şi-a găsit deslegarea.

Acest comerţ ajutat şi îndrumat de toţi oamenii de bine de pe

tot întinsul țării românești, se va desvolta fără doar și poate, în mod activ într'un spirit de colaborare frățească și cu eliminarea necondiționată a ideii de interes personal exagerat și de câștig prin speculări.

Dacă la aceasta se mai adaogă, că datorită împrejurărilor locale comerțul a intrat aproape în totalitatea lui în mâinile românilor, apare neted, ce frumoasă victorie se anunță în această provincie pentru această ramură de activitate.

Industria

Ca și comerțul, industria a fost găsită pusă la pământ. In loc de mori și fabrici de diferite feluri, am găsit mormane de moloz, scrum și cenușe. Pe alocuri, instalațiile în întregimea lor furate de bolșevici și transportate; în alte părți, piesele importante distruse cu dinamita, ciocanul sau petrolul; iar pe alocuri, mașini rămase pe drumuri în noroi, din neputința de a fi transportate.

A fost necesară deci o muncă supra omenească de a se aduna de peste tot ce s'a mai putut găsi și a reface morile și fabricile năruite, dându-le viață. In deosebi, se punea acut problema morilor țărănești, deoarece locuitorii Basarabiei după retragerea bolșevicilor rămăseseră fără un pumn de făină în căpistere. Era înduioșător în primele zile tabloul înfățișat de locuitorii basarabeni, cari deși muncitori ai pământului, nu aveau cu ce se hrăni din lipsa morilor distruse de cei cari într'un an de zile în cluburile politice și la toate întrunirile le făcuseră apologia raiului bolșevic.

Și această problemă, în special a morilor țărănești, a fost rezolvată în mod rapid prin intervenția promptă a autorităților, ajungându-se ca după un an de activitate în Basarabia, să funciționeze 627 de mori. Astăzi majoritatea morilor țărănești de prin sate sunt puse în funcțiune și populația nu este nevoită a se hrăni cu grâu fiert.

Morile sunt uniform repartizate în toată Provincia, încât pentru a face măcinișul țăranii nu trebuie să meargă la distanțe mari.

Tot atât de rapid a fost rezolvată și problema îndestulării populației cu untdelemn. S'au pus în funcțiune aproape toate uleinițele țărănești. Populația sătească este astăzi în toate regiunile aprovizionată cu untdelemnul necesar pentru nevoile lor. In total asătzi funcționează 201 fabrici de ulei răspândite prin toate colțurile provinciei.

S'au pus în funcțiune și 37 diverse fabrici; deasemenea aproape toate uzinele electrice câte au funționat înainte de războiu. Toate orașele, capitalele de județe, au astăzi lumină electrică.

La venirea autorităților române, toate aceste uzine au fost găsite distruse.

Au fost puse în funcțiune peste tot unde au existat, uzinele de apă, distruse și ele de bolșevici.

Atât pentru uzinele electrice cât și pentru uzinele de apă, motoarele necesare au fost reparate, dintre acele rămase dinainte mai puțin avariate, ori s'au adus din Vechiul Regat.

Astăzi funcționează 21 uzine electrice și 5 uzine de apă.

Valoarea fabricilor de diferite feluri puse în funcțiune până astăzi se ridică la suma de lei 1.564.950.000.

Se menționează că valoarea celor avariate se ridică la suma de lei 1.392.610.000, iar a celor distruse la 2.947.000.000 lei.

Capacitatea de producție a morilor puse în funcțiune se ridică la 5.600 tone.

Forța motrică ce acționează asupra industriei pusă în prezent în funcțiune este de 25.772 H. P.

Se menționează, că și în industrie ca și în comerț, capitalul și munca este în totalitatea lui românesc.

Va fi nevoie ca industria basarabeană să fie desvoltată peste limitele industriei din 1940, stăruindu-se asupra industrializării agriculturii, peștelui și fructelor, cele trei mari izvoare de bogăție ale Basarabiei.

Nu se va cruța nici o osteneală și nici o cheltuială de inițiativă, pricepere și mijloace pentru ca scopul propus să fie atins.

Românizarea

Pentru Basarabia, problema se pune pentru întâia oară. Inainte de cedare, nu a fost vorba de o asemenea reformă fundamentală.

Cum s'a arătat, în special la industrie, comerț și muncă și unde totul era de făcut dela început, această provincie a oferit condițiuni prielnice pentru a ataca și rezolva această problemă din toate laturile și pe toate fețele. Această operă a fost foarte mult ușurată de faptul că marea majoritate a evreimii care altă dată stăpânea de fapt economicește această provincie, după desrobire nu a mai fost găsită, fiind plecată cu tovarășii lor de jaf, omoruri și îngenunchere a lumii.

Opera ce se găsește în curs de desfășurare în Basarabia este de

proporţii vaste, dar în mod cert ea va fi dusă la bun sfârşit, cu oricâte piedici s'ar pune în cale şi cu oricâte sacrificii s'ar cere.

Va fi un titlu de mândrie pentru această provincie, ca în curând să prezinte alături de celelate surori ale sale din Ţara Românească o înfăţişare demografică, economică, de limbă, obiceiuri şi datini, aşa cum era în vremea Marelui Voevod dela Putna.

Mijloacele de comunicaţie

La data retragerii din 28 Iunie 1940, reţeaua drumurilor împietruite din Basarabia se găsia în perfectă stare de întreţinere, iar toate drumurile de mare circulaţie, împietruite şi neîmpietruite, erau înzestrate cu podurile necesare, construite după toate regulile technice.

La desrobirea Basarabiei, am găsit drumurile împietruite în mare parte degradate, din cauza neglijării lucrărilor de întreţinere, iar majoritatea podurilor, în deosebi cele principale, cu deschideri mari, distruse, din care cauză circulaţia pe aceste drumuri a fost întreruptă.

Toate lucrările de indiguire şi rectificări de cursuri de ape au fost distruse şi terenurile asanate au fost din nou inundate.

Intr'un interval scurt de un an de zile, dela desrobirea Basarabiei, până în prezent, în cadrul acţiunei de refacere a Provinciei, în domeniul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor s'au făcut următoarele lucrări:

S'au executat lucrările de întreţinere a 1.363 km. de drumuri împietruite, datorită cărei măsuri cu toată circulaţia extraordinară, toate drumurile sunt menţinute în stare de viabilitate.

S'au împietruit din nou 170 km. de şosea.

S'au construit din nou 576 poduri şi podeţe şi s'au reparat 518.

S'au complectat şi s'au făcut din nou 365 km. de terasamente.

S'au aprovizionat 460.894 m. c. de piatră.

S'au aprovizionat 108.466 m. c. de nisip.

S'au aprovizionat 5.130 m. c. de lemnărie.

Din această succintă prezentare a înfăptuirilor pe tărâmul mijloacelor de comunicaţie, rezultă câtă energie şi muncă s'au desfăşurat, pentru ca într'un timp atât de scurt să se atingă, aceste bune rezultate.

Această operă va fi dusă mai departe în acelaş ritm şi cu aceeaşi vigoare, pentru ca Basarabia să ajungă cel puţin la nivelul surorilor sale de dincolo de Prut, din punctul de vedere al liniilor de comunicaţie.

In acest scop, cu căderea iernei, Basarabia a devenit un vast şantier, toate carierele furnicând de harnici lucrători, pentru a scoate piatra necesară realizării drumurilor pevăzute în planul de constucţie începând din primăvară.

La extracţia pietrei din cariere, s'a folosit aproape în mod total munca de folos obştesc, mai ales premilitari ; deasemenea, la căratul ei pe traseele în proiect.

Legăturile telefonice

După retragerea bolşevicilor, reţeaua telefonică a Basarabiei a fost lăsată într'o stare de plâns.

Cifrele ce se dau mai jos în această privinţă sunt vorbitoare.

S'au găsit numai 4.878 km. fire telefonice şi 2.109 km. circuite.

Nevoia legăturilor telefonice s'a făcut simţită în mod acut încă din prima zi. Intr'adevăr, cum altfel s'ar fi putut păşi la opera de refacere, fără legătură între diferitele organe de conducere şi conlucrare, mai ales când şi celelalte mijloace de comunicaţie, căi ferate, şosele, telegraf, etc. erau făcute de iudeo-comunişti una cu pământul ?

Sub apăsarea acestei nevoi, organele însărcinate cu refacerea reţelei telefonice alături cu armata, s'au aşternut voiniceşte la lucru, după o muncă istovitoare de zi şi noapte ajungând în răstimp de un an să atingă ceeace se lăsase la cedare în Iunie 1940 şi pe alocuri să întreacă, realizând :

32.755 km. fire telefonice,

12.499 km. circuite şi

142 centrale.

Poşta şi telegraful

Ca şi reţeaua telefonică, poşta şi telegraful Basarabiei la desrobire au fost găsite ca şi inexistente.

Astfel, toate oficiile poştale-telegrafice lăsate la cedarea Basarabiei cu toate instalaţiile necesare, au fost găsite golite de orice instalaţie.

Deasemenea, nu s'a mai găsit nici un aparat telegrafic rapid din cele lăsate.

La fel, reţeaua telegrafică, lăsată intactă, a fost găsită în cea mai mare parte distrusă.

Astăzi, datorită muncii de zi şi de noapte, poşta şi telegraful Basarabiei au fost readuse la starea din 1940, pe alocuri întrecând realizările de atunci; de exemplu: numărul aparatelor telegrafice rapide a fost dublat.

A fost nevoie să se procedeze rapid şi cu tot sufletul pentru punerea în stare de funcţionare a telegrafului şi poştei, din nevoia de care s'a mai vorbit a legăturii atât de necesară în Basarabia.

Organele însărcinate cu această realizare, ca şi la telefoane, şi-au făcut în mod complect datoria, cu multă tragere de inimă, abnegaţie şi curaj, iar uneori trebuind să se lucreze sub focul inamic, au mers până la sacrificiul vieţii.

Căile ferate

Călcând pe urmele bolşevicilor în Basarabia, cine a trecut Prutul a fost îngrozit de toată opera de distrugere pe care bolşevicii reuşiseră să o facă.

Distrugere în toate domeniile, oricât de neînsemnate ar fi fost ele. Dar în tot acest noian de distrugeri, dacă a fost ceva care să cutremure mai adânc pe privitor oricât de insensibil ar fi fost acesta, tabloul distrugerilor făcute de bolşevici la căile ferate a fost în mod cert sguduitor. Ori câtă imaginaţie ar pune cineva să reconstituie aceste distrugeri, n'ar reuşi, fiindcă ele au fost deadreptul uluitoare; toate gările scrum şi cenuşe, castelele de apă aruncate în aer; depourile şi magaziile arse; terasamentele liniilor arate în multe locuri pe zeci şi sute de kilometri; toate podurile distruse.

In asemenea condiţiuni, plus aceea de a îngusta liniile, deoarece ruşii reuşiseră să lărgească toate liniile dându-le ecartamentul obişnuit al căilor ferate sovietice, au trebuit să înceapă vasta operă de refacere organele căilor ferate ale noastre.

Alături de ele, s'au găsit: unităţi militare speciale din armata noastră şi a aliaţilor noştri germani, precum şi toate autorităţile din provincie cari au dat oameni, mijloace de transport, etc., în scopul refacerii cât mai rapide a căilor ferate, nevoi imperioase operative mai ales cerând aceasta.

Rezultatele obţinute au fost complecte într'un timp foarte scurt, ecartamentul fiind adus la cel normal, podurile fiind refăcute, toate instalaţiile din gări fiind puse în funcţiune, etc.

Mai este de lucru în această direcţie, în special aceea a clădirilor

de diferite categorii distruse; dar în curând toate lipsurile vor fi împlinite şi toate nevoile satisfăcute.

In prezent, toate căile ferate ale Basarabiei sunt în plină funcţiune, satisfăcând toate nevoile de transport.

Zootechnia

In totdeauna Basarabia s'a mândrit cu vitele pe care le avea: în deosebi oi, cai şi vite cornute. La cedare, Basarabia a rămas cu stocuri importante din aceste categorii de animale.

Bolşevicii au trebuit să pustiiască şi acest avut preţios al provinciei şi au făcut-o cu prisosinţă. Intr'adevăr la desrobire, am găsit lipsă din stocurile lăsate:

478.098 oi, aproape toate de rasă.

132.121 de cai, dintre cari armăsari reproducători proprietatea statului, în număr de 71.

52.661 bovine.

Singura enunţare a cifrelor date vorbeşte dela sine.

Nu ne putem stăpâni de a nu stărui cu toată indignarea asupra acestui jaf ne mai pomenit în această avuţie a paşnicei provincii basarabene.

Ar putea să susţină unii că acest rapt s'a datorat legilor inexorabile ale războiului, pentru satisfacerea cu carne, cu mijloace de transport şi cu cai de călărie a armatelor de operaţiuni sovietice. Dar acest argument nu poate sta în picioare atâta vreme cât ştim că bolşevicii au răpit şi oameni, ducându-i pe drumuri de unde nu s'au mai întors. In această privinţă, documentul ce am prezentat în privinţa modului cum se făceau deportările este elocvent.

Prin urmare, intenţiunea bolşevicilor de a secătui pur şi simplu întreg pământul Basarabiei de toate vitele de muncă şi producţie depe lângă casa omului, călcând peste orice regulă elementară de omenie, este o realitate care nu poate fi desminţită.

Norocul a fost că ritmul operaţiunilor de desrobire impus de vitezele armate române şi germane n'au dat răgazul de a se secătui complect pământul Basarabiei de cai, oi şi boi. Altfel, am fi găsit un imens pustiu.

Că intenţiunea lor a fost aceasta, o mai dovedeşte şi faptul că multe din turmele şi cirezile luate au fost prinse pe drum de armatele operative pe Bug şi dincolo de acest râu, tocmai pe Nipru. Ele au fost

întoarse din drum, aduse în Basarabia şi redate foştilor stăpâni. In modul acesta s'a putut recupera o parte, mică desigur, din animalele furate în scopul arătat.

Problema ce se pune pentru refacerea întregului stoc de animale pe care l-a avut Basarabia este anevoioasă, dar ea îşi va găsi deslegarea printr'o vigilenţă şi stăruinţă continuă din partea tuturor, folosindu-se următoarele căi : o organizare modernă a creşterii vitelor, o întreţinere mai înaintată a lor, precum şi o raţionalizare studiată şi aplicată cu rigurozitate a consumului de carne.

In acest scop, s'au şi făcut oarecari realizări dela desrobire până acum.

S'au pus în funcţiune 3 laboratoare şi 5 spitale veterinare.

S'au refăcut toate grajdurile comunale lăsate la cedare, în număr de 184.

S'au pus în funcţiune 38 de dispensare veterinare.

S'au creiat 7 sindicate de creşterea animalelor.

Opera de refacere va fi dusă mai departe cu aceiaşi dârzenie, pentru a înfăptui tot ce este necesar în scopul reconstituirii şi depăşirii stocurilor de vite, una din avuţiile de totdeauna ale Basarabiei.

Refacerea oraşelor

Este cunoscut că dinamita şi mai ales focul bolşevic şi-au făcut opera de distrugere mai cu seamă la oraşe unde viaţa pulsa mai intens prin marile aglomerări de oameni, comerţ, industrie, meşteşuguri, etc.

Şi la sate această operă de distrugere a atins proporţii impresionante, dar la oraşe ea a întrecut orice margine.

Cine a văzut Basarabia după desrobire, a putut vedea la oraşe cum un nesfârşit număr de aşezări omeneşti, în special industrii de orice categorie, au fost făcute una cu pământul.

De aceea şi în acest domeniu va fi nevoie de multă trudă şi osteneli, pentru ca oraşele să-şi redobândească înfăţişarea lor de oraşe, lăsând-o la o parte pe cea de acum : aşezări omeneşti cu cea mai mare parte din clădiri năruite, iar locuitorii strecurându-se printre ele ca fantome ce nu-şi găsesc locul.

Munca pentru ştergerea acestor urme a început încă din prima clipă.

Imensul morman de ruine în care a fost lăsat în special Chişinăul, în urma retragerii bolşevicilor, a fost o grea problemă de refacere.

Desigur sub stăpânirea sovietică, capitala Basarabiei nu a făcut un pas înainte. Oraşul a trăit un an sub ocupaţia străină, fără a i se aduce o cât de mică îmbunătăţire, toată acţiunea bolşevicilor fiind îndreptată, ca peste tot, asupra propagandei de comunizare a maselor, neglijându-se în mod total cea mai mică preocupare pentru buna stare a locuitorilor şi îmbunătăţirea aşezărilor orăşeneşti. In vremea condiţiuni, îţi vine să crezi că înşişi bolşevicii îşi dădeau seama de vremelnica lor aşezare în Basarabia.

Vechiul Chişinău avea o înfăţişare pestriţă. Stilul unei clădiri nu semăna cu al celeilalte. Fiecare construise cum a dat Dumnezeu, fără nici o proecupare de stil, dând oraşului un aspect cu totul nepotrivit acestei aşezări de oameni de proporţii importante.

De aceea, în planul de refacere primul loc îl va ocupa crearea unui stil care să poarte pecetea stilului românesc.

Când se va păşi la realizări pe acest tărâm, se va ţine seama în mod total de acest deziderat pentru aducerea lui la îndeplinire, atât în ceeace priveşte Chişinăul cât şi toate celelalte oraşe basarabene.

Pe lângă aspectul curat românesc ce trebuie să aibă în viitor, oraşele basarabene vor trebui să fie reduse ca întindere, însă complectate cu grădini, instituţii de stat şi particulare clădite după ultimele cerinţe ale technicei de construcţie.

In ceeace priveşte Chişinăul, dat fiind faptul că populaţia a scăzut cam la jumătate, oraşul va fi cât mai concentrat în jurul actualului centru, unde se vor găsi grupate toate instituţiile de Stat şi particulare necesare înviorării comerţului, industriei şi agriculturii. In cartierele din partea de jos a oraşului se vor construi locuinţe eftine pentru funcţionari şi familiile eroilor din război.

In Chişinău, s'a reparat Catedrala distrusă de bolşevici.

Grădini şi parcuri vor înconjura Catedrala prelungindu-se în jurul oraşului până la pârâul Bâcului.

Din prima zi, pentru oraşele basarabene s'a pus în mod acut rezolvarea problemei apei şi luminei. Toate uzinele şi instalaţiile respective au fost găsite distruse complect.

Pe cât de importante au fost distrugerile, tot pe atât de însemnate realizările obţinute în acest domeniu.

Intr'adevăr astăzi, aproape toate oraşele Basarabiei au uzinele electrice refăcute (21), cu forţă motrică de 3.376 H. P. ; deasemenea, uzinele de apă (5), cu o forţă motrică de 382 H. P.

Pentru a se vedea câtă energie s'a desfăşurat şi de câte sbateri

a fost nevoie pentru a da orașelor lumina și mai ales apa de care aveau atâta nevoie, se înfățișează mai jos modul cum s'a lucrat la Chișinău pentru rezolvarea acestor două probleme.

Pentru realizarea celor de mai sus, s'au efectuat următoarele lucrări :

Aprovizionarea cu energie electrică

Incepând din seara zilei de 23 Iulie 1941, adică numai la două zile după venirea organelor de specialitate în localitate, s'a putut furniza energia electrică, în cantitate limitată, tuturor autorităților, șefilor de autorități, ofițeri, magistrați, profesori, etc.

După aceea, s'a trecut la realizări mai ample, refăcându-se cinci clădiri, reparându-se, achiziționându-se și punându-se în funcțiune zece diferite mașini și motoare și efectuându-se zece diverse lucrări auxiliare (turnuri, rezervoare, rețele, etc.).

Aprovizionarea cu apă

S'au refăcut și amenajat 5 clădiri.

S'au reparat, achiziționat și pus în funcțiune 8 diferite mașini și motoare.

S'au efectuat 5 diverse lucrări auxiliare (castele de apă, rețele de refulare și alimentare, ateliere, etc.).

Transportul în comun

S'au refăcut și amenajat 5 clădiri.

S'au revizuit și reparat : majoritatea mașinilor și uneltelor ; 20 vagoane tramvai din totalul de 36 din trecut.

S'a reparat, redându-se exploatării, cale în lungime totală de 9 km., din 14 km. cât au fost înainte.

Proecte de viitor

S'a întocmit un program de lucru pentru 10 ani, costul tuturor lucrrăilor proectate ridicându-se la suma de 450.000.000 lei.

Pentru început, s'a trecut la realizarea înfăptuirilor mai importante cari se impun prin urgența lor, propunându-se ca în doi ani să se realizeze următoarele:

Lucrări pentru exploatarea apei și canalului, în valoare de lei	20.000.000
Lucrări pentru exploatarea electricității, în valoare de lei	80.000.000
Lucrări pentru exploatarea tramvaiului	20.000.000
Total	120.000.000

Acțiunea de culturalizare

Ținând seamă de realitatea, că satul românesc din Basarabia formează o entitate care trebue să se găsească în centrul preocupărilor tuturor, s'a găsit necesar să se pășească viguros și la acțiunea de culturalizare a satului.

Intr'adevăr, acest sat basarabean prezintă acum un complex de probleme specifice de ordin religios, școlar, social, economic, național.

Numai cunoașterea exactă a acestui complex de probleme proprii satului basarabean, poate duce la o echitabilă soluționare a lor, integrând astfel populația sătească a Basarabiei în trupul întreg al poporului român, așa cum împrejurările de astăzi o cer.

Deci, pentru împrejurările Basarabiei, se cere o colaborare strânsă între toate organele Statului ce reprezintă în sat instituțiile respective, pentru ca din cunoașterea complexului de probleme ale satului basarabean să se poată da rezolvarea lor dorită.

Școala satului este bun prilej de colaborare a reprezentanților instituțiilor de stat cu locuitorii de frunte ce fac parte din consiliul de primărie, în satul basarabean, pentru cunoașterea **realităților satului** sub toate aspectele.

La **această școală** a satului, se va lucra pentru ridicarea satului basarabean. Niciodată până acum nu s'a prezentat o atât de favorabilă ocazie, pentru ca satul să fie cercetat și cunoscut în totalitatea problemelor ce înfățișează, cunoscută fiind lipsa de armonie între slujbașii statului din sat, în trecut.

Pe lângă nucleul acesta solid format din slujbașii satului, însăși obștia satului își are la „Școala Satului" reprezentanții cei mai destoinici : agricultori aleși, viticultori, crescători de animale de rasă, gospodinele cele mai pricepute și harnice, intelectuali prețuiți, bravi luptători întorși cu piepturile împodobite cu decorații. Iată pentru ce pro-

blemele complexe ale satului basarabean, nu numai că pot fi cercetate şi cunoscute, dar şi prezentate în toată realitatea lor de cei ce vor alcătui conducerea şi organizarea şcolii satului din Basarabia.

In acest scop, pentru începerea activităţii şcoalei satului, fiecare conducere sătească a fost obligată să cunoască în prealabil anumite realităţi ale satului respectiv, pentru a putea adapta programul corespunzător, mai ales în latura lui economică.

In vederea acestei cunoaşteri preliminare a complexului de probleme ale satului basarabean, s'a întocmit un program cuprinzând punctele esenţiale ale problemei, urmând ca cele de detaliu să fie adăogate în raport cu nevoile locale, ce trebuesc negreşit ştiute înainte de începerea activităţii şcolii satului.

In acest cadru, în fiecare sat, târg şi suburbană din cuprinsul celor 9 judeţe s'a înfiinţat câte o „şcoală a satului".

Această şcoală funcţionează în localul Căminului Cultural, acolo unde există asemenea localuri ; unde nu există, s'a instalat într'unul din cele mai încăpătoare imobile rămase dela evrei, sau la şcoala primară cea mai încăpătoare din localitatea respectivă.

Durata cursurilor : trei luni şi jumătate, începând dela 1 Decembrie 1941, cele 15 zile dela sfârşitul cursului fiind destinate numai demonstraţiilor practice pe câmp, tocmai atunci începând şi lucrările de primăvară.

S'a insistat în mod deosebit ca în activitatea şcoalei satului să se stăruiască asupra lucrului practic, numai în modul acesta putându-se ajunge la realizări concrete : chestiuni economice, agricole, industrie casnică, etc.

Ca puncte de program, s'au prevăzut educaţia intelectuală sufletească pe toate laturile ; educaţia fizică şi sanitară ; educaţia economică ; educaţia obştească ; educaţia femeii.

Acţiunea de culturalizare a satelor este în plină desvoltare şi rezultatele de până acum îndreptăţesc cele mai frumoase speranţe.

In acţiunea de culturalizare a satelor, s'a plecat dela un principiu pe care l-a afirmat Conducătorul Statului şi anume acela că satul românesc trebue să-şi recapete importanţa şi să-şi reia o viaţă de sine stătătoare, aşa cum a fost consfinţit prin tradiţia obiceiurilor şi aşezărilor româneşti.

Satul fiind primul nucleu de viaţă colectivă, este firesc ca el să fie prevăzut cu tot ceiace trebue să asigure activitatea şi propăşirea lui pe toate tărâmurile : gospodărie, şcoală, educaţie, sănătate, etc.

Propăşirea lui stând la baza întregei opere de redresare a Statului, satul trebue deci repus în vechile lui drepturi de a trăi de sine stătător, ca unitate fundamentală în structura generală a Statului.

Şcoala satului este deocamdată un început şi constitue un prim pas către înfăptuirea acestor deziderate.

Pregătirea premilitară

Alături de organele administrative şi speciale, precum şi de toată populaţia Basarabiei, premilitarii au luat parte din prima zi în mod lăudabil la opera de refacere a acestei provincii.

Ajutorul lor a fost foarte preţios, fiindcă aceşti tineri aduceau cu ei elanul tinereţii şi vigoarea.

Pentru ca randamentul lor să fie cât mai mare, a fost nevoie să se dea o serie de îndrumări pentru a concilia necesitatea de a fi pregătiţi în domeniul instrucţiei militare cu necesitatea de a ajuta în mod efectiv şi cât mai complect opera de refacere.

In rezumat aceste îndrumări sunt următoarele :

Instrucţia premilitară propriu zisă va consta din educaţie sub toate aspectele ei, iar instrucţia militară se va mărgini la ceeace trebue în mod imperios unui soldat la război : folosirea terenului, camuflajul, lucrări de sapă, instrucţia observatorului şi cercetaşului, semnalizarea, telefonia, etc.

Cea mai mare parte din timp va fi afectată lucrului practic pentru refacere, prin aplicarea principiului muncii de folos obştesc.

In acest scop, premilitarii Provinciei ctg. 1942, 1943, 1944 şi 1945 au fost întrebuinţaţi în cursul anului la următoarele munci de folos obştesc :

S'au scos 48.171 m. c. piatră din cariere.

Au colectat cereale pentru armată.

Au reparat poduri şi podeţe, şosele şi drumuri.

Au contribuit la construirea podului peste Nistru la Criuleni.

Au scos pueţi, au săpat gropi pentru sădit pomii şi au sădit în această primăvară 5.537.258 pomi.

Au adunat seminţe forestiere şi plante medicinale.

Educaţia tineretului premilitar se face cu deosebită grijă pentru a forma cetăţeni vrednici, loiali şi pătrunşi de sentimentul datoriei.

Din faptele ce se vor arăta mai jos, se poate vedea că tineretul

premilitar este pe făgaş bun şi se încadrează în noua orânduială a Provinciei şi spiritului de ordine şi sacrificiu al individului.

Astfel, un premilitar din comuna Cairaclia, cu ocazia unui incendiu a pătruns în grajdul comunal cuprins de flăcări, a deslegat 2 tauri şi i-a scos din grajd salvând prin curajul său taurii comunali.

In comuna Bestemac (Cahul), premilitarii fiind anunţaţi că un bolşevic, jidov, a trecut spre Leova, un număr de 4 premilitari l-au urmărit zile întregi până ce l-au prins şi predat postului de jandarmi.

Un alt premilitar din judeţul Lăpuşna, fiind în drum spre pădure, a fost oprit de 3 paraşutişti sovietici şi trimis în sat să le cumpere pâine. Premilitarul a cumpărat pâinea, dar a anunţat şi postul de jandarmi, care l-a trimis cu pâinea la bolşevici, luând însă măsuri pentru prinderea paraşutiştilor.

Asistenţa socială

A luat o faţă nouă şi un avânt considerabil prin înfiinţarea Consiliului de Patronaj, al cărui program vast şi variat îmbrăţişează integral nevoile asistenţei sociale, sub toate aspectele ei.

Acest Consiliu de Patronaj s'a născut din suflul de dreptate, de reală dragoste pentru semeni şi de jertfă, ce caraterizează ERA NOUĂ.

El vine să adune într'un singur mănunchi, toate energiile dispersate în slujba asistenţei sociale, aducând prin aceasta toate avantajele comandamentului unic.

El nu suprimă nici una din activităţile meritorii vechi, nu atinge nici o iniţiativă, ci vine numai să coordoneze, să stimuleze şi să sprijine activitatea acestora, înlăturând suprapunerile care risipesc mijloacele şi energiile, şi în acelaş timp, să complecteze toate golurile inerente unei activităţi disparate. El vine să dea un nou şi puternic impuls, întregei activităţi în acest domeniu.

Incadrat în autoritatea de stat, consiliul mobilizează toate forţele voluntare şi le asigură concursul nelimitat al tuturor celorlalte autorităţi.

Activitatea lui în stat este urmărită şi supravegheată de însuşi Conducătorul Statului, ceeace prezintă suprema chezăşie de cale deschisă în rezolvarea promptă şi complectă a problemelor impuse şi totodată, chezăşia morală a oricărei activităţi.

Sprijinită pe acţiunea Consiliului de Patronaj, asistenţa socială

a putut păşi în faza matură, căpătând puteri noui, cari o fac capabilă să poată îmbrăţişa în întregime, vastul câmp ce i se deschide.

Ea nu se opreşte numai la marile centre, ci pătrunde până în cel din urmă bordeiu şi ajunge lângă cel mai umil cetăţean.

Este o forţă vie, o impunătoare armată albă, gata de a interveni ori unde ar chema-o o nevoie sau durere omenească.

Imediat după reîntronarea stăpânirii legitime, echipele trimise de Conducătorul Statului s'au pus la lucru, pentru normalizarea vieţii şi pentru vindecarea numeroaselor răni morale şi sociale, lăsate de stăpânirea vitregă.

Se punea un complex de probleme, toate grave, toate urgente, toate de mari proporţii, toate de rezolvat în condiţiuni extrem de precare.

Singura pârghie de susţinere a fost cuvântul Conducătorului Statului, care din primul moment a luat în grija sa Provincia desrobită, trimiţând cele dintâi echipe de lucru ale sale.

Prin aceasta, s'au primit puteri noui de muncă şi primele rezultate nu au întârziat să se vadă.

Echipele au început să împartă alimente şi diverse ajutoare, să deschidă şi să curețe comunicaţiile blocate de dărămături şi să refacă instalaţiunile vitale.

Câteva săptămâni numai după primele manifestări de viaţă nouă, s'a procedat la constituirea formală a Consiliului de Patronaj.

Era şi timpul, căci problema capitală şi de primă urgenţă, problema spitalizării şi îngrijirii rănţilor ce soseau în număr tot mai mare de pe front, se impunea acum pe deasupra tuturor celorlalte.

Deaceea, pentru un moment quasi totalitatea mijloacelor au fost concentrate în această direcţie, mână în mână cu Serviciul Sanitar, independent şi totuşi alături de „Crucea Roşie", care şi ea, abia renăscută, trecea cu succes un greu examen.

Numărul forţelor voluntare începe să crească, curentul de muncă să se extindă şi să se accentueze, iar activitatea să ia aspectul unei adevărate lupte de întrecere.

In termen numai de câteva zeci de ore, s'a cerut înfiinţarea unui nou spital, în alt asemenea termen dublarea capacităţii unui al doilea şi în fine, complectarea dotaţiunii la un al treilea şi un al patrulea.

Activitatea s'a desfăşurat în domenii multiple şi cu rezultate foarte bune.

In prima ordine de urgență, s'a urmărit asistența generală a ostașului și a familiei sale, precum și asistența unei categorii speciale de familii rămase fără sprijin, de pe urma deportărilor.

In a doua, s'a urmărt asigurarea asistenței individului, continuu, dela naștere până la moarte, în toate situațiunile precare sau de suferință, prin instituțiuni corespunzătoare.

In partea ultimă, s'au prevăzut restul modalităților de ajutorare pentru fiecare caz, acordându-se o deosebită atențiune cantinelor școlare.

Pentru traducerea în fapt a planului de activitate, s'a examinat mai întâi situațiunea vechilor societăți și instituțiuni de asistență, suprimate sau ruinate de regimul bolșevic. Acestea au fost chemate la viață, creindu-li-se noui posibilități de existență.

Inceputurile au căpătat un impuls puternic, prin sosirea în Chișinău și vizitarea județului de către Doamna Mareșal Antonescu, care prin prezența sa în mijlocul răniților și nevoiașilor, a însuflețit lupta și a dat puteri noui operei de asistență.

Această vizită a fost urmată de un ajutor de 4.000.000 lei, trimis numai după câteva zile de Consiliul Central.

Mărinimoasa grijă a Doamnei Președintă Generală a Consiliului de Patronaj pentru mult încercata provincie desrobită a continuat mai departe, prin trimiterea de ajutoare de tot felul, cu care s'a putut face față nenumăratelor nevoi și tămădui multiplele răni pricinuite de vrăjmași.

In cadrul planului general de activitate, înfăptuirile mai importante realizate până acum, sunt următoarele :

S'au înființat și ajutat spitale.

S'au acordat ajutoare văduvelor de război, orfanilor și invalizilor, precum și familiilor concentraților.

S'au înființat cantine, prin acestea urmărindu-se și un scop educativ. Copiii sunt educați în sensul că hrana care li se dă nu este o pomană, ci o răsplată pentru munca pe care o depun în școli la învățătură și în ateliere și pentru purtările lor bune în afară de școală.

S'a desfășurat o intensă activitate în cadrul acțiunii „Ajutorul de iarnă".

Planul de realizări pe anul 1942

Infăptuirile făcute în decurs de un an n'au putut să ia o desvoltare mai mare în anumite direcții, din pricina toamnei și iernei,

cari au prins cea mai mare parte din epoca ce a urmat imediat după desrobire.

Opera cu adevărat constructivă a început în primăvară, când s'a pășit la realizarea lucrărilor minimale ce urmează a lua viață în cursul acestui an.

In întocmirea programului de lucru, s'a plecat dela principiul realizării întregii acțiuni de refacere a Provinciei, printr'un program complect, eșalonat pe mai mulți ani.

Obiectul programului de construcții al Guvernământului pentru anul 1942—1943, este acel al realizării unui centru civic model, la câte o plasă din fiecare județ.

Astfel, din exercițiul anului 1942/1943 se va realiza următorul program :

Nr. crt.	Ramura de activitate	Denumirea lucrărilor	Nr. construcțiilor	Valoarea lucrărilor în bani
1	ADMINISTRAȚIE	1. Localuri de preturi cu toate serviciile	9	45.000.000
		2. Grajduri comunale	9	9.000.000
		3. Piețe alimentare (hale)	9	9.000.000
		4. Abatoare comunale	9	9 000.000
		5. Subvenție pentru grajduri comunale în fiecare comună		30.000.000
				102.000.000
2	ȘCOALĂ	1. Centre de gospodărie model pentru băeți cu internat și ateliere		
		a) Moșie cu iaz, plantații forestiere, vie, pepinieră, amenajări de teren pentru culturi speciale		
		b) Reproducători.		
		c) Creșterea de porci, oi și păsări		
		d) Mașini și unelte agricole.		
		e) Uscătorie de fructe și legume.		
		f) Lăptărie cu untărie.		
		g) Ateliere de mecanică, dulgherie și rotărie, fierărie și potcovărie și de împletituri.	9	90.000.000
		2. Centre de gospodărie rurală model pentru fete, cu internat și ateliere.		
		a) Grădină de legume.		
		b) Lăptărie cu untărie.		
		c) Crescătorie de păsări și gândaci de mătase		

Nr. crt.	Ramura de activitate	Denumirea lucrărilor	Nr. construcțiilor	Valoarea lucrărilor în bani
		d) Ateliere de țesătorie, cusătorie și împletituri,	9	36.000.000
		3. Grădini de copii,	9	13.000.000
		4. Cămine culturale	9	22.500.000
				161.500.000
3	AGRICULTURĂ	1. Prisăci comunale.	9	2.000.000
		2. Livezi comunale.	9	1.000 000
		3. Grădini de zarzavat comunale.	9	1.000.000
		4. Izlazuri comunale	9	3.000.000
				7.000.000
4	SĂNĂTATE	1. Spitale	1	7.000.000
		2. Maternități	13	47.000.000
		3. Băi comunale.	8	14.000.000
		4. Fântâni higienice.	18	2.000.000
		5. Trăsuri-ambulanțe	27	1.500.000
				71.500.000
5	ZOOTEHNIE	1. Dispensare veterinare cu sală de operație, farmacie și grajd pentru 12 vite mari cu remiză.	9	18.000.000
		2. Băi pentru combaterea râiei la oi.	9	2.000.000
		3. Fântâni seci.	9	900.000
				20.900.000
6	MUNCĂ	1. Cămine de ucenici pentru băeți	8	18.000.000
		2. Cămine de ucenici pentru fete	1	2 000.000
		3. Baie pentru ucenici și muncitori	1	3.000.000
				23.000.000
7	SILVICULTURĂ	1. Impăduriri și perdele	1	7.000.000
8	DIVERSE	Reparatiuni, amenajări și modificări la construcții existente.		86.600.000
		Total general		47[illegible].500.000

Toate edificiile prevăzute în acest program vor fi construcții tip, noui, corespunzând cerințelor technice moderne.

Stilul va fi cel național.

Mărimea, împărțirea și amenajarea construcțiunilor, vor satisface complect scopul destinației.

S'a urmărit în deosebi, realizarea cât mai complectă și mai utilată a centrelor practice de gospodărie.

Concepțiunea planului constructiv include și un adânc temeiu educativ.

Exemplul gospodăriei publice este cel mai bun sfătuitor în mijlocul masei rurale.

De opera constructivă, în cadrul plășii, este strâns legată realizarea acestor instituții a căror activitate va osteni permanent, pentru ridicarea satelor și țărănimii.

Pe lângă acest program de construcții pe care îl va înfăptui Guvernământul din fonduri proprii, administrațiile locale intervin prin realizarea programelor ce se execută din fondurile acestor administrații.

Posibilităților proprii ale administrațiilor locale se vor adăoga subvențiile ce se vor acorda de Provincie din fondul general de investiții și veniturile bunurilor funciare și întreprinderilor industriale din cele intrate în patrimoniul Statului rămase dela evrei, al căror venit va servi tot pentru opera de edilitate.

Intocmirea programelor de lucru pentru administrațiile locale s'a făcut printr'o acțiune de coordonare și uniformizare de Provincie a campaniei de lucru în diferite compartimente de activitate, în corelație cu programul de lucru al Guvernământului, cu necesitățile locale specifice, cu disponibilitățile financiare, și în ordinea de urgență și utilitate a lucrărilor lor.

Lucrările pe care le vor înfăptui administrațiile locale se împart în : construcții de edificii publice noui, amenajări și modificări de imobile deja existente, construirea, refacerea și utilarea întreprinderilor comunale de interes public, lucrări de alimentare cu apă și canalizare, pavaje, lucrări de drumuri, împăduriri și consolidări de terenuri degradate.

Prin coordonarea programului de lucru pe care îl vor executa administrațiile locale, cu posibilități proprii, se va obține suprapunerea unei părți a construcțiilor noui din acest program peste realizările planului de lucru guvernamental, în așa fel ca, în fiecare județ, să fie realizat un centru civic model complect, în tot ceeace privește administrația comunală și de plasă.

Programul lucrărilor de drumuri ce se vor executa din bugetul Guvernământului în anul curent se contină cu toată intensitatea.

Căile naționale privesc Direcțiunea Generală a drumurilor naționale.

TABEL

arătând lucrările de drumuri ce se vor executa în anul 1942—1943.

Nr.	JUDEȚUL	Lungimea totală km.		Complect împietruite km.		Terasamente cu poduri și aprovizionări de piatră km.		Terasamente cu poduri km.		Poduri de lemn m. l.		Podețe tubulare de beton m. l.	
		Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar
1	SOROCA	78,500	27,000	27,500	—	31,000	27,000	20,000	—	140	—	8	—
2	BĂLȚI	70,950	33,000	15,850	—	34,750	33,000	23,350	—	140	—	8	—
3	ORHEI	55,062	40,260	6,967	27,260	48,095	13,000	—	—	140	—	8	—
4	LĂPUȘNA	45,715	17,000	8,658	—	37,057	17,000	—	—	140	—	8	—
5	TIGHINA	61,500	80,000	25,500	15,000	24,000	65,000	12,000	—	140	—	8	—
6	CAHUL	74,000	—	22,000	—	12,000	—	40,000	—	90	—	15	—
7	ISMAIL	41,200	10,860	9,850	10,860	14,500	—	16,850	—	70	—	15	—
8	CHILIA	61,000	15,000	42,000	—	—	15,000	19,000	—	70	—	15	—
9	CETATEA-ALBĂ	42,000	40,000	7,000	40,000	24,000	—	11,000	—	70	—	15	—
	TOTAL	529,927	263,120	165,325	93,120	222,402	170,000	142,200	—	1.000	—	100	—
		793,047		258,445		392,402		142,200		1.000		100	

Din bugetul Guvernământului, se vor reface și construi șoselele principale, al căror plan se bazează pe stabilirea legăturilor între șoselele naționale, prin drumuri pietruite și bine întreținute.

Rămân în sarcina bugetelor administrațiile locale toate șoselele comunale.

Județele vor contribui cu prestația și munca de folos obștesc, la campania de lucru a drumurilor provinciale.

Programul recapitulativ al lucrărilor de drumuri, ce urmează a se executa de către Guvernământ în campania anului 1942/1943, s'a arătat în pagina precedentă.

Concomitent, se lucrează în Provincie la o rețea a drumurilor de interes militar.

După cum s'a arătat, planul de construcții al Guvernământului totalizează suma de 479.500.000 lei, alocată din fondul general de investiții.

Se menționează, că în această sumă nu este cuprinsă munca de folos obștesc pentru salahorie, transporturile locale și materialul ce se va putea întrebuința provenind din bunurile românizării.

Deasemeni, mobilierul și utilajul instituțiilor ce se vor construi, se vor procura din sumele prevăzute la articolele respective, în fondul general de investiții.

Lucrările de drumuri din programul Guvernământului, însumează lei 498.000 din creditul de 563.000 acordat de Ministerul de Finanțe.

Diferența de 65.000.000 lei a fost rezervată pentru lucrări neprevăzute, ce ar putea surveni în cursul anului.

In afara investiției în bani, se va întrebuința în mare măsură prestația și munca de folos obștesc.

Deosebit de lucrările de drumuri propriu zise, s'a alocat în bugetul Directoratului Lucrărilor Publice :

Lei 25.000.000 pentru regularizarea cursurilor de apă și asanarea terenurilor mlăștinoase ;

Lei 70.000.000 pentru reparații și modernizări de drumuri provinciale existente, reconstrucția podurilor provinciale distruse de bolșevici și reparațiuni de poduri.

Recapitulativ, adăogând lucrărilor de construcții propriu zise și celor de drumuri, toate celelalte investiții de mobilier și utilaj ce urmează a se executa în campania de lucru a anului 1942/1943, repar-

ţiţia cheltuelilor de investiţie prevăzute în planul financiar pe exerciţiul 1942/1943, se prezintă în felul următor:

Nr. crt.	Natura cheltuelilor	Credite acordate de Ministerul de Finanţe	Programul de investiţie al Guvernământului
1	Cumpărări, construcţii şi reparaţii mari de imobile	156.700.000	479.500.000
2	Cumpărări de vehicule de orice fel . .	49.266.000	54.266.000
3	Subvenţii primăriilor pentru refacerea uzinelor	50.000.000	100.000.000
4	Construcţii de diguri, canaluri, poduri, etc.	18.000.000	18.000.000
5	Lucrări de indiguiri, asanări şi rectificări de cursuri de ape	25.000.000	32.000.000
6	Cumpărări de tractoare, autocisterne şi vagoane de campanie	100.000.000	100.000.000
7	Cumpărări de mobilier	1.454 000	1.454.000
8	Cumpărări de maşini rutiere	50.000.000	50.000.000
9	Construcţii, refaceri şi modernizări de drumuri, poduri etc.	563.000.000	638.600.000
10	Instrumente, aparate, instalaţii tehnice, necesare serviciilor tehnice şi orice alte obiecte de specialitate	15.380.000	45.380.000
11	Cumpărări de cai, trăsuri, hamuri . .	1.200.000	1.200.000
12	Instrumente, aparate, instalaţii tehnice necesare instituţiilor ştiinţifice, laboratoarelor, spitalelor, infirmeriilor şi orice alte obiecte de specialitate . .	20.000.000	50.000.000
	Total . . .	1.050.000.000	1.570.400.000

In încheerea expunerii asupra programului campaniei constructive a Guvernământului pentru anul 1942, putem trage concluzia că după câtiva ani de activitate constructivă asemănătoare, se va schimba complect aspectul acestei Provincii.

Aceste realizări din domeniul construcţiilor concrete pe teren vor constitui o primă verigă din întreg lanţul de înfăptuiri ce vor urma pentru refacerea acestei Provincii. Alăturate realizărilor din domeniul îndeletnicirilor cu caracter special, păduri, comerţ, industrie, etc., vor constitui mănunchiul de înfăptuiri cu care nu peste mult timp Basarabia se va mândri.

Infăptuirile înfăţişate în această publicaţiune, după un an de muncă fără preget şi silinţe supra omeneşti, au fost consfinţite prin

vizita făcută de Mareşalul Conducător, în cursul acestui an, când a cercetat Basarabia, dela sud la nord, oraş cu oraş şi aproape sat cu sat.

Cu prilejul acestor cercetări, nu a scăpat atenţiunei Sale nici un compartiment de activitate, intrând în amănunte pretutindeni : administraţie, şcoală, biserică, justiţie, hrisoave strămoşeşti, igienă socială, economie naţională, agricultură, inventare agricole, zootechnie, credite şi cooperaţie, sate şi ţărănime, drumuri, refacerea oraşelor, opera de colonizare şi românizare, poliţie, etc. etc.

Şi la sfârşitul acestor cercetări, în nordul Basarabiei, Mareşalul Conducător şi-a rostit cuvântul, care a fost o recompensă pentru truda depusă şi un îndreptar pentru viitor :

„Sunt foarte mulţumit şi mulţumindu-vă, cer să mergeţi înainte pe acelaş făgaş.

S'a încercat în trecut, sub forme diferite, ca acele ale Directoratelor şi Ţinuturilor, să se realizeze pe baze mai largi iniţiativa şi răspunderea activităţii locale. Aceste forme de organizare administrativă nu şi-au atins scopul, fiind paralizate prin aceeaşi trimitere spre centru, adeseori în problemele cele mai mici şi prin aceleaşi măsuri de forme şi corespondenţe inutile.

Am venit să mă informez personal asupra activităţii şi realizărilor Dvs., în cadrul autonomiei ce am dat Basarabiei.

Constatările ce am făcut, mi-au dat convingerea că ne aflăm pe drumul cel bun.

Fac toate eforturile, pentrucă vreau să fac din Basarabia Ţinutul model, de unde voiu aduce exemplarele cele mai bune, pentru a redresa restul Ţării.

Vreau să arăt şi Neamului şi Europei, că acest ţinut, care a fost aşa de criticat, poate da cea mai de seamă contribuţie în reconstrucţia noului Stat românesc".

Infăptuirile de până acum sunt numai un început.

Un câmp nesfârşit de activitate este deschis în viitor administraţiei româneşti în Basarabia.

Noui silinţe şi jertfe aşteaptă pe cei cari au primit dela Conducătorul Statului misiunea plină de greutăţi dar şi de onoare, de a duce până la capăt opera de refacere complectă a provinciei dintre Prut şi-Nistru.

Increderea acordată de sus şi măreţia operei începute vor fi pentru toţi un impuls puternic pentru a ajunge cât mai repede la sfârşitul dorit de Conducătorul Statului.

Pentru toţi cari reprezintă aci în Basarabia autoritatea statului, dela funcţionarul cel mai mic până la cel mai de sus, nu va exista odihnă şi linişte până ce Basarabia nu va deveni ceeace Conducătorul Statului doreşte, adică : **un pământ exclusiv românesc plin de propăşire şi strălucire, în care cinstea, dreptatea şi omenia să domnească pretutindeni, iar binefacerile civilizaţiei să pătrundă până în satul cel mai depărtat şi uitat de lume ; un loc de ţară în care mulţumirea şi bucuria să stăpânească veşnic sufletele ; o perlă strălucitoare şi nepreţuită a Coroanei tânărului şi iubitului nostru Rege.**

Basarabiei i se datoresc fără precupeţire toate aceste gânduri bune, fiindcă multe şi grele i-au fost suferinţele în decursul a mai puţin de un veac şi jumătate.

Nu se pot încheia aceste pagini, fără a aminti şi proslăvi partea hotărîtoare de contribuţie pe care au avut-o la înfăptuirile prezentate, cele două mari forţe pe cari se sprijină tânăra Domnie a Regelui Mihai şi înfăţişează, în modul cel mai absolut, patriotismul românesc: Conducătorul Statului şi Armata.

Nu mai este o taină pentru nimeni că desrobirea Basarabiei a fost un act de hotărîre şi energie, în care măreţia de gândire şi puterea de voinţă a Desrobitorului s'au găsit alături de vitejia şi spiritul de jertfă al oştirii.

Intr'adevăr, dintr'o ţară ciuntită şi umilită, dintr'un stat sleit de orice resurse şi dezorganizat aproape până la anarhie, dintr'un popor demoralizat şi desnădăjduit, Mareşalul a izbutit ca în mai puţin de un an să închege un tot puternic, cu care să purceadă la răzbunarea umilinţelor şi strămutarea graniţelor silnice din răsărit.

Dinastia şi ideia monarhică grav atinse s'au redresat ca prin farmec ; apărate cu patriotism şi lealitate de Conducător, şi-au recăpătat repede strălucirea, puterea şi înalta semnificaţiune, pe care tradiţia şi interesele Neamului le impuneau.

Pe de altă parte, îndreptând grelele nesocotinţe ale guvernărilor trecute, cu intuiţia sa genială şi cu un simţ politic fără seamăn, Mareşalul a readus Ţara pe făgaşul politicii externe tradiţionale, inaugurată de Regele Carol I, prin intrarea cavalerească şi hotărîtă în sfera de acţiune şi ideologie a Germaniei.

Această revenire s'a făcut cu sufletul deschis, cu inima curată şi fără ascunzişuri de gândire şi simţire, asigurând începutului de domnie a Regelui Mihai, o situaţie morală de prim rang şi făcând astfel posibilă colaborarea rodnică şi demnă ce există azi între puternica Germanie şi România.

Războiul pentru desrobire, gândit şi pregătit de Conducător, a fost executat cu un elan şi însufleţire de neînfrânt de oştire, care şi de data aceasta nu a înşelat nădejdile ţării şi nu şi-a desminţit tradiţia.

Intr'adevăr, Armatei s'a datorat marile înfăptuiri ; pe bărbăţia şi vrednicia ei s'a rezemat Patria în clipele de mare restrişte.

Oştirea a adus Basarabiei, în anul 1918, liniştea şi ordinea, la adăpostul cărora s'a putut intra şi păşi hotărît pe calea destinelor naţionale.

Veghea ei neadormită, timp de 22 ani, dealungul Nistrului, a asigurat Basarabiei prosperitatea înfloritoare, în care a fost găsită de vrăjmaş, în Iunie 1940.

Şi tot ei trebue să-i mulţumim şi să-i aducem prinos de recunoştinţă, pentrucă prin jertfele ei am fost răzbunaţi de umilire şi am reintrat în graniţele noastre adevărate.

Alături de oastea noastră şi înfrăţită în jertfa de sânge cu aceasta, armata germană a câştigat un titlu de glorie şi recunoştinţă din partea Basarabiei pentru desrobirea căreia stau mărturie mormintele eroice ale soldaţilor Führerului.

Pe pământul Basarabiei, mormintele acestora se înfrăţesc cu ale ostaşilor noştri, al căror sânge s'a amestecat într'o minunată şi fără pereche camaraderie de arme, cu acel al soldaţilor germani.

Această înfrăţire totală şi glorioasă nu s'a mărginit numai aci ; ea a mers şi mai departe : peste Bug şi Nipru, în Ţara Crâmului la Sevastopol şi Kerci, peste Doneţ şi Don, până dincolo de ţinuturile Rostovului, unde odată cu laurii câştigaţi, s'a asigurat Ţării dreptatea şi răsplata, cuvenite cauzei ei cinstite.

Nici când istoria nu a cunoscut o tovărăşie mai strânsă, o înfrăţire mai leală şi ma cavalerească şi niciodată nu s'au contopit mai armonios năzuinţele şi simţimintele a două naţiuni, în lupta pentru un ideal care este al umanităţii întregi.

Basarabia, care cea dintâi a simţit roadele şi binefacerile acestei tovărăşii de idealuri şi de glorie, nu poate să uite niciodată câtă recunoştinţă datoreşte tuturor celor cari s'au jertfit pentru pământul ei şi care prin jertfa lor, au scăpat-o dela o pieire sigură, redând-o vieţii, credinţei şi tradiţiilor ei.

De data aceasta şirul nesfârşit al suferinţelor ei a luat sfârşit pentru totdeauna, fiindcă crucile albe şi cu cască, înşiruite în rânduri fără număr pe drumurile, văile şi cimitirele basarabene, s'au transformat în tot atâtea rădăcini, care leagă pentru vecie stăpânirea românească între Prut şi Nistru.

Iar osemintele glorioase cari înălbesc pământul întunecat și vrăjmaș din văile Bugului, Niprului, Donețului, Donului și culmile Crimeii, vor alunga pentru vecie duhul rău care a otrăvit și turburat viața acestui necăjit pământ românesc.

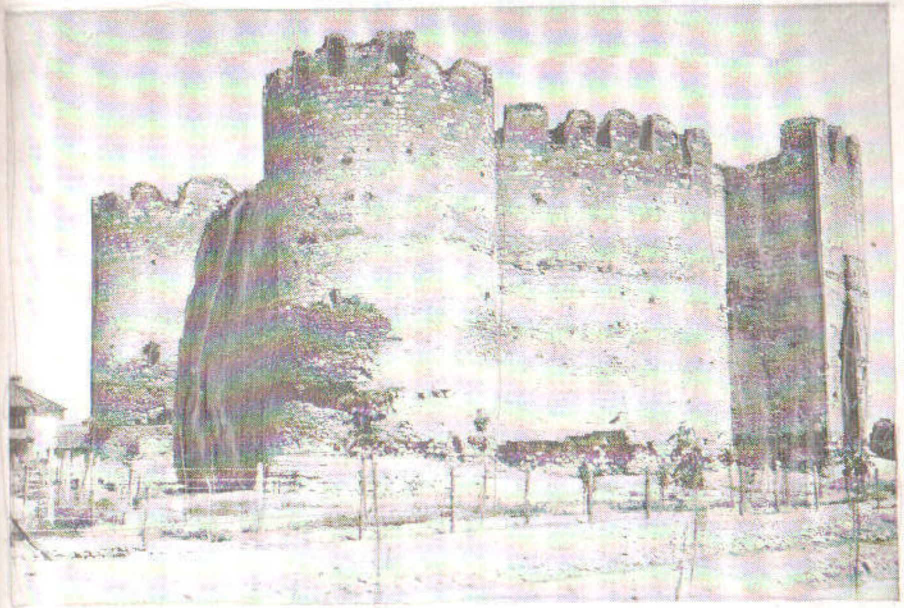
Și când binefacerile păcii, liniștii și propășirii se vor așterne pe tot cuprinsul ei, Basarabia trebuie să-și aducă aminte, cu recunoștință și evlavie, că sub domnia glorioasă a Regelui Mihai I, care a sintetizat închegarea sufletească a Neamului românesc de pretutindeni și de totdeauna, desrobirea ei se datorește Mareșalului Desrobitor, care a voit, a pregătit și a condus războiul cu neînduplecată hotărîre și oștirilor fraților de peste Prut și aliați care l-au urmat fără șovăire și fără precupețirea sângelui.

Unirea ei adevărată, unirea definitivă s'a înfăptuit de data aceasta pe câmpuri de luptă glorioase, s'a închegat din voința de oțel a Desrobitorului și sângele generos al soldaților Regelui Mihai I, s'a eternizat în cimitirele de pe cuprinsul frumoaselor locuri ale Basarabiei și nemărginitele stepe ale țării vrăjmașe.

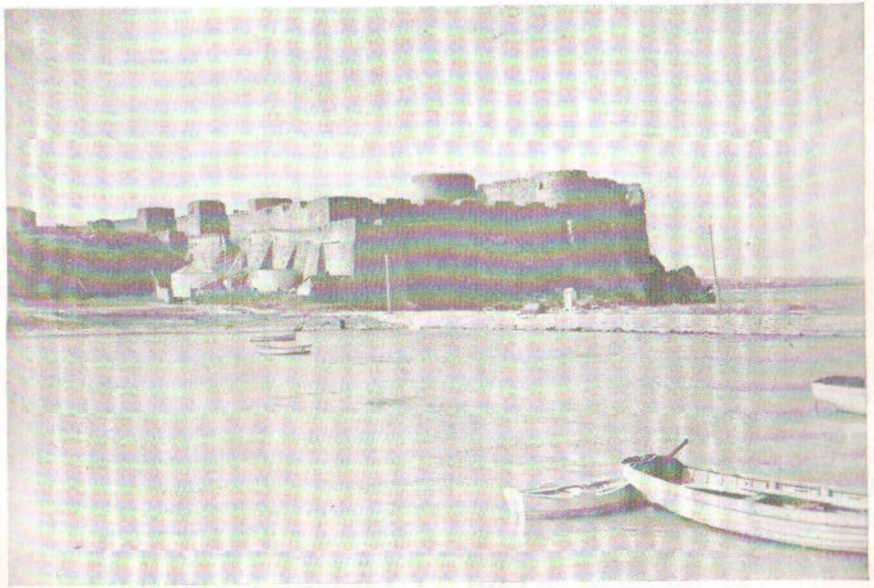
Dar ceeace este și mai interesant de reținut este faptul că pe aceste locuri și pentru prima oară în istoria neamului, Românii de pretutindeni : din Oltenia și Banat, Ardeal și Muntenia, Bucovina și Moldova, s'au înfrățit la olaltă în jertfa sângelui pentru creștinătate și drepturile noastre istorice.

Adevărul acesta nu trebuie să-l uite nici un român, dar mai ales basarabenii.

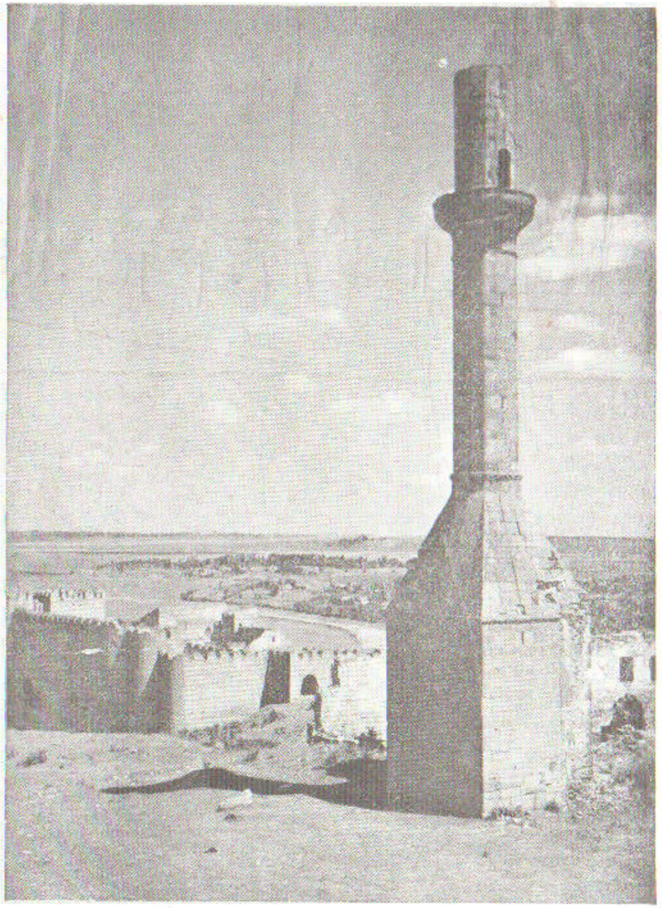
Turnul Desrobirei, care străjuește Capitala Basarabiei și care imortalizează locul și clipele istorice, de unde Mareșalul Desrobitor a condus operațiunile militare pentru cucerirea Chișinăului, va rămâne vecinic o mărturie și o aducere aminte a acestui adevăr, care trebuie să devină religia vieții Basarabiei.

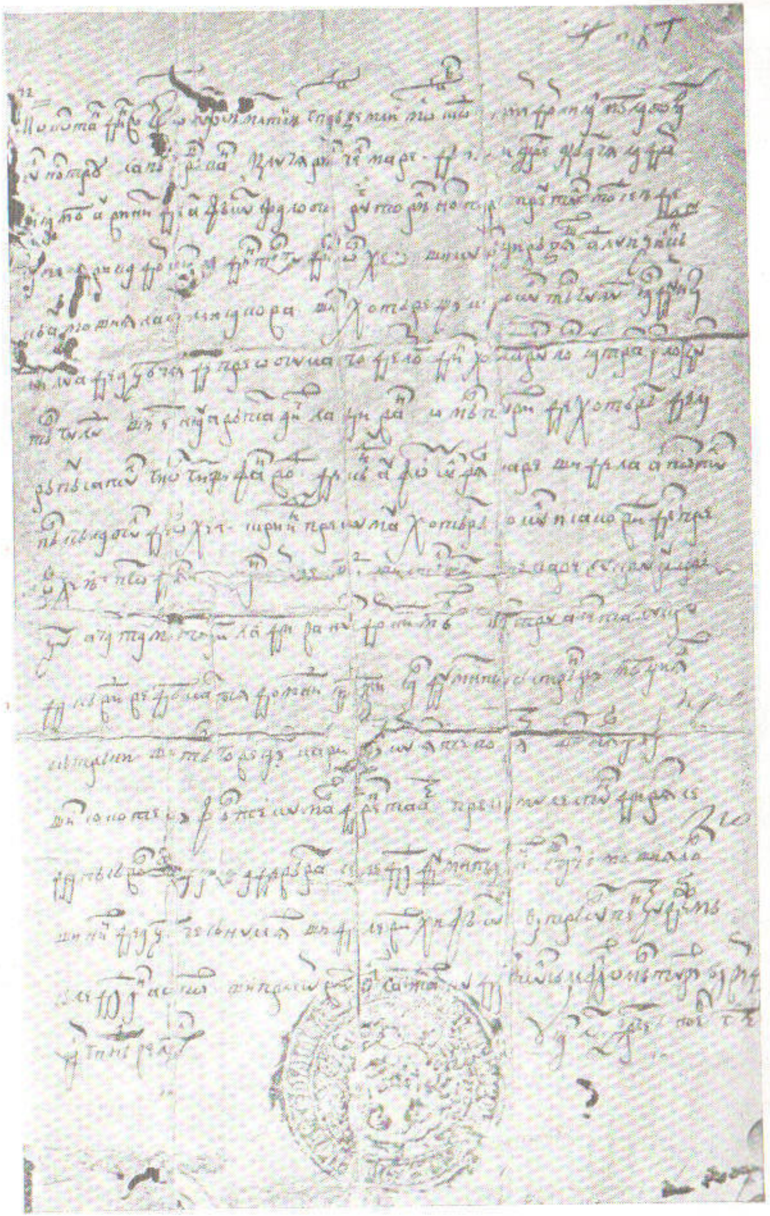
Cetatea Sorocii.

Cetatea-Albă (cetatea).

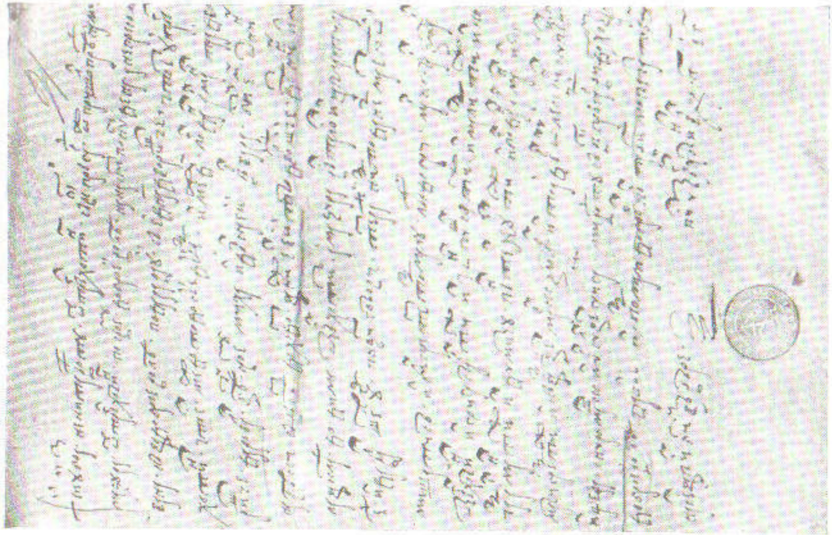

Cetatea Hotinului.

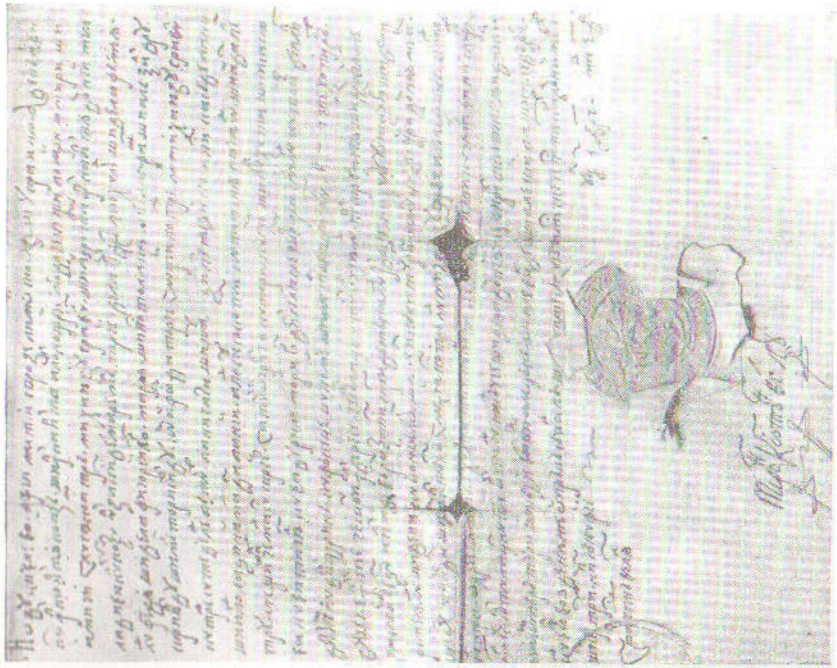

Cartea lui Constantin Cantemir Voevod, prin care scrie lui Pătraşcu marele clucer, ca să se înţeleagă cu Moisei preotul dela biserica domnească din târgul Orheiului, pentru hotarul moşiei Isacova.

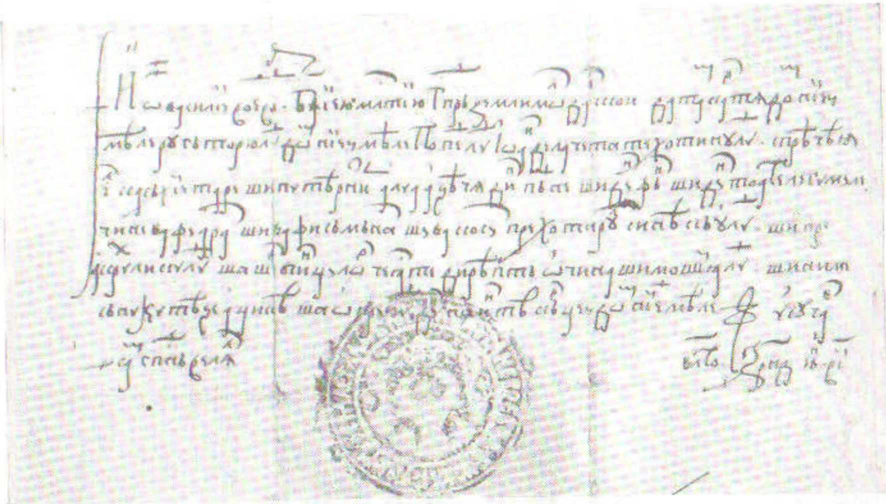
Anul 1686, Noembrie 3.

Cartea lui NECHITA ŞOLTUZUL (primarul) târgului Hotin şi a celor 12 pârgari, prin care întăresc dania unui loc de casă din târgul Hotinului.
(Pecetia târgului Hotin) scrisă în târgul Hotin anul 1615, Iulie 3.

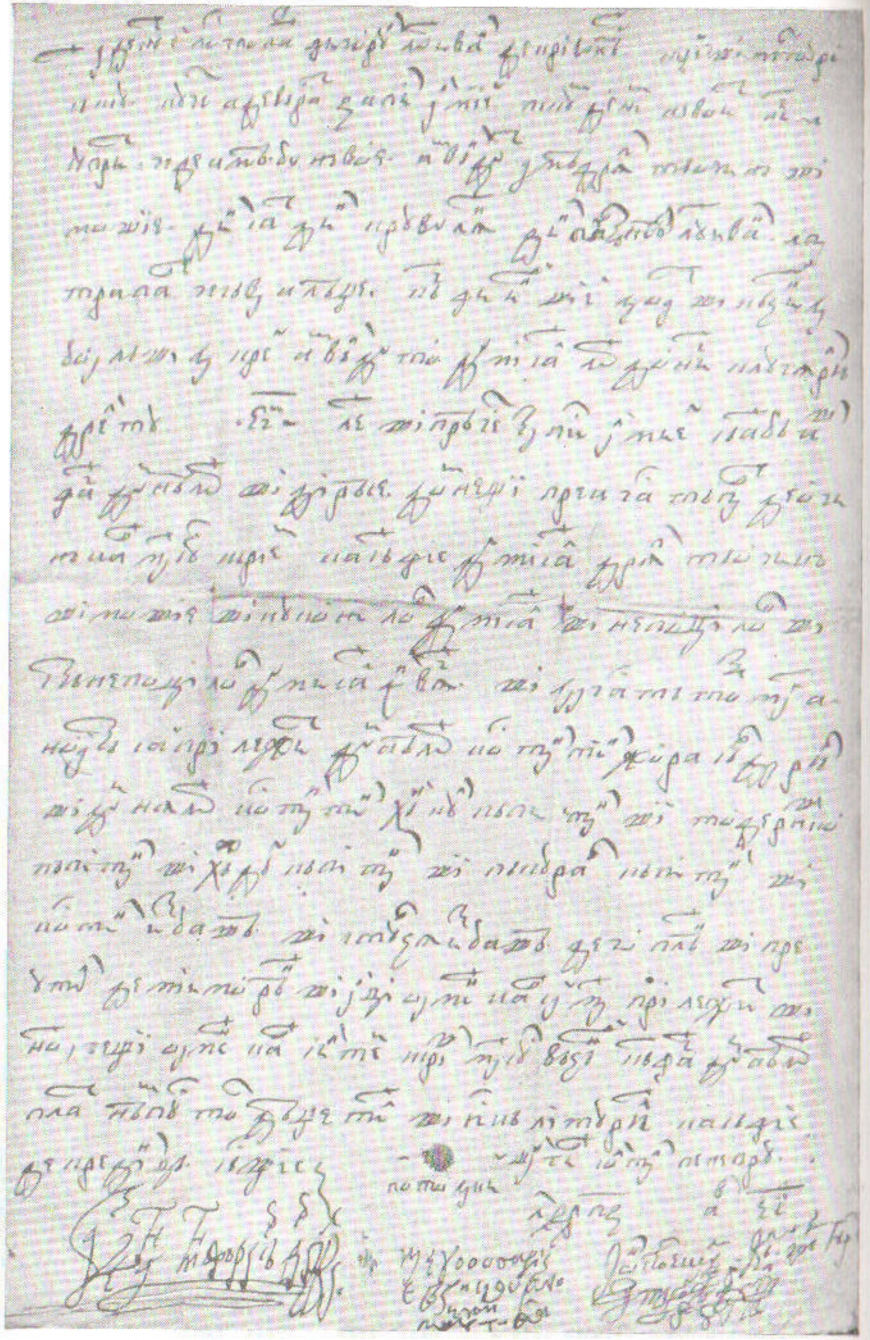

Cartea lui Duca Voevod, DOMN ŢĂRII MOLDOVE şi al ŢĂRII UCRAINEI, prin care întăreşte lui Mihai Zugravul stăpânirea asupra satelor Chrincea, Burhuţa, Isacova şi Vaticiul din ţinutul Orheiului.
SEMNĂTURA LUI MIRON COSTIN MARE LOGOFĂT.

Cartea lui VASILE LUPU VOEVOD prin care împuterniceşte pe popa Ion dela Cetatea Hotinului să ia de a zecea dela locuitorii satului Sinicăul, din ţinutul Hotinului.

Anul 1646, Iunie 12.

Zapisul prin care Postolachi din Criuleni, ținutul Orheiului, vinde partea lui de moșie lui Donici clucerul, din cauză că „fiind la oaste" avea nevoe de bani. Încheiat la Șangheri Sultan pe Nipru anul 7187 August 15 (1679).

Buzduganul înfățișat este un document expresiv și hotăritor care dovedește drepturile noastre de stăpânitori asupra pământului Basarabiei din totdeauna. El a fost păstrat din vremuri străvechi din tată în fiu, de o familie basarabeană al cărui ultim vlăstar este preotul Paul Mihail din Chișinău.

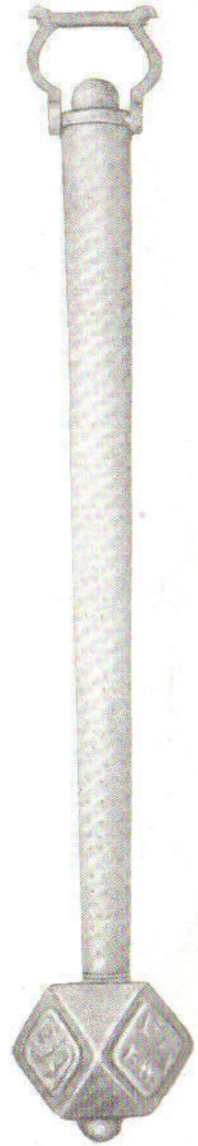
Este o mărturie neîndoelnică a trecutului și a stăpânirii românești între Prut și Nistru.

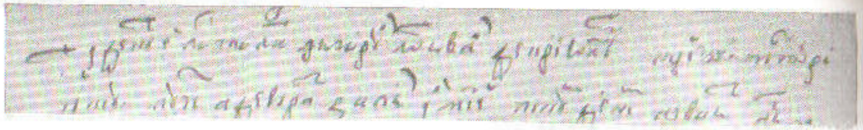
Semnele heraldice care se văd pe acest buzdugan sunt: sgripțorul monocefal, sgripțorul bicefal și calul. Atari sgripțori sunt foarte des întâlniți în ceramica din vremea lui Ștefan cel Mare, sgripțorul păstrându-se în tradiția heraldică și ornamentală mai ales în veacul al XV-lea.

Calul era emblema heraldică a ținutului Orhei.

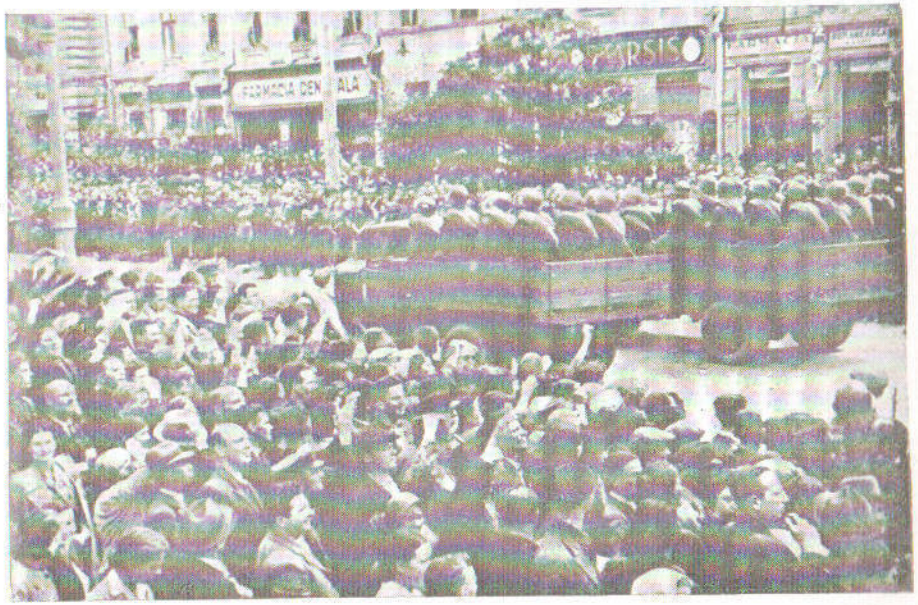
Buzduganul este un document prețios al vremurilor neuitate, cârmuite de Ștefan cel Mare, când Nistrul, Marea Neagră și Dunărea erau hotarele Moldovei.

El a aparținut pârcălabului de Orhei.

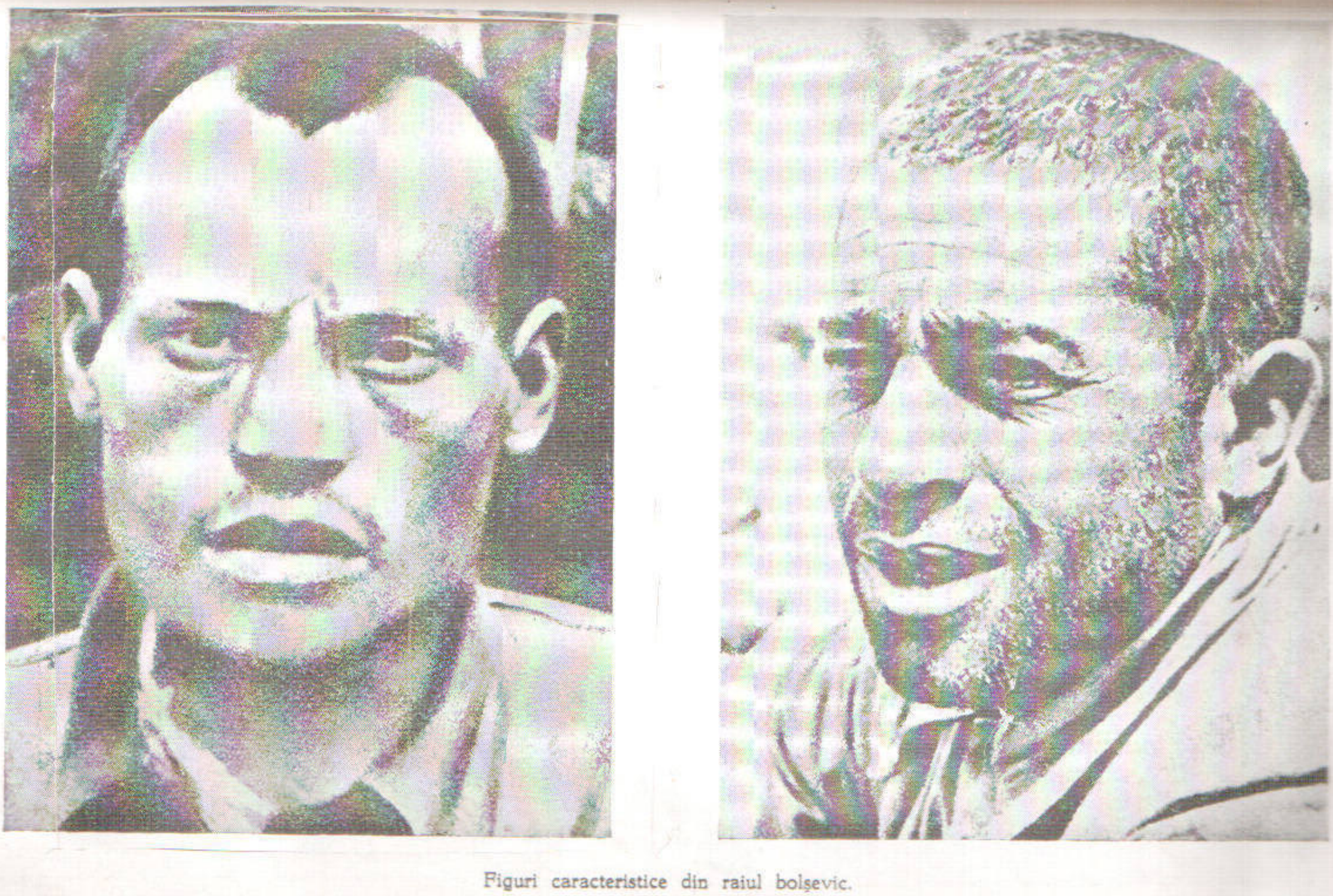

PRIMIREA BOLŞEVICILOR
DE CĂTRE EVREI ÎN 1940 LA CHIŞINĂU

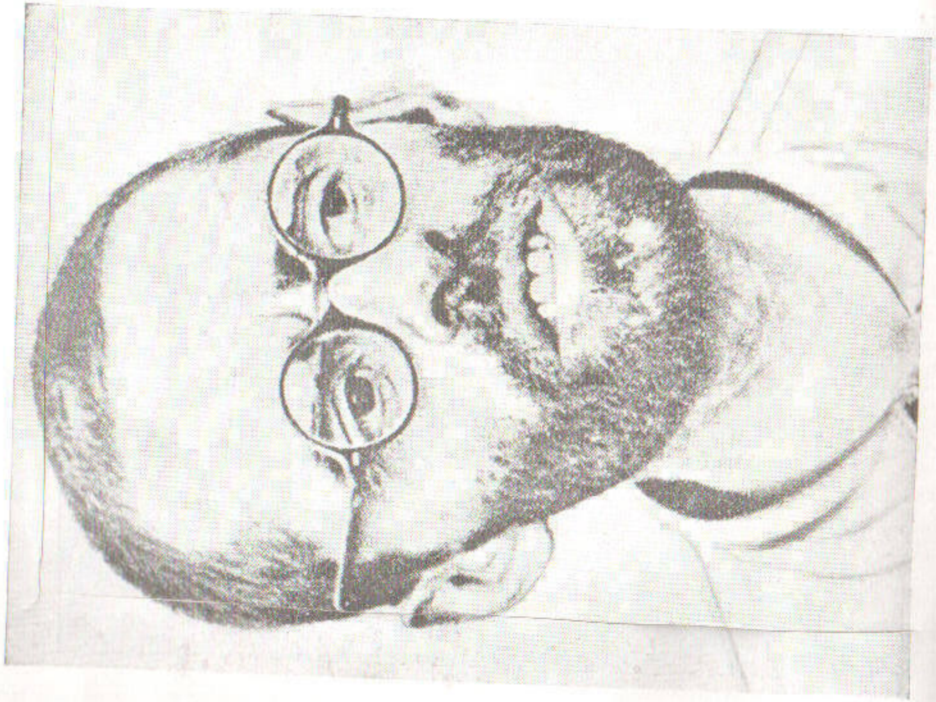

Primirea armatei sovietice de către evrei la Chişinău.

Figuri caracteristice din raiul bolșevic.

Preot român pus la munci, ca pedeapsă și batjocură.

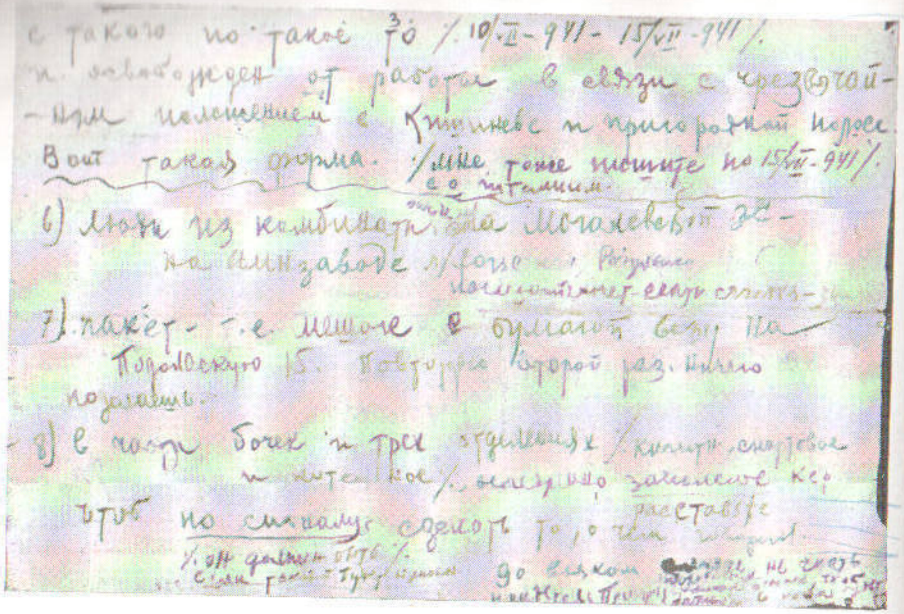
Figuri caracteristice din raiul bolșevic.

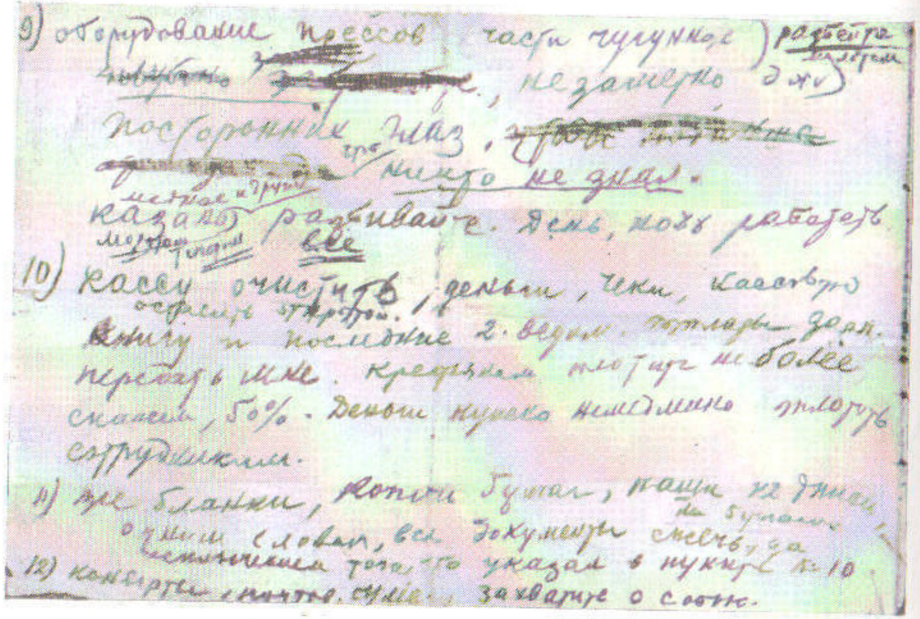
Odihna muncitorilor în colhozurile sovietice.

Preot român pus la munci, ca pedeapsă şi batjocură.

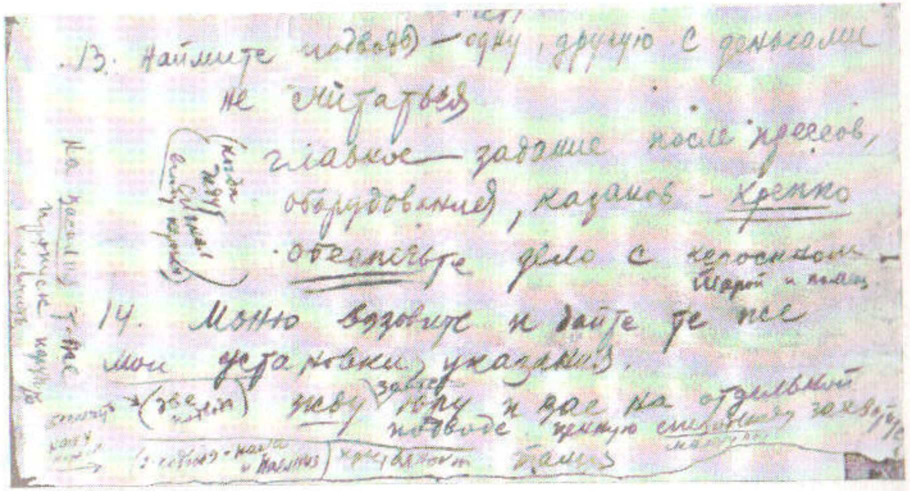

с такого по такое 30 /10/VII-941 - 15/VII-941/.
и. освобожден от работы в связи с чрезвычай-
-ным положением в Кишиневе и пригородной [illegible]
Вот такая форма. /мне тоже пишите по 15/VII-941/.
6) Людей из комбината [illegible]
на Линзаводе [illegible]
7) пакет - т.е. мешочек в бумагах везти на
Подольскую 15. Повторяю второй раз. Ничего
[illegible]
8) в [illegible] бочек и трех отделениях [illegible]
[illegible]
[illegible]

9) оборудование прессов части чугунные) разбейте
[illegible], незаметно для
посторонних глаз, [illegible]
[illegible] никто не знал.
казаны разбивайте. День, ночь работайте.
10) кассу очистить, деньги, чеки, кассовую
книгу и последние 2 ведом. [illegible]
передать мне. Кредиторам платить не более
скольки, 50%. Деньги нужно немедленно [illegible]
сотрудникам.
11) все бланки, копии бумаг, [illegible]
одним словом, все документы сжечь, за
исключением того, что указал в пункте № 10.
12) [illegible] захватите с собой.

Facsimilul instrucţiunilor date iudeo-comuniştilor la Chişinău, pentru executarea distrugerilor prin foc, dinamitare, ciocan, topor, etc. (urmare).

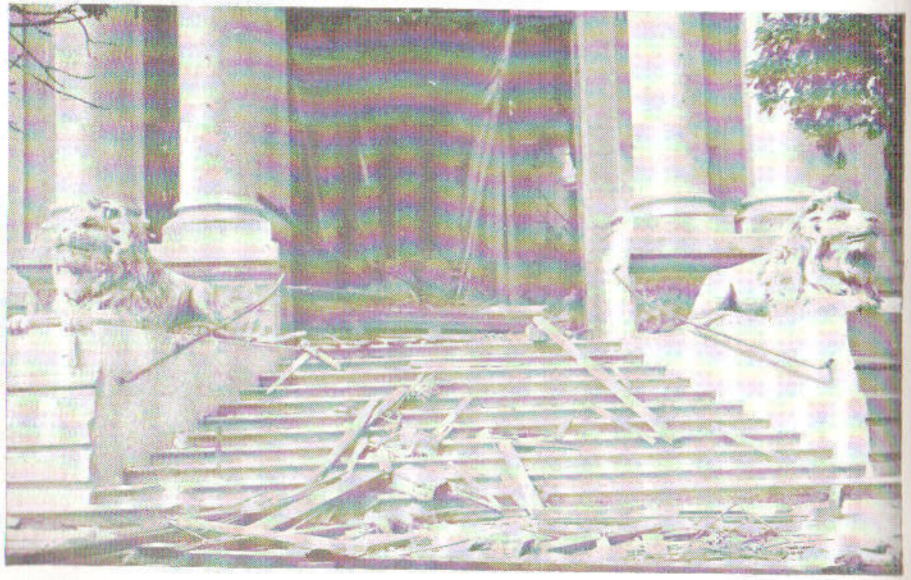

13. Наймите подводы — одну, другую с деньгами
не считаться.
главное задание после прессов,
оборудования, казанов - крепко
обработайте дело с керосином
14. Моню вызовите и дайте ему все
мои установки, указания.
[illegible]

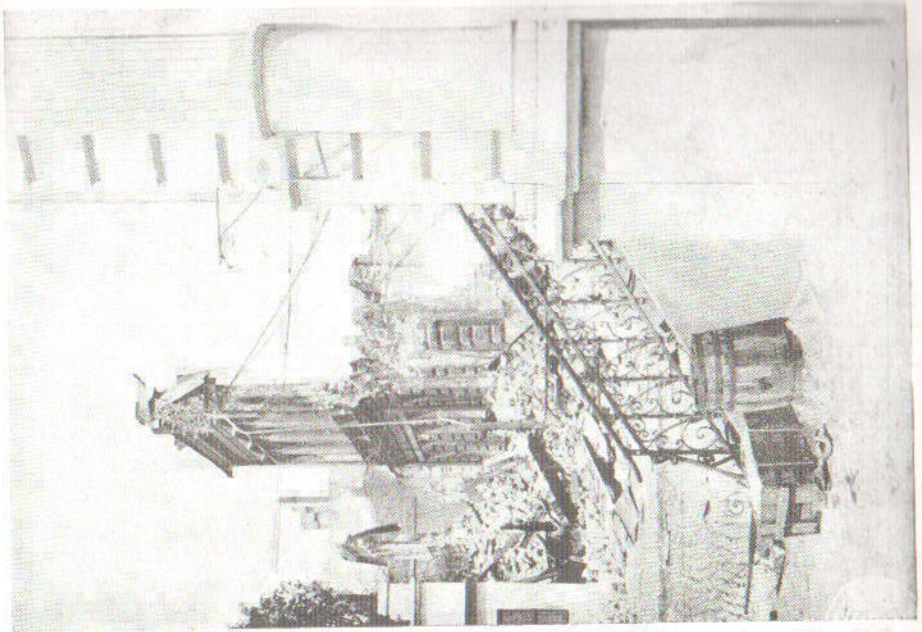
Facsimilul instrucţiunilor date iudeo-comuniştilor la Chişinău, pentru executarea distrugerilor prin foc, dinamitare, ciocan, topor, etc. (urmare).

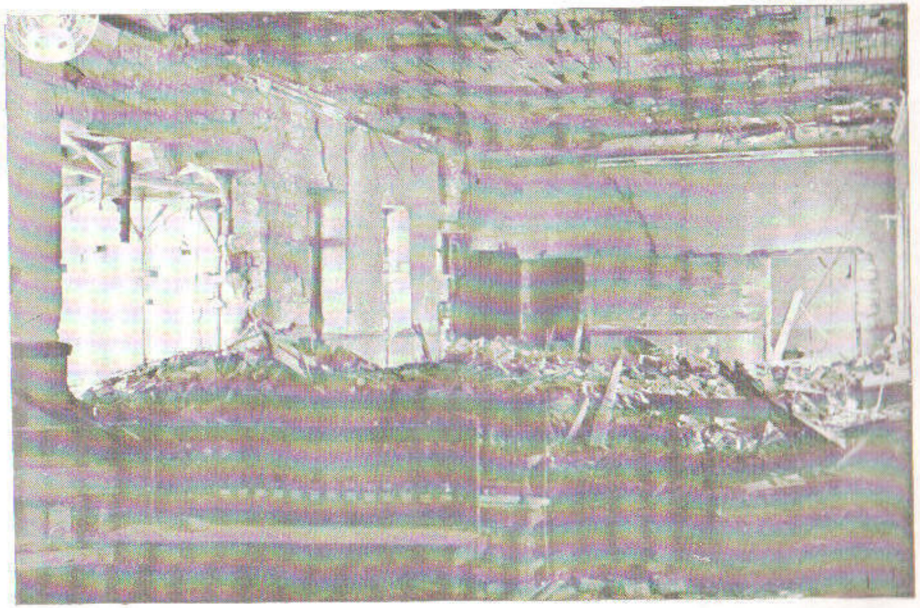
Catedrala din Chişinău incendiată de evrei.

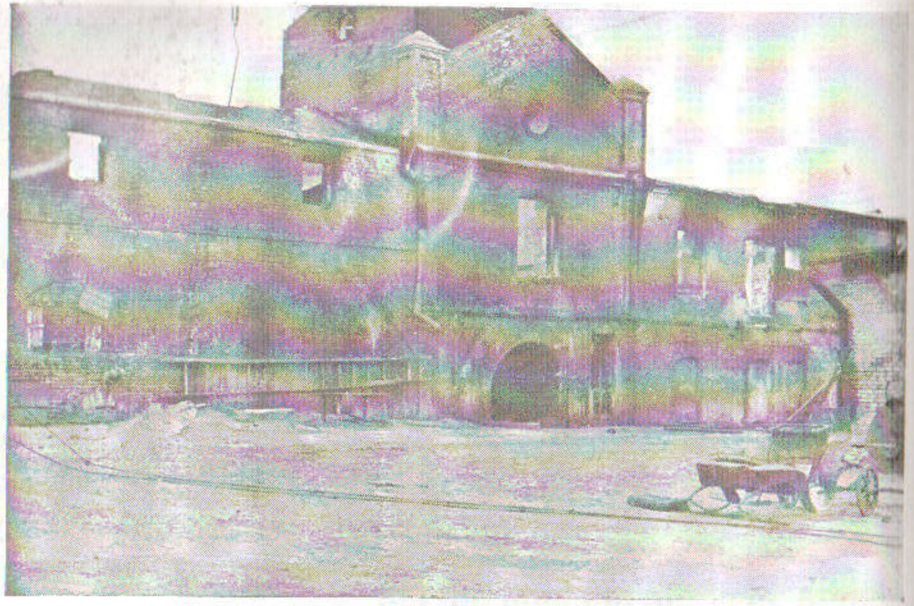
Banca oraşului din Chişinău distrusă prin dinamitare.

Edificiu din Chişinău năruit prin dinamită

O clădire din Chişinău distrusă de hoardele bolşevice.

Fabrică din Chişinău incendiată de evrei.

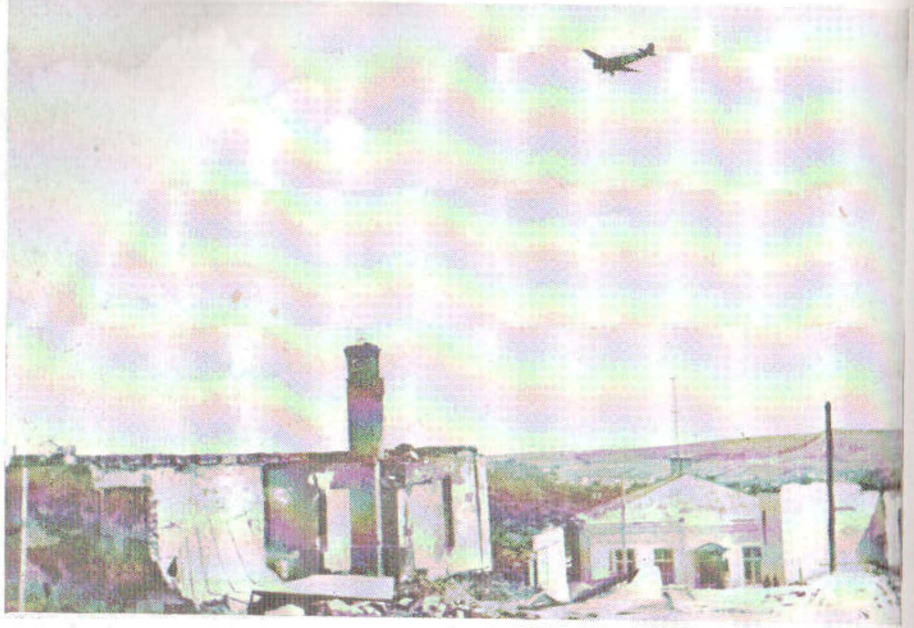
Cartier de muncitori, din Chişinău, distrus de proletarii roşii.

Aşa ne-au lăsat bolşevicii oraşul Bălţi.

Edificiu public din Bălţi distrus.

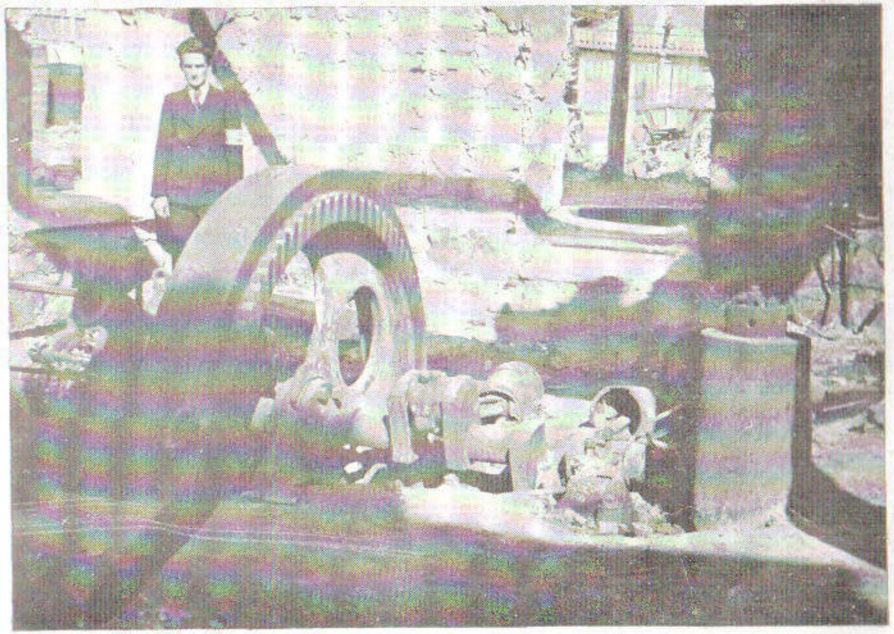
Cartier mărginaș din Bălți.

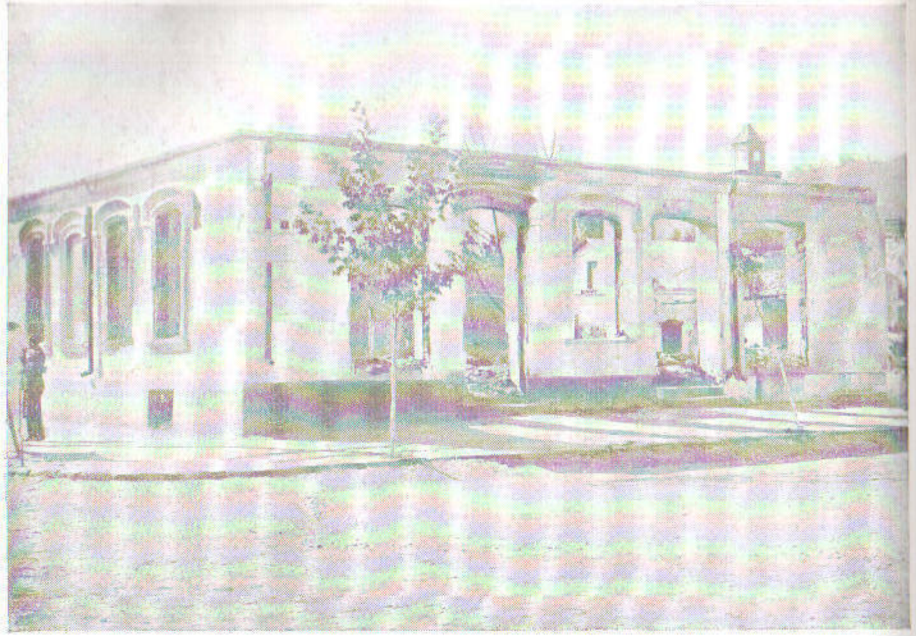
Aspectul unei clădiri importante din Bălți.

Locuințe distruse în Soroca, în cartierul populației nevoiașe.

Uzina electrică din Soroca.

Depozitul Sanitar al oraşului Soroca nu a scăpat furiei bolşevice.

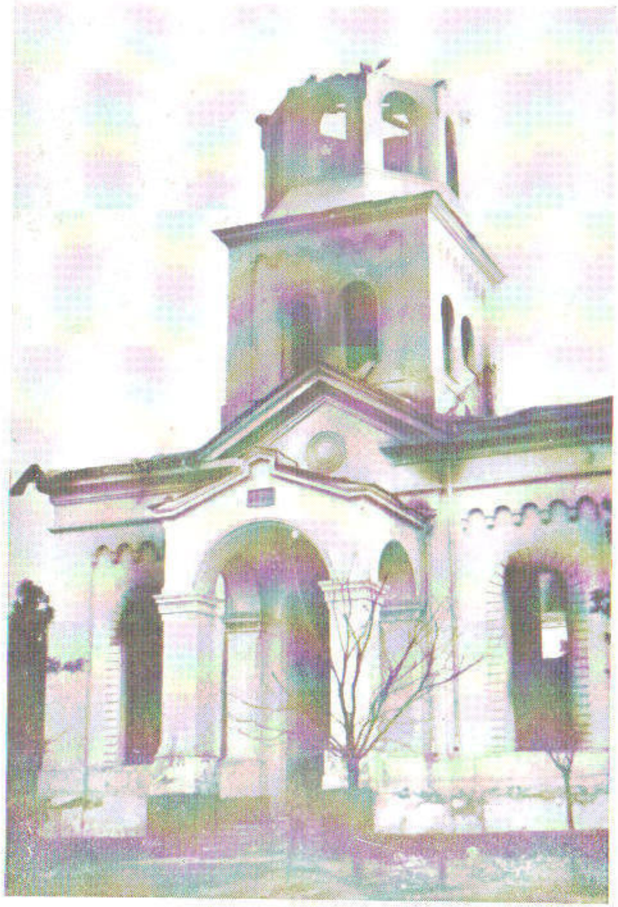
Un morman de ruine au lăsat bolşevicii în oraşul Orhei.

Locuinţe din Comrat distruse (Tighina).

Gara Romăneşti (Tighina).

Biserică din Cetatea-Albă distrusă de evrei.

Gara orașului Cetatea-Albă incendiată de bolșevici.

Intr'un sat basarabean (Cetatea-Albă), pe urmele hoardelor lui Stalin.

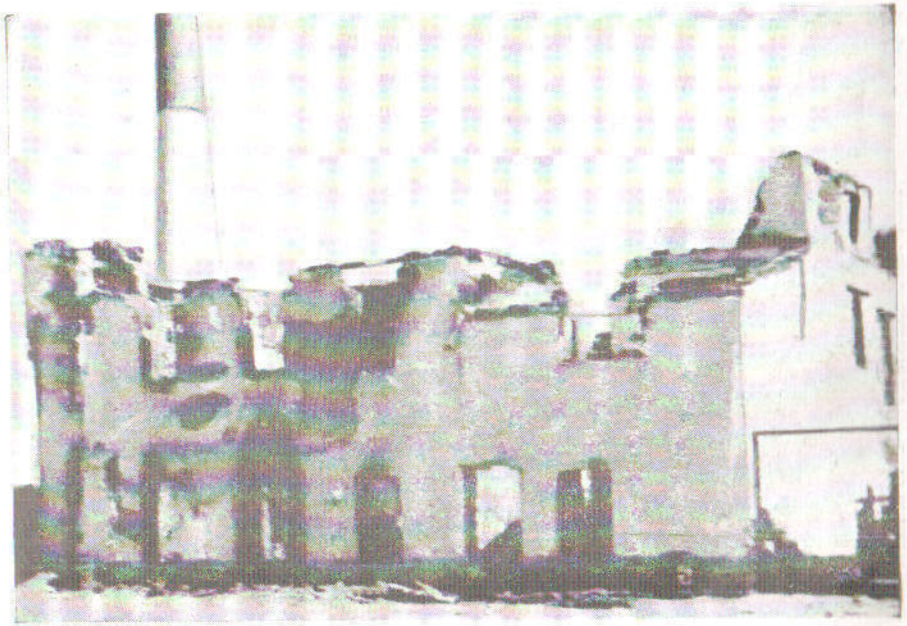
Casa de apă, din Cetatea-Albă, distrusă de iudeo-comuniști.

Gara Sărata prefăcută în ruine.

Biserica din comuna Plătărești (Jud. Cetatea-Albă).

Uzina din Tarutino (jud. Chilia-Nouă) distrusă.

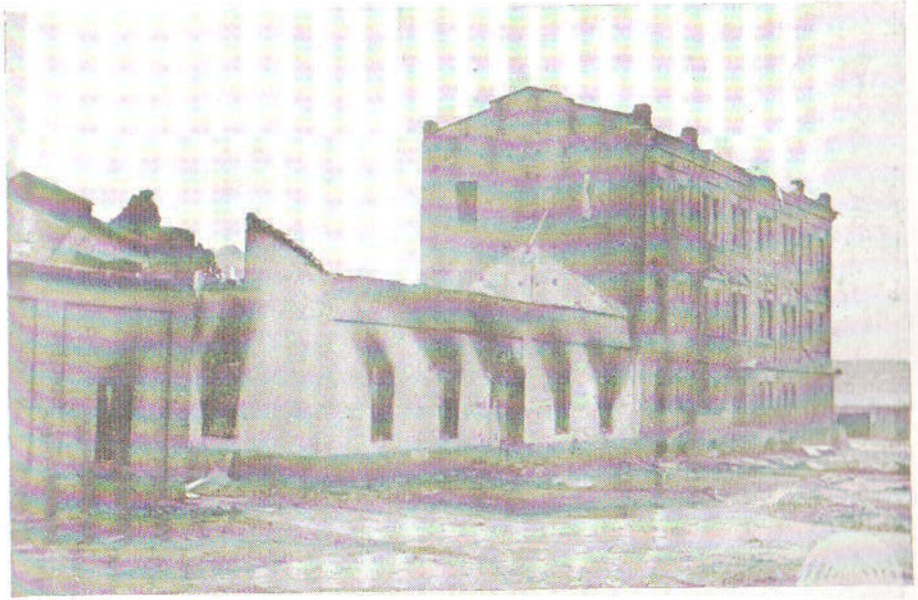
Fabrica de postav din Tarutino.

Locuințe din Tarutino distruse.

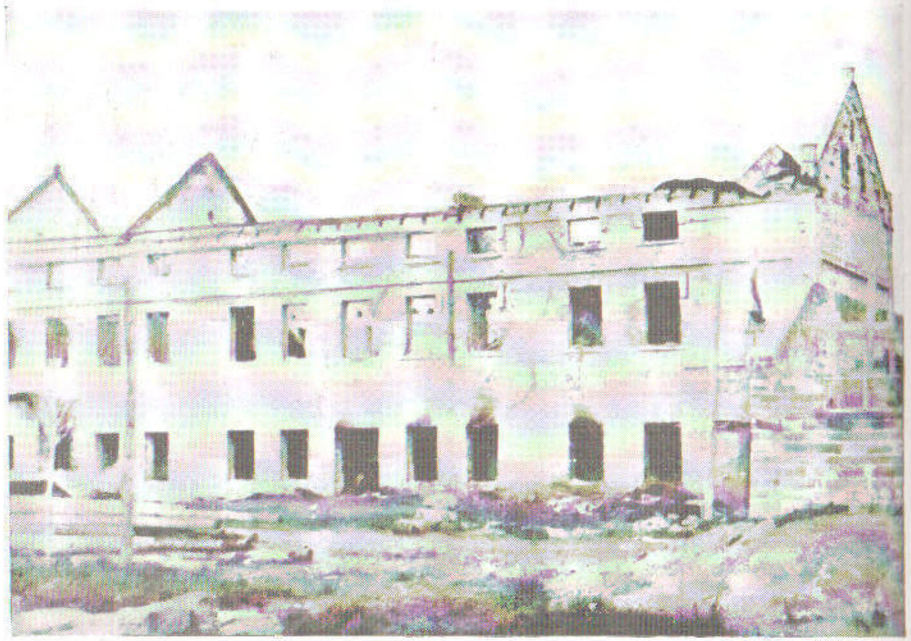

Alte fabrici din Tarutino distruse de bolșevici.

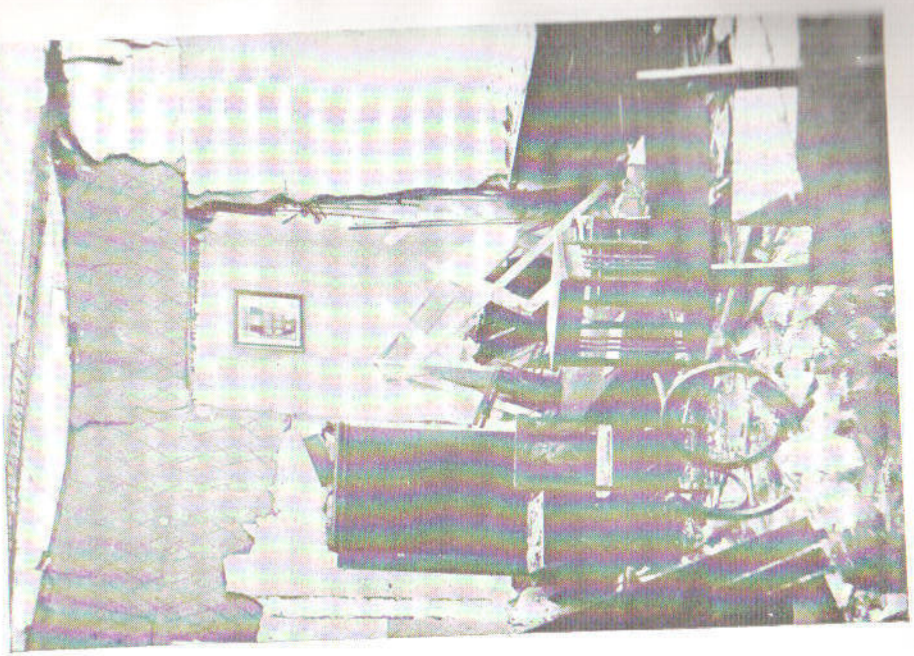

Moara din Berezina distrusă.

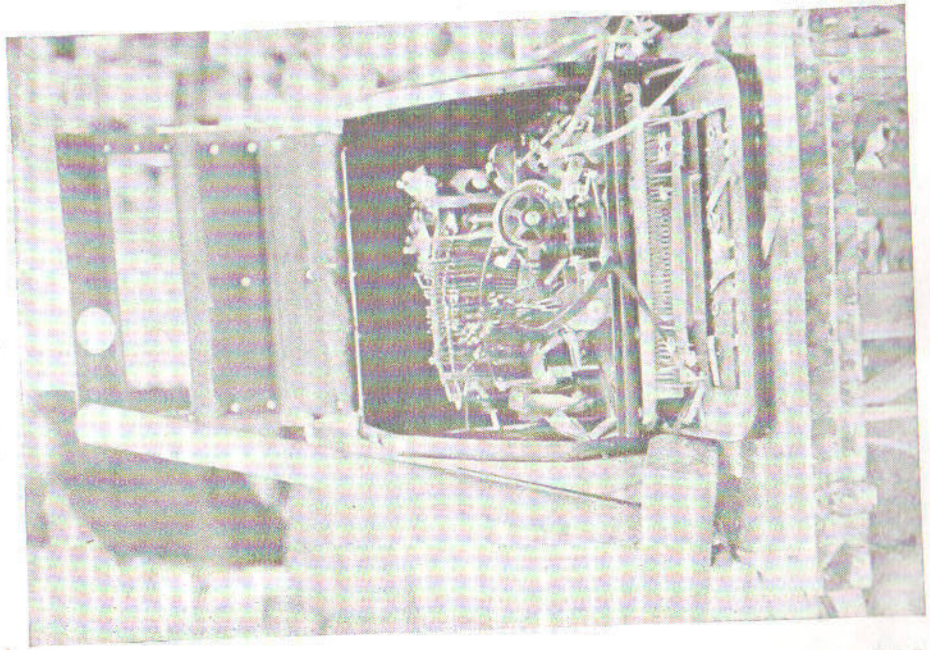

Gara din Arciz (Chilia) și dependințele ei distruse de bolșevici.

Primăria orașului Ismail distrusă prin [redacted]

Teletip distrus la Ismail:
alături instrumentul preferat de distrugere: ciocanul.

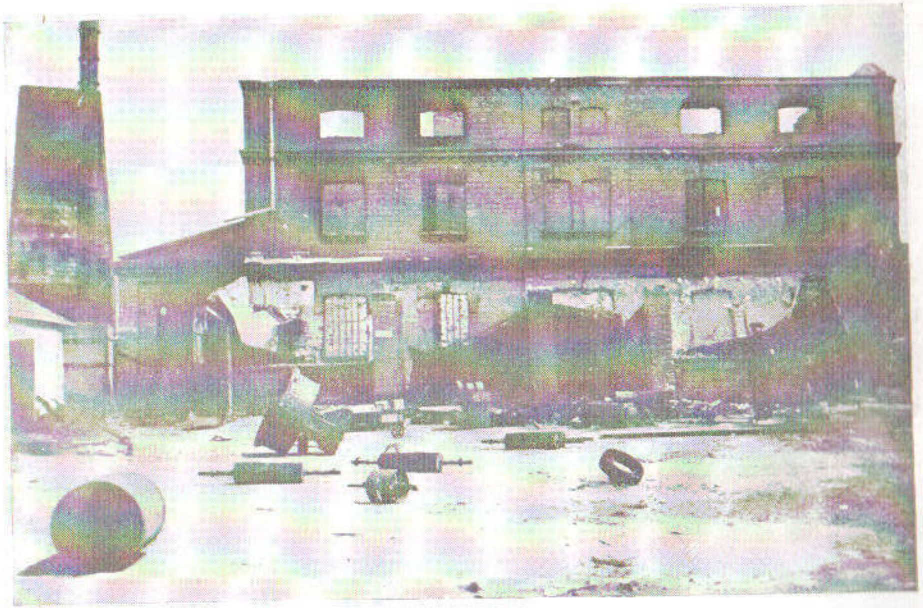
Centrala telefonică din Ismail, aşa cum a rămas după alungarea bolşevicilor.

Piaţa Nouă din Ismail, aşa cum arată după fuga armatelor roşii.

Depozitul telefoanelor din Ismail, cu materialul de construcţie, distrus complect.

Moara Victoria din Ismail distrusă.

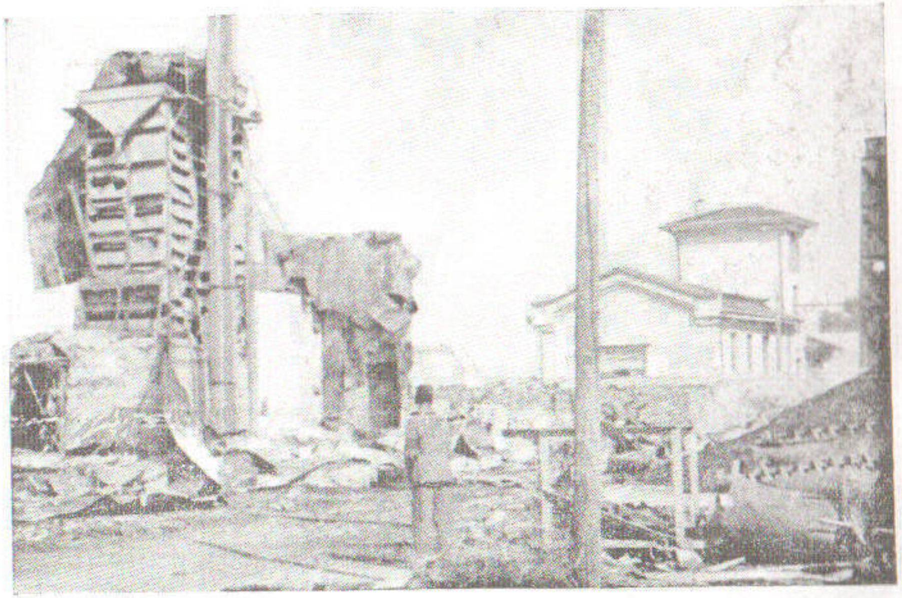
Clădiri din Ismail nimicite.

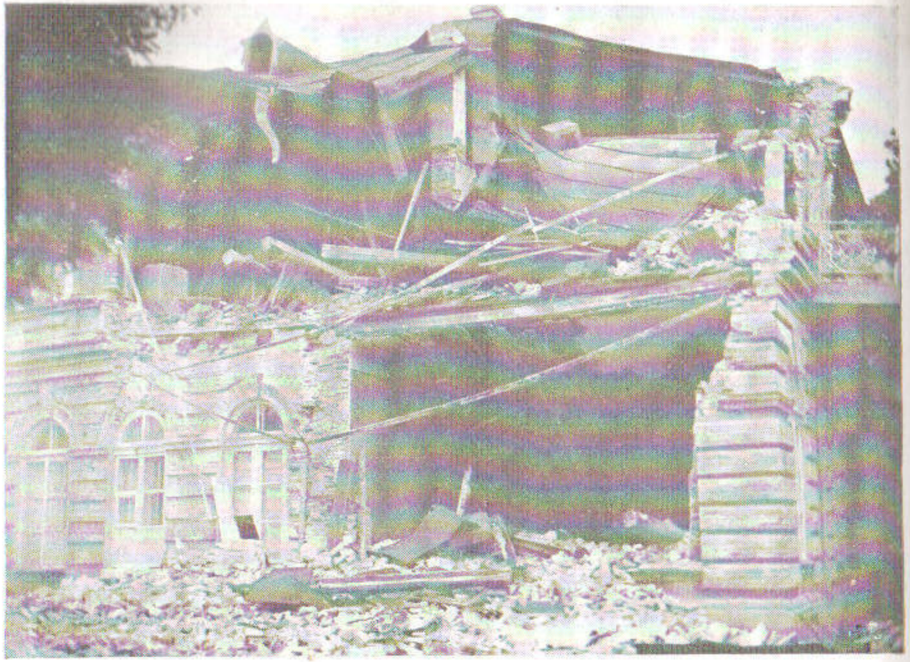
Magazine din centrul orașului Ismail distruse.

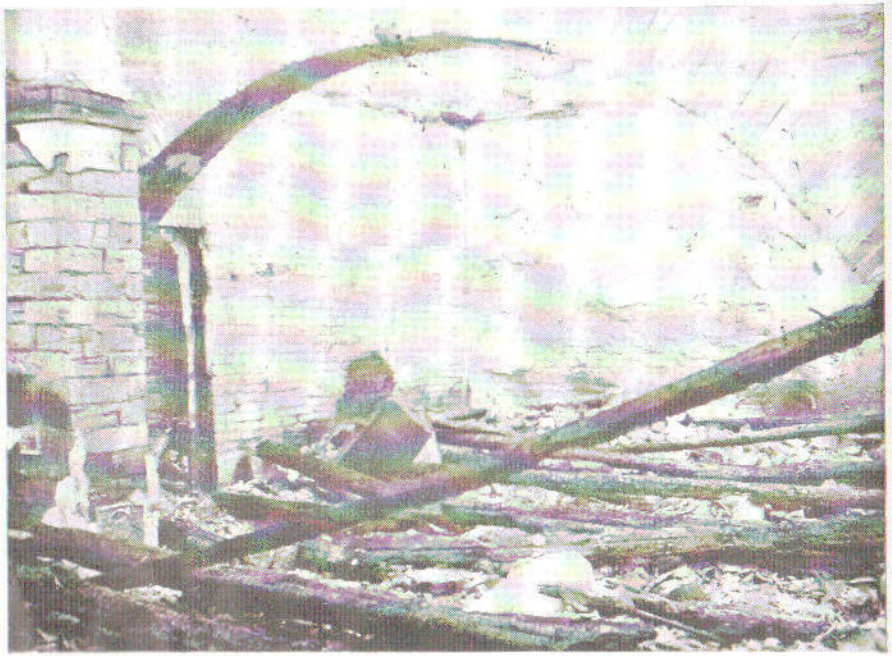
Interiorul unei case, distrusă, din orașul Ismail.

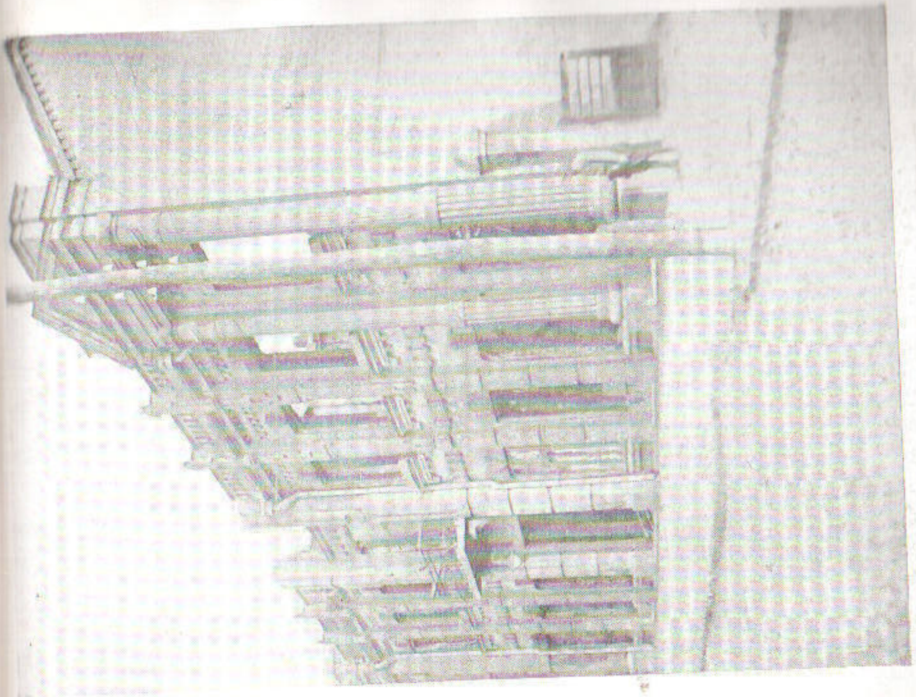
Portul Ismail nimicit și lăsat în ruine.

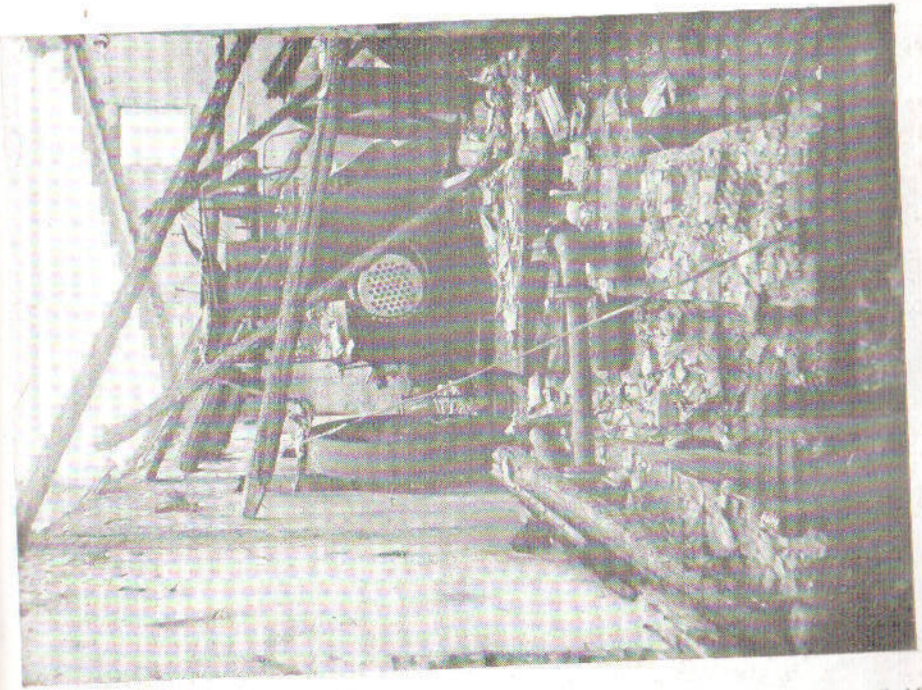
Localul Tribunalului din Ismail a rămas şi el o ruină.

Magazine din piaţa oraşului Ismail.

Un hotel mare din Ismail incendiat şi dărâmat prin dinamitare.

Maşinile moarei Victoria (Ismail) nimicite prin incendiu.

O cameră din Centrala telefonică a orașului Ismail.

Camera Agricolă din orașul Ismail nimicită prin dinamită.

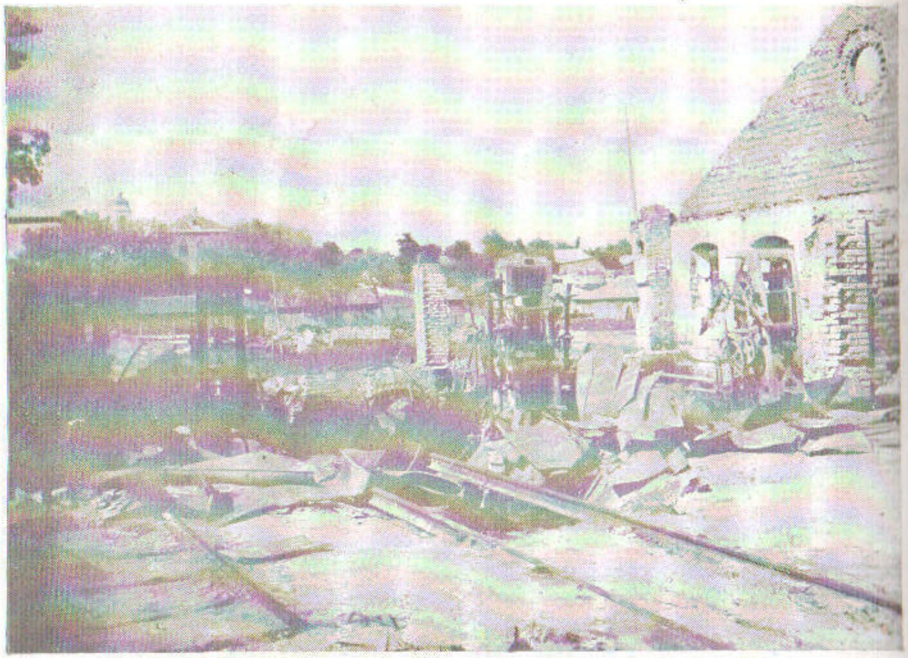
Localul Prefecturii din Ismail aruncat în aer.

Localul Serviciului Hidraulic din portul Ismail.

Depozitul de cherestea din Ismail complect distrus.

Maşinile depozitului de cherestea din portul Ismail, aşa cum le-au lăsat sovieticii.

Un aspect al străzii principale din Ismail.

Clădiri din Ismail distruse de bolşevici prin foc.

Magazii de cereale incendiate în portul Ismail.

Centrala telefonică a orașului Ismail, după plecarea armatei roșii.

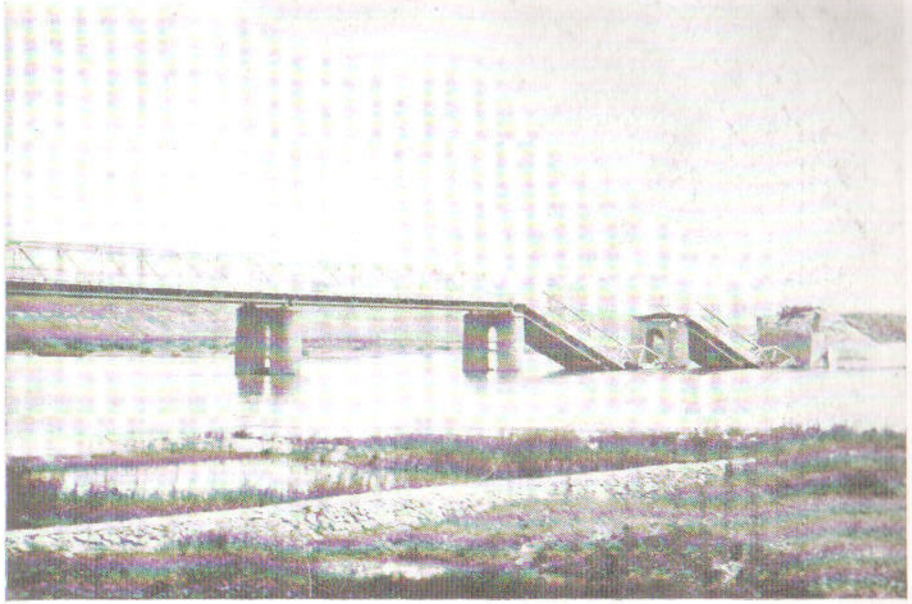
Târgul Lipcani (Hotin) tranformat în ruine.

Ce a rămas din orașul Hotin.

Aci a fost Tg. Lipcani (Hotin).

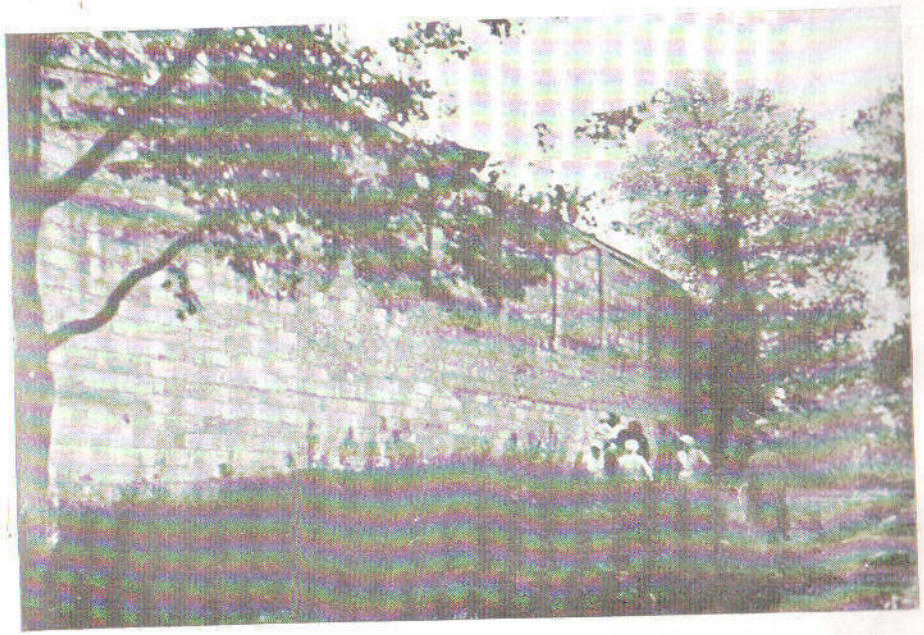
Podul din Lipcani aruncat în aer de iudeo-comuniști.

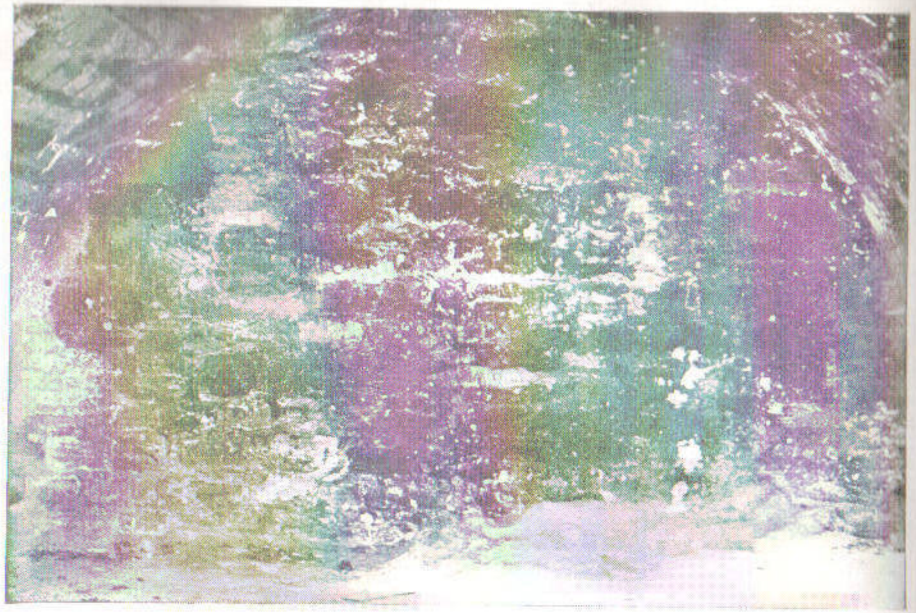
Altă înfățișare a Tg. Lipcani.

Intrare in pivniţa unde au fost executaţi martirii români (Chişinău).

Zidul plângerii sub care era locul de execuţie (Chişinău).

Peretele beciului unde erau executate victimele; petele albe arată urmele gloanețlor (Chișinău).

Cadavre desgropate dela fostul Consulat Italian din Chișinău (Sediul N. K. V. D.-ului).

Inmormântarea victimelor dela Chișinău.

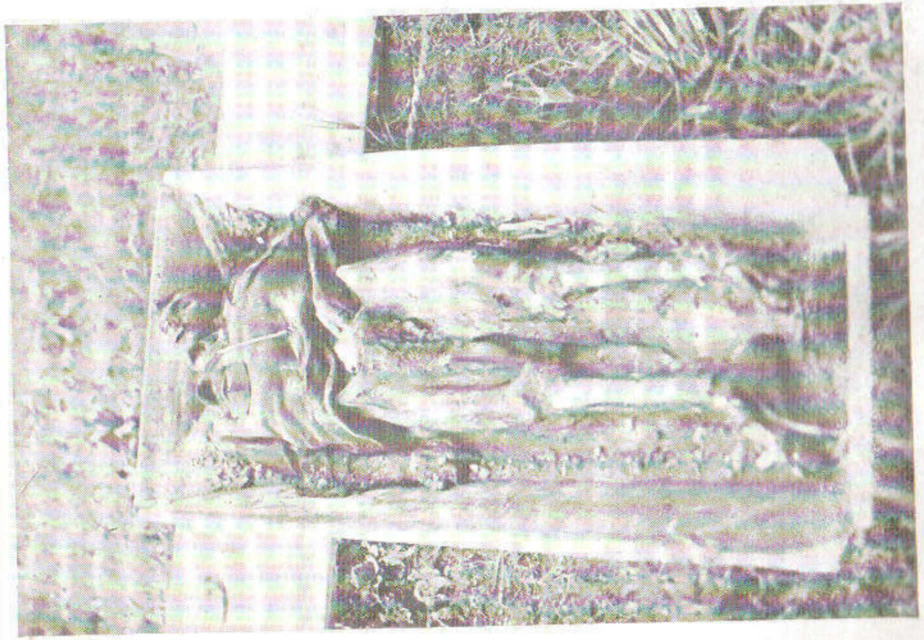
Năsălia celor uciși pe care se văd petele de sânge; în spate, tabla de tir la care se exersau asasinii; pe năsălie, o sentință de condamnare la moarte găsită în haina unei victime.

Alţi martiri din Ismail.

Ultima victimă a asasinilor roşii.

Victima teroriştilor evrei la Tighina; coşciugul a fost făcut de autorităţile româneşti după desgropare.

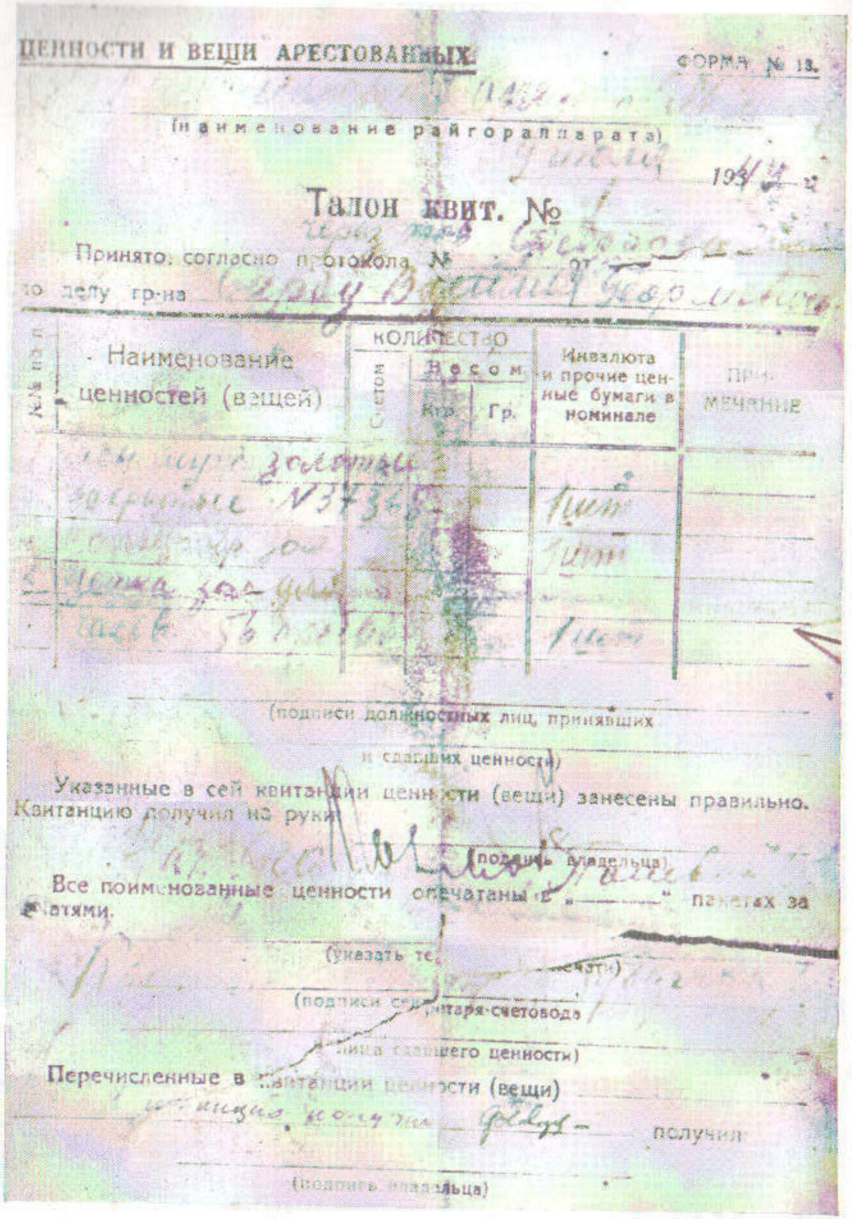
Cadavre din Orhei.

Desgroparea victimelor teroarei roşii dela Cetatea-Albă.

Victimele desgropate la Baimaclia — Cahul.

ЦЕННОСТИ И ВЕЩИ АРЕСТОВАННЫХ — ФОРМА № 13.

(наименование райгораппарата)

Талон квит. №

Принято согласно протокола № от

по делу гр-на

№ п/п	Наименование ценностей (вещей)	Количество: Счетом	Весом: Кгр.	Весом: Гр.	Инвалюта и прочие ценные бумаги в номинале	Примечание

(подписи должностных лиц, принявших и сдавших ценности)

Указанные в сей квитанции ценности (вещи) занесены правильно. Квитанцию получил на руки

(подпись владельца)

Все поименованные ценности опечатаны в „——" пакетах за печатями.

(указать те... печати)

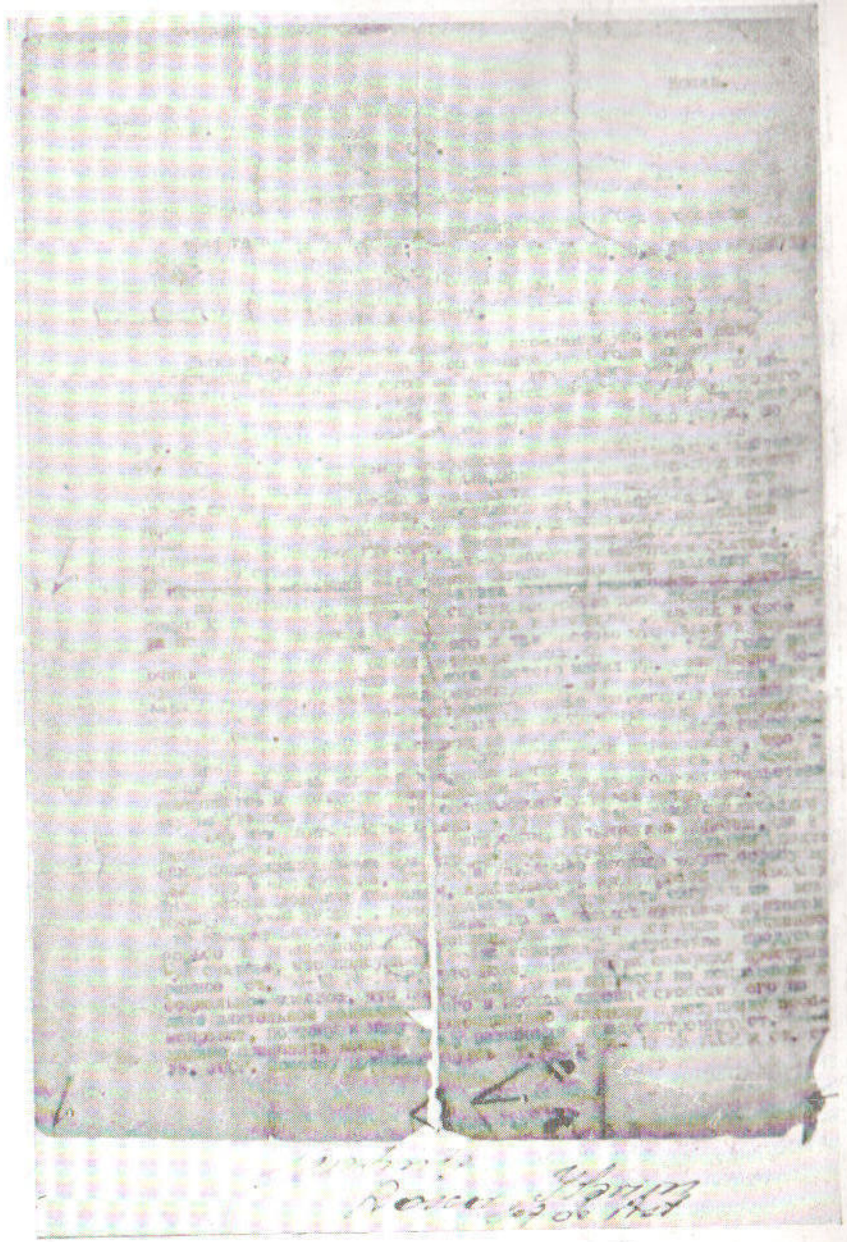
(подписи секретаря-счетовода)

(... лица сдавшего ценности)

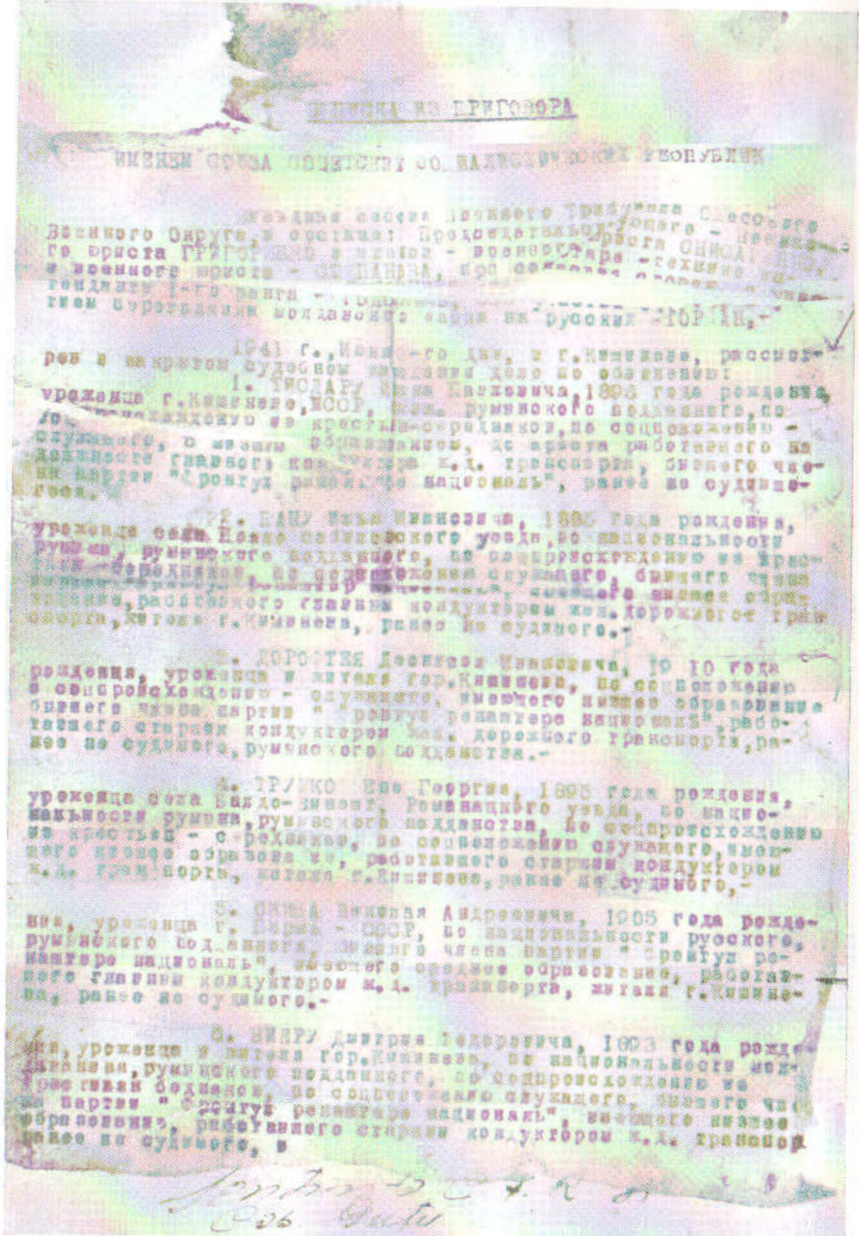
Перечисленные в квитанции ценности (вещи) ... получил

(подпись владельца)

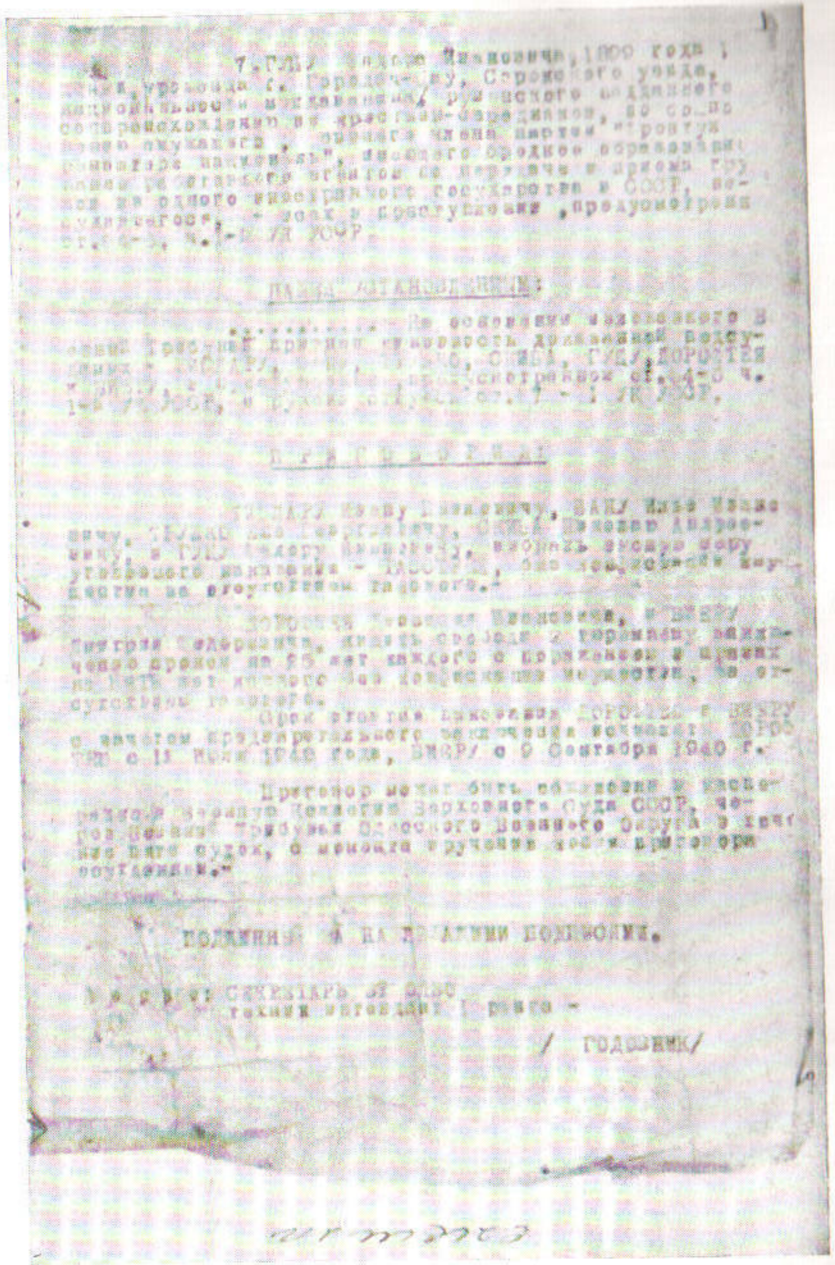
Facsimilul unei chitanțe de primirea valorilor și efectelor condamnatului Sârbu Vasile.

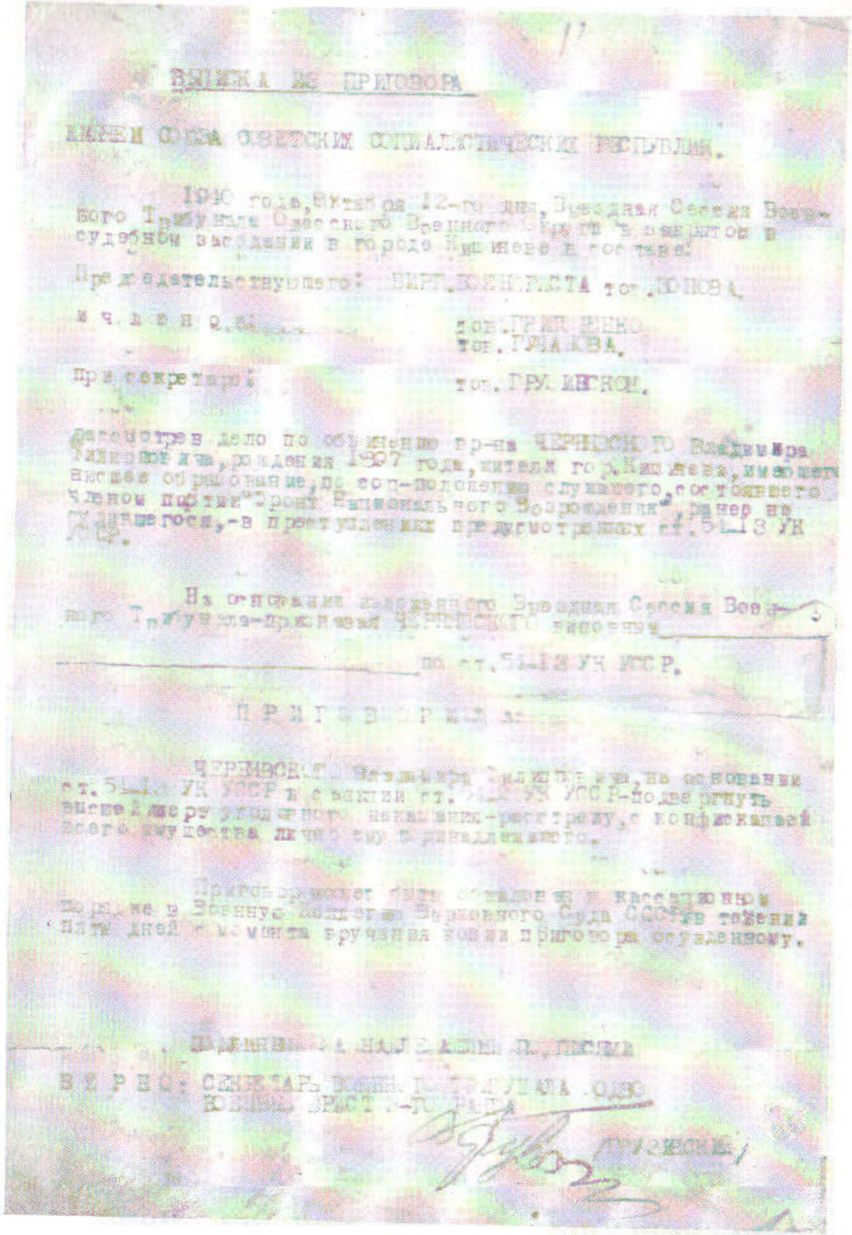
Facsimilul sentinței de condamnare la moarte a lui Roșca Ilarion, fost șef de post.

Facsimilul sentinței de condamnare a lui Teslaru Ion Pavel, Banu Ilie Ion, Trușcă Ene Gheorghe, Schiba Nicolae Andrei, Guțu Teodor I. etc.

Facsimilul sentinței de condamnare a lui Teslaru Ion Pavel, Banu Ilie Ion, Trușcă Ene Gheorghe, Schiba Nicolae Andrei, Guțu Teodor Ion, etc. (urmare).

ВЫПИСКА ИЗ ПРИГОВОРА

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК.

1940 года, октября 12-го дня, Выездная Сессия Военного Трибунала Одесского Военного Округа [illegible] в судебном заседании в городе Кишиневе в составе:

Председательствующего: [illegible] тов. [illegible]

и членов: тов. [illegible]
тов. [illegible]

при секретаре: тов. [illegible]

Рассмотрев дело по обвинению гр-на ЧЕРНЯВСКОГО Владимира [illegible], рождения 1897 года, жителя гор. Кишинева, имеющего высшее образование, по соц-положению служащего, состоящего членом партии "Фронт Национального Возрождения", ранее не судившегося, - в преступлениях предусмотренных ст. 54-13 УК УССР.

На основании изложенного Выездная Сессия Военного Трибунала - признавая ЧЕРНЯВСКОГО виновным [illegible] по ст. 54-13 УК УССР.

ПРИГОВОРИЛА:

ЧЕРНЯВСКОГО Владимира [illegible], на основании ст. 54-13 УК УССР [illegible] УК УССР - подвергнуть высшей мере уголовного наказания - расстрелу, с конфискацией всего имущества лично ему принадлежащего.

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке в Военную Коллегию Верховного Суда СССР в течении пяти дней с момента вручения копии приговора осужденному.

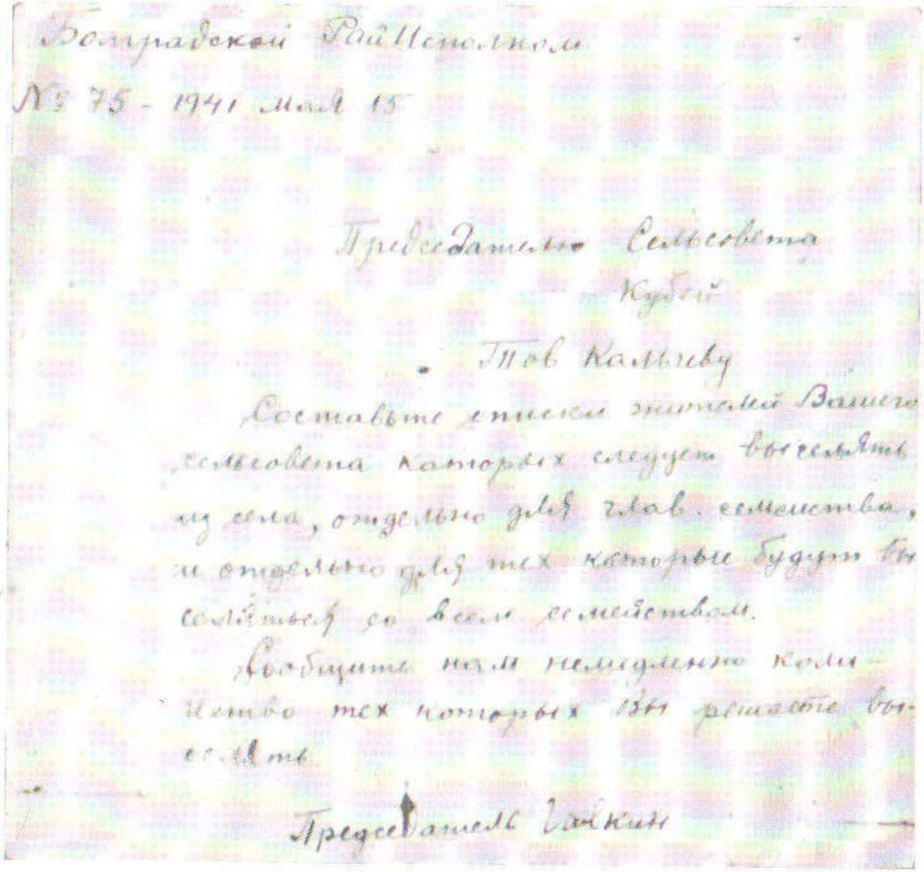
[illegible] ПОДПИСИ

ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ ВОЕНН. ТРИБУНАЛА ОДВО [illegible]

[illegible]

Facsimilul sentinței de condamnare la moarte a lui Vladimir Cerneavschi.

DEPORTĂRI

Болградской РайИсполком

№ 75 - 1941 Мая 15

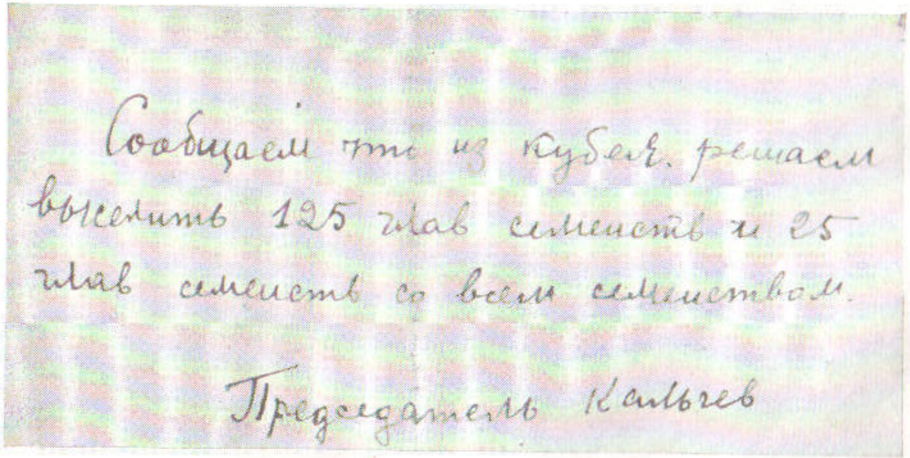
Председателю Сельсовета
Кубей

Тов Калычеву

Составьте списки жителей Вашего сельсовета которых следует выселять из села, отдельно для глав. семейства, и отдельно для тех которые будут выселяться со всем семейством.

Сообщите нам немедленно количество тех которых вы решаете выселять

Председатель Гайкин

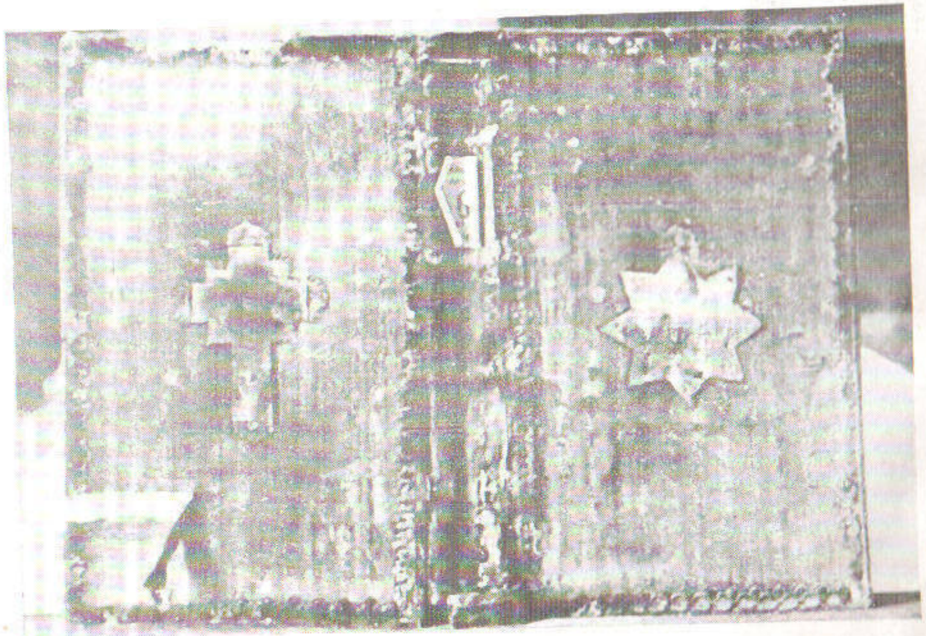
Сообщаем что из Кубей. решаем выселить 125 глав семейств и 25 глав семейств со всем семейством.

Председатель Кальчев

Facsimilul unui document, înfăţişetor al modului cum bolşevicii deportau pe basarabeni.

Credincioşii basarabeni au voie însfârşit să se închine. Ei se prosternează în faţa icoanelor salvate din furia flăcărilor (Chişinău).

Evanghelie din Catedrala din Chişinău, depe care s'a scos aurul.

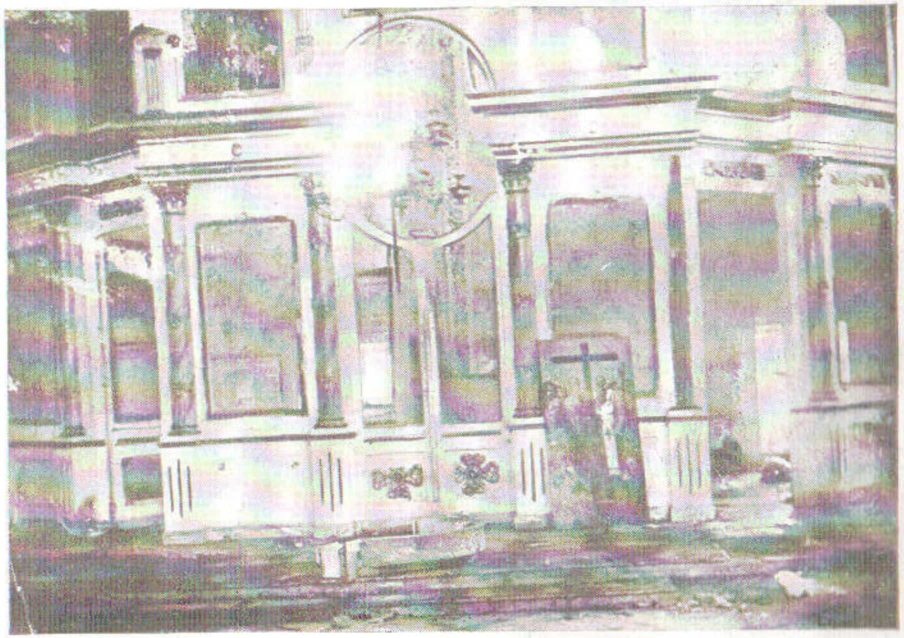
O altă Evanghelie a avut aceeaş soartă.

Deasupra altarului Capelei Seminarului Teologic din Chişinău, bolşevicii au pictat steaua roşie cu secerea şi ciocanul.

Interiorul Catedralei din Chişinău incendiată de bolşevici.

Altarul unei biserici din Ismail, jefuit de icoane.

Sfinţi depe fresca Episcopiei Ismailului, cărora bolşevicii le-au scos ochii.

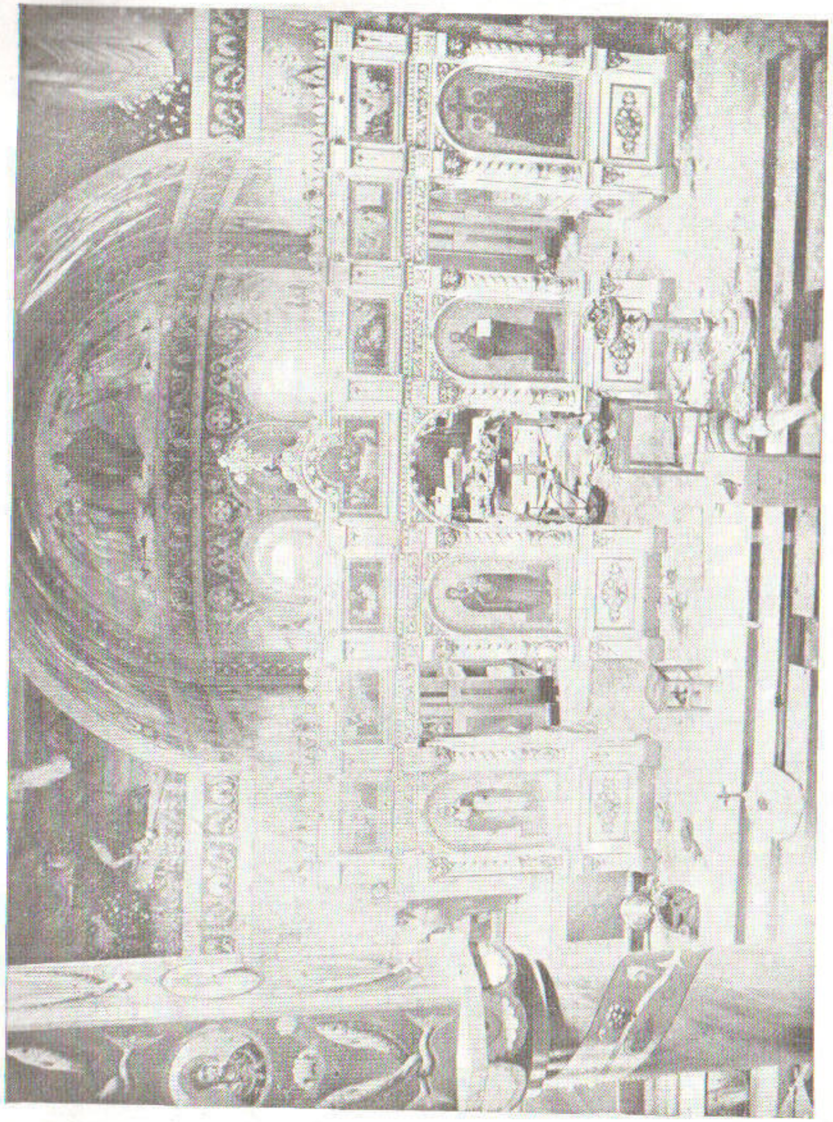
Ismail, intrare în altarul Episcopiei distrus de bolşevici.

Nelegiuiri săvârşite în interiorul Catedralei din Ismail.

Urmele bandelor judeo-comuniste.

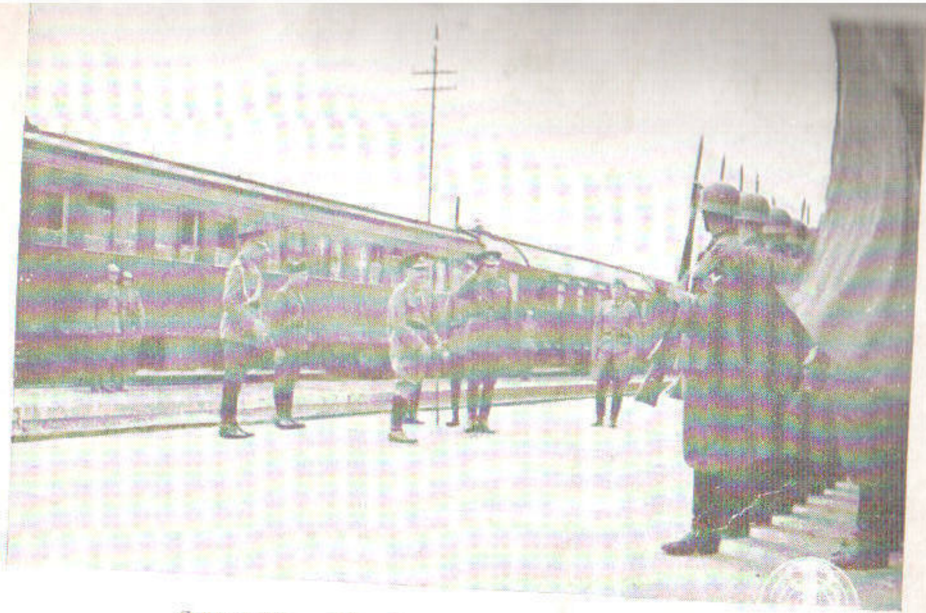

Interiorul bisericii Episcopiei Ismail.

Alte pângăriri și nelegiuiri într'o biserică din Ismail.

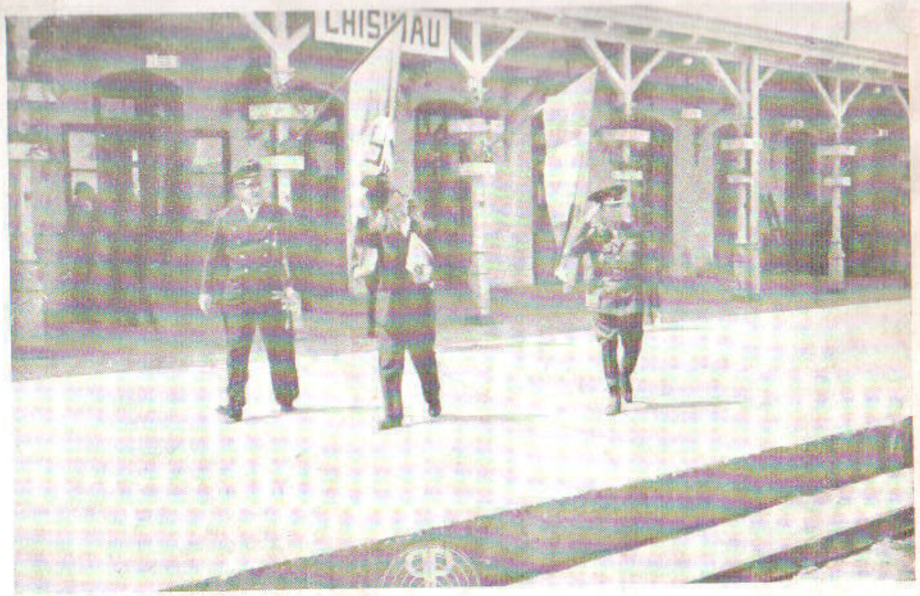
MAREŞALUL ANTONESCU
IN BASARABIA

Sosirea Mareşalului Antonescu in Chişinăul desrobit.

Vice-Preşedintele Consiliului de Miniştri şi Ministrul german Clodius, la Chişinău.

Vice-Preşedintele Consiliului de Miniştri şi Ministrul german Clodius, la Chişinău.

Vice-Preşedintele Consiliului de Miniştri la Chişinău.

Mareşalul Antonescu în Basarabia (Chişinău).

Generalul Antonescu în mijlocul sătenilor într'un sat desrobit.

Conducătorul Statului la Vâlcov.